

శ్రీరస్తు.

జైమినిభారతమను నశ్వమేధపర్వము

శ్రీమత్సకలహృద్యానవద్యచతుష్షష్టివిద్యాసముద్రుండగు

పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవీంద్రునిచే

రచియింప బడిన,

ఈగ్రంథము

పండితులచే - బరిష్కరింపఁబడి

వవిళ్ల, త్యాగరాయశెట్టిగారి

శ్రీరాజరాజేశ్వరీనికేతనముద్రాక్షరశాలయందు,

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడెను

చెన్నపట్టణము.

౧౮౯౩ వ సం॥

1893

శ్రీరస్తు.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రామజయం.

జైమినీభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శా॥ శ్రీలావణ్యరసాంబుధిత్రివళిపంక్తిమధ్యరోమావళీ । వ్యాళాగ్రానల్ప సుశైలకల్పకుచ జగద్వ్యాపారలీలావతీ । హేలంకారవిహారిశౌరిసదయుం జైత్రాశ్వకుండక్షమా । పాలాగ్రేసర నారసింహునినదభ్రశ్రీయుతుం జేయుతన్॥ వ॥ జడముడిజాహ్నవిపటనిశాకంబరీనాము జూచియుర్వరీ । కొండిమెఱుగట్టిపెండ్లికొమరుకుంగడియారము నొప్పజేసిరం । చదుగవివాహవేదిపైసంబికనెచ్చెలిబూడిదప్పరా । నృపుడునృసింహశౌరికిసమిజ్జయముల్ కృపసేయుగావుతన్ ॥ మ ॥ పలుకుందొయ్యలితోడ్కకూటములు బెంపన్ దమ్మికూటంబులోవలిమోములుమకాంతశోభ్యములఁజెందన్ గామినోయ్యాగవుల్ । బాలగాల్పున్ముఖమండలింబొలుపునంభోజాసనుండిచ్చునా । తలనాథాగ్రణినారసింహువకునిత్యంబైనదీర్ఘాయువున్ ॥ మ ॥ శోలుద్రెక్కులగ్గాపవేల్పుగొల్పుశశభృత్కోటీనగోటీరట । తరులవహపాంకిత గాత్రుకాత్ర మురసంఘస్తోత్రవేళాసర । గ్గళధాగాళకటప్రధానగట్టిసిరిజంగ్యోఘాలికా। కరితాలోలవిచారుజాయుహరిభద్రస్వాలంబులంబోదవున్॥ సీ॥ ప్రణవపీఠంబునమంత్రపరంపరల్ గొల్వనెద్దేవిపేరోలగంబు । ఘాసంగులకు బరాపశ్యంతిమధ్యమన్నైఖరులేదేవిపరిసరణి । జపహరికేరపుస్తకవిపంచి సమంచితంబులేదేవిహస్తాంబుజగులు । కుందేందుమందారకుందవళీబృందంబుచ్యుదచుదేవియానందమూర్తి । కాంచెనెదేవికాంచనగర్భచతుర। ఘ్రాణివదంతకవాటపిప్పుటునోజ్జ । చంద్రకాంతశిరోగ్రహస్థవిశారద । మమ్ముహాగదేవి వాగ్దేవి సభినుతింతు॥ మ॥ కవులంబంకజగర్భసన్నిభులవకాల్ జెంతువక్త్రకసం । భవసిద్ధ్యాసుసిగాళిధాసుబిలహుంబాణుంమయూరుంశుకున్ । భవభూతిన్ శివభద్రుమల్లణునిమురారిమాఘున్ జోరుభా । రవిమానన్నయబట్టుతిక్కకవినెర్రాప్రగ్గడన్ సోమునిన్॥ వ॥ అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబున నాదికవిస్తుతి యున్ సుస్థిరంగావించి నిలిచి పెల్లగునుల్లంబునన్ నేనొకప్రబంధంబు జెప్పను

ద్యోగించి సుకవిజనహృద్యంబును నాద్యంబు నితిహాసానేకద్యోతితపద్యావైశ
ద్యంబైనది యుత్తుంగా విచారించి॥ క॥ స్తుత్యము గవికల్పతరా। హిత్యము నా
ఖ్యాయికావిహితనిజచతు। స్సత్యము శ్రీహరికథలను। నిత్యంబును నైన జైమి
నిభారతముల్॥ శా॥ జంబూద్వీపములోననెంతయు బ్రశస్తంబైన దీనిన్నట
ద్గ్రంథాఖండలజూటకోటరకుటీభాస్వర్ధునీవీచికా। లంబస్వర్ణనవేన్దుకన్దళ
సుధాలంకారవాగ్వైఖరీనిజమ్యాబ్దకావ్యము జేసెదన్బ్రజనశ్లాఘాని రాఘాట
తేన్॥ క॥ సాళువనరసింగమహీ। పాలునిసత్యంతఘనకృపాలునివసుధా। శ్రా
లితనగరీపద్మాద్యాళుని నాజేయుకృతికి బతిగావింతున్॥ వ॥ అని ప్రబంధంబు జె
ప్పనుద్యోగించుసమయంబున॥ ఉ॥ భారతవంశమండనుడు। పాండవగాండివము
క్తబాణసంభారతప్తరిపువనుతివారగు। డచ్ఛతగోమహీతులా। భారపదంగ
దానపరిపాకయసమగ్రియశోవిలాసుడౌ। భారతశౌరిగుండపరిపాలన్పశీం
హుడు గన్నసద్గుణి॥ సీ॥ తనభుజాపరిఘచేదజ్ఞీవరాహోహాభరియుచ్చిబర్బర
బాహులమ్యోదవ ప్రతాపంబుచేత నిగంతరంబులు దీపించి యంబరాదిమ్యోడ
మ్యోదవదానగరిమచేతనురాగములబెంపునొందించియు యువరగండడన్యోద
నమహాత్వంబుచేతబురాణపురుషునిమరపిచ్చె చౌహత్తమల్లుడడన్యో। రాడిమా
త్రుంబడెధాటీవరాహబిరుద। వర్ణఫలకాయమానదుర్వారగర్వ। తెహితోర్వ
శవిభుండతోరంతయుండు। సాళ్వగుండయనరశింగజనవరుండు॥ వ॥ ఆరాజపరమే
శ్వరుండొకనాడు కురుకుకురకయూళకమగధమరాటలాటభోటగాంధా
రాదిసింధుపరివేష్టితవసుంధరామణికిరీటమణిగణకిరణజాలబాలాతపస్ఫార
రంజితచరణారవిందుండును విలావతీకరకిసలయాలోలచమరవాలచామరస
మీరచలితకుంతలుండును గాయకీమధురగానతానమాననిరుద ప్రపంచ
సంచితానందకందళితమందస్మితవికస్వరగండమండలుండును సభాభవనాధి
నవరత్నస్తంభదర్పణప్రతిబింబితమనోహరాకారుండును నై యుత్తానసమాస
నగాజస్యాశరప్రసవవాసరాముద్రితంబైన భద్రాసనంబున బేరోలగంబుండి పు
రాణేతిహాసకథాప్రసంగంబుల వినోదించుచు॥ ఉ॥ అదటసప్తసంతతులయందు
నొక్కొక కాలమున్నది। చ్ఛేదముగల్గు వారిటికి జెప్పిపర్యయమేయుగంబునన్ లే
దుకవిశ్వస్తతికినిక్కముతత్త్వవితావిలాసముల్। జాదులునిష్టదైవముప్రసాద
మునౌహరికీర్తనంబునన్॥ క॥ రామదినిరతము భారత। రామాయణకథలయం
దురంజిలునంతుల్ జైమినిభారతమనగా। భూమిన పూర్వము బురాణములగ
ణె యుంపన్॥ గీ॥ ఆపురాణంబు గసదెనుగ వ్యానేసి। జెప్ప నేర్చినకవియు బ్రసిద్ధుడే
ని। తెనుగుపుడికారమునమించుగలిగనేని। కుందనముకమ్మవలచినచందము
గను॥ వ॥ అని సభాసదుల మొగంబులు జూడ నవధరించిన నారాజసత్తముచిత్తం

చెలంగి వారెల్లను విన్నవించిరి॥క॥ ఏరీతి నెరుగనోపిన । వీరన దేవర తలంపు విఖ్యా
తముగా । బేరును బెట్టిరి యనుదిన । పేరు గరంచియుం బూను పేశలఫణితిన్॥
క॥ తాతయు దండ్రియును । ప్రభాతియును రాఘువ భాసురకృతిని । గన్న
తలుపిల్లలనురిపి । ఖ్యాతునిని వీరు బోలగల రేసుకృతుల్॥ సీ॥ అమృతాంశుమం
డలం బాలవాలంబుగా మొలిచెనో కల్పకుజ గన్మోహనము గ । జిగురించెపిలయ
సింధుగతకై తవడింభరయుని స్యా వరఫలాశ ముతోడ । చిత్ర దేవతలకునంచి
తసత్రశాలయు చెట్టుగ జైమగయు క్షేత్రసీమ । నిలువనీడ చ్యోరంభివరి ప్రియు
కళాకోటీముకుభోగి కుండలుననఘు । పత్రిమాత్రంబె పిల్లలమత్రిపేరు । పేరువ
తెగాదు శారదాచికరంబు వారిపోపల బివవీను కావ్యసరణి । సగసు కు నె
న్నగ ఉదరసాయనంబు ॥ క ॥ అనివిన్నగంబు శేయుగ సనుగని గోనిగలరి
నాధనంబు బుద్ధముగా । దినకరయు పాజిలంచేరనో । ధనమిటు గాపలదె
యాశ్రితత్వంబనుచున్ ॥ క ॥ దరహాసరసము తాంబూల రసము కప్పురపు బ
లుకులంకుంకువ స్ఫూ । బెగసినగతి దోపగ సా । దరమున సిల్లసినయ భారతిజ్ఞ
లతోడన్ ॥ ఉ ॥ అల్లన విచ్చు నెంగలువలం సరోజంబును గప్పురంబునై । జ
ల్లగ జల్లనైనలమ సౌరభముల్ వెసజల్ల భావముల్ । పల్లవహస్త చన్నగన
పద్యాదజిమ్మగదో మభాతి గాబిల్లలమ । శ్రీవీరనయభిజ్ఞుడు నెప్పగ నేర్పు క
బ్బముల్॥ వ ॥ అనిసమీపంబున గొబ్బియున్నవన్న గృహాతరంగితా పాం
గంబున విలోకించి మాముక మనోరథంబెరింగి నట్లజెప్ప నుద్యోగించితివి । హా
ద్యానవద్యగద్యపద్యవబంధంబుగా । ప్రబంధంబు నాంధ్రభాషను జైమినిభా
రతంబున్నమనపర్వంబుని ర్విఘ్నంబుగా రచియించుమనియానతిచ్చిన ప్రసాదంబ
నియంగీకరించి చిరస్మరణ ప్రబంధంబునకు నంగభావంబుగా వినియ్యవంశావళి
వర్ణనంబు నివిణ్ణించెద॥సీ॥ శారి భూతాసనజ్యోవల్లికి జాతబాదుసుకేశగతో
ద్యాసితంబు । విలోకవధాని సశాలంబికర్షణవృథాస్వహాసిగా భానుసంబు । స
భసంగమాస్వవేధావహానరాజకంద రోన్నాలకరిలుతంబు । పాంచజ
న్యోద్యాస్థపాండుచ్ఛవిచ్ఛటాచంద్రికారసముహోల్లాసితంబు । దానవారా
తిదక్షిణేతరకరమును । రాజితంబంచు వెలయించె జకులము । శౌరివామ్రం
ఘ్రిననఖబకంబు గాగ । కువలయానందకరలక్ష్మికోమదమిదికి॥చ॥ఉదుపతిపం
కతేజమహిమోన్నతికెయ్యది మేరనాడుపా । లుడుకేజనించిరనుదదింబు
గనంటిరక్షిని జిడ్డిబోగదు నకతోనంగవర్ణ్యనకాశిక నావలపంపాదముల్ । దప
బసనోలంరాడుముహాళోహాళిగా వతిసీనులాడెడిన్ గా॥ ఆయంతఃపురమునుద్భవిం
చెనమితత్మగోకోటికోటి । (సేవిన్ల స్తవినామ్నసిద్ధ) విచారికిపిసస్ఫూ ... ।
దా । జీవద్యాసుతుకుంభకోనజ బిటకీన్నగంధరాజన్యహో ...

ద్మరాగసఖదోఃఖడ్గప్రతాపాయుఁడై॥ మ॥ జవనంబందిరిగుండ నావిభుఁడరా
సంధానబంధారిగా। తనయుక్కోశనిధిప్రియాబలుఁడు నుద్యత్కృపాణావదాన్యా
యుఁడై। ఘనతేజోనిధి కుండబలిమెడు నసంగ్రామస్థలిఁ బాధనస! జ్ఞానమందా
రుఁడు సాళ్వమంగనృపుఁడుఁ సావిత్రిమంగాంకుఁడుఁ॥ క॥ విరలలోనుతికెక్కెను। వీ
రాగ్రేసరుఁడు లోకవిశ్రుతవిభవ। స్వారాజసాళ్వమంగ। త్స్మారమణుఁడు సుగు
ణరత్నాకలశాంబుధియై॥ సీ॥ నరములోఁ దక్షిణసుర తాను నేనిరించుకొని వచ్చి సం
పరాయనకిచ్చె। సాంబ్రాజ్యమునసిప్పి సాంబరాయస్థాపనాచార్యబిరుద వి
ఖ్యాతిగాంచె। శ్రీరంగవిభుఁ బ్రతిష్ఠించి యుర్వి వేలుమాడలఁ దేవుననిమ్మడికినొస
గె। మధురాసురత్రాణుఁ మడియించి పరపక్షసాళువబిరుదంబుగ తననిలిపె। గ
ట్టితనమున దేజిమొగంబుగట్టి। తరమిన గరంపుగవకులు విరుగ దోలి। తాను
జేసినగౌనుఁ దదవిడి దెగ్గె సాహసంబున నుర్వింగ సాళ్వమంగ॥ గీ॥ అట్టి సాళ్వ
మంగయకు శింగవిభుఁడుండు। శౌరియాగౌతరాజు సావడికి తీశ। హన్నమానవే
శ్వమల్లావల్లి నాథులనగ జనియించి రిసుతులు హితులు॥ గీ॥ చక్రవర్తులతో డుత సవ
తువచ్చు। పీను రాయలలోపల వినుతకీర్తి। మదవతీజనపర్యాయమదనమూర్తి।
గౌతరాజవసుంధరాకాంతుఁ డనఁగ॥ సీ॥ సర్వసర్వంసహా చక్రరక్షణమున చ
క్రాంకునాల్గుహస్తములుబోలె। స్థిరతరప్రజ్ఞావిశేషంబు హిరణ్యగర్భుని నా
ల్గువక్త్రములుఁ బోలె। దుర్వారాంతనిష్ఠుర దోఃప్రతాపంబున గాలాగ్ని నాల్గుశృం
గములుఁ బోలె। మహీనధర్మము నమ్మహవైరివాహగోరమణుని నాల్గుపాదము
లఁ బోలె। సంభవించిరి సుతులు సౌదర్యహితులు। హరిపదధ్యానరతులు లోకైక
నుతులు గుండవిస్పష్ట సాళువరువలపేర బ్రాప్తజననాథ సాళువ తప్పవిభుఁడు॥ ఉ॥
కీర్తిలోన నగ్రజుఁడు విక్రమకేసరి గుండధారుణీధాముఁడు। దారుణాతని బ్రతా
పముదిక్కులఁ బికిలిట్లు గర్వాగ। విరోధివీరనగరంబున కంటుకంటమంట
లై। వైరినృపాలసైన్యవనవాటికి పావకుఁడౌను పంటలై॥ క॥ గుండప్రభా
లునితమ్ముఁడు। దండితరిపురాజసాళ్వనరసింహుమహీ। మండలికాధారం
బగుచుండ్రఁ బొకాధారము న్యోగుణఘనశక్తిఁ॥ క॥ అప్పార్థివునన్నజన్ముఁడు।
బాహ్వాధీశ్వరుఁ సుసమరభూభాగములఁ। జప్పన్న మేదినీశులబాహ్వావా
ములుపై చెనాపినతముగఁ॥ శా॥ ఆబాహ్వాధిపుసోదరుండును తజన్యశ్రీసు
ధాసౌధహో। లాబాహాపరిరంభణాంబునిధి వేలామేఖలా చక్రదై। వా బ
ల్యంబున సాళ్వతిప్పధరణీపాలుండు పాలించెరా। శౌటప్రీతివహిష్ఠిరిత్యవి
నుతత్యాగాభరణాంబుజఁ॥ సీ॥ అమితవైభవము చేసవనానవై భవకలి
శాయుధు నద్రిగుహాలకనిచె। దోఃప్రతాపంబు చేమరి తప్రతాపదావానిలా
త్తులనరణ్యములకనిచె। నిరుతధైర్యంబు చేవిఖ్యాతధైర్యమంధాన్నాద్రులను

సముద్రమునముంచె । ఘనకీర్తిఁ జేసముల్లోకకీర్తిఁ జంద్రులకడ కొండయశాలి
చీకట్లఁగలిపె । నారసింహరగండకటారిసాళ్వ । పంచఘంటాని నాదాదిభ
యదనిరుద కాహళా రావసంపాతకంపితారి । శ్రీప్రజలసిరి సాళువతిప్పశౌరి॥
వ॥ ఇట్లు చతుస్సముద్రంబులు పారిచతుర్భుజంబులు చతుష్షష్టిపురుషార్థంబు
లుచతుర్వేదోపాయంబులు చతుర్దిగంతంబులు ప్రతిష్ఠించువీరలయందు॥ మ॥ గుం
డమహావిభుండు తనకుం గలభామిని మల్లమాంబ గా । కుండలకుండలుండు వలి
గుబ్బలి పట్టియుమైనతే యువాహుండును నాదిలక్ష్మియుబయోరుహాక్ష । ర్భ
డువాణియుం సముద్రుండును జహ్నుకన్యయును తుల్యముగాన తికెక్కిరిమ్మ
హిన్॥ ఉ॥ ఆమహితానుభావుపకునాసు చరిత్రకునుద్భవించి రుద్ధామయ
శోధనుల్ గజయుధాములు విక్రమభీములాహవస్థేములు సార్వభౌములు । బ్రసి
ద్ధులు తిమ్మనరేంద్రచంద్రుడున్ । శ్రీమదహోబలేశ్వరనృసింహునియంశము
నన్ నృసింహుడున్॥ సీ॥ హతరిపుక్షత్రియుండయ్యు సామ్రాజ్యంబు గరిమెఁజే
యనినాటికడనయొకటి యోగీంద్రవంద్యుడయ్యును నుగ్రసేననివోలగించిన
నాటియొచ్చమొకటి । భువనయికవీరుడయ్యు పిభాకరత నూజుచావుగోరిన
నాటితక్కువొకటి । యాదిలక్ష్మినాథుడయ్యును బలిదైత్యునడుగఁబోయిన
నాటిహైన్యమొకటి । దలచిమూర్ధాభిషిక్తుడై ధరణిపతులు । గొల్వవస
హాయితూరత్వమెలసి దాన । శక్తినవతార ముందిన శౌరిగాక । క్షితిపమా
త్రుండె సాళ్వనృసింహవిభుడు॥ సీ॥ తిగుళ్లధూములు తెంకులుగ జరించిన దొడ్డ
చెవులు బోటులు నెల్లఁ జెండివైచి । ఘనమైనక్రౌర్యన గారె తెంచిన యొట్టిఒ
డ్డిపెనులాన్నులూడదన్ని । బరతెంగి జినకొకపాలదుగణము మెట్టి సుడివడ్డ
చామలజిట్టుముట్టి । పెనుగొండ కడపాలి పికిలిళ్లు మొదలయిన । ప్ర
తిపక్షులను హతాహతము జేసె । సకలనృప ప్రముఖులు వసంతవేళ । రా
యమీసరగండధరావరాహ । విజయవిఖ్యాతగుండమావిభునృసింహ । సార్వ
భౌమునిబిరుదైన సాళువంబు॥ మ॥ ప్రతివారం బనునారసింహ ధరణపాలుండు
భూమీసురవ్రతతింగామితవస్తుసంపదలసంభావించుచోతత్తరో । ద్గతదానాం
బుసరిత్తులిత్యాగనిపంచల స్పృగిలోచపద్యోతులించివర దామసంపదలజే
యుఁదిక్పతిశ్రీలకున్॥ క॥ తొద్పృగ్వి పగునవ దెకల శోధికేనివ ధితగర్వితోర్విధ
సేనాపధికేఘనపవిను తాసాపద యూపిధిపేసాధుజనసేవధికిన్॥ క॥ ధరణీవరా
హుఁచకుభ బరిబాహుచకహితరాజరాహుచతుదిగం । తరిముఖరితజయభే
రి। నవభసదాంకారనందనవర్ణహుసకన్॥ క॥ ఆకాశకేశకంధర । కాకోలసదృ
శసితకాంత్ష నుడ యాత్రికనినాతంకునకిని । నీరదచౌహత్తమల్ల బిరుదాంకున
కున్॥ క॥ మీసరగండనికికటా । రిసాళువసునకుగిస్నైరిజనవిద్యా । వాశపరిపతి

తదిగ్విజయశాసనగీతప్రబంధసంబంధునకున్॥ క॥ పాండురతరకీర్తిన్ రమా।రం
డూషితనిజనారాపగా సాంద్రునకున్। గుండయనరసింగమహీ। మండలనాథునకు
విక్రమసనాథునకున్॥

—(*) కథాప్రారంభము. (*)—

వ॥ అభ్యుదయపరంపరాకల్పితంబుగా నాకల్పింపంబూనిన జైమినిభారతంబునకుం గథాప్రారంభ మెట్టిదనిన నట్లు జనమేజయధరణీచక్రవర్తి యాగంబు నిర్వర్తితంగా వించి యనంతరంబ సుఖాసీనుండై జైమినింగనుంగొని మహాత్మా సకలకలికలుషలతికాలవిత్రంబైన గురుక్షేత్రంబునందు జాతశత్రుండగు ధర్మపుత్రుండు ధార్తరాష్ట్రబలంబున నష్టాదశవాసరంబుల ధూళి ధూసరంబుగావించి శాశ్వతైశ్వర్యవిదితంబుగా నశ్వమేధం బేవిధంబున నాచరించె నెఱిగింపు మనుటయు నమ్మునీంద్రుండు నరేంద్రున కిట్లనియె॥ గీ॥ ధారుణీనాథ విను మునీతాతయయిన। ధర్మసూనుని యశ్వమేధక్రమంబు। దవపి తాషహుడై వశంతనతనూజు। డమరపురికేగ శోకాకులాతుండగుచు॥

—(*) ధర్మజునికడకు వ్యాసుడు వచ్చుట. (*)—

క॥ వున్నంత నాన్నపాబుని। సన్నిధికే తెంచె వ్యాససంయమితతవి।ద్వన్నికరబహుపుణ్యకథా। సన్నపురాణేతిహాసశాలియ ఠేచ్ఛన్॥ క॥ వచ్చిన మానినెదురొని। దెచ్చి యుచితపీఠినునిచి। దీర్ఘతరంబై హెచ్చినశోకము మదిలో। నచ్చపలాడంగ ననిమొనమ్మునితోడన్॥ ఉ॥ సత్యవతీతనూభవ నృశంసత భీష్మునిగుంభజన్మ రాధిత్య కుమారునారక వధించితి రాజ్యరమావిభూతి కాద్యత్యముతోడుతన్ సమరధర్మము వీసరబుచ్చి వంచనాకృత్యజమైనయీవిబిడకిల్బిష మేమిటజక్కవమ్యోమున్॥ చ॥ తరుచుగభానునందనునిధాముమునందున భీష్టవస్తువుల్। గురుతుబుమీరగొన్నరు గుకోవిదకోటులసమ్మదా। శ్రుపుల్ వరదలుబారుబ్రస్తుతవనంబులుమిన్నులురాయుచుండునాక్షురగటశోకజాశ్రువులుకోయను నేడ్పుబుచప్పతల్లెదన్॥ గీ॥ గురుసుకుంభజుండుసురనదీసూనుండుజూడలేని రాజ్యసుఖము నాకు నన్నుదోయిలేని కాయంబుతో యుంబుగానమిగులసౌఖ్యకరముగాదు॥ ఉ॥ చిన్నటనాటనుండి పనుబెద్దగజూచినవంశవృద్ధులన్। మిన్నగజంపిచేకొనిన మేదిని నాకిది మేలసత్యసంపన్నిధివాయునందనునిబట్టము గట్టెద నేటితోన నేనిన్నియుమానికానలకు నే గెద నిష్టతపంబు జేసెదన్॥ క॥ మేతపముల నేజపముల। నేతీర్థవిలోకనముల నేక్రతువుల నే। జ్ఞాతివధంబొనరించిన। బాతకముహరించునన తపస్వియతనితోన్॥ సీ॥ తలకకుధర్మనందన నీకు జ్ఞాతివధం బొనర్చిన దురితంబువాయు। నశ్వమేధంబుచే ననుపక్రమింపుము తొల్లి రాముడు జగంబెల్ల నెరుగ। బౌలస్త్యవంపిన పాతకంబుహరించెను యమేన యంగ్రంథసుంబొనర్చి । శౌరినా

సనెమున సంగ్రామజయలబ్ధమైన రాజ్యంబు నీకగునె విడువ సకల యాదవులను
కైవశంబు నీకు। గాన నికానితలపులు గట్టిపెట్టి। తురగమేధంబు జేసి కౌతుకము తో
డ। గురుకులంబున సతీర్థిసుదురుకొల్ప ॥ క ॥ అనివిని వేదవ్యాసుని। గన గొని
దైన్యంబు దోఁప గాధర్మజుఁడి।ట్లనియెఁ జనునయ్యాగుద్ధునిర్ధనను వాకిన్మహాధ్వ
రంబొనరింపఁ॥క॥ మొలకలు రాజకుమారులు। దలిదంష్ట్రలు లేనివారు దఃగుక
హాంగాలు ధూ। తలమునఁ గల సృజలందరు। వొలిచినవొలిబారెవరుసు యోధను
మాధఁ॥ ఉ॥ కాకనెదిర్చి సంగరముఖంబున హెచ్చిన రాజవంశమూఁ। గూకటి
వేళ్ళతో బెరికి గోత్రవధంబున జేసినట్టి యంహ్రికపు కీడుగాక । ప్రజవేత
దలంచినగోరుచుట్టుపైరోకటిపోటుచందమున । గోసిజనుల్ నను జూచిరొట్ట
రే॥ క ॥ కావున తురంగమేధము। గావింపధనంబు గూర్చ్యగతిగానగలేనీవేళన
స్నవర్వ్యపునీ వేలదలంకెరదనిముసీశ్వ్యరుడనియెఁ॥ ఉ॥ వాలిన వేడుకఁ బహుసువ
ర్ణకమకంబున। మున్మరుత్తు నాఁపాలుని చేతభూసురుల పారము। దక్షిణలందిదె
ప్పలం జేలియ ధేచ్ఛ గొందరులగఁసిచ్చినవిత్తము మెకర్రు సంబు గా మూలగు చున్న
దిప్పుడునముద్రితమైతుహినాద్రిచేరువఁ ॥ క ॥ అధనము నీకుఁ జ్చిన । నా
ధనముగ నధ్వరంబు సాగింపి బుధారాధనము జేయుఁ నిరతా। యోధఃపాత్రైన
తమ్ములూరటగాఁగఁ॥ సీ॥ అనవినిధర్మనందనుడు బాదరాయణ్యతోడ నిట్లని మరు
త్తుండు బహుసువర్ణయాగము జేసి వసుధామరశ్రేణికెల్ల దక్షిణలు గాసిచ్చె
మొదలు। విప్రాఙ్గితంబైన విత్తంబు గొనివచ్చి। కతువు జేయుటకంటె గలదె కీ
డు। తమసొమ్మతమకిచ్చెధర్మరాజని మహీసుర్యులు దానము సేయ జూచిరె గ
రె। ఆగడంబున బ్రహ్మస్వ మపహరించి। దెచ్చి పుణ్యంబు సేయఁ గదిపురు వెల్లఁ। దు
డిచికర్మ్యండ శిల తెప్పగావ్యోసి । జలధిలోనీదులాడంగ దలచినట్లు॥
క॥ మొదలకుల మెల్లఁ ద్రుంపుటనదయతనురులెడలగల్లుఁ ఁడుటనదిగా। కిదిగుంను
జేయదలంచిన। కొఁదవేదివేళదాఁటికొలసిద్ధింపఁ॥ క॥ ఆమాటలువిని మాసిగ్రా
మణి ధర్మజునకని యెకత్యపుని పిగా। దామేని నిచ్చెలిరిభూమిపతులు గాసిఁ ప్రో ప
బోయిరె వాటల్॥ చ॥ వినుమువృపాలభూసురులు వెక్రసమైనబరిన్యజించిపో।
యినకనకంబు జేకొనమహీపతికెంజనుగాని వారికిం। జనదొక నాడు లేదొకనిజం
బెరిగించెదనెవ్వడేలమే। దినిధనమెల్ల చాతనియధీనముమాటలు వేయునేటికిఁ॥
గీ॥ అదియుగాక మరుత్తుండు యజ్ఞవేళ। నుచితదక్షిణలర్పించి యున్నధనము గొ
ల్ల విడచిన బ్రాహ్మణులెల్ల దనిసి విడిచినర్థంబు దీనికై వెరవవలదు॥ వ॥ కావున నీమ
నంబున ఘనంబైనవంతయ వంతయుం బెట్టుకొనక నెట్టుకొని యమ్మహాధ్వరం
బు సాగింప నుద్యోగింపుము సావధానంబుగా నెరిగించెద నాకర్ణింపు మఖిల వే
ద శాస్త్రముల గాథేతిహాసకథాసుధానుభవులును నంచితాన్వయసంభవులును

నచ్యుతపదారవిందసంకాశానందకందళితహృదయారవిందులు నతిమనోహర ప్రభావిడంబితారవిందులు నగ్రజన్ము లగు పదివేలు ఋత్విజులు గావలయు నందొక్కొక్కనికి హాటకసమేతంబుగా నొక్కొక ఘోటకంబును నొక్కొక్క మదద్విరదంబును నొక్కొక రథంబును రత్నప్రస్తసహితంబుగా గోసహస్రంబు భారమిత హేమంబును నేమంబు నందు రంగంబు నర్పించి విసర్జించు మొదలిదివసంబున సమర్పింపవలయు నిది యశ్వమేధప్రకారంబు ॥ క॥ పాటీరసారవర్ణము హాటకపుచ్ఛంబును నల్లనగు చెవులును గా। ఘోటజవంబును నశ్వరఘోటకలక్షణము లవి యగోచరమైనన్ ॥ ఉ ॥ కాయము చిత్రవర్ణములఁ గల్గి మనోజవమైన యశ్వమే। ధీయమహాధ్వరంబు నాఁగ విధిన్ విడువందగు చైత్రపౌర్ణమిన్ । రాయులు సైన్యముల్ గొలిచి రాసుతులయ్యెను దప్పులు మునన। త్యాగముతోత్తిగా వనొకసహాయుఁడు నమ్మ బరిభ్రమింపఁగన్॥ క ॥ సోమయుగళ్లి నబట్టుడు । ధీరతఁ దిరి హయమునిటుల దేశంబుల బం। గారపుపట్టము పైఁబఱపి గొంకముగాఁ గట్టి విడువఁగవలయున్॥ సీ॥ పదియార్లుముఖుల సప్తరిపదివ తావ్రుల నిల్లి హవనంబు సేయుచుండి యచట । గోసహస్రంబు ధాత్రీసుపక్వలకాఁగ నొక్కొకతోనొసగవలయు । దీక్షితుండు హయంబు తిరిగివచ్చినదాక నియమ భోగంబు లెల్ల మాను మాని । భార్యతో డుతనసి పత్రివ్రతము బూని । బ్రహ్మచర్యము నవుపంగవలయు । నమర పతినామదురగమేధములఁ జేసె । గాని యీ ప్రజలకుఁ జేయ నేరఁడయ్యె। వ్రతయుతంబుగఁ జేయు మీ క్రతువు నేని । పాపమనందవు సకలపాపములవలను॥క॥ అంగజు నిగెల్చి వొక్కడ గాంగేయుఁడు తమకుఁ బనిగా నరిని హింసిన్ పొంగన్వ్రతమొనర్చెం గొనక లిష్టము సేయు నుపమయింక నీ॥ చ ॥ అనుచు నిశాగ్ర హయుసుహయు ఘనవరంబులు హస్తివాహనంబు । దుయుబలునగణస్యామల సుమనోహరదేవకాంతాప్రభుం। డనుపగజాల రాజిలను దీర్ఘ హలాంసము దట్టము సుందరతనియం । మేఘపదసురసదస్సు బాలింపలోకరంధటలెల్॥క॥ పర్వతనేత్రను గెలిచెన్ । గర్వడినేర్వనిక్రోధిగణములచేతన్ । సర్వజగజ్జనులు మెచ్చ । దర్వలనుతీర్చిన క్రతువుపరమేశ్వరుఁడా॥ క॥ అరధియుని దెసఁజూచి। విన యంబున నతఁడు వెరవిష్ణు పనికటం । బున తేరనవచ్చెనుని । మున దలఁచిన మతిమంగళి । పుణ్య యమదోమకుఁడా॥ వ ॥ అని యిట్లు గాక నొక్కరహస్యంబు నెఱింగించెద వాసుదేవునిగారాసనంబున కేగి సంతసమే బంధుజాలంబునైన దానంబు నీ వంశంబున కింత దుర్జన్మంబు సేయుచున్నను నవ్వుగాదు నిర్ణయమునఁ జేయునైన లోకంబునందుగల రాజలోకంబులోన నుత్తమశ్లోకుండవగుటకుం దగని ద్యాగంబు సుప్రయోగంబుగా సాగింప నుద్యోగింపుము యోగ్యంబగు నశ్వంబు విశ్వంబునం గలిగినం

జాలుదు ర్వార భుజాగర్వంబఖర్వంబు గానుర్వీ పతులెవ్వ రెదిర్చిన బేర్చినే నని
ర్వహించి తెచ్చెదనెచ్చటంగలదడుగ నవధరింపుమనుటయు సాత్యవతేయుం
డుగాంతేయునిం గనుంగొని ॥ సీ ॥ పావనివాక్యంబు పావనంబును శుభ।
ప్రదము శ్రేయస్కరప్రదము పరమ । యశ్వమున్నది యావనాశ్వ విశ్వం,
భరాధిపుడేలుభ । ద్రావతీపురమున । బసిడియర్థము గూడబెట్టినట్లా
వంకపోతుటిగకున్నైన బారయరాదు । సందడింపుచు దశాక్షౌహిణీ సై
న్యంబులనిశంబు గొలగొలమనుచునుండు । మనకునదిదకెక్కనేని నమ్మఖము
సాగుననిన విసిభీముడిట్లను నన్నతోడ । నతనిబలమేల దేవతులడ్డమయిన ప
ట్టి తెచ్చెదహాయమునీపాదమాన ॥ గీ ॥ వాసుదేవునికృపగలవారికెందు। నర
యదుర్ఘటమయిన కార్యంబుగలదె । గాకభద్రావతికి నేగిక్రతుహయంబు
నొంటిగొనివత్తునట్లు దేకుంటి నేని ॥ సీ॥ వేదఘోషణలేనివీటనున్నయతండు
దలిదంద్రులకు గీడుదలచునతడు । పూఁకువాడనినూతనీరుగోలునతండు భూ
సురావళితోడబొంకునతడు । నిటలాక్షుగుడిలేని చోటనున్నయతండునిల్ల
రిధనమీకయేచునతడు । తగిలివిశ్వాసపాతకము జేసి నతండుశివచింతజెవి
చెంతజేర్పనతడు । బోవుగతికి నవస్యంబుబోదుననుచు । శపథములుబ
లికి కదలనిశ్చయముజేసి యన్నసన్నిధి మరుమాటలాడకున్న । ధర్మసుతు
డాదరమునసోదరునిజూచి ॥ మ ॥ బలియుండుగ్రుడుయవ్వనాశ్వధరణీపా
లుండుదత్సేనలా । జులముకాకలదేరితేరినమహాశూరుల్ చలంబెత్తిమె। కర
లముల్ బలికి తిక్షోటకంబుగొనిగాగానయిన నీవెంటరా । వలదాయెుకర
రుడీవన్నగణసుతుడావాక్యంబు లాలింపుచుఁ ॥ క ॥ అనిలతనూజునిపాటఁ।
నను బంపుము వేడ్కధర్మనందనయనినఁ । వినిభీముడువృషకేతను। గనుగొ
నినసుచెంగలింపగా నిట్లని యెుఁ॥ ఉ ॥ ఏచినయాగ్రహంబును వహించిభవ
జ్జనకుఁ గరోరనా । రాచపరంపరల్ గొనిమురంబున గూల్చినచోటనుం
డియుఁ। ద్రోచిన శోకవేదనలతోడగుమారకనీముఖాబ్జముఁ। జూచినయప్పడె
ల్లమువిజీరను దేరినలజ్జనెంపునఁ॥గీ॥అనినవృషకేతుడిట్లనువనిలజునకు। సమర
మునన్నైననీచేతశస్త్రనిహతి। జాలనుపకారమవ్యాజ జనకునకును। కలుషములు
బాసిసద్గతిగనియెుగాన॥క॥అన్తరముదప్పిలక్ష్మీ। కాన్తునిక్రుష్ణునిభజింపకదయా
రహిత। స్వాంతుసుయోధనుగొలిచెఁ। జంతామణివిడచిగవ్వ జేకొనుభంగిఁ॥
గీ॥దృష్టమువీటిలోనదొమ్మికయ్యముచేసె। బసులపట్టెవిరటుపట్టణమున । దురి
యంనెన్నితేవుమా తాఁఁండతనయుండు। దొడరిమనకుజేయుచుండగములు॥చ॥
ఖలుకుమరాజుగొల్చుటయుఁకాకసభాస్థలినుత్తమాంగనఁ । వలదనశక్తిగల్గి
యునువస్త్రములొల్వగజూచెనమ్మహా । కలుషములోర్చి సంగరముఖంబున

బాధించు చంద్రబింబలక్ । గలిపినమేలెగ కొరగామియు । నీదునా
నైద్రిపేరోలనుక్॥ క॥ అధిపవినుధనంజయునిచే। నిధనంబై ముక్తిఁజెందొనినా
గావునవవ్వ। ధుకులజిత్తనుమరోలుం। డధముండీకడుఁడిదియుధాధకంబై
నక్॥ వ॥ అనితనూజమాత్రిజులుసాత్వులుగాఁగొని యువ్వాశ్వవర్గమువడిఁజో
చ్చియధ్వరతురంగముబావనకిచ్చితండ్రిపాపములవడన్నిసద్గతికిఁబంపిన క్రీడిబు
ణంబు నేవద। త్సమరతలంబునంవినుతశౌర్యముసు త్తిగబట్టితెర్చెదక్॥ గీ॥ అనినవృ
షకేతుఁబూచిధర్మావరజుఁడు। నెమ్మిరెట్టిమ్పనాలింగనంబు జేసి। తాతపయునంబున
మఘటోత్కచునంతుండు। మేఘవర్ణుఁగనిసం। భ్రమింపఁజూచి॥ క॥ తండ్రీఘటోత్క
చుడువినుమి। తండ్రిగలుగఁగాఁ దెద్రౌపతితోడం। దండ్రులవారిదిక్కైతులైన । వం
ద్రుఁబోఁగడదెక్కైగన్దమాదనమునకుక్॥ శా॥ వాత్సల్యంబునసీవునట్లభుజగరస్ఫూ
ర్తిఁజెంపారిభీ। భత్సంబాయకధర్మజుంగొలువతాత్పర్యంబునఁశౌర్యసం । ప
త్సారుక్ వృషకేతుఁగూడుకొనియాభద్రావతీసైనిక ప్రోత్సాహంబెడలించివారు
ధ్వరహయంబుక్ దెచ్చుపర్యంతముక్॥ చ॥ అనవిని మేఘవర్ణుఁడనిలాత్మ
జుతోననునీకుఁబుట్టిన । జ్జనకుఁడు ముజ్జగంబుల ప్రశస్తిఁవహించెనహల్యారామ
చం । ద్రునివరదాబ్జరేణువున దొంటిశిలాకృతి వీడుకొన్నలా । గునసుర
సింధు తోయమునఁగూడిన యోడికలాగుకైవడిక్ ॥ ఉ ॥ కావున మీకు
సేవకుడగా దగుదుక్ మీము గొల్చివచ్చిభ । ద్రావతిలోననుండెదను తు
రంగము దెచ్చెదఁగూడవచ్చెద। న్నివటుదండగోలగుచునిచ్చిదజాలునగ స్త్యవియా
ర్తినై । యీవృషకేత సుందరిమసీశ బలాంబుధినోర బట్టెదుక్ ॥౧౦౦॥
గీ ॥ అహితసేనలురాకుండ నడ్డగించి । యాహవము సేయుచుండ హ
యంబునేవ । గొరిణువతెబెట్టుకొనివత్తు సరకటమున । దడవుసేయకధ
ర్మనందనునికడకు ॥ వ ॥ అనినవిని పరమానందకందళిత హృదయారవిం
దుండై సమీరనందనుండు ఘటోత్కచ నందనుంబరిణమించి కపుణమించిన
బాహులంబూని పౌత్రత్పౌత్ర ధర్మపోషణంబును సమిత్రశిథిమణంబును న
గుసిభాషణంబుమదిమ్యా శౌర్యభూషణంబునకు హేతుభూతంబన్యై భూగ
తవాధుంవు వచ్చిననుమనముఖ్వరితోడం జివ్వకుఁదొడర వశంబుగా దని
యుద్ధసన్నద్ధు లయిన సోదరపుత్రపౌత్రులం గనుంగొని ధర్మపుత్రుండు
హర్షాశ్రుసంకలితలోచనుండును పులకకళికాభిరామగాత్రుండును నై
యగ్నిత్రయంబునం బోలుసీవిర త్రయంబు గలుగంగ వాకు లోకత్రయం
బునసాధ్యాశిరం సాధ్యంబనియుత్సహిన్చియుండెనంతభానుండపరదిక్కాంతకబ
రికాంతరంబునకు జెంగలువబంతచెలువునలరించె నప్పుడు ॥ గీ ॥ ధర్మ
నందనుచిత్తఖేదంబుమాన్పి । దురగమేధంబు గావించు వెరపుదెలిపి । ఖో

వదలఁచిన నమ్మౌనిపుంగవునకు । ననుజులును దాను విహితపూజనము లొ
నగి ॥ శా ॥ చేదోయిన్ ముకుళించి వేఁడుకొనె నత్యంతప్రమోదంబునన్ ।
వేదవ్యాసు పవిత్రగాథు భాసురవచోవిన్యాసు సుశంసాస్పదున్ । తాపసాధ్యక్షు
సుధీవిలాసు నుతవిద్యావాసు ప్రజ్ఞాకళా । సాంద్రజ్ఞాన సముల్లసచ్చి
దమృతాస్వాదోదితోల్లాసునిన్ ॥ సీ ॥ మునినాథుచే ధర్మతనయుండు
వీడ్కొని యపరసంధ్యాక్రియ లాచరించి । యనుజులుం గొల్వ సింహాసనం
బుననుండి క్రమ్మరించి తాభరంబు దాల్చి । యింత రాయము లేక హయము
వచ్చుటయెట్లు సత్క్రియ యాగంబు నగుటెట్లు । దానదక్షిణలకు ధనము
గల్గుట యెట్లు మునిమాట కెవ్యాకొనుట యెట్లు । చాలముపటాంర మైన
యీజన్నమునకు । వోడువోనైనచట్టంబు దొరకు టెట్లు దేవకీసూతి త్రి
భువనాధిపుఁడు గాన । యొరిగిసాధింపకున్న యీ జేము టెట్లు ॥ గీ ॥ పాప
రోజాక్షు గోత్రదుఃఖార్ణవమున । మునిఁగియున్నాఁడ శేయార్చుకొనఁగలేక । నీకృ
పాదృష్టి పేరోడ గాకయున్న । వెడలఁబడు టెట్లు మఖము గావించు టెట్లు ॥ క ॥ కౌ
రవసభలో రజ్జా । పాంచాలితగ నధ్ధంపదా ద్రౌపదిన । న్నారీతిన ధరింపు
ము । నీరజనాళ నేత్ర శోకంబున నీరధి వలసన్ ॥ వ ॥ అని పెక్కుభంగుల నక్షమలోద
రుం బేర్కొనిదీనాదీనంబులగు వాక్యంబులం బ్రస్తుతింపసమస్తభువనవ్యాపియు
ను విశ్వరూపియునైన గోపికారమణుండు దక్షిణంబవచ్చి వాకిటనిలిచి ప్ర
తిహారిం గనంగొని మదియాగమనంబు ధర్మపుత్రునకెరిగింపు మెంతవారికే
నిమహీకాంతునియవసరంబు దెలియక చన్నుపు మెరసియంతః పురమునకుంజ
నటయుబిందంబనిన వాఁడునుగ్రహవదనుండై గోవిందనకిట్లనియె ॥ సీ ॥ దే
వర యేవేళనైన వేంచేసిన సమయంబయ్యె ధర్మసంభవుండు । నాతోడ ము
దలనానతియిచ్చె గావున నవసరంబులు నీకునడుగవలదు । పరధనాపహా
లుము బరదూషణరతులు బరవధూరతులును బడయలేవు । నీదగుకరుణగ
ణింపగానట్టి దుర్గుణములు ధర్మపుత్రునకు లేవు । తగుపలోకించి తద్యాం
ఛితంబుదీర్చ । దానుతమ్ములునీపదధ్యానపరత । నున్నవారనిభరతెంచిన
స్నతోక్తి । కృష్ణుడే తెంచె నగరివాకిటికిననిన ॥ ఉ ॥ దిగ్గనలేచి యువ్వసు
మతీపతిభీముడు సవ్యసాచియున్ । డగ్గరకొల్వ నాననమునన్ దరహాసమ
నోజ్ఞచంద్రికల్ । నిగ్గులువారమత్తగజలీలరయంబున నేగుదెంచె తా । న
గ్గరుడాంకుఁ జేరి బలుకాంకురముల్దరువెల్లనిండఁగన్ ॥ ఉ ॥ వచ్చినధర్మజుం గ
దిసి వారిజనాభుఁడు మిక్కిలిమెచ్చిన । గుచ్చి యుగౌఁగలించుకొని కూ
ర్మియు భక్తియు బొత్తుసేయఁగా । ముచ్చటవాయఁగొంతవడి మార్గము
మున్ దిలకించి లోచనంబులం । బిచ్చిలిరాలు బాష్పజలబిందులు మాల్చి.

నలంకరింపఁగన్ ॥ క ॥ గోవిందునిపాదములకు । బావనియును సద్గుణుం

—(*) శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుకడకు వచ్చుట. (*)—

డు బ్రణమిల్లిరరా । జీవయుగళంబుపైఁ గ్రొ । త్తావులు గొనవ్రాలుతుమ్మె
దలచందమునన్ ॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున బాండునందనులు వసుదేవనందను సంభావిం
చి యంతఃపురంబునకుం దోడ్కొనిపోయి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూ
జించి యర్హాసనంబుల నాసీనులయి యున్నయెడం బాంచాల రాజనందన
వినయంబున నమ్ముకుందునికి వందనంబొనర్చి మందస్మితవదనారవిందయ
గుచు నరవిందనాభు రాకకు విస్మయంబందుచున్న యన్నరవరాగ్రణి గ
నుంగొని యిట్లనియె ॥ గీ ॥ అర్ధరాత్రంబు వచ్చెనీహరియటంచు । మనము
నందేల పెరగందమనమె కాదు । దాసజను డెందు నేయుపద్రవము జెందు । న
చ్చటికి వచ్చి రక్షించు నచ్యుతుండు ॥ ఉ॥ ఈవృమనంబునన్ మరచితే సభలోన ద
నచీర యొల్చకో। గావిడిపింపనందరును గల్గియు నిర్దయులయి కనుంగొనన్ । హా
వసుదేవపుత్ర యనయక్షయవస్త్రములిచ్చి నన్నుఁ । జ్ఞావనరాశిలో మునిగి
చావకయుండ నుద్ధరించుటల్ ॥ గీ ॥ మనము గాండీవినంపుదమని తలంప। తల
పులోన నెవచ్చెను దక్షణంబ । భక్తజనులకు ముంగొంగు పసిడి గాదె । దేవ
తారత్నమిం వాసుదేవుడనఘ॥ వ॥ అని సన్నుతింప ద్రుపదరాజనందనయెడ జా
తాదరుండై సరసిజోదరుండు మన్నించి యజాతశత్రుదిక్కు మొగంబయిన న
తండు వినయవిస్రంభగంభీరంబుగా నిట్లనియె॥ చ॥ తలచితి మఃఖనిర్గతికి దామరసో
దర నిన్ను నీవు నుం । దలపునగం బెమ్మున్న ప్రముదంబున వచ్చితి నామనోరథంబు
లు ఫలియించె వ్యాసమునిపుంగవు డానతి నశ్వమేధమున్ । దలచితిఁ జేయ నిర్భయత
తత్ఫలకర్తవు నీవు కావునన్॥ గీ॥ అనిన ధర్మతనూజుతో నధిప నీవు బూను పను లెల్ల
ఫలసిద్ధిఁ బొందు ధైర్య। ధనులకరయంగ లేవసాధ్యంబులనుచు । నచ్యుతుఁడు భీము
డెసఁ జూచి వల్లనగుచు॥ క॥ మందమతియు బహ్వశియు । తుందిలుఁడును రా
క్షసీరతుండు నిస్తురవా । క్స్పందచ్ఛుఁడనగు మారుతి । నందను సచివత్రయో
జనములు ఫలించున్॥ ఉ॥ అంగవిహీనునల్లటవు నల్లుని బ్రల్లదు నీచభామినీ। సం
గంతు వామనుం బధిరు సాధ్వసమానసు మూకుగా ముకున్ । పెంగలి వంగనాజి
తు వనిర్దయు గ్రొత్తబ్రమత్తు మంత్రిఁ జే । యంగొరగాని కెల్ల గుదురంచుగ
జెంతు మనీతికోవిధుల్॥ ఉ॥ గంధవహాత్మజుండు వెనుగఁ బ్చితలంపదు కార్యము
ల్ జరా। సంధు హిడింబులన్ బకనిశాచరుఁ జంపినయట్లు గాదుగ। ర్వాంధుఁడు స
త్యసంధు బుమహాబలసాంద్రుఁ డునిజిత్తేంద్రియుల్ । బంధుర దానశూరులు న
పాలుకు వారినేర్పుగ డెన్నఁడున్॥ గీ॥ నాదు గాండీవి బూనె సైంధవువధింప।
ప్రతిన యుద్ధతి నేవిచారమును లేక । నేను భీముఁడు గడిమి బూనిన ప్రతిజ్ఞ। యం

తెకన్నను మిగులసాహసతరంబు॥ వ॥ యిమ్మహాప్రతిజ్ఞ యీడేరు టెట్లని రా
ఘూటంబున యజ్ఞఘోటంబు దిగంతరంబుల నిరంతరంబు సంచరింపని శాంతశౌ
ర్యవంతులగు మహీకాంతులు దేవగంధర్వాదులు సంతతరాగంబు నొందింపనె
డరువేచి యుండు దురు మున్ను రాఘవేశ్వరుం డశ్వరక్షకు వృక్షచర వీరు మారుతి
నంపనతండు శక్తిమతి యను పట్టణంబున సురథుం డను మహారథిచే తదురంగం
బును బట్టువడి తాను నుం బట్టువడి నెట్టన యుద్ధ రామభద్రుండా యుపద్రవం
బు దానిచని చక్కఁబెట్టుకొనవలసెం గావున బావనికి సహాయుండయిన యర్జునుం
బను చుటకె జక్కం బనితజ్ఞ నిం జూపిన కంసను దను సకృబకవర్ధనుం డిట్లనియె ॥
గీ ॥ అనఘ నీ వానతిచ్చిన యట్లమిగుల । తుందిలుండను బహ్వాసిదుష్టర
క్షు । నీరతుండను వగు దుశ్చర్చించి చూడ । దేవరకునట్టి గుణములు లేవు
గాన॥ సీ ॥ మొదల నశ్వంత గాముకఁ డవవ్రటకు గొల్ల యిల్లాండ్రగుబ్బపా
లిండ్లు సాక్షి । రజనీచర స్త్రీల రతిశీలుఁ డగుటకు గమఠసూకర విగ్రహములు
సాక్షి బహ్వాశి వగుటకు బ్రహ్మాండకోట్లను బూరింపఁ జేసినీ బొజ్జసాక్షి ।
స్త్రీలోలుఁ డగుటకు త్రైలోక్యము నెరుంగ ధరకు దెచ్చిన వెల్పతరువు సాక్షి ।జ
డసము త్సాహి వగుటకు జలధి సాక్షి । వామనుండౌటకును బలీశ్వరుడు సా
క్షి । మందమతి వౌటకును మరపొందెగాక । సరవి చేరాఁగనవశమె నీ సటలు
కృష్ణ।॥ గీ॥ చతురు లేటికి మును జరాసంధముఖ్య । భూవరుల సంహరించుట
నీ వెరుగవే । నీకరుణతోడు గావ యిరిన్నృపుల గెలుతు । హయము గొని వత్తు
సాగింతు నధ్వరంబు ॥ చ ॥ ఇదియొకదొడ్డగా దలప నేటికి నాహృదయంబులో
ననీ । పదయుగళంబు నిల్పి కులపర్వతముల్ పెకళించి వైతునో । గడకొని
ధారుణిం దుమురుగా నడియింతునొ దిగ్గజంబులన్ । రదనమ్ములూడ దన్నుదునొ
రాలుతునో గ్రహతారకంబులన్ ॥ గీ ।।బహువిచారవిపాస దగ్ధాంగ పుత్రి।
చాతకములకు కాలవర్షణంబవైతి । వినుత జనులకు సంగార వృష్టివైతి నీవు వేం
చేసి నీరదనీలవర్ణ ॥ గీ ॥ పంకనిర్మగ్నమగు గోవుపరికరించి । సుకరము
గ నుద్ధరించు గోపకుని మాడ్కి । ముదముదైవారన ద్ధరింపుదువు గాక । పంకని
ర్మగ్నవన్ను గోపాలతిలక ॥ వ ॥ అనియనిలనందనుం డు బలుకు పలుకులకు
బ్రమోదితమైత దివ్యతేజోవర్ధమానుండగుచు గోవర్ధనుండు భీమసేను నా
లింగనం బొనర్చి భవద్వాక్యంబులనాచిత్తంబు కౌతుకాయత్తంబయ్యె నీవ్యథన్యం
డవు మాన్యుండవు రాజన్యులకుమన్య భరంబువలవదు । జన్నంబున జాహ్నవీ
సుత ద్రోణకర్ణుల నుదత్సంబంధ బాంధవులను సిద్ధసంబొనర్చిన దుష్కృ
తంబు మతరంబున బెట్టి విశ్వవిదితంబుగా నశ్వమేధంబు సాగింతుగా
కని వబలానుజునకు ధర్మానుజుండిట్లనియె ॥ చ ॥ అరసిభవ తరాంబుధు

హాయుం దోఁకటిడ్డను గోటికొండలై । పెఱుగుట జేసినుపకృతము పెట్టఁగ
గూడదు నీకరంబునఁ । నరపతి యశ్వమేధ సవనంబొనరించిన యాఫలం
బునీ । కరకమలంబులందునిడ గావిక గానదిగాంచుచున్నతిఁ ॥ గీ ॥ హాయుము
గొనివచ్చు నంతకును సుతనూజు । గాచిగొని యుండ నీసవ్యసాచివనవు ।
పోయివచ్చెద నీపదాంబుజము చింత । నాకదగుసంపదంబుగా నలిననాభ ॥
క॥ అనిమాటలాడుసమయం । బునభోజనవేళయయ్యె ప్రొద్దింతేనిం।జనియె
వనిదృపవనం।దన వను డెంచిరదాండుపుత్ర సారసనేత్రుల్ ॥ వ॥ అప్పుడుప్రసం
గంబుజ్జగించి మజ్జనంబులాడి యిష్టాన్న పానంబుల పరితుష్టినొందియుర్వా
ప్రకారంబుల నారాత్రిసుఖసుప్తింబొందిరంత । కొంతప్రొద్దునకునిశా విరా
మంబగుటయు ॥ క ॥ కలువల మొగుపుల వలగజు । కలువుడిపినంతలంతనొకకల
కలటిదోపగవె । న్నెలపడమటి దిక్కునకుఁ । బలపలనై యొద్దగిలగబలబ
లవేగఁ ॥ ఉ॥ తూరుపు తెల్లవారుటయు। వోడనెమంగళపాటకస్తుతుల్ । మీరతది
వ్యారావముల మేలొకని కాల్యసముచిత క్రియల్ । దీరిచి పాండుపుత్రవసుదేవ
సుతుల్ ప్రమదంబు మీఱుచుఁ । దేరగవేటకుతోనరుగుదెంచి సభాస్థలినిల్చి

—(*) భీమసేనాదులు భద్రావతీపురంబునకరుగుట. (*)—

రంతటఁ ॥ సీ ॥ అహవసన్నద్ధులై భీమకర్ణనందన మేఘవర్ణులు ధర్మతనయు ।
పాదంబులకు మ్రొక్కి పంకజాక్షునకును దండంబు పెట్టి యంతఃపురమున । కరి
గికుంతికినొరగివిటోకనివచ్చి విష్ణుస్త్రుచ్చి కౌగిట జేర్చికు స్తరించి । యనఘ
నైతురగంబుగొనివచ్చునందాక నంగరక్షకుడవై యుధిపుగాచి । యుండుమ
నియూరిప్రుపులనుపచరించి । ద్రౌపదికి జెప్పి మరియును దానవారి । మొదుగు
లకువ్రాలియుద్దవునను మతిమున । నరిగెనను మోదమునయావన నాశ్వపురికి ॥
క॥ అనుటయు విని జనమేజయు । జనపతి సంతసమునొందజై యనితోన । య్యాలి
సుతు యువ్వనాశ్వుల । కును దారసమైన రణము కొలదమగటయుఁ ॥ శా॥ మ
ల్లాంబావరపుత్రగర్వితరిపుక్ష్మాపాలసంపత్తివిద్యుల్లావణ్యకళాశరత్సముదయ।
లోల్లాసీ బాహాసి। మత్తల్లివ ర్తపరంగదంగవసుహృద్దాత్రీశకోటీరమాద్యల్లీలా
కమలంబుత వారణసువర్ణాహార్యధైర్యోదయా ॥ క॥ ధరణీవరాహవార్జిత । ధరణీవర
ణా పరావ తారము రారీ । ధరణీవరాహరక్షితధరణీవరబృంద మహితదా
నముకుందా ॥ మాలిని॥ జనితమహితసంధా । చారుసాహిత్యగంధా । వినయ
వియవిలాసా విద్వదంతర్నివాసా । ఘనతరమదగర్వ । గ్రంధిభారావమ
ర్దుజనపహ్వానభల్లా, రాయచౌహత్తమల్లా ॥ గద్య ॥ ఇదిభారతీతీర్థ శ్రీ
చరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్ర వినయవిద్యాసముద్రపిన. పీరభద్ర

ప్రణీతంబైన జైమినిభారతంబునందశ్వమేధపర్వంబునందు ప్రథమాశ్వాసము,
సంపూర్ణము.

శ్రీరామజయం.

జైమినీభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమణీచరణకలితవి । చారణపరభయదఖడ్గశార్దూలమహా ।
ధారానఘముఖదారిత । వీరారికురంగ గుండవిభువరసింగా॥ వ॥ అవధ
రింపుము జైమిని మునీంద్రుండు జనమేజయ నరేంద్రున కిట్లనియె నట్లుధ
ర్మజవాసుదేవులచేత ననుజ్ఞాతుండై హస్తిపురంబు నిర్గమించి నిర్గళి
యానంబున బవమానపుత్రుండు సపుత్రపౌత్రుండై చనుదెంచి కతిపయ
వాసరంబులకు ॥ ఉ ॥ పావనిగాంచెకట్టెదుర భర్మశిరోగృహతోరణశ్రృం
గసం । భావితపద్మరాగజగభస్తి సమాజ విరాజమానలీ । లాపరిత
సాంధ్య నిశలందిశలందు నలంకరించు భ । ద్రావతియున్వరాశ్వ సుగరాజ
విరాజ ధరామరావతిన్॥ సీ ॥ స్ఫాటికమణిశిలాప్రత్యగ్రరచనాతి బంధుర ప్రాకారభాసురంబు । పాతాళజలఝరీపర్యాప్తకల్లోల సుకుమార
పరిఘోపశోభితంబు। కనకసౌధాంచలకలితమహాక్షాఘల రాజకీలాగ్రితారా
గణంబు । శక్రనీలశిలావిశాల గోపురరోచిర సమయజనిత మిథ్యాతమం
బు। భవనకాసారకల్హారపద్మకుముద। పుండరీకనీలోత్పలషండనవభిన్నమ
ధుకరకలనాదవిజితపుష్ప।చాపనినదంబు భద్రావతీపురంబు॥ ఉ॥ పంబినవేద
ఘోషణలభాషణముల్వినరాకహోమధూ। మంబులుగ్రమ్మికాన్గొనగమార్గ
ముగాననగనీకయూపసం। ఘంబులసందడిన్నడువగాద్దెరువైనను లేకసాధురి।
వ్యంబునుశత్రుభీషణము నైపురమొప్పుచు నుండునెప్పుడున్॥ శా॥నానాపక్వ
ఫలాతినమ్రతరు సంతానంబులన్ విస్ఫుర న్నానాపుష్పలతాప్రతానముల

నానాపక్షిరావంబులన్ । నానావర్ణ మృగప్రచారముల నానాకేళికుం
జంబులన్ । నానాభంగినుతింపశక్యపురి నానాభోగసంపన్నతన్॥ ఉ॥
ఆనగరంబు వైభవములర్జునసూతికి జూపుచున్ముదం । బూనుచు మాగాంచె
నొక్కయెడదోయజ స్ఫాల్లకక్కైరవోత్పలా । నూనమరందగంధి నటమూర్మి
ఘటాపరిఘట్టవార్ద్రిమా । లానఘకూలదేశసముదంచిత పున్నాగమునాత
టాకమున్॥ గీ॥ కాంచియాబావియగు తురంగములనీరు । ద్రావునదిగా
కయున్నసద్వృక్షవరప్రకాండ । ముద్రలమరె సుమహితసంకలిత మగుచు(
మృదురజోరాజి పొదుగ నేరదుపథంబు ॥ క ॥ తురగములునీరుగ్రోనునవ । సర
మును నేతెంచెమనముచాటుపడుదమి । గ్గిరిరాజంబునకనియెరి । గిరిము
వ్యాసువతినికుంజగృహసంస్థితులై ॥ గీ ॥ ఉండికర్ణసుతుండు వాయుజునితోడ।
నృపతికీతనికక్షౌహిణీ దశకము । కలిగినసువందెనొక్క కొంత గానిపెకలి।
యంతయునురాదు చనుదెంచుహయముపడిసి ॥ సీ ॥ త్రిపథగావాహి
నీతీరంబు జేరినజనుల పాతకసముచ్చయంబుబోలె । సంవర్త శిఖిశిఖా
జ్వాలకీలంబునుడాసిన కాలకూటంబుబోలె । వసుదేవసుతుపదద్వయ చింత
నంబున మలినమానసుని జన్మంబుబోలె । సాధితగయుడైన సత్పుత్రుగాం
చిన పితృవర్గ విషమదుర్గతులబోలె । నడగిపోదురునీచేత నుర్విరాశ్వ ।
భూమిపాలాశ్వరక్షకభూరిసైన్య । సముదయంబెల్ల నుగ్రనాదంబులగుచు।
నీగదాఘాతమున నొక్కనిమిషమునను॥ మ॥ అనిసల్లాపములాడుచున్నయె
డ చుద్యద్వాద్యఘోషంబులన్ । ఘనఘీంకారరవంబులన్ పృథుగళద్గ్రైవేయ
ఘంటాఘణా। రనినాదంబులు గండదాన జలధారాలోలకోలంబమో। హన
ఝంకారములన్ జలంగనివహంబులు వచ్చె శుండాలనుల్॥ వ॥ ఇత్తెరంగు
మత్తగజంబులువచ్చి సరోవరంబుజొచ్చి మచ్చికలు సొచ్చమిరం గరంబుల
జలంబులుబూరించి కరులుకరేణువులమీదనుంగరేణువులుగరులమీదనుంజల్లు
చుదంతకోరకంబులంగోరికలిరకెలెత్తమెత్తమెత్తనకండూయనంబులు సేయు
చుశుండాలదండంబులంపుండరీకంబులబెరికి నించినకుతూహలంబున గండూషింగి
లివేళ్లామచునవ్యోత్పలవదన సౌరభంబులాస్వాదించి మోదంబున బృంహితం
బులుసేయుచు చికరటిల్లిన మకరవనకరితోడ వకరిను జెకరితోడ జె
కరిను జెవితోడంజెవియును ంబరితోడంబరియును సరిబెరయనొరయుచుపు
ష్కరాగ్రంబుల జలంబుల బూరించి చిమ్మనగోవులంబోలె నొండొంటి
పయింజిమ్మియు ననేకవిధంబుల గ్రీడించి మావంతులబలవంతంబునం జల
విహారం బుజ్జగించిపురంబునకు మగుడెనంత ॥ సీ ॥ నేమినిర్గతధారుణీరే
ణుకల్పితతిమిరబృంద స్యందనములతోడ। కల్పాంతరుద్రథకార రావధికార రిసే

మదద్రగ్రవాద్యఘోషములతోడ । వ్యాలోలమృత్యజింహాపల్లవాభీలనందీప్తవిరు
దధ్వజంబులతోడ । గ్రీష్మఘర్మద్విషద్భీష్మదీప్తచ్ఛటకలితాస్త్రసుభటసంఘము
లతోడ । వచ్చుసైన్యంబు చటులగర్వంబు జూచి యవ్వనాశ్వంబు గాబో
లుననుచు గణఁక । సుతుడు దిగ్గున లేచి చూచుచు నుర్వీరు । డా యవనేతెంచు మహా
రులసందడిఁ గదెలిసి ॥ చ ॥ పరువడి ఘోరాసురాస్యముల భంగపదక్రమముల్
దలిర్పఁది । త్తిరీనకులోష్ట్రికేకులగతింగతులొప్పఁగ జేరి వాహకుల్ । పరిపరి
లాగులం గుదియబట్టుచు రావలన త్రయ్యంబులన్ । దురగము లేగుదెంచెన వేత్రో
క్రోనచోటును ద్రొక్కఁ కుద్ధతిన్ ॥ చ ॥ వివిధములైన యశ్వములు వేలతరంబులు నీ
మద్రావుచు న్నవి యొనుబోవుచున్నవి యునైనవి యూరయానంములోపలన్ । సవ
నహయంబు వచ్చుటకనంబడ దింటనకట్టి గడ్డియున్ । గవణము నీరు మేపపతకట్టడ
జే సగబోలు పావనీ ॥ గీ ॥ అనినవృషకేతుగను గొని యనిలసుతుడు । పలికినార
ముదురగ సంబంధమైన । ప్రతినలెన్ని ధర్మసంభవుని మేదురమనము దోయిడిచే
తులము గుడు బెట్టు ॥ సీ ॥ పుత్రహీనుండైన పురుషునకును బరలోకసౌఖ్యంబు గన్ని
విధంబు । నంగనాజితుడైన యట్టి పాలసునకు బంధుసంఘంబు చొప్పడని కరణి ।
మంత్రిస్పృహుడైన మనుజునాథునకును । స్థిర రాజ్యగరిమ సిద్ధింపనట్లు । శ్రీవిష్ణుప
దభక్తి ... ంబులో లేనివానికి శుభములు తేలిపగిది । శంకరుని బూజసేయని పం
కమతికి । గురుతరైశ్వర్యమొదవనిసరణి మనము । హయము గొనిపోక విఫలప్రయ
త్నముపను । గరివురికి నేగుటపకీర్తికారణంబు ॥ క ॥ అనిమాటలాడు సమయం । బున
రథకరితురగభటసమూహము బహువా । ద్యనినాదపిధీపణమై । చనుదెంచె
తరియ్యవ్యపుల సైన్యము వడుమన్ ॥ క ॥ తురగంబు వచ్చె బరిపరి । మురువున జవ
నములు నేలమోనక యుండన్ । ధరబహువల్గ భయగతులను । ఖురపుటములు
మోవకుండ గొసరైమభంగిన్ ॥ మ ॥ వినుతానేకవిభూషణాభివనసైన్వేతా
కసత్కన్యాపుల్ । తనపై వెన్నెలజల్ల చామరశిరోదంచన్మరున్ మంజరీజనితా
నందమున ... నంబలర నుత్సాహంబునం సార్వబౌ । ముని చండంబున నేగుదెం
చె విహంతాంబోజాకరక్రీడమన్ ॥ క ॥ ఈకరణి వచ్చు తురగము । బైకొని సల్లింగ నే
మకసహపుత్రుఁడు నా । లోకించి వలదు వేగము । నీకని వారించి మనుజసంగముగొ
న్నన్ ॥ సీ ॥ భీమసేనునకు బ్రణామంబు గావించి మేఘవర్ణుడు విక్రమించి పలికె

—(*) మేఘవర్ణుండు సైన్యంబులపైగవయుట. (*)—

సేనల్లసడిమి తేజీ దెత్తుమందలో చెవిబట్టి క్రేపునీడ్చినవిధమున । దశముతోతె
కట్టసీ పెలన్ గలిగిన జాలు యవ్వనాశ్వునితనూజాన్వీశము గ । బలముల్లైమూ
టగట్టి తెచ్చె । దమ్ముమ్ములబోలె నీముందటికి నీ । యేల మనకింత తుర
గంబె చాలుననిన । తడవు సేయక నిమిషమాత్రంబులోన । దాగ్రికట్టుదనీ

యున్నతరువుతోడ । కీచకాంతకననువిలోకింపుమనుచు ॥ వ ॥ సంగరోత్సా హంబునసంగంబు బొదలనకులధరశృంగంబుననుండి లంఘునజంఘాళంబగు శింగంబు కోదముకరిణిధరణికిం జనుదెంచి మించినమాయాప్రభావంబునం గాలకంధర కంధరామూలకాకోలవిషమషీ సగంధంబులగు నంధకారం బు గప్పించు కల్పాంతకాల మేఘంబులను త్పాదించి నందన్ముఖంబు నదిజ్ముఖంబుల ధళధళలుగడలుకొన విద్యుల్లతా మతల్లికలనల్లుకొనం జేసియు నెల్లెడలం బెల్లు కొనికయుల్లంబులు జల్లనంబిడుగులుబడం జేసియు నుత్పాతంబుల గావింపుచు దేవదానవాదులకు భయంకరంబుగా గగనవీధి విటంకంబున నిల్చి మేఘనాధుండునుంబోలె మేఘనాదంబున సింహనాదంబుజేసి యద్దనుజసింహుండు విక్రమింపనయ్యాక్రందనంబు శత్రుఘ్నుండొకకుంజారునివ లనవిని సక్రోధుండై యాక్రవ్యాదుండెవ్వండరసి రమ్మనియొకకుం దూతంబు త్తెంచిన నతండు సత్వరంబునవచ్చి యంబరంబున శాంబరీడంబరంబు నెర

—(*) మేఘవర్ణునియుద్ధము. (*)—

పుహిడింబాపౌత్రుపాలికింజనుదెంచి ॥ క ॥ నీవెవ్వరెలజేసెద । వీవిపరీతములునిజకౌశేశ్వరుడు ధ్రిలో । కీవిఘుడు తెలిసిరమ్మనగావచ్చితి నిజముజెప్ప గాదగుననినన్ ॥ చ ॥ అమరవిఘుండు నన్నడుగనుంపె కృతార్థుడనై తిభీమసే । నుమనమడన్ ఘటోత్కచతి । నూజుడనామము మేఘవర్ణుడన్ శమనజుశద్వమేధసవనంబొనరింపుచు నశ్వరాశ్వము । గణమునమఃఖాశ్వమున్నద । వగాపిని తెమ్మనిపంపు బెట్టినన్ ॥ గీ ॥ విటక్కై చేయుమాయావిభూతి గాని । యొండుగాదన విని మాతయుత్సహించి । యరిగి యవ్విధమెరిగింపసమరభతన్ । సంతసమునొందె నిబలగాధుసవరుండు ॥ సీ ॥ వొకచోట జీమూతనికరంబు బొడమిందు నొకచోటగురియించునుపలవృష్టి । పెదజల్లునొకచోట విస్ఫులింగంబులు । బడగేయునొకచోటపిడుగుగములునతులవాతూలసంహతిముంచునొకచోట । దొరగించునొకచోటధూమపటలి । సవరించునొకచోట కెటువాంధకారంబు నొకచోటపెళపెళలుగుమునేయు । పెకుటాలీరీతిమురయుంగప్పించి మించి । యహితుసేనలనెల్లజీకాకుపరచిపట్టియశ్వంబుమూపున బెట్టికొనుచు । గగనమనంబుగయికొని మేగుటయును ॥ చ ॥ అతఁడుసమిరివేగమున నశ్వముగొంచుదువీధినేగన । ద్భుతమతిబోయెబోయె హయముంగొని దానవుడంచు సైనికుల్ । వితతఫలప్రయుతన్నలై విస్మితిగన్గొనవేలుపుల్కృపా । హితమతిమేఘవర్ణునిపయింగురియించిరి పుష్పవర్షముల్ ॥ గీ ॥ ప్రసవవర్షంబుగురియించి ప్రస్తుతించి । త్రిదశులేగంగహయముతోజవలనున్న । యతనిగన్గొనిభీమగర్గాత్మసుతులు । సిం

హానాదంబుజేసిరి చెంగలించి ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునభీమసేనపౌత్రుండు మహా
యాబలంబున హయంబున పహరించు కొనిపోవు భటులవలన వినియవ్వనా
శ్వమహీకళత్రుండు పుత్రబంధుజనమిత్రసహితుండై సగ్గిరోదంబగు కోదండం
బున విస్ఫురిత ప్రతాపంబున వెడలి వియత్పదంబునం జయరథికవీరులనావేళ
నాగ్రవేలసమపననుపమానసరంభంబున విజృంభించి వారలం బరంబున కుద్ధ
మించి మించినపరాక్రమంబునం జక్రశరశూలముద్గరముసలాది సాధనంబు
లసంకింపుచు నవ్వీరునిజుట్టుముట్టిన నాజట్టిగిరుదునుండట్టు వారకయట్టహా
సంబుజేసి జెట్టిదంబయినగాచట్టు బెరికి చుట్టుకొనిన మూకల గిట్టిగట్టిజాపక
ట్టు బడగొట్టి యమరపురపట్టణంబున కనిచిపట్టిదెచ్చినహయంబును నిలుకట్టి
కిట్టియరచెట్టుసంగట్టిదండప్రణామంబులాచరించి నిలిచినట్టిగుడు ॥ చ ॥ పెను
గొనయవ్వనాశ్వపృథివీపతిసేనలు జట్టుముట్టినన్ । గనుగొనిమేను వణఁకఁడ
ధికంబగు రోషమునందదీయ్యనై । నృపవహముపడిన్ దగిలినన్ సురులన్
రువందిరప్పుడద్దనుజుడుమందరాచలవిధంబున నబ్ధులవారిఁ జొచ్చినన్ ॥ సీ ॥
కలగుండు వడిహల్లకల్లోలమైచాలకలగె వాహినులు భంగంబుతోడ । కట
కశోభితవిశంకట కూటములతోడ పెకలెసపత్రభూభృత్ చయంబు । చం
డభాస్కరసముజ్జ్వలిత హేతులతోడ । బాడబోద్భ్రాంతవిభ్రమములణఁగె । నా
లోలకీలాభిహతులతోడఁ బెసంగికడలేని విధశంఖములుదెరె । పవనసుతపౌ
త్రదుర్దాంత బాహుదండ । మందరాచలమంథా నమథ్యమాన । యవ్వనా
శ్వమహీపాలకాగ్రగణ్య । వణికి తాఖిలవిపులసైన్యార్ణవమున ॥ క ॥ ఈకరణి
దానవృందపతి । భీకరముగరణముసేయ । పిరుతవియకవయి । భీకర సేన
లుశస్త్రీ । నీకంబులముంచిరాతనిశరీరంబున్ ॥ గీ ॥ అప్పుడువృషకేతుడవ్వ

——(*) వృషకేతుండు మేఘవర్ణునకుం దోడగుట. (*)——

హోహవముజూచి । మేఘవర్ణుండుహరిపరాక్రమించితెచ్చు । నవసరంబునవయ్యా
జియలసి రాడు । దరముగాదొరకుండుకనీదళముగెలువ ॥ క ॥ అనిపలికికార్ముకము
గొని । యుర్విలతనూజునకు మొగ్గిరయనుమతికొనితా । జనిమెరగంబ్బాసగింప
గ । కనుగవనునుసోగకెంపుగడలుగొనంగన్ ॥ శా ॥ జ్యాటంకారకరోరరావ
ముదిశాజంఘాళమైమ్రోయఁగ । న్నాటోపంబున యవ్వనాశ్వనృపసైన్యంబున్
విలోకించిత । ద్ధాటీనిష్ఠురఖేలనంబునదుసంత్రాసంబునొందన్నిరా । ఘూటో
త్కాహతః. మేఘవర్ణుడుమదింగాపూహాలంబందగన్ ॥ గీ ॥ ఇవ్విధంబునవృ
షకేతుడేగుదెంచి । యలసినాడవుపవ్వనీవరుగుమనుచు । భీమపౌత్రునిబంపియు
ద్దామసింహ । వృత్తిపరసైన్యముత్తేభవితతికురికె ॥ ఉ ॥ బాణనఖాగ్రకాండముల భ
ద్రగజంబులసంహరించికం । ఖాణములంవధించిరథకాండముల్ నురుమాడిన

ద్భటశ్రేణులమర్మవర్గములఁజెండివిశృంఖలవృత్తినాహవ। క్షోణిజరించెజన్యజ
యశోభితనిష్ఠురసింహనాదుఁడై॥ ఉ॥ హాటకశైలధన్వశ్రీపురాసుర వీరులసంహా
రించిన । ప్రాటువకార్ముకంబుధరబంధురమార్గణవృష్టిముంచినన్। ఘో
టరథాశ్వవీరభటకోటులుఱూపరిపోవవీఁకిఁకిన్ । జేటెరిగింపఁగంతగతి జీవు
డోకండరిగెన్రియాంబునన్ ॥ సీ॥ అరిగిభద్రావతీశ్వరుఁజేరి ప్రణమిల్లిసేన
లన్నియుఁసమసినతెరంగు । పీటిఁగోల్పోయిన విధమునువిన్న వించిన రో
షవిహ్వలచిత్తుఁడగుచు । యెట్టెట్టురా దళంబెంతవచ్చె హయంబుపరులకే
గతిపట్టుబడియెననిన । దేవరముఖ్యరేతెంచిరివారిలోనడుకొత్తికొంతసైన్య
మునువధించి। పవనహరిగొంచునెగసెనద్ధివికినొకఁడు । మురికిబలమెల్లసమ
యించెనొకఁడతని । దండనున్నాఁశుపెనునిట్టతాటివంటి। గుదియమాంపున
సవరించుకొనియొకండు ॥ క॥ అనివిన్నపంబుజేసిన । మనమునరోషాద్భు
తములుమల్లడిగొనన । య్యనఘులుకారణజన్ములు । జనులకులేవరియుని
ట్టిసామర్థ్యంబుల్ ॥ చ॥ ముగురుచునాకుబూహఁగత్రిమూర్తులుదప్పదులేకవా
హముల్ । బాగరుననొకఁడెత్తుకనభోగతినేగుటయెట్లులెకఁడున్ । మి
గిలినసేననొకఁడహమించువధించుటయెట్లువారిలో । మొగడగువానికింత
మసిమోవకగ్రుంగుటయెట్లుసైన్యముల్ ॥ గీ॥ అశ్వమేధంబునకు విఘ్నమా
చరించి । తెగువనశ్వంబుదిగిచిన తెగువనిమ్ము । వారితోడనెసంగరాధ్వర
మొనర్చి । దేవతలనెల్లతృప్తిబొందింతుననుచు ॥ వ॥ ఆహవోత్సాహ దో
హలంబుననస్మత్సీహావిభుండు శతాంగమాతంగతురంగ సుభటపుంగవ సంగ
తుండై పురంబునిర్గమించి సమరభూమిసమీపంబునకువచ్చి యాసమీపంబు
న యుగాంతకాలకాలుండునుంబోలె ప్రచండగదాదండమండిత భుజోద్దం
డుండై భండనంబున కెదురుచూచుచున్న వృకోదరు విలోకించి యలౌక
సామాన్యంబులగు నతనితేజోవిశేషంబులకునద్భుతంబు నొందుచుసయిన్యం
బులనెల్లసమయించిసన్యస్తభయుండై ధనుఃకోటీరవిన్యస్తహస్తుండైయున్న
వృషకేతుంగనుంగొనిశిరఃకంపంబుజేసితనమనంబున॥ ఉ॥ కంపితదిగ్విభాగము
నఁగాసిలివచ్చియన్నొకింతవి। ఱింపడుసయిన్యముల్ సవరుసేయడుసింహకిశోర
వృత్తిగ। జింపుచునున్నవాడుమదిమృత్యుభయంబిసుమంతలేకయూ। తెంపరిక
ర్మపాశముద్రెంపఁగనిల్చినయోగికైవడిన్ ॥ ఉ॥ అనిబలంబులగణానందనని
మీఁద । బంపుపెట్టినవానిసంభ్రమముఁజూచి। రోషతామ్రాక్షుఁడగుచుమారుత
సుతుండుప్రమనగదాదండమంకించిగదలుటయును॥ సీ॥ భీమసేనునిసమ్ముఖాము

—(*) యవ్వనాశ్వవృషకేతులయుద్ధము. (*)—

తగ్గొనియెదురుగావృషకేతుడేగుదెంచి । యీవేమభువనంబులెత్తివచ్చిన

గాకనల్పసత్త్వంబులశక్యంబెనిదు। నీపుత్రుఁడన్నమస్కరించిజూచుచునుండు నేనీ
తేజంబునఁనీవుమెచ్చ।బాలార్క్యంబుభస్మంబుచేసెదనన్నతఁడెరారిబాణా
గ్నిశిఖల। నఖిలజనులకు దేహంబులస్థిరములు। ప్రాయుములుచంచలంబులచో
రుపమున। గాన త్రైలోక్యపతినిర్మానకేళి। గలుగనేరదుతండ్రిమెకాల
లమునను॥ మ॥ కరియూధంబటుబాశహస్తపృథుశంఖగ్రీవజక్రస్తనిఁ।బరసే
నారవణిస్వగ్రాంచితఫ్రరోభాగంబునన్నిన్ని। స్ఫురకేశిఁజిపమాత్రచిహ్న
ములునేరంవారిగాడంకమా। నిరిణో త్సాహమునీవ్రజన్యరితిగాంతుంనేయ
శస్వంతశఁ॥ గీ॥సన్నపరియించినదికారణంబుగాగ।దేవరికగోడలైననేనా
పఘూటి। సిగ్గుపెంపునమొగముపాంచినదిచిత్ర।వయిజయంతీనవాంశుకవ్యాజ
మునను॥ ౫౦॥ఉ॥ వాఘుడవాయుపందనుడునందినబామ్మచమూవధూటినీకై
వశమైనలెస్సయటుగాకనినుండదలమీరెనేనిదో। దవ్వులనిల్చిమధ్యజగదాపటు
విభ్రమతాండనంబలన్। జేవయుదంతునెందుగురుసీమగదామదిగాంతురంగన
ల్॥ గీ॥ వస్సనీపుపగాతవివాదుర్గధికు।లెట్లుంబంపుదుననిమదిగట్టిజేసి।యనినసీక్ర
పవాఁడవజ్రాంగజోడు। చింతవలవదుననుపుమాజికిననుచు॥ఉ॥భీముప్రదక్షి
ణించిమెయిపెంపుచుగొంపగుకన్నదోయితో।గాముకవృత్తినేగినవకంబగుచం
దనకుంకుమాబ్జమా। శ్రీవృగనాభికర్దమవిలిప్తచమూసతిసాయకాంబకన్।
సామజకుంభకర్కశకుచద్వరియింపగనుత్సహింపుచున్ ॥ క ॥ వీతభయుండై
యావృష।కేతుడుగుతుకమునబెండ్లికింజనుగతిబ్రస్ఫీతగతివచ్చిమునతన। చేత
హంతంబయినసమరసీమాంభూమిన్॥ సీ॥ప్రధమపయోరాశిపగిదనొక్కొకచో
టశ్వాంకీలాలసంకలితమగుచు। కైలాసశైలంబుకరణినొక్కొకచోట గరిరా
జవదనవిస్ఫురితమగుచు। బాధఁప్రతిజ్ఞాజిభంగమొక్కొకచోటదళితసయిం
ధవముఖోద్దాముమగుచు। శౌరిదక్షిణబాహుసరణినొక్కొకచోట పృథులర
థాంగాంకితముగుచు। నిష్ఠురాతిగ్యకింశారునికరసిద్ధి। దేశిమారాతిసయి
న్యప్రపతిశకల। విశిఖవిషమితసంగరోర్వితలంబుజూచిచెల్లననగుచునచ్చో
టనిలచి॥ మ॥ తనపైవచ్చువిరోధిసైన్యములనద్యస్త్రజాలంబులన్। తను
వలసించియుసర్వసంతసులగాత్రంబుల్విభేదించియున్। ఘనదంతావళికుం
భకూటములుక్రాంతేణయింరాల్చి యున్। వినతాధాత్మజసూతిరౌద్రరసమున్ని
ద్రస్థితిన్జూపుచున్॥ సీ॥ సమున్యంబనీగతిసమయించుచునువచ్చునతనిగన్గొని
యవ్వాశ్వపనుడు। దంతావళములనెక్కొతపనపౌత్రునిజూచియాదిపిష్టువుబో
లెయాత్మగాంచు। చెలిగుకున్నాస్తికులగోత్రనామంబులనిసేయరాదన్వయం
బెగుంగ।కెవ్వాతనినిలుండవెళ్లనీనామంబు। నీరాకకిపుడెగ్గిగారణంబునాకునె
రుగింపుమనినఘనాధుతోడ। గశ్యపుడువంశకర్తసంకిజహాతుండు।తాతత్రై

లోక్యవినుతప్రతాపాకర్ణు।డనగ మాతండ్రివృషకేతుడం ద్రుపదస్ను॥ గీ॥ ధర్మనందను
నశ్వమేధంబుకొఱకు।వచ్చెగుఱ్ఱముగాను జాతెంచువాయుసూను। డతనిపౌత్రుండీ
తురగముననపహరించె। నేనుపెట్టినిలిచినసేనలకును॥ గీ॥ అనుచువృషకేతుడాడిన
యశ్వవాక్య।ధరణిపాలుడనుపబ్రమోదంబునొంది। యనఘుయొక్కింతశ్రమమా
ర్చుకొనుచుమిగుల।నలసినొడయుతడయ్యుకయ్యంబుజేసి॥ క॥ నీవుపదాతివిసేనం।
తావళిరాజంబునెక్కినానవగవ్వగా ప్రోవన్నయురదమెకుఱ్ఱము। నావుడుచిరు
నవ్వుమోమునందఱుకొత్తెఁ॥ చ॥ సుతులు రాలుగొల్లనుప్రతాపలచెవ్వఁ వీట
నట్టియూ।సురపతివర్తిఁ జేసెనమనోరధిపూర్ణనుతుంసనీవనీ।న్నగదముబుచ్చుకొ
న్మనిననందివవందినగారెమెదనసం।గరముఘటిల్లునేరెలిమిగాబడుగాకిటుమాట
లాడినఁ॥ క॥ అనినవృషకేతుగనుగొని। యనురాగమునొందియశ్వనాశ్వమహీ
శుం।డనిమెమునుజూపుమానిసి।ఘనకార్ముకముఖశిలీముఖంబులనిడెఁ॥ చ॥ తుర
గముసుద్దిఁజెప్పిననెమరొనుకోపముతోడవాత్మనుం।దిరములునిగమింపుచు
ప్రతిజ్ఞలుబల్కగగాదువారిని।ఘోరతరశౌర్యములే మొదలఁజూపుచునాశరవృష్టి
నుస్పినఁ।మరలజనింపదీబలముమంత్రజలంబులమీదజల్లినఁ॥ సీ॥ అదియునుగా
కనీకనుగుణంబులునబంధువర్గముబుత్రపౌత్రచయము।సపదవారణహయ
స్యందనాగూఢులయుజనుదెంచిచూభయపార్శ్వములనిలిచి। బిరుదుకాహళ
ములుపెనువడంబై।మ్రోయఘనశస్త్రగోచులాకసముబ్రాక। విజయకేతనము
లువివిధంబులై క్రాలగాబ్రద్యుమ్నునిసంగరంబుజేయు। మొండుకొనియున్నవా
రండుమీదనీకు।వార్ధికింబొత్తిందిలాప్పవయుసువాకు। నన్నునేకాకియనికన్గొ
నంగవలదు।శౌరికృపగాదెవాకునజయబలంబు॥ క॥ వలదింకబెకుఱ్ఱమాటలు।
తొలుపోక్కైనిల్చినాడమురమొనరింపఁ।దలపుమనుటయువాతం। డలిగిమహా
వళముడిగ్గిరథారూఢుండై॥ క॥ బెడిదమగుకార్ముకంబె।క్కిడినిష్ఠగసాయకంబు
లీర్రైదువడిఁ।దాడిమేయనశ్వమారుడు। నదునునెయొకమార్గణముననవిద్రుం
చెవడిఁ॥ గీ॥ అర్ధచంద్రాశుగంబేయనధిపుగొడుగు। చామరయుగంబుదుము
వ్యోపుగుణధర్మ।రహితులైనట్టికుటిలవర్తనులుగూడి। సజ్జనునిప్రణిగుణములు
సమసినట్లు॥ ఉ॥ అంతటబోకమూండునిశితాస్త్రములుద్ధతిసేయజాపమొ।క్కింతి
గద్యంచియశ్వనివహంబులనొంచినృపాలుకేహమున।గ్రంతలుజేసిజొచ్చెనిశి
ఖంబులుగహ్వరికూటపాత్రుల। త్యంతకరోరవఘోరనిరయంబులుచూరగబో
వ్వకైవడిఁ॥ చ॥ నరపతియొంపువిల్లొనిగుణధ్వనిజేసెకుమారెమీదని। గ్ఫురగతినే
సెపర్వదిశరంబులురంబున గాడనెత్తురా। బిరుసగుగంటులందొరగిపించనగోవ
లరీతిచారగా।సరుణమరీచిమాలిక్రియనరిఁజుట్టివెలుంగెనాజిలోఁ॥ సీ॥ అశ్వి
ధంబునయశ్వవాశ్వఖేకరశాతశరభిన్నవక్షుడైతరణిపౌత్రుఁ డడరిబెట్టెలిగో

లనడచినగతి రేగిచండమార్గణచతుష్టయముచేత । రథరథ్యములనుసారథిఁ
రోధియుద్ధంబిజవనాఘునమ్మలముసుగనిసెనాతపనమండలము శస్త్రపరంపర
లగప్పికదనమంతయు నజీకల్లుగొలుపఁ బొలిసిరాజన్యసేనలుకళవళింప వెంగు
పడపావకాస్త్రమవ్వేళవాడగన్పతితత్రాండసివహంబునీరుజేయ । వారుణంబే
సియార్చినవహ్నియడఁగె॥ ఉ॥ భానుజసూనుఁడుంగనలి పావకదారుణదారుణా
స్త్రసం । తానముతేయ నద్ధరణినాయకుఁడుగ్రహవృత్తినుద్ధతుం । డైనగబాణమే
సెనరియంబునసన్మహానీయ్యసాధనం । బేచుగగుస్నలంగడవనెక్కుడుగుంపులరు
వ్వజొచ్చినన్॥ మ॥ కులిశాస్త్రంబునసన్మహోపలములన్ గర్జిల్లి సిహాలాహలా । వలసం
కాశములైనబాణములతోఁ బాటింపనల్పాపినేతలనాథుండుక్రూరభల్లము
నవదుంబేయచండాంశుమ । స్తూలితంబైనశరంబుఁ బాటివృషకేతుండాజిలోమూ
ర్ఛలెన్॥ చ॥ మిహిరతనూజుఁ డట్లిరణమేదినిఁ వ్రాలినభీమసేనుఁడా । గ్రహమునఁజూ

—(*) భీమసేనను వేగులగదాయుద్ధము. (*)—

చికన్నులెఱ్ఱగన్వృషకేతునిపాటుగాంచియా । యహితులనెల్లడించిసననాశ్వ
ముతోఁబురికేగుదెంచియు । న్మహీపతిగాంచియాతవిక్రమంబవ్వుడేవనిపిన్నవిం
చెదన్॥ క॥ ఆలమునయువనాశ్వన్ఁ । పాలునిపరిపుత్రమిత్రబంధుయుతముగా ।
గాలునిపురికనుపకని । బాలునకోలలఁబురనుచుఁ బట్టినకేనుకన్॥ వ॥ అనిభీమసేనుం
డు రెండవదండధరుండునుంబోలెనుగ్రుఁ డభుజాదండంబునంగదాదండంబుగైకదలి
ఖండనంబునకేదురవేవండకాండంబులుమిండలెండంబులై పైబడన్ బడలువడంగ
నుపకొట్టినయప్పట్టునబడినయట్టి ఘట్టలంజుట్టుకొనిపడలు శోణితప్రవాహం
బులుదురవగాహంబులై బాలంబాలవశంబుగాక తిరిగిపోవలంబడు వాహనం
బులనుతప్తటంబుననెత్తుటుదడిసి పొట్టవాపలపిఫంబులనెత్తొతులలనియ
మ్మలతిసిగలైనరోహాయుత్తులు నసమ్మల్లోలకల్లోలపారకాభీలకీలాలవల్లితంబుల
తెల్లక్రిందుగాబపెశకలితాంగంబులైన తాంగంబులనుచుంగటక్కతొంతెప్పుర
పథికలయినరధికులనఘోరంబులగోలంబుల గాలుగాలుబెనంగ దేయ
డుకొంబలఘుబుఘంగా నాళంబుగ్రజగదాఫీలంబవ్యసప్పుడు॥ ఉ॥ భీమునిజాను
దేశములభీషణవాయువులుప్పొంగినసం । గ్రామతలంబునన్వసరగాజనరంగసమ
స్తసైనికస్తోమములభ్రమండలముతోనారయంజనెబొంవితోనను । త్రిభువనీ
వీటికేగెడువిధంబులవిప్పులుచోద్యమందగన్॥ ఉ॥ ఆహవభూమిశోకిబడెంతె
టదంతిరథాశ్వసైనిక । వ్యూహముకీలుగీలునకునూడివడిన్ రుధిరంబుగ్రక్కు-
చున్ । శ్రీహరికీర్తనంబుజెపిచేర్పకదుష్కృతజన్మవమున్నవ । ద్రోహులుముక్తకేశ
ములతోనిరయంబునగూలుకైవడిన్॥ సీ॥ దంతంబులిడిశిమూర్ధన్యంబులు ప్రకటి
లైకూలినభద్రశుండాలములును । గళములుమలగిడొక్కటిలుమిదికేత్తకచాపక

ట్టెకబద్ధసైంధవములు। విటతాటనములుగావిరిగవక్రములతో తల్లక్రిందైన
రథవ్రజములు। తొడగులుసడలికుత్తుకలు మెంతిమిక్కిలి పెడయూవులై పడ్డవీరభ
టులు। గలనల్రోవులుగొనుచుండుగజతురంగ। సుభటవిగ్రహసంజాతశోణిత
ములు। వరదగ్రై పారెఁ బేర్చియుద్ధరాజాను। తటసముద్భూతవాతూలతాడనము
న॥ ఉ॥ అప్పుడుయవ్వనాశ్వసుతుఁడైనసువేగుఁడుకీచకాంతకుఁ। దప్పకఁజూచి తా
నునుఁగదాఘనదండముకేలఁగ్రాలఁగా। వ్రిప్పుచుఁ దేరుడిగ్గిపరతెంచివడించన సేగు
వాఁడివా। తప్పక వ్రేసెనాకటముగఁ గర్ణసఖునిఁబనంబువక్షముఁ॥ క॥ చెట్టు
బయలుగాఁగనువరి। పట్టిచెపంగుచునువేగుఁబగులునురంబుఁ। పట్టి కొనివిసరి వా
జగ। జట్టిమిగులవరికిచొంకుచేసితివనుచుఁ॥ చ॥ తొలఁగినునుప్పంబెగసి పాటిసి
రంబతిద్రిప్పి। వేగునవ్వలవను పాటిచి। తమునవా యుజుకీర్తిపసవ్యసవ్యముం। డ
లవికట ప్రచండకరణస్ఫుటవిభ్రమఖేలనంబులఁ। దలపడిపోరిరుద్ధురగదారణ
ముఁబటుదారుణంబుగఁ॥ క॥ కోలాటమాడుపాత్రల। ఐశికనటుదైనకేళిబో
మ్మలగతినా। భీలతఁబెనఁగిరిగదలను। వేఁటులునునింపఁబెకుకవిన్యాసములఁ॥
గీ॥ కొదలుదెలియఁగవలెనకొట్టిచెట్టి। మొదలఁబొదలినపదిలంపుఁ జేసచుట్టి।
మెదలుకొనిమేనులుచెమర్చియుదమలర్చి। గదరొదలార్చిగగనంబుగదలదార్చి॥
శా॥ ఈహాఁబూఁదిపెనఁగఁజొచ్చిరనస్యోకాంగవీరుల్ జయో। త్సాహంబుల్
వదనంబులంబొదలమాద్యచ్చండగర్వోద్ధత। వ్యాహారిద్వయలభ్రవిభ్రమను
లన్నారింపనొక్కమ్మడిఁ। బాహాబాహిఁగచాకిచింపోడరిప్రాబల్యబుతుల్యంబు
గఁ॥ సీ॥ కనలిభీముఁడుసువేగునిలాగమునచొచ్చిపడవైచిచరణంబులొడిసిపట్టి।
విసరిపల్మఱుఁద్రిప్పివేయనమ్మేటియుధరఁబడిబంతిచన్దమునవెగసి పెనఁగివాయు
తనూభవునినవ్విధమ్మునఁబడవేయనవ్వడముడియుఁగినిసి। కరటిఘోటకశతాం
గములచేనొప్పింపఁదప్పించికదియనిద్దఱునుమతియుఁ। బాష్పిపాదోరుపర్వమూ
ర్ధ్వరకరెగారు। ముష్టిహతులఁబిగిలిమోములనుచోరఁగు। రక్తములఁదొప్పదోఁ
గిమూర్ఛలనుగ్రాలి। యుండిరావేళవృషకేతనుండుదెలిసి॥ చ॥ వదలివగ్రిందుతోం
టెగతివాటముగాబిగియించిమోమునఁ। జవరిపఘుస్సవారిగొనచేలమునంటొల
గించిపిఫ్రునఁ। బొమలమరింగినించిబలుముష్టిశరాసనముఁ ధరించికి। ట్టెమర
వితోధిగాంచిమెదనించిపతోపముపంచడించఁగఁ॥ చ॥ ఎఱికలతోడిగుష్టఘుజ
గేంద్రచులన్నిరసించునైమక్రో। మ్మెమఁగుశరంబులన్యమహిమఁగుమారకుఁ
డేసెనేసినఁ। న్నెఱఁకులన్నిపాతిభాణిపవిత్రధరాబవంబునై। నొఱఁగిశరీర
ముఁమఱచియుండెఁపుద్రాణములేనికైవడిఁ॥ క॥ అందంబునందవాలిన సాణి
శ్వునిఁజేరికర్ణతనయుఁడుచిత్తంబెరియుఁగగన్లవెంటఁదొడఁగెఁబడికంబుఁ
గేలఁమమమపుఁగయుఁ॥ సీ॥ మునుపనిమిషకంబునవుపాపున నూమకొండ

ములఁ దలఁగడ గాసమస్త। తను వునఁడూలఁగాఁ డిన గంట్లు పరికించి యధిపతియు త్త
రీయము నరఁబొదిఁగి। మెఱుఁగుదట్టి యుఁగొంతకు బిచగా నెత్తివట్టి సురటులాగున
గాలిసోఁకవిసరి। యొయ్యనఁ బెడ కేలనూఁత్పులు హరికించి పలుమాఱు డెందంబు పే
ట్టిమాచి। హాన్యథాదైవబుద్ధిఁ బ్రత్యహము నేను। హరిపదారాధనైకతత్పరుడనే
ని। శూరతముఁడైన యిమ్మహాసుకృతరాశి। బాణజాతవ్యథలఁ బాసి బ్రతుకుఁగా
త॥ మ॥ అనుచున్ శౌరిపదాబ్జములఁ దలఁచి దేహంబంటినన్ దీప్రశ। స్త్రనిరూఢప్ర
ణాశీలముం దొలఁగ నంతన్ ఆప్తపల్లార్చిలో। చనముల్ విల్లవవిచ్చి కంఠసుతు
నాస్యంబున్ విలోకించిని। శ్చనవీరుఁడుఁ దొంటిశాపునకు వచ్చెన్ వచ్చె విల్లంది
నన్॥ ఉ॥ అవ్వజాప్తపుత్రునిం బ్రియంబున డగ్గఱి కౌఁగిలిచ్చె లే। నవ్వసయావనా
శ్వవరనాయకుఁడిట్లను వన్ను వేలుపుల్। మువ్వుర మెచ్చఁ బ్రోచినసముజ్జ్వలమూ
ర్తిఁ గని నెట్టెంగియున్। జివ్వకుమారొకానందలఫు చేసిన వెట్టిశనంబు చాల దే॥ క॥
ప్రాణసముఁడైన సఖుఁ డకుఁ। బ్రాణములీఁగనుట చెలిమిఫలమటుగాదీ। ప్రాణంబు
లు సవిచ్చిన। ప్రాణములివేసి ఫ్లేసంచి నిగొను తెఱితోన్॥ క॥ దినపజుఁడు భవజ్జన
కుండవవరతాభీష్టదాతనై మెచ్చను వాంఛ। బునఁ దేగి ప్రాణములతఁ ద్రైనువు నకీ
నేరఁ జేవ్వకంబుననతఁడున్॥ మ॥ జయులక్ష్మిఁ ఫలుదైవపిఠుఁదగము ల్లా ప్రమాజ్యభో
గంబుల। స్న్వియునపీఁణం చిత్రసేక్య వాతిశయులన్ని రేజిప్రాయులా। త్యుమయుడూ
త్తంసు మునీంద్రమానసరిరంసుం గంసవిధ్వంసునవ్యయునద్వైత సుఖజిన్నియున్వి
భుసేవంగాంతు సద్రాఘకాముల్॥ సీ॥ అని ప్రియోక్తుల యౌవనాశ్వభూపాలుం
డు వృషకేతనుని వీర్యపితరంముల। వినుతించి తగసిద్ధులను మరుత్తున్ను వేగులు
స్నచటికి వేడుక తోడఁ। జనుదెంచి భీమ సేను నిఁగాంచి కౌణనంద నుఁడు ఘోరరొ
స్త్రసంత తెలఁదన్నఁ। జపిరత్తించి చందంబుఁ గొనియాడి వినుఁడే కీమకు నిచ్చిన
శివంబు క్రతుహయము వెంటవరిగిదిక్ప్రక్రమణము। దిరిగికొనివత్తు దేవ స్సన్నిధికి
మును పాధర్మజునిసమ్ముఖము సేయుదకవహ। ధవళదంతులసిత్తఁజో స్త్రనంబు॥
క॥ ఆసమయంబున గృహ్నద। యాసింధువఁ గాఁ ఖింహసద్దేవుచతెన్। చేసిహిత
బలను యుక్తముగ। వాసవ్యవ్యాసవదర్పంబొనరించెన్॥ వ॥ విశేషించి యూం
ద్రాణదాతలతోడి యుద్ధంబ సంబద్ధంబు - సిద్ధంబు గాను - నుమార్యుండును - అనిప
లుకు రాజన్యసౌజన్యవాక్యంబులం బరితుష్టమానసుండైన పవమానసూనుండు భవ్య
రాజంబుదరు మేఘవర్ణుండను సుందర ఘుహయంబుర యంబువంగొని వచ్చి అనంత
రంబ యునంతరత్నరాజీవి రాజమానకల్యాణపల్యాణపరిస్తరణ పరిస్తోమశోభి
తాంబులును - గండపాలికాచూళికాంతరసముల్లసితహల్లకోద్దామదామం
బులును - కాంచనఘంటికాసమంచితకాంచిలతాప్రాంచలచంచలచ్చమరవాల
చూలనారంభగంభీరయానంబులును - పావనసార్వభౌమకులీనంబులును - నిరం

తరానర్గళనిర్గతసింధుసిక్యసాగరమేఘచిక్కణశీకరప్రముఖాష్టమదగంధలహరీ
విహారదళినికరకోలాహలాక్రాంతదశదిగంతంబులును - అరాళకరాళదంతంబు
లును - నిర్యాణపర్యంతకల్పితానల్పసింధూరతిలకానుబంధబంధురంబులునగు
ధవళసింధురంబుల నాధోరణుల సాధారణప్రయత్నంబులంగొనివచ్చిన మెచ్చి
యవ్వసుందరారమణుండు గంధవహతనూభవుండును దానునొక్క వేదం
డంబును రెండవకుండాలంబు మార్తాండపౌత్రి నిజపుత్రులుంగా నెక్కి లె
క్కింపరానిసేనలుక్కుననొక్కుమ్మడిం గ్రిక్కిఱిసి నలుదిక్కులంగొలిచిరా ని
రాఘాటచాటుప్రబంధంబులువంది బృందంబులభినందింప - అందందముందటం
గ్రిందుకొనిచెలంగు శంఖభేరీమృదంగ ఢక్కాహుడుక్కానకఝల్లరీమురజ
కాహళారావంబులు భైరవంబులై మొరయ - సముత్తంభితశుంభచ్ఛాతకుంభ
రంభాస్తంభసంభృతానర్ఘ్యమాణిక్యమకరతోరణపరిష్కారంబైన భ
ద్రావతీపురద్వారంబు గారవంబునం జొచ్చి యచ్చటం బచ్చలగచ్చుమేడం మేలు
మచ్చులంబచ్చవిలుతునెచ్చరించు మచ్చెకంట్లనిడువాలుఁ జూపులచాపలందగిలి
నట్టునిట్టుగదలనేరకచిట్టకంబులం బౌరలునాగరికలోకంబును - కాశ్మీరగం
ధసార నీహారవారిధారావిలిప్తంబులైన యంగళ్లు ముంగిళ్లనత్తమిల్లిన ము
త్తియంపు రంగవల్లికలమీఁదఁ బసింపిజాలవల్లికల నమర్చిన మంగళద్రవ్యంబు
లును - అంతరిక్షంబునకు వింతసింగారంబు సంతరించు వైజయంతీవితానం
బులును భాసురంబులుగ భూసురాశీర్వాదవాదమేదురంబుగా నాదరంబునం
బురంధ్రీజనంబులల్లుకొనిచల్లు నాచారలాజాక్షతప్రసూనంబులనూనవైభవం
బులం దేజరిల్లు రాజమార్గంబునం జని వాసరాధిపధావరోధినిజారంబగుహా
జారంబుడగ్గఱిమదావళంబుడిగ్గి దండనాయకపురోహితామాత్యసామంతభృ
త్యవర్గంబునై సర్గికదయావలోకంబునం జూచి యథోచితప్రకారంబుల వీడు
కొలిపియావనాశ్వవిశ్వంభరాధీశ్వరుండు పురస్కృతపాండవుండై యంతఃపు
రసమీపంబులోపలికొలువుకూటంబున హాటకమణిగణోన్నద్ధభద్రాసనంబుల
వారునుం దానును సుఖాసీనుండై యుండె, ఆసమయంబున॥ చ॥ పనివడినాథు
పంపునఁ బ్రభావతిభామినుండిఁ గొల్వగుం దనవు మెఱుంగుఁబళ్లెరమునఁ ఘన
సారవీపికావళు। ల్గొనిమునభీముఁగాంచి యనిలోఁదనమంగళసూత్రమూడ
గా। నను బ్రోవ నిల్పెనే సదయుఁడాతనికిన్ జయమంగళంబనెన్॥ గీ॥ కణజు
నికీర్తి లోకవిఖ్యాతమగుచుఁ బ్రబలుఁ గాకనిదీవించి పరమసాధ్వి। వారికత్యంత
భక్తి వాళుల్లొసఁగి। రమణులును దానునంతఃపురమునకరిగె॥ క॥ అంతటఁగను ప
శ్చిమభాస్వంతుఁడు చరమాద్రిమీఁద వారుణదిక్స్త్రీ। మంతనిజలకేళికిఁజెలు। వంతిపె
సుప ముద్దసన్నెపైనిను భంగిన్॥౧౦౦॥ క॥ మనమనకనవ్యాదికుఱులు। పసిగ్రేవ్రు

దలంచి తిరుగఁబడెఁ గూండ్లశకుంతసమాజము కలకలములై । గనెవెడ వెడకన్ను
మొగిచెఁ గమలవనంబుల్॥ క॥ ఆవేళ యౌవనాశ్వ । త్మ్యావరుఁడు సువర్ణకుంభ
సలిలంబుల న। ప్పావనిముఖ్యులతో సం। ధ్యావిధులొనరిచ్చి బాంధవావళితోడన్॥
సీ॥ పవనసంభవుని కోపప్రసాదంబులు పదివేలభంగులఁ బ్రస్తుతించి । వృషకేతుఁ
డాహవోర్వి నిజంబుగాఁ దన్నుఁ జంపి రక్షించిన పెంపుఁ గొనియాడి । వీతినెత్తుకవిసువీ
థికేఁగిన మేఘవర్ణుని బాహుగర్వము నుతిచ్చి । ధర్మజాచ్యుతుల సందర్శ
నఁ గల్గిన తనపుణ్యపరిపాకమునకు మెచ్చి । కదలని యమించి తనవెంటఁ గజపు
రమున । కొదనిక చిత్రకారకలాదరంజక । తంతువాయకులాలవర్ధకులు మొదలు ।
గాఁగలుగు మేటిపనులనాగరికవరుల॥ ఉ॥ కుంతీద్రౌపదులం బ్రభావతికనుంగో
నేగుదుకమీరుతు । ద్ధాంతస్త్రీనికరుంబు మైకదలి రండంచున్ బ్రియోక్తిన్మహీ ।
కాంతుండా పుత్రునంపి పాండవులజోకం సాత్త్వికాన్నంబుల । త్యంతాభీష్టత వార
గించి సుఖనిద్రం జెందియా వేకువన్॥ క॥ పురజనుల నెల్ల మునుపటఁ దెరలుచుకొని
హాస్తినావతీనగరికి నా । దరమ్మునఁ గొనిపొమ్మని భూ । వరుఁడను దేవునకుఁ జెప్ప
వాఁడును వేడ్కన్॥ గీ॥ సకలజనులకు బయనంబు చాటఁబంచి । బలముఁ జదలంబుగ
దలింపఁ బంచిపెట్టి । తానుగమనింపసమకట్టి తద్విధంబుఁ । దల్లికెఱిఁగింపనిజని
శాంతమునకరిగి॥ మ॥ జననీ భూపతిధర్మనందనునియాజ్ఞం బన్నిలింబూడఁగో । రిన
నుంగట్టడచే సెఁబట్టినాము వారింగొంచుఁ బొమ్మంచు ని। పును వేగంబ యనంబుగ
మ్మనసు దేవుం జూచి కోపించియా । ధనధాన్యాదులు నీటఁబుచ్చివనుఁబుత్రా వె
ళ్ళినమ్మందురే॥ గీ॥ కుడిచి కూర్చుండి రాజ్యంబు విడిచిపోవ । విభుపకున్న నీకు నెటువం
టి వెట్టిపుట్టె । బురజనులు మీరు నెట్లైనఁ బొందునేను । వేయుఁ జెప్పి వనిలయంబు వె
డలవిన॥ సీ॥ అంబతో నగుచు నట్లనివాసుదేవుండు భాగీరథీపుణ్యపరిసరమున । ధ
ర్మజుఁడశ్వమేధముఁ జేయఁగాఁ గోరి రప్పించె మానవగణంబు నెల్ల । రుక్మిణీముఖ
దరాగోహలతో వాసుదేవుఁడచ్చటికి నేతెంచినాఁడు । వారల దర్శించువారిదు
ష్కృతములు పంచబంగాళమై పాఱు వనినఁ । దంత్రితరముఁ గౌనిమిటితరమునం
దు । వీసమంతయుఁ బుణ్యంబుఁ జేసి మెఱుఁగ । వార్ధకంబున నింకేలవట్టితోడును ।
కృష్ణదర్శింపకున్న నా కేమిచిక్కె॥ క॥ ఏరీతిధర్మసుతునకు । శౌరికినత్వరముఁ జే
యసంతసమగు నా । కారీతినతప్పదుసం । సారము సేయు నెడనదిసజంబుకునమా
రా॥ వ॥ అని జనయిత్రి పలెకెడు దురాగతభాషలు యౌవనాశ్వపా । వనులకుఁ జె
ప్పికోంతవడి వారికిహాస్యముఁ బుట్టఁ జేసియా । పెనపనివకట్టి నాలు నొసల పెట్టి
చునీడిగెలంగ నందలంబు నవడిఁ గట్టి వయిచుకొని పొండని చెప్పి సుదేవుఁడ న్నటన్॥
క॥ కరితురగస్యందనభటవరసైన్యములు ఎచ్చి రెండువంకలఁ గొలువం । గరిసగరికిఁ

దెరలించెఁ బురజనములఁ బ్రాణమాత్రమును లేకుండన్॥ ఉ॥ పల్లకులం దమహా
ష్ట్రములభద్రగజంబులనందలంబులన్ గొల్లెనబండులన్ నడకగుఱ్ఱపుమోటుల
నేనడంబులం జెల్లఁగ నెక్కి పౌరజనబృందము లోఁబురి వెడలి నాల్గుఘూ వల్ల
భుఁడుండి దాఁగద లేవా యుజముఖ్యులతోడ వేడుకన్॥ గీ॥ అనుచు జైమిని చెప్పిన
నాత్మలోన నలరి జనమేజయక్ష్మాతలవిభుండు । యతికులోత్తంస మీదివ్య
త్తాంత మెల్లఁ దెలివిపడ నాకు నానతీవలయు ననిన॥ మ॥ ప్రమదాస్వాంతనిశాంత
శాంతినవశౌర్యప్రౌఢిమా భోగభో గమరుద్రాజసమా సకలనాకౌరవ్యరక్ష
గ్రజా స్మమనోజ్ఞస్మృతిమార్గణమార్గణటుంబ స్థైర్యసంకల్పకల్పమహీజప్ర
తిమాన దానసుషమాభాస్వత్కరాంభోరుహా॥ క॥ త్రైలోక్యనుతకటారి సాళు
వనిరుదాంకమథితజలధిభవమహా హాలాహలకోలాహల కీలాభీలాసి జైత్రకీర్తి
కళత్రా॥ పృథ్వి॥ బుధావనపురూరవా భుజగజిహ్వజాభేరవా । విధావితమదా
హితద్విపచమూపకంఠీరవా । సుధాకరనిధానరాట్పుర మహీజదానప్ర
భా విధాయి గుణభైరవా నిరుదపంచఘంటారవా॥ గద్యము॥ ఇది భారతీతీర్థశ్రీచ
రణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్య పుత్రవినయవిద్యాసముద్ర పినవీరభద్రప్ర
ణీతంబయిన జైమినిభారతంబునందశ్వమేధపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరామజయం.

జైమినిభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీకరవిశాలకరుణా లోకనసంరక్షితార్థిలోకహిమానీ । రాకేందు
రుచిరకీర్తిస్వీకృతదిగ్గాంనారసింహక్ష్మాపాలా॥ వ॥ అవధరింపుము జైమినిము
నీంద్రుండు జనమేజయునరేంద్రున కిట్లనియె॥ క॥ సామజనగరంబిరువది యామడ
గలదనఁగ యావనాశ్వనృపాల । గ్రామణితోడుత నిట్లని । సామీరణి వలికె సంతస

ము రెట్టింపఁగ॥ ఉ॥ మించికళత్రబాంధవసమేతము గానిటు మీరలర్థి నే, తెన్చవి
ధంబతిత్వరగతింబని ధర్మజుతోడ ముస్నెతిం । గించెదనిమ్మ గొబ్బి వృష
కేతుఁడు రాఁగలండంచు బల్కి-ని । గ్వాంచితలీలహస్తినగరంబునకుఁ జని
(మ్రొక్కినన్నుకుఁ॥ క॥ తమ్ములతో నఖుదాస్థా। నమ్మున గొలువుండిధర్మనందను
డు బ్రహ్మోదమ్మునదమ్ముడం మ్మని।క్రమ్మఱగదియంగ భీము గౌఁగిటఁజేర్చెన్॥ సీ॥ త
నకు(మ్రొక్కినశక్రతనయుఁ మాద్రేయుల నెమ్మితో నాలింగనమ్ము సేసి । వాయు
నందన సేమయన్న నన్నకుఁ గరములు మోగిచి రుణగలుగ। ఖిలంబు సేమంబయ
ధ్వరాశ్వము గొంచువచ్చె భద్రావతీశ్వరుఁడు దాస।యతనిఁ జేవియు పరిభావ కా
మినీసహస్రంబు సేవింపఁబాంచాలిఁబోడ। గానఁదుగు డెంచె వృషకేతుఁడానరేం
ద్రు।బోరమెప్పించెననధర్మపుత్రుఁడీవి। జయము కృష్ణుకను జెప్పబామ్మనినభీము।
డంతిపురముఁ కరుగనయ్యాజ్ఞ సేని॥ ఉ॥ అచ్చెరువందిగొబ్బునిజాసనముందిగిస
మ్ముఖంబుగా।వచ్చినువరిఁ పీఠమునవాయుతనూభవుననుంచినెమ్మదిన్, వచ్చి రె
కణ్ణనందనుఁడు హామనమందునునంచు మేనిముల్ ।(వచ్చి వెడందకాయములు పా
ణితలంబుననంటఁజూచుచున్॥ క॥ కుశలంబడిగినసర్వము।కుశలముభద్రావతీశు
గులకతిరాకా । శశివదనలుగొల్వనిరం।కుశవృత్తినినిన్నుఁజూచుకోరికవచ్చెన్॥
శా॥ కాంతాసీవునలంకరింపుసభతెలాగానంగరాదింవిరా।కాంతుండే గనె ద్వా
రకాజనులవేటకుంజూడనన్నన్ విభుం । డంతస్స్నేహము నొందనాతఁడనసట్లయి
నన్ భవన్మంపరం।బంతేవ న్నెకు నెక్కెబోహాదిదయున్వీక్షింపఁగాఁగల్గుటన్॥ గీ॥
చెల్లదోకొంతయును దామసింపనిచటసఖుఁ సీవుఁ లోచనోత్సవము గాఁగ। నా
యితము గమ్మనుచుఁబల్కి-వాయుసుతుఁడు।సని మ్మెృష్ణయుశృంగారశాలకరిగె॥
క॥ పన్నీటజలకమాడెను।సున్నని నెరికుంలవిరులు నెగ్గునమరివన్ ।సన్నముగన

—* యవ్వనాశ్వుండు సైన్యంబుతో గరివగరంబునకు వచ్చుట. *—

లదెగస్తురి।చన్నులను కాంబన్నసరములుదాల్చెన్॥ ఉ॥ అంతటయవ్వనాశ్వవ
సుదాదిపు సేనలుహస్తినావతీ।(ప్రాంతవిశాలచంపకవనాంతరసీమలుడాయవ
చ్చినన్ ।దంతిరథాశ్వసైనికవితానముగొల్వగవచ్చిగాన్మలన్ । సంతసమందు
చున్ మదగజంబులనెక్కి-యుధిష్ఠిరాచ్యుతుల్॥ ఉ॥ ఆనకశంఖదుందుభిమహారవ
ముల్ దశదిక్కు-లన్ బ్రహి। ధ్వానముఁలీవగాఁగదియవచ్చువిభుంగనియధ్వరాశ్వ
మున్ ।గానుక బెట్టికూర్మి దోలకన్ (బణమిల్లి నబాండవా(గజుం।డేన గుడిగ్గియ
వ్విభుని నెత్తియు గౌఁగిటఁజేర్చియుట్లనున్॥ క॥ నరనాథవినుము భీముఁడు । నరుఁడును
మాద్రిజులుగూడ నాకనుజులన।న్నెగుక్కశమున నేటితోనే। గురుసోదరులయిరి
నీవుగూడి వకతఁన్॥ క॥ సంగర్వింపుమువాడెము। కుందునిలెలా కైకరత్నకుబ్రభా
వతిమన్నం।దిరముపకంపుముదుం।రం దామరసాక్షిద్రౌపదిన్వీక్షింపన్॥ క॥ వావు

మునంతఃపురికిఁబ్ర। భావతిగదలించిధరణీపతిదనశిరము । గ్గోవిందునిపాదంబులఁ
మోపిన గ్రణమిల్లి వినయమున నిట్లనియెఁ॥ సీ॥ దేవధన్యుఁడనైతి నేభవత్పా
దాబ్జములు మ్రోవగాఁ మ్రొక్కఁగలిగెగాన। నాపట్టణము పావనంబయ్యె భీమా
దిశూరత్రయము మెట్టిచూచెగాన। కీర్తనీయము వృషకేతుశౌర్యంబాజిజెల్లిన
నన్ను రక్షించెగాన సఫలమీతురగంబు జన్మంబు ధర్మజుండొనరించు క్రతు
వునకొదవ గాన। నిన్నిటికి శేఖరంబుగా నింద్రతనయు। జూడవలె నాకునతడు మునీ
జోడు కాఁడే। యనగనర్జునుడరుదెంచి యవ్వాశ్వ। వరవరేణ్యుని పరిరంభణంబొ
నర్చి॥చ॥అనయమునీవుధర్మజునియట్టికృతార్థుఁడవర్థినిమ్నగ। గొనినజంబు లె
ల్లదనఘుబ్మరుజేసినబుణ్యమెట్టిదో। నినుగనుగొంటినంచుధరణీపతిబ్రస్తుతిజేసె
దతుహలాం। గనయును గుంతికిఁ ద్రుపదకన్యకు జాగిలి మ్రొక్కెనచ్చటన్॥క॥అగు
ణనిధినందనుఁడుమును। వేగుడుధర్మాత్ములకును వినతుండైమా। కీగోవిందునికరుణా
సాగరుకనఁగర్ణసంభవుకతనన్॥క॥శౌరి వెలయైన ధనము శరీరము సాంద్రా
జ్యమును బరేత సమయంబు। త్చైరుగొనదగదు గానము। రారిపదాబ్జములు విడువ
ననవరతంబున్॥చ॥తురగము వెంటవంపుముకుతూహలినై జని మోహరిన్నిభరా।
వరులదృణీకరిన్నుకొని వచ్చెదనధ్వర వేళకన్నృశ్రీ । హరివృషకేతురాసుతు బ్రి
యంబున గౌఁగిటజేర్చి హస్తినా।పురికరుదెచ్చెరందరుప్రభూతపురందర వైభవం
బునన్॥గీ॥అందువొక మాసముండి ముకుందుఁడనియె। ధర్మజునితోడ నింక ముంద
రనువచ్చు। పదనొకండవ నెలచైత్రపౌర్ణమాసి। నాడుముఖ్యంబు నీకుజన్నంబొ
నర్ప॥ఉ॥కావున నుగ్రసేనుసుజఖడ్గసురక్షితమైన యప్పుడా। రావతికేగెదన్ మఖ
తురంగము నీవు యవ్వాశ్వమున్। గావుడతిప్రయత్నమున నగ్గొను మధ్వరదీ
క్షవేళమున్। నీవెరిగింపవత్తు నరణిపగయేను నుబంధుకోటితోన్॥ క॥ అనిపలికిన
గోవిందుని మన సెరిగివిభుండు సబహుమానంబుగనం। పినజనియెనయ్యశోదా।
తనయుడు వరభోగవతికి ద్వారావతికిన్॥ సీ॥ వనజాక్షుఁడరిగిన వెనుక వేద
వ్యాసుఁడరుగుదెంచిన యుధిష్ఠిరుఁడు మ్రొక్కి। యాదిమరుత్తుండు యజ్ఞంబుజే
సిన వైభవం బానతీవలయుననిన। విని మానవేశ్వరుండ నిమిషగురుని నా
చార్యుగా గోరిన శక్రుడతని। వారింప నారదువలన నెరింగి సంవర్తు
ని నధ్వరకర్తఁజేసియు। దనమహత్వంబుచేత నత్తపసిరేఁడు। శతమఖాను
లవాకట్టి క్రతువొనర్చి। భూమిభర్తకు వరమిచ్చి పోవనాన్నృ। పతియు
భూతాత్ముడై దివ్యపదముగనియె॥ క॥ అంచుమరుత్తునికథవినుపించినమునితో
డజనవభీమపులకునే।ఘుంచుననిహపరములుసి। ద్ధించుననుచునడుగనయ్యుధిష్ఠి

—* వ్యాసుడు ధర్మజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు జెప్పుట. *—

రుతోడన్॥సీ।ధర్మశాస్త్రములయర్థరహస్యము లెరింగిజరవుబ్రాహ్మణుడు మో

శుంబుగాంచు । న్యాయమార్గమొకింతయునుదప్పకయుధాత్రిఁబాలించుజనప
తిఁబడయుఁ గ్షత్త్రి। క్రయవిక్రయములఁబొంకకసర్వసముండైనవైశ్యుండుఁబొందుకైవ
ల్యపదము । నారాయణస్మరణయునువిప్రపూజయుఁగావించుశూద్రుఁడుగనుబో
రంబు।నాల్గువర్ణంబులకునిట్లుపడసిపొందు। ముమ్మరంబుగనైహికాముష్మిక
ములు।స్త్రీలవర్తనలేర్పరించెదనుసావ। ధానమతితోడవినుమింకధర్మతనయ॥

—* వ్యాసులుధర్మజునకుజారస్త్రీలధర్మంబులుచెప్పుట. *—

చ॥ఒరుపరిగన్నఁగూడమనూరకసన్నలజారనాథుఁద । త్తరబడుబోటి బిల్చెడువి
ధంబుననొత్తిలిజీరివవ్వుచు । ల్మరుబొరిగిండ్లకేగునొక మట్టుననిల్వదుచంటిమీద
ముం । జెరగిడలించువైచికపుసిగ్గునటింపుచుజారధారుణిన్॥ గీ॥ పరులగన్న
చంకపాపనిముద్దాడు । గోడనిక్కిఁజూచు కొప్పుదీర్చు । మారుమలయున
త్తమామలతోలేని । కిటుకుచెట్టిబంధకీవధూటి॥ గీ॥ మాలకరిదాసిసైరంధ్రి
మారుదల్లి। మగడువిడచినసతిదూతిమంత్రసాని । జోగురాలాకులమ్మెడిబోటి
విధవ । కలసివర్తించువదిజారగానెరుంగు॥ క॥ వీరలలేరాపలమిక్కిలి।జార
కుదూతియును దాదిసాహసపార్రా । వారముతీరము జేరువ । బేరోడలుపా
యరానిపెనుకుపకతనన్॥ క॥ ఎచ్చోటవిలాసినులకు । మచ్చికజనువిచ్చినంబ్ర
మాదముపతికి । న్వచ్చునవశ్యముకాంతలు । వచ్చినపుడువిశ్వసింపజనదెవ్వ
రికిన్॥ క॥ అత్తయుమామయుమగఁడును । గత్తులబోనులయిబిరుసుగావలె
నెపుడున్। మత్తచకోరాక్షులకును। చిత్తముబరపురుషభోగశీలంబగుటన్॥
సీ॥ ఉపవాసములలద్దయునుగృశింపకమేనుదిండిచేబోషింపుచుండదేని। మస్త
కాంబరములమాలిన్యభావంబునందకవన్నె బట్టమ్యనేని। దానధర్మములవ
ర్ధముఁ వెచ్చపెట్టకగట్టిడైనెకూడఁబెట్టెనేని । తనపుట్టినింటనిల్వకవంచనలచేత
బారిగిండ్లపాలుగాదిరిగనేని।సంతతంబును శ్రీహరిస్మరణలేక। కరకుదనమున
దుర్భాషలరచెనేని।విధవపేమిటితోగూడవివిధవరక।రూపబాధలబడుకడగు
రుతులేక॥క॥నాలుకయును శాలువులను।నీలరుచింగలిగినేనినెరివరణంబుల్। నే
లపరిమోవపేనియు।వాలాయమునదివహించువైధవ్యంబున్॥క॥కంతుసుఖకేళి
దేలివి।తంతువుతోనెవ్వడేసతడుదనపుణ్యం।బంతయుగోల్పడిగూలుని। రంతర
మునురౌరవాదులగునరకములన్॥ గీ॥బాల్యమునదల్లిదండ్రులుబ్రాయమునధ।
వుఁడుదవార్ధకమునసందనుండునెప్పినట్లుచేయంగదగుగానియరసిజూడ।దెరవ
లకునెందుఁధర్మమియ్యచ్చదిరుగజనదు॥ వ॥ ఇదినీవడిగినయర్థంబునకునుత్తరంబనీ
పునాస్తికమ్మ్యాలకారపిశునానాయకులడాయనీక నిజోపలాలనంబునబ్రజా
పాలనంబుసేయుము ప్రజానురాగంబున ధనంబును ధనంబున ధర్మంబునుధ
ర్మంబునకీర్తియుంజేరుగావున భూవల్లభునకు బ్రజాపాలనంబవశ్యకర్త

వ్యాజమున మర్త్యులె య్యాడగీతం సయ్యంబు గానివర్తనంబున బ్రవర్తిల్లక నారాయణ
ధ్యానపరాయణుఁడవై యుండవలయు పుండరీకాక్షు భక్తి విరహితుండగు
బ్రాహ్మణుండును చండాలసమానుండు చండాలుండును విష్ణుభక్తుండైన సకల
లోకపూజ్యుండగుం గావున నీవును వాసుదేవచరణస్మరణాయత్తచిత్తుండవగు
మనినవినతసోదనసత్తముం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండిట్లనియె॥ క॥ ఏరీతిసంభ
వించుము। శౌరిపదాంభోజపూజనాభ్యాసములు। శ్రీమన్మణిమత్కోటియు।

—* వ్యాసులు ధర్మజునకు లక్ష్మీకటాక్షగ్రాహ్యులను జెప్పుట. *—

గారంబుల నెట్లనిల్చు కదలక యనినన్॥ సీ॥ కలిమి దాఁపక దైత్యకంబు జేసినవాఁడు
బుణ్యతీర్థములాడఁబోవువాఁడు। వితరణశీలుఁడై వినయంబు గలవాఁడు పరకాంత
లకు నాసపడనివాఁడు। గోపతిమొనసి బ్రస్తుతికనోర్వనివాఁడు సత్యశౌచంబులు
సల్పువాఁడు। బాంధవపితృమాతృభక్తిఁ జెందినవాఁడు కోపంబునకు జంకించు
వాఁడు। సత్తసంతానవిఖ్యాతిఁ జరుగువాఁడు। సఖిలభూతదయాసక్తి నెగడువాఁ
డు। మేలు మఱువనివాఁడు లక్ష్మికిఁ బ్రియుండు। వారిమొదనె శ్రీహరిపదయుగళకుండు॥ఉ॥
జూదరి మత్తు నిర్వ్యసను బోధకు సజ్జనదూషకున్ మృషా। వాదిగృహాదిహీను
గృహావ్రతవిఘాతకు లోభిసంతత। నిస్స్వరపుత్రకున్ పితృసుబద్ధకు సింజెడువా
యులక్ష్మివే। దాదిసమస్తసద్గుణపరాఙ్ముఖపరాయణు బాయుంకై వడిన్॥శా॥స్తో
త్రాద్యాప్తయు నెత్తయుం ముదలు గాజూదంబుఁ చాపువా। పేశంగాదసి బాంధవు
ల్ శకునిదుర్వృత్తిం నెరంగింపరే। పశ్శింబుట్టిన గాక వాత్తిపవిదాజ్యం జెల్లఁ జేసిఁ
పునన్। జాలంగంటిమి నేను కౌరవుల నాశంబున్ యశోహానియున్।క॥అవి గాన
కాడు జూదము। ముదిదలపోయుంగ నెట్టినానపులకునీ। పిది దెలసిన తపుఁధర్మాస్ప
దబుద్ధిన్ విష్ణుభక్తిపరతంత్రుఁడవై॥క॥ వ్యతిపాతయోగములనై। కృతిసంక్రాం
తులను బర్వానములదీర్ఘ। వ్రతచర్యలఁబైతృకములు। వతిపల గామించువాఁడు పద్మా ఘుఁ
సిరికిన్॥ఉ॥ఇన్నియునీకు దెటబడనెనెరిఁగించి సింక ముందటన్। జన్నము సేయగా
వలయు కొండెసంపదఁ బెంపు పొంచువు। త్యాన్నత హేతువయ్యగు కులోత్తముఁడున్న
మహావిభుండు నిర్భిన్నవిరోధిసైన్యుఁడగు భీముని జెంగబిల్పుమిల్లనన్॥ఉ॥ ద్వార

—* భీముఁడు ద్వారకకుంబోవుట *—

కకేగి యుష్మద్విధానముం బ్రకటైత్రవానముం। జెంగవచ్చుటం దెలియఁ జెప్పిన
మస్తకుండు నినీసుహృ। త్తెప్పి పృథ్వీహితాస్య గురుబాంధవసంభేఫప్రశస్సురింబు
గా। వారిజనాభునిన్ జవసత్వులు దోఁపాఁకు సిరమ్మనిపొమ్మనన్॥గీ॥ అన్నపాదం
బులకు మ్రొక్కి యాతలను-పుడు। ద్వారవతికేగి దివ్యరత్నప్రభావి। రాజితంబైన
హరిమందిరంబుఁ జొచ్చి। నడిమి మొగసాలజగలి ముందరికిఁ జొచ్చి॥ వ॥ దవ్వారికుం
గనుంగొని తన రాక నెఱంగింపుమనుచు నప్పుడు నిర్యత్న దేదీప్యమానరత్నదీపికా ని

ర్యత్న ప్రభాపూరదూరీకృతాంధకారంబును గాలాగరుగంధసారకర్పూరధూ పనిరవధికవాసనా గంధిరంబును ధగద్ధగితశాతకుంభరసవిసరకుసుంభరాగస ముత్తుంగచుంబితవిచిత్రచీనిచీనాంబర తిరస్కరిణీవితానచ్ఛాయా పరిష్కా రంబును నానావిధవర్ణసముదీర్ణప్రభాపటలజటిలనూత్నరత్నకంబళీకాపరి స్తరణవిస్తారంబును పారావతకపోతశుకశారికాచకోరమయూరప్రముఖని ఖిలవిషదోషపరిహారక్రియానిపుణచాతుర్యాశ్చర్యహారంబును బ్రసక్తముక్తా ఫలస్వచ్ఛగవాక్షాంతరవిళంబితరవికాసివాసంతికాపున్నాగచంపకహల్ల కమల్లికోద్దామశృంగారంబును నసుభోజనాగారంబునం గురంగమదకర్దమ మా సృలిప్తమణిమయవితర్దికాప్రదేశంబున గేశవుండు సుఖాసీనుండై॥ గీ॥ కనకకీరి చతుష్షష్టికాకీచోలల విరచితంబయినబసిడిపళ్లెరమునందు । దేవకీదేవి వడ్డిం పదృష్టిమీర । బంకజోదరుడారగించెంగదా॥ సీ॥ మెత్తనైమిలమిలమెద లురాజాన్నంబునోలువు పప్పును సద్యోఘృతంబు । నప్పడంబులు వడియములు మంచిదాలింపుపలిచనసులు వెచ్చపిదములును । కలశగారెలును బజ్జులడిగ్యా జాకులంబంచదారలు నానాలుజున్ను । బులగములు బహువిధంబులపిండివం టలు గారెలుసంగటులువడపప్పు నేని । పానకంబులు శిఖరిణులు ఫలరసాలు । సము లుబచ్చిపచ్చళ్లవంటకములు పెరుగు । నూరుగాయలు మొదలుగాను చిత్రవృత్తి । నారగించెను శ్రీధరుష్వివిధాహారములను॥ గీ॥ మరియు భూచర ఖేచర జలచరములు । బేకులకు హంసములకు నంపిప్రియముగ । రుక్మిణీసత్యభామలిరువురును గదిసి । తాళవృంతంబులవిసరిరి ప్రస్తుతులసేయ॥ ఉ॥ ధీమునిరాక జెప్పినను శ్రీనంగ్రఖుడనిమ్మ సిపంపవచ్చితి । శ్రాగాసిసోసగంగదిసిపండను బెట్టగనంబుబెట్టివా । యామభ రంబుసన్న బాకలిగొంటివి సేరదనగా । సేమములన్నియుంబిదపజెప్పెదుగా నిభుజింపు నావుడున్॥ సీ॥ తల్లిదన్నులబాలు ద్రావియుంతటుబోకబూలె బా రిగొంటిప్రియతోనా । జననియగ్గంగృప్తి పెచకనిన్నటిదాక నెరగితి... తొల్లి సంబపోత్తువదని యుక వెకలి సంబయునసుద రాగ్నినాప్పతింద్రోత్సవమున జ నము శ్రీకృష్ణుభక్షణము జాలకటంటివాకు చేలునిచేసియుటుకలాడసి । కమ్మ లోపలసకలలోకములువనుటగనిమకోనిప్పుడు పరగారంతగాని । తుష్టిపవు గావునీవు భోత్తువనుభుజింపు । దీరునేవానుభవమైనదీపనంబు॥ మ॥ అనిసల్లాపము లాడశౌరి వివిధాహారంబులన్ వాయునం । దనుసంతృప్తుఁ జేసి యంతకుడు బస్సి హేమో దందారగృహమ్ముంతీవ । ద్ధ్యనకాగ్యంబఖిలంబు దానదువిశేషింపంగ మాల్యానులే । పన తాంబూలవిధానపరావళు సంభావించి యాట్యన్నాన్॥ మ॥ కృతపర్యాప్తని

—* శ్రీకృష్ణుఁడు కరినగరంబునకు వెడలుట. *—

లపింబికేశవుడు వలెడుంబామలన్ హాస్తినావతికిన్ వెగదలింపు తత్తదుచితవ్యా

పారకేళిసమం।చితవృత్తిఁ యమసూతియాధ్వరముపేక్షింపకఁ బురీరక్షకాస్థితి
కిఁగట్టడఁజేసిమజ్జనకునిఁశిరిన్నియోగించెదఁ॥ మ॥అనినంభోజనుహాపిభుండు
వయకల్పాంతో(గ్రధారాధర।శ్రుతితాభీలబటుప్రయాణముఖనిస్వానంబునే
యించినఁ।జనితోత్సాహాభరంబునంగదలెయజ్ఞప్రేక్షకాలంబసా।ఖ్యనిరా
యాసపథంబునంబురజనంబాబాలవృద్ధంబుగఁ॥ క॥పురజనముతెల్లముందట।
దెరలినబిమ్మటనువాసుదేవుడుగమనస్ఫురణముదండ్రికిజెప్పగ। నరుదెంచినసు
తునితోడనతెడిట్లనియెఁ॥ సీ॥హరికథావిముఖుసీనవ్యాయవర్తనుబురుపార్థర
హితుదపోవిహీను।మిత్రవంచకునిస్వామిద్రోహిపతితునియుద్ధభీయువునన్యాయో
నినిరతు। జామాతృవిత్తభక్షకుధర్మబాంహ్యానియతిదూషకునిదుర్వ్యసనశీలు।
బహుభాషివిశ్వాసపాతకురుతుకాలకర్మపరిత్యాగికష్టలోభి। ఖలువికర్ధనుబ
హువాదకరుగృతఘ్ను।వాత్మభృత్యప్రతారణునాతతాయి। తగదుగొనిపోవ
గానెంతధనికులయిన।నధ్వరాలోకనానహులగుటజేసి॥ క॥నినుబానినిలువనే
తుఁనె।వనజోదరయనుచునపుడువాత్సల్యభరం।బునవసుదేవుడురాదల। చిన
నాఁడబడజెప్పియతనిచేననుమతుఁడై॥అప్పుడు॥ చ॥శకునమునోజయబుంగ్రశస్త
ముహూర్తమునందువేడ్కబల్లకులుగదల్పిపెట్టెలకెలంకులసాత్యకిబోవబం
చి।యంధకయదువృష్టిభోజులుసుతప్రకరంబులుగొల్వగామురాం।తకుడుమ
హేంద్రవయిభవమునఁగదలెఁదురగాధిరూఢుడై॥సీ॥గండమండలదానగం
ధలుబ్ధమదాళిఝంకృతులకుగాకరియుక్తియుకరులు। కరటిఘీంకృతులకుగాకరా
హత్తులుజలదరింపగదాటుసైంధవములు।హాయహేషలకుగాగయధికవృద్ధుల
గూలవైచిపారెనుబలివర్ధనములు। దుష్టశాక్వరధావితులకుగాకధరిత్రిబడి
దైవములదూరుభారవహులు।గలయబడిమూపుమూపునగదలద్రోయ। దాని
సందడినడుమబౌరవ్రజంబు।నరయుచునువచ్చువృద్ధవేశ్యాజనంబు।జూపినవ్వుచు
హరివాయసుతునకనియె॥ఉ॥వీరిబరిగ్రహింపుమివివేళసమానులుసీకుభీషణా।
కారకరేగారసున్మనవికారగుణంబులనన్నవివ్వియు। మ్మారుతిబలెట్టినిట్టికొర

—* శ్రీకృష్ణులు సైన్యంబుతో నుద్యానవనంబునవిడియుట. *—

మాలినజంతలజక్కబెట్టరీ। భారిమువన్నెకెక్కదురవస్థలునీకరలానంబునఁ॥
మ॥అనిచాణూర్భకాంతమల్ సముచితవ్యాహారుడై యుండటఁ। గనిరుత్ఫుల్లస
రోజహల్లకపరాగస్ఫారవీచీసుటా।కవదుత్తూర్జితరాజహంసబకచక్రక్రౌం
చసంచారముఁ।జనికాంతఃపరితాపవారణసుధాసారంబుకాసారముఁ॥క॥
ఆరమణికాసవోవర।తిరామలకీపటీరతిలకాగరుక।ర్పూరతరుచ్ఛాయలబ్రిజ।
నీరజనాభుండువిడియనిరూపించుటయుఁ॥సీ॥విప్రవరచ్ఛత్రపిట్ఛాద్రిగాయక
నటవిదూషికవందినాగరికులు।కుడ్యక్ళృతాకారుశాకునికరంగాజీవకటికారసా

చికాంబవితతులు । నిర్ణజకగ్రామణికులాలకవింద వాసక శోధనై తంసికులును ।
చర్మకర్మత చికిత్సక ఖడ్వలావిక తక్షక పాషాణ దారకులును । గంధసార గోరోజ
నాగరు శితాభ్ర పట్టపటరత్న భూషణాపణికపిరులు । పట్టుచాలకవీధు లేర్పడగ
విడిశి । రంబుజాకర ముభయపార్శ్వంబులందు ॥ వ॥ కమలదలాక్షుండు ఘృజకామి
నిరుక్మిణితోడ నిట్లను । కమలిని జూచి తే ప్రియుఁడు స్నానరామి మరాళసామజ ।
భరిమరకలంబు పైబడగరంబు సుఖించె మగామె యెప్పుడున్ । రమణుని గంటె నన్ని
దిగుణంబుగా దెలతాంగి కారయున్ ॥ క॥ అనవిని రుక్మిణి విభుతో । ననుదనయుని
వాహనంబు హంసము దనవాహన మేనుగ జేటుల యడ । దనుజాభావమగుగాన
దగదిటు బలుకన్ ॥ క॥ తా మొదలం బల్కినయటు । కామించు నెయ్య స్వపుర షుకలలో
నైనన్ । దామరసనేత్ర యంత । ర్యామి వినీ వెరుగనట్టి యర్థము గలదే ॥ వ॥ అని పరి
హాసపల్లవితంబులగు సల్లాపంబుల బల్లవోష్ఠితోడం గలసి యా జగద్వల్లభుండు
ల్లసిల్లుచున్నంత ॥ ఉ॥ తెల్ల నిసట్టె నామములు తీగెల నెట్టెములం బదంబులం । గొల్లల

—* శ్రీకృష్ణుల సన్నిధికి గోపకులు వచ్చుట. *—

చెప్పులుఁ జెవుల పింఛములుఁ మొలనున్న కొత్తకంబళ్ళును వన్నెగా జెరుగుపా
లును నేటులుపీక వంక కావళ్ళు నరిన్ని శౌరిగన వచ్చిరి కొందరు గొల్లలర్థితోన్ ॥
ఇట్లు వచ్చి ॥ క॥ తెచ్చిన గవ్యము కానుక । లిచ్చి ప్రణామములు జేసి యిన్నాళ్ళకు మా ।
ముచ్చట లుదీరె నని హరి । గ్రుచ్చి యు గౌగిటను జేర్చుకొని మోదమునన్ ॥ సీ॥ కోర
గించెడుంగొండగోగు బువ్వుల చాయ దీవన్నె గోర్పడం బెట్టుఁగలిగె । మెరుగుచుక్క
లచాయమించు నీ నల్లనిగురువింద పేరెంద గూర్చుకంఠికి సిగురుగప్పిన చంద్రుని స్వ
కైవడి నున్నఁ కోడ్డి పూసనీకివ్వడిచ్చె । బాలసినగబ్బు కెంపులు సోమమట్టిదనీ
నల్లదిరు గామ మెచటవారికె । జడలు మెడమీద వ్రాలెడు జల్లితోక । నేడ సవరించు
కొంటివిజోడు కోడె । యనుచు నాడెదు ముగ్ధవాక్యముల కలరి । శ్రీధరుఁడు వారి గృ
పవాదరిన్నె వపుడు ॥ వ॥ వారికొక లేమ యిచ్చె సమర్పణగా నవనీత కుంభమున్ ।
జెరుగును వంటకంబు నొక బింబఫలాధరి దెచ్చె నొకర్తు । మరి సదళాయతాక్షి
వనమాలికి ముందర బెట్టె నొకర్తు సుందరి గొనివచ్చె నంతయు మదంబున సాంద్ర
పయఃపూరణము ॥ సీ॥ తెరవ యొకర్తు లేజుంటి తేనె కానుక జేసి మరగించె నధ
రామృతంబు చవులు । తరుణి యొకర్తు తెప్పూవుదండ సూడి దెబ్బ్రిహేలా పరీరంభ
మెచ్చరించె । బడతి యొకర్తు తె బిల్వఫలము వాయన మిచ్చి కుచరించె ఘనకుచస్పర్శ
నంబును వధ యొకర్తు తె పింఛము పధగా నర్పించి రూపించె కుంతలాక్షేపణంబు । నె
మ్మి నీరీతి చే ధర్శనంబు లొసగి । ప్రియుల సన్నిధి సమగ్రిత ముగాగ । ప్రౌఢగో
పాంగనలు దమ ప్రాతవలపు । తెల్లవిరి జేసెంది రావల్లభునకు ॥ శా॥ ఏలీలం బాడ
సూపశాదరము గాని తిక్షించి కృష్ణుండు గో । పాల ప్రాతమ వీడు గొప్పి సుచటన్ ప్ర

త్యగ్రసౌగంధిక।వ్యాలోలానిలములఁ బథశ్రమమువాయంజేయగా వేడుకన్।కా
ళిందీనది జేరియందు విడియగాబంచెసైన్యంబులన్॥క॥విడియించి యశోదాదుల।
కొడుకుం జయమీరుగుంతిగని పరిచర్యల్।నడపుడు విభుఁడా యముక।వ్వడికిజనయిత్రి భ
గినివసుదేవునకున్॥వ॥కావునన ద్దేవిమీకుం బెద్దఱికంబు సేయందగినదని యానతి
చ్చిప్రద్యుమ్నాదికుమారులంగనుంగొని మీరు ద్వారకానగరంబునం బోలె తేర
కాండ్రదనంబుననుండక పాండవాగ్రజునధ్వరంబు సముద్ధరింపవలయునని మరి
యును ॥ ఉ ॥ ఆపనజాత్ముఁడిట్లని యెుందఱు నెప్పుడు నప్రమత్తులై । సే
నలు సేయగావలయు సింహబృహస్పతిగూడుకొన్నగో । దావరిజూచితీర్థము
లు దారతదక్కిన యట్లు మీరు గాం।డీవిపరాక్రమంబుగని లివ్వగ నేర్చిన పాటిభక్తి
తోన్॥సీ॥కోడండ్రగమిగూర్చుకొని దేవకీదేవిభక్తిఁ గుంతిభజింపబాలుఁ బెట్టి। స
ఖులతోఁగూడ సుభద్రకన్య పాంచాలిననయంబు సేవింపఁ బానతిచ్చి।ప్రద్యుమ్ననకు
గుమారసమేతముగ ధర్మపుత్రునికడ నిల్వబుద్ధి జెప్పి।వాయుసూనునిగృతవర్మా
దియోధులబలగంబు వెంట నేకదలబనిచి।వారువమ్ము నెక్కి మితపరివారుఁడగుచు ।
సూరిజనవందిమాగధసుతులదనదు।దివ్యలీలలు వరుసతో దెలుపనగుచు। వాసు
దేవుండుహస్తినాపురికివచ్చె॥వ॥ఇట్లువచ్చిపురప్రవేశంబుజేసె॥క॥ధృతరాష్ట్రవి

—* శ్రీకృష్ణుండుహస్తినాపురిప్రవేశంబుజేయుట. *—

దురకృపసంగతుఁడగు ధర్మజునిగదసి కంసారినమస్కృతి జేయునాథరిత్రీ। పతి
యుతనిం గౌగలించిబరమప్రీతిన్॥గీ॥తనకు మ్రొక్కిన శక్రనందనునిగవలనాథరిం
పుడుదక్కినయనుజుల । నుచితసంభాషణంబులనుపచరించి। స్వాగతమ
యుపీరమునయున్న శౌరిజూచి॥ఉ॥ నీవ్రసమస్తబంధుజననీజనకానుజపుత్రపౌత్ర
భా । ర్యావిసరంబుతోఁగదలి రాకిటువత్తురెయన్న నవ్వుచున్ ద్దేవుఁడు రానివాఁడు
వసుదేవుఁడు సీరియుదక్కయజ్ఞదీ । క్షావిభవంబుజూడనధికస్ఫురణన్ జనుదెం
చిరందరున్॥ క॥ ముందరవచ్చితిఁ దావక।సందర్శనమతిన్ గోరిసకలంబును కా।
ళిందినివిడిసియుంచితి వా।రిందులకుంగదలివత్తు రెల్లిటికనిన్॥క॥ముదమొప్ప విభు
డు పార్థుని।గదియంబిలుపించి రేపకడవిభవముతో । నెమరుకొనవలయు సే
నల।గదలింపుము యజ్ఞఘోటకసమేతముగాన్॥ వ॥ అనిపలికిధర్మజసందనుం
డనుతవాఁడు వనజోదరనిజసోదరయువ్వరాశ్వసహితంబుగానధ్వరాశ్వంబున
లంకరించికుంతిద్రౌపదిప్రభావతులం గదలించుకొని రాగంభుకీజనంబు నియోగిం
చినవారువారాణివాసంబులం జిత్రపటనిచోళికాంచోళిక్షలను నిచి వారికభ
యపార్శ్వంబుల ఘోటకారూఢ చేటికాసహస్రంబు చంకాంచనదండమండి
తంబులగు ధవళచామరంబులు వీవ నుట్టడ జేసి దేవకీయశోదాదులకుం దగినకట్నం
బులుబెట్టి యులనలవరింపికట్టాయుతంబయునట్టాఃంబు వెడలుసమయంబునంబ్రా

డవాగ్రజుండును రెండవసురేంద్రుండునుంబోలె నఖండవైభవంబునం గదలి కాళిం
దీతటంబు సేరం జని యొనంతకు మున్న భీమసేన కృతవర్మాదులు సకలసన్నా
హంబులుం మెరసి యెదురుకొనునప్పుడు నన్యోన్యభూరిభేరీభాంకారంబులు సితరేతా
రసౌవిదల్లహుంకారంబులును బరస్పరకరట ఘీంకారంబులును ననేకచామర
గ్రాహిణీకరకంకణక్రేంకారంబులును సాంహాంకారంబులయి చెలంగె నప్పుడు॥
సీ॥ ప్రణమిల్లె పాండవాగ్రజుడు దేవకిపాదసరసిజంబులకు సోదరులు దాను। ప్రమొ
కెఱవన్నకు వడి ముడి భద్రకరిడిగ్గి సకలయాదవకుమారులును దాను। దేవకీదే
వికుంతికి వేడ్కతో దండము వెట్టెగదను కోడండ్రు దాను। సహజేననృపుడు నందక
పాణితల్లికి పచ్చి ద్రౌపది ప్రభావతియు దాను। మఱియుం దమలోని తారతమ్యము
తెలిసింగి। వంద నాలింగనక్షేమవాక్యవివిధ। పారితోషికవిధుల సంభావ్యమాను।

——*అనుసాల్వుండు మఖాశ్వంబు నపహరించుట*——

లగుచు వర్తించుచుండి రయ్యవసరమున॥ మ॥ అనుసాల్వుండను వాడు సోదరుని న
న్యాయంబునం బట్టి జం। పిన శౌరిం బరిమార్తు నే ననుచు బన్నింపరాక నుద్యుక్తు
డై। తన సైన్యంబుల నెల్ల నొక్కట నడగృధ్రవ్యూహముం బన్నబం। చిని రా ఘోట
పథావరోధమతి నిల్చెం వ్యగ్రుడై యత్తరిం॥ ఉ॥ దేవకిముస్సగాగలసతీనివహం
బుల కెల్ల జూపనద్దేవుని యజ్ఞవాహకులు దెచ్చ నెడం నడుకొత్తియొంటిమై। చా
వునకోహటించక నుసాల్వుమహాశ్వము ధూరినట్లు యో। ధావలి గిట్టి పట్టెసవనా
శ్వము విశ్వభయంకరంబుగం॥ క॥ ఉట్టిపడి యిస్వసంబుక। బట్టి సతురగంబు నాత్మ
బలమధ్యమునం గట్టించె మానాయకుడై। నట్టిసు తారకునితోడం సద్దిట్లని యెం॥
ఉ॥ ఈహరిబట్టి తెచ్చుట మహీపభుజాబలగర్వరేఖమై। నాహరితోడ సంగరవి
హారమొనర్చుట కేసదద్ధని। ర్వాహకబుద్ధి పెన్నగిలవచ్చుత తండునా మీ సువిక్రమో।
త్సాహమెలర్ప నొక్కటుకుగి దాకుమ వీరనెంర్చియుండవనం॥ గీ॥ శౌరికంటె బలు
డు వచ్చింప గాలేదు। పట్టుడతని నెరిగి పట్టుకున్న। వాడు నాకు హితుడు గాడు సూ
నుడు గాడు। బాంధవుండు గాడు భటుడు గాడు॥ క॥ అవ్యాహతుండు భేద్యుం డవ్య
యుడాద్యంతరహితుడచ్ఛేద్యుడు లో। కవ్యాపకుడతడు శేదభ్యుడు పినుడతని
గెల్వరాదెవ్వరికిన్। క॥ శుకదాల్భ్యవిభీషణశౌ। నకముఖ్యాంగదవసిష్ఠనారదబలి
వా। యుకుమారకులకువలెనతి। ప్రాకరికిలో బడడు తెలసియుండుడు మదిలోన్॥
క॥ అని యిట్లు బహువిధంబుల। దనరౌధుల నెచ్చరించి తాను బ్రతాపంబునవచ్చి
నిలిచె మొనతల। నను సాల్వుడు శౌరితోడి యాహవకాంక్షన్॥ వ॥ అంతనక్కడన
శ్వరహయాపహారకోలాహలం బాలకించి సరభసంబుగ॥ ఉ॥ పాలెము చు
ట్టుగాచుటకు బాధుకసి బాణులసేయుబంచితే। న్యాలబలంబులోన గరిమం దన
టఘమ్మజు నంచి కృష్ణుడా। భీలపరాక్రమస్ఫురణ భీముడు వానను దాడిమైజగ।

జాలము సంచలింపన సాళ్వుఁ డెంబడి నేగి ముందటన్ ॥క॥ ప్రద్యుమ్ను నివృషకే
తుస । విద్యోధుల ననికిఁ బొందుమీరని నంద్రె । వేద్యుఁడగు కృష్ణు ముందట ।
ప్రద్యోతన పౌత్రు సపుడు ప్రతినలు పలికెన్ ॥ చ ॥ సమరముఖంబునన్ సవన
సైంధవమున్ గొనివత్తు బాహుగ । ర్వమున విరోధిఁ గప్పి కొని రాకనొలం
గితి నేని బ్రాహ్మణీ । గమనము సేయఁగోరిన జఘన్యుఁడగున్ బుతువేళలం
గులబ్రమదం బరిత్యజించెడు దురాత్ముఁడు వోయెడు దోవఁ బోయెదన్ ॥వ॥ అని యు
ట్లు సంధాధురంధరుండైన వృషకేతుండు సహాయుండుగా నాహవోద్యోగంబు
న బ్రద్యుమ్నుండు పృథ్వివ్యూహంబు సాహసంబునం జొచ్చి కుండలీకృత సముద్దండ
కోదండ కుండలీకృత చక్ర ప్రకాండంబుల సమద సుండాలంబులం జెండియు నిరా
ఘాటజవ ఘోటకంబుల గీటడంగించియు నందందముందటం గ్రందుకొను మణిమ
య స్యందనంబుల జిందరవందర జేసియు సముద్భట వీరభటపరంపరల నొంపరలా
డియు సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి యవష్టంభసంరంభంబు విజృంభించిన నంగ
నుంగొని యను సాళ్వుం డుగినుక రెట్టింపనతని కిట్లనియె ॥చ॥ తరుణుల పాంథులన్
వెడగు తాపసులన్ బ్రసవాశుగంబులన్ । బొరిగొను నట్లు గాదు ననుఁ బోరజయిం
చుట యున్న నవ్విరా । శరములు బుద్వలెౌట సహజంబులు వారికి నిన్ను నొంచువా ।
గరళముకంబెరుకుల గ్రక్కున నైన శరంబు లేసినన్ ॥క॥ అను సాళ్వుఁడు దచ్చ
రములు మునియలుగా నేసి యొంపు తూపున నురము నేసిన జుట్టుకపడెనతఁడు । వ్యాప
జాక్షుని యనుఁగు కొడుకు మూర్ఛితుఁ జన భంగిన్ ॥చ॥ తన యుని పాటుఁజూచి యట దానవ
మర్దనుఁ డల్క మోమునన్ । దనుకవిరోధిఁ జూచుచును దారుకయ ద్దెసఁ దేరువోవ
నిమ్మని యకాలరుద్ర పటహోగ్రటి వొత్తెరుదాత్తమూర్తియై । యనిమిష సిద్ధ
సాధ్యనివహశ్రవణక్షయము పాంచజన్యమున్ ॥క॥ వెంటవగిపు సేవలనద । రంటదర
మిపవనజుడు కదాహతినొకడున్ । గెంటువడకుండఁబిచుకు । బెంటలుగావించెది
విజృంభణమువాఁగడన్ ॥క॥ అవిజూచి భీము సేనుని । గవియఁగ నే తెంచి పలికెఁ గర్వాసు
తుఁడు నే । మొదల నభిలాష జేసిన । గదనఫలం బిట్లు నీకు గైకొనదగునే ॥ చ॥ కిణుక మదే
భము విడిచి కేసరి యొందు మృగంబుజీరికిన్ । గొనునె భవత్ప్రతాపము సడున్
బ్రతియే మితఁ డంచుఁ జూపగా । గనియును సాళ్వుఁ డుగ్రవిశిఖంబరి బోయుచు వార్చి
భీమునిన్ । జనమను చాటనేసి నరసారథి వ్రాలెనతండు స్పృకుచున్ ॥ క॥ కలవబక
వైరి వ్రాలిన । గలుషించి మురారి నీమగర్వము డిపెదన్ । నిలునిలుమని యదలించి
న । వాలగకయను సాళ్వుఁ డతని తోసిట్లనియెన్ ॥చ॥ మిహుకమద గ్రజమ్ముగు శమీదికి గ
ట్టుక పోము భావిలో । గడపితిసట్ల జేసిని యగీటణగింపక బోవనిత్తునే । కొడుకుమరం
దియుం బడి వగొత్తలఁ జూచిర సాతలంబులో । నడిగి సమానమానస గృహంబులు
జొచ్చిన పంతమిచ్చినన్ ॥క॥ వినునేగడు బ్రాయము వా । డను నీవు బురాణపురుష

జవ్వ తెలియఁగనీ । కును నాకునెంత యంతర । మనివికటభ్రుకుటిభీషణాననుఁ డగు
చుఁన్ ॥ ఉ॥ నాలుగుతూపులం బరులు నాటఁగ నేసిన మొగ్గియుగ్యముల్ । దూలుచు
తేరు బోరికిని దూరముగాఁ గొనిపోవ నంతలో । వాలుగ షట్కముల్ గుదియఁ గట్టిపె
రుందికి నోసరించియు । ద్వేలభరంబునన్ మగుడఁ ద్రిప్పెను దారకుఁ డెట్టకేలకున్ ॥
ఉ॥ వచ్చి మురాంతకుం డతని వక్షమున న్బదమూఁడు బాణములు గ్రుచ్చిన నొచ్చి
వాఁడపుడు కోలఁ గిరీటిభీషణకార్ముకంబునం । జిచ్చులు రాల్చుబాణ మొదటికొఁ-
గనేసిన నాటిమూలమునన్ । మూర్ఛ మునింగి ప్రాఁతవెడ మూర్ఛ థనుక్ బోదవక్
రథంబుపై ॥ సీ॥ హరిపాటుఁ జూచి సైన్యము పటాపంచలై తండ్రిబిడ్డ కన్నదమ్ము
లనక । విడిచి పారఁగఁ జూచి వృషకేతుఁ డదలించి పోరికి దిరుగ సమ్ముఖము జేసి ।
యనుసాళ్వ నిలు నిలుమని బాణసప్తకం బతనిపై నిగుడింపఁ బడరి వాఁడు । పదిశరముల
కణుఁ బట్టి వక్షము నొంపఁ బలిగి యాతఁడు దేరిహరుల ద్రుంచి । విరథుఁ జేసిన గసలి
యవ్వీరవరుఁడు । రథముమీఁదికి నురికెఁ గర్ణజుని దన్ను । బడక తఁడు వానిఁ బదిలనొడ్డి
చితిగిచి పృషమిబడఁ ద్రోచి బలిమి బ్లునుకఁ డగఁ బట్టె ॥ ఉ॥ అరుత్రివవింట నారి బిగియంద
గలించి విరోధి మోముకు । త్రుట్రపహించు కన్నులు రిత్తఁ బొమ్మ మొప్పఁగఁ దెచ్చి వేటకా । డి
త్రియు బోలె నవ్వుచును పేంద్రుని ముందటఁ బెట్టి పీడుగా । గుర్వదొంగ జీకొఁ-స
మకొన్న ప్రతిజ్ఞ ఫలించె నావృషన్ ॥ క॥ ధన్యుండ నీవు త్రిజ । గన్మాన్యుండవు నీవు క
ర్ణనందన నేఁడీ । జన్యము నసీవు దకఁ-గ । నన్యులకిటు పట్టె తేర నలవియె వీనిన్ ॥ క॥ అని
కృష్ణుఁడు వృషకేతునిఁ । గొనియాడఁగ కంఠలగ్న గుణబంధనసం । జనితమగు మూర్ఛ
వీటాఁ-నియను సాళ్వుడు శౌరిఁ జూచి యనువినమితుఁడై ॥ క॥ స్వామీ పీపదములకు
ప్ర । ణామము సేయంగ దొరికె నాకు ప్రియముతో । నీమహిమ నఘటఘటనా । సా
మర్థ్యము దొరికె కర్ణసంభవునకిటన్ ॥ వ॥ అని మరియు ననేకప్రకారంబులం
బ్రశంసించు నతని కృపాతరంగితంబులగు వపాంగంబులం గనుంగొని కౌగిలించి
యతని కరంబు నిజకరతలంబున నవలంబించుకొని పోయి ధర్మనందను గనుపించి
దండప్రణామంబు జేయించిన పాండవాగ్రజుం డాదరించి నాకు నీవు నువృకోద
రాదుల యట్లు గాదిలిసోదరుండవు గావున గ్రతురక్షణంబున సావధానుండ వై
యుండు మనియానతిచ్చి యధ్వరాశ్వంబున పక్రవిక్రమంబునం గొని వచ్చిన । ద్యు
ష్ణవృషకేతులం బ్రీతులం జేసి తెరలికరివురంబున కుంజరములు నాయితంబు జేసిన
బిడారంబుల సకల యాదవుల విడియించి కృష్ణానుసాళ్వ యౌవనాశ్వమహీపతుల
బహుమానపూర్వకంబుగా సముచితనివాసంబులకుం బోవంబనిచి తాను నభ్యం
తరమందిరంబునకరిగి యజ్ఞదీక్షాసమయంబు ప్రతీక్షింపుచుండె నంత ॥ క॥ కరిపు
రములోన నందరు । నిరువది దివసముల దాక నిష్టకథావా । క్యరసస్థితుల జరింపఁగ ।
బరువడి నట చైత్రశుద్ధపౌర్ణమి వచ్చెన్ ॥ సీ॥ ఆపుణ్యదివసంబునందు ధర్మసు

తుంమ నృపదపుత్రియు దానును పవసించి । జపహోమదానసంస్కారపూ
ర్వకము గాన వ్వాంవ్రతదీక్షనలవరించి। తురగరత్నంబు గొతూహలంబున గంధ
బుష్పాక్షతాదులబూజ చేసి। నిజబిరుదాక్షరాన్విత హేమపట్టిక ఫాలభాగంబు
నబరిలపరచి చిత్రపట్టోత్తంసంచిత మంజీరకనక। కింకిణీచామరములనలంకరించి।
క్రముకిరావలగొని బహువాద్యములు చెలంగ। గదశైన శ్వంబు మధ్యాహ్నకాలము
నను॥ క॥ ఆ తురగము వెంబడి పురు। హూతకుమారకుని బనుచుటు చితంబని సం। ప్రీ
తిభిలపింపనతడవ। ధౌతాంబరరుచిరమాల్యతను డైవచ్చెన్॥ ఉ॥ ఉర్వీజానియు
నప్ప పాచిగమనో వ్యోగంబు వీక్షించి । యజ్ఞార్వంబితడు గావనహుండనియా
జ్ఞాపిచ్చితకోంధరం బ్రయాణ ్యానంపక దామకంసడపతంపుడ్ భక్తితో ప్రముకెరా
నాంశీర్వాదంబొనరించి గెబ్బ్వనిజేర్చెన్ దమ్మరెన్ గొటన్॥ మ॥ అతమ్మన్ శౌరి
పదాబ్జ గుల్గదియు సాష్టాంగంబుగా ప్రముకిరనూ। గ్రిజసాహాద్రక ము గానరా
బిగి నుకాశ్లేషించి ప్రద్యుమ్నకర్ణసామాజాదులతోడు గానను గుసుప్పన్ దల్లికిన్
దేవకీ ప ఇకిన్ వందనమాచరించి కదలెన్ చంద్రభాగాఘుడై॥ క॥ తన వెంటయు
వ్వ గాన్స్సను। వనపార్శ్వము మొకంబుగాను హార్ధికవరు। ల్గునసేనాంగ ర్వృసుతై।
చయ దేగి నిరంకుశప్రచారముతోడన్॥ మ॥ కదలెన్ దత్తురగోత్తమంబు నగరద్గ్రా
మావనీభృన్నదీనద పేశంతసరిత్తటాకతటవానాథూమి పీఠాంఘురా। నదకాం
తారకరో మార్గముల పత్తంభంబువం గాటియరా। వ్యాగినావ స్థలమున్న వంబై
న నాకమాహాష్టెన్నేరగన్॥ క॥ అవవిని క్రై మినిగనుగొని। జనమేజయ నృపతి యు
జ్ఞప్తి మ గ్నేస్సాభ జ్ఞనిను నిసంతరకథ రా। కనఘా తెలిసి యుంగ పలుయునని ముహుగు
టముని శా॥ చండాంశుప్రభమాన విక్రమకళాసంపన్నహేలా సమి। గాండీవా
యుధనిర్నిరోధకమహాదానంబుధారాధునీ। డిండీరాయితకీర్తి విభ్రమధరిత్రీ
మండలాఖండలా। గుండశ్వరపుత్ర శాత్రవజయాకుంఠానకంఠీరవా॥ క॥ దం
భకిటిజగత్కచ్ఛప। కుంభీనస గాజకుంభిగోత్రమహీ। భృత్సంభావిత పటుబాహా।
స్తంభసమారూఢవిశ్వధరణీభాగా॥ ఉత్సాహ॥ మానినీమనోజపథన మాన
మానుషక్రియా। మానలబ్ధజయరమావినోదనిత్యవైభవా। దీనశర్వ శాస్త్రవిద్వ
ధీనిదానపంచమంటూ ఏవాదనిపుదరిపుక్షమాంపతిసాలువా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీభారతీ
తీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్ర వినయవిద్యావసుధ పినవీర
భద్రప్రణీతంబైన జైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబునందు తృతీయా
శ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరామజయము.

జైమినిభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

పదునాఱాశ్వాసము.

శ్రీమందిరం బయిన సుధా[illegible]ధామాంక యుతిలక [illegible] పరణేశ్వర దిక్సీమాధికజ
యుక [illegible] రామజ మహాసుభట [illegible] పాళ్వ్యుసంభా॥ వ॥ అవధరింపుము జైమి
నిమునీంద్రుండు జనమెజయున కెంత్రు [illegible] యు నశ్వసంబునదురంగంబు మాహి
పుష్పపురవరనగర [illegible] కనక [illegible] సూను [illegible] బంధురమందాని
లా [illegible] ర [illegible] పరతపనికి జనహృదయశగ్మదంబైననగ్మదా
తటంబున [illegible] యుంచి [illegible] ఠావ [illegible] ముల్ । సా
ధ్వస మెదసొచ్చి [illegible] పలుమరు [illegible] తకురామిం [illegible] కళత్ర
ముబూడగ [illegible] మహా [illegible] కేళి దేలు
చు [illegible] ముల్ । మెచకకంఠ
ముం [illegible] నిరోధియు
సి [illegible] ధారతో డ [illegible]॥ క॥
[illegible] కురాహించి
తెలి [illegible] బుక [illegible] ల్ । క [illegible]
[illegible] ము లు [illegible] ।
లో [illegible] పల [illegible] జయుండలవిధు తు
దయా [illegible] యుధిష్ఠిర [illegible] యా [illegible]
గా [illegible] బిలబట్టుచుర
యుం [illegible] ధా [illegible] । వనితా యోగా
యము [illegible] ఈనమిచ్చట [illegible]
స [illegible]॥ [illegible] గట్టి [illegible] యర
సపూ [illegible] । ప్లావిత [illegible] కలగ [illegible] భావను [illegible] యగుచుల్ ।

— శీల్ప్యధ్వజునితోగాఢయుద్ధము. —

సీ॥ అంగవల్లిలకు పర్యాయంబులుగ నట్రోవ్వలుపుదీగలు వంచి వంచి మాని హా

స్త్రపల్లవములకభిరామకరములైన కిసలయంబులు గిల్లిగిల్లి మూసి ... వగలు ... ములకువివికీర్ణలై నవ్వుగుత్తులబ్బవ గోసి గోసి మూసి । యుద్ధ ... నా ప్రమేడిక మలములనతే నెలింపుచువాసియూసి మూసి। మద్దిమములు ... లు దాసు । వనవిహారంబు చాలించి చనిరి పురము । గ్రోవబట్టి వెదం బులతో ద్రుపదగ । నదిపునడచాని చతురంతయానములను ॥ క ॥ తదనం యతాపతిసిగతి। దెరలిచి తురగంబునొకటి దెసగట్టి భయంబ్ కరికరటిస్యందనభ టు । హరిపరివృతుడగు మేఘనదభారూఢుండై ॥ గీ ॥ ఘటిత గోధాంగుళి త్రాణకవచదీప్య । బాణతూణిరుడగుచు భాసమాన । సవ్యకోదండకోటి నిష్ఠుమకుట । భారుడై యుండెనమ్మహీపాలసుతుడు ॥ శా ॥ అంతిక్కాబా ధుకాపుష్కఘోటకనయ వ్యాపారకృత్యంబుల । త్యంతప్రీతినొనర్చి గాం డివధనుర్జ్యా రావముల్ సర్వతి । గ్రంథిశ్రోత్రపుటీకరోమముగ రాగా నేననము న్నాడిత్తుర్దాంతుండై వృషకేతుడాహయసిరోధంబున్ విలోకించుచున్ ॥ క ॥ విడువిడుతురగము బట్టక । విడువక మూరొగ్గినెని ద్దవిడి ప్రాణంబుల్ । విడిపిం చికానిపొరగ । విడుపడుకొనెసుతుడ ప్రబ్రీరుడ్డునగున్ ॥ - ॥ అనికీదలమీరివచ్చి నాసినుసిపుడ పధింబి విజయుని దుర్జయసా । ధనుషిదపండెగటా ర్చెదననుచున్వృ షకేతుగదిసి యుగ్రహ మెసగన్ ॥ వ ॥ శరములు నాల్గిటన్ హయములసారధినొక్క శి లీముఖంబునన్ । గెలిచి వతుమైనటబగిర్చు రాతడు నేడుగూపులన్ । సారధిహ యంబులన్ గెడపసూతుని బ్బగించినాల్గుతో । మరిములవ్రగుడై టలనుధ్య మునొస్పవహదునల్లశోన్ ॥ మ ॥ ఘనశస్త్రాగ్రిహతిపర్ణ పంభవుసిస్వక్షంగాసీ వేరొ క్షహూ। వ్రవహూ హలతనూభవుండుపికటభిల్లా ఖర్చతొస్యడై। యనుసౌఖ్యం డెరలిచ్చినంగిసిని వాడహ్యుగ్రబాణోత్కరంబులనన్నిరవ గాగ్రిగణ్యబాది పక్ష బుఖాణపుంఖంబుగన్ ॥ క ॥ ఆహవమున దక్షిణ విశిఖ । వ్యూహమున ప్రబీరుడాదిగి యున్నమిగులసం। దేహిస్వకలగిసేనలు। హాహాకారంబొనర్చెలవినధీరన్ ॥ క ॥ ఆలంపిగజల్ల గ। రాలొనహస్తిహాణిత్రయమసమన్వితుడై। సిలధ్వజుడే తెస్సెను। గిరి సహా ధనుగనచటికిన్ దీర్ఘగతిన్ ॥ ఉ ॥ వచ్చిన మారు తేరకనివారణానద్దమున్ స్థా చ్చిచిచ్చి భాస్వద్భటులా స్త్రప్రష్టిననుసాత్త్వికముస్సిపదేశిబాణముల్। హొర్చినవీ రయోధులిపయిన్సిగుడిస్చినసేనలెల్లయుం। బచ్చుము హాహాగాఫిరిగి పారధనం జయుండద్దగించవ్వదున్ ॥ ఉ ॥ ఘూవనుమదన్నై నుశరముల్ నిగుడింపలెదంబకంబు లన్ । ప్రొవసర్పించి నాగ్నిర్చుటయుదొనవయాశ్వభుజన్ సమస్తమో। ధావతిజం డకాండనివహంబులమున్చినల్లుడైవను। ప్రావకుడుస్త్రమైనిలువబాగ్ధనిమో

—* అబానుసినైన్యంబు నగ్నిదేవుడు గాల్చుట. *—

డిగెసీనొనసినన్ ॥ గీ ॥ ఇంద్రసూనుడు ప్రబలబాణాహేయుడయ్యెను। తాదుదామురేతనది

యుగాంతాగ్ని [illegible] కాలుచి లాగ్నాటి [illegible] శిఖలతో [illegible] సేనలన్ని [illegible]
సోకుడోడగా సీసగిరిభద్రేభకుంభముల మాక్తికములు [illegible]
[illegible] కంబు చేసి హాటకస్యందనంబుల క్రొవ్విం దుబూ దత్రైకధార [illegible]
[illegible] గగ్గికో టీరవత్న్యంబులు ప్రటవిశీర్ణవన్నె మాపుడు [illegible] జనకతూ
[illegible] కహతా కాదులు సముసిథ స్నాన శేషములు గాగ ! ధవము చెరికలు బడపై
చితల్ల జమున ! కమలియుష్ట్రవ్రజంబులు భ్రమసి పొగ ! సుడిసి పావకుడిభ్యంగిమ
ట్టుమొట్టి॥ శా॥ కాలానలస్ఫూర్తిఁ బరిఘవించె॥ క॥ తలిలపఁ బలంబుల ! ఘూర్ణిప
టలంబు జేసి తురగముగాని మా ! నిలధ్వజుడే గెలుపుర ! కాలము బాలించి లోకవధ
నుతి జేయఁ॥ ఉ॥ అప్పుడు క్రీడివహ్నికి ప్రియంబున జేతలు మోడ్చి [illegible] ! చూ
ప్పున సేవకుఁ జూతుకుఁ జూపుడు రేయిక నేడ క్రొత్తగా ! జెప్పితి దేవుఁడి పృక్కృత జేసి
వనీరదచాపతూణముల్ ! దప్పక శాంతిగై కొనుము దంబున నీ శరణంబు వేడె
దఁ॥ గీ॥ ఫల్గుణుని తాగ్యశిఖి బృందారకులకు ! నాసనము సేవ నిశ్చయంబుగా
గ ! జేయ బూనిన క్రోధము పసిఁ బ్రతిచించి ! కరుణ దలఁకొత్త [illegible] తుగాక యనుచు॥
క॥ ఏగి ప్రస్తుతించిన, మీరగడచి మిగుల వేడిమిఁ జాఁ గజం ! భారి సుతుఁడతని మీద
ను ! ఘోరున [illegible] యునాస్త్రము ఁ దొడుగ టయఁ॥ శా॥ చండాంశు గ్రహ తా
రకంబు తెడ లేక జారెఁ ఘన [illegible] ! శుండాలంబులు [illegible] గణమా
క్రోశించె [illegible] ! పాండిత్యంబుడిగెఁ వివాహ తెమలెఁ [illegible]
ఘంబుల్ ! [illegible] సాధుల్॥
క॥ ఆ [illegible] కంబు గనిసం ! [illegible] దహనుడు ! వ్యాప
వనందను [illegible] ! [illegible] ॥ సు॥ [illegible]
[illegible] సేనల్ ! [illegible] సేయ
నేమిటికి [illegible] ! [illegible]
బునై యుండగా ! [illegible] ॥
గీ॥ [illegible] ! [illegible] క !
[illegible] ॥ క॥ కా
[illegible] ! [illegible]
[illegible] ॥ చ॥ అని [illegible] వాక్యముల
[illegible] ! [illegible]
[illegible] ! [illegible]
[illegible] ॥ క ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

ర్యోపెరిగింపుచుండెన్ ॥ క ॥ నీలధ్వజునక్రమహిషి । జ్వాలయనువధూటి
గాంచెఁ బ్రాప్తహితకన్యం । ద్రైలోక్యనుతవిశేషక । శాలితసమస్తభాగ్యలక్షణధ
న్యన్ ॥ వ ॥ అంతం దజ్జనకుండును ॥ ఉ॥ అతమణిమణింపరిణయంబొనరింపఁద
లంచి విశ్వ దా । శ్రీతలనాథసూనుల పరిస్ఫుటరూపకళావిలాసవి । ఖ్యాతుల వ్రా
సి తెచ్చిన సమంచితచిత్రపటంబు జూపిరు । శ్రీతగనించు నొక్కరు నివర్తింపుచుండెఁ ద
రలాక్షి సిగ్గునన్ ॥ క ॥ మనుజులు గర్వగ్రంధులు । పెను లోభులు మోహమతులు
బేరొంగని వారున్ । మనసొడబడ దహనుని గా । న నిమిషులందొక్కని వెదకుమన ట
యునతండున్ ॥ క ॥ మంచిపని వాసవునిర । ప్పించెద వరియింపుమనిన బింబాధరి
యొక్కించుక మదిలోన విచా । రించి పలికె ద్విజపతి వరిష్ఠున్ ద్రైరన్ ॥ క ॥ కలగో
త్రభేదిజారుం । డలఘుతపోవిఘ్నకారియదియును గాక । జలజాక్షునితమ్ముని గా
దలమగ్ క్రతుభుక్కులందు వానిదడవకు మెప్పుడున్ ॥ క ॥ పావకుఁడు బూజ్యతమ్ముఁడు ।
భావైదేవానుచరుఁడు గనుముల్లోకం । బావనసంతతముననుమ । హాఖ్యాతయముని శ్వేల
తనతన్నిట్లైవరించుడున్ ॥ గీ॥ పతిపరోక్షంబునందు దద్భావ్యదనలి । మహ హుతి
గానిసడించు చెనేని । వారిదురితంబు డచ్ఛి కైవల్యమొసగు । వహ్నిబోలంగ నొం
డు దైవంబు గలదె ॥ క ॥ సురవరుడోరగవిద్యా । ధరమర్త్యుల మిదమనసుదగల
నువైశ్వా । నరుఁడు వరుడన్న ననియా । తరుణీమణి జూచి చెలులు దరహాసమునన్ ॥
చ॥ వృదుగకరాజు చుండు మొగమూరక నిప్పులు రాల్చు నొక్కచో । మదుగడు తిం
డిపోతు పెనుమంటల బ్రోగు విచారశీలుఁడే । వమువునజూచినన్ మలినవర్తన డొ
టదలంపకెట్టుగా । గడగిత్రిమూఁడు కాళ్ళు మొదుకన్ వరియింపల కాంగినావు
డున్ ॥ సీ॥ చెలులమాటలు చెవిజేర్చక దక్రెఁ చేసను మతిగొనితపోవనము దరిసి । ని
యతినై విప్రసన్నిధి సమంత్రకముగా నచటవై శ్వానరునావహించి । ఘనసార
కుంకుమాగరులవంక పటీరశర్కరా ఘృతపాయసమధుబిల్వ । తాంబూలపుం
డ్రేక్షు వండరంభాఫలార్చనవిధానముల బ్రసన్నుజేయ । బావకుఁడు మెచ్చి విప్ర
రూపమున నృపతి । పాలికేతెంచి బూజలు బడసి తనకు । స్వాహయని యెడు కన్య
నుద్వాహముడు నిమ్మనీవన్న నన్నేనిసీశ్వరుండు ॥ చ॥ అనలుని గాఁగ యెుండొక్కని
నాలలి తాంగివరింపదిత్తురా । తనయల యందు నొక్కతెనుదంబు వజేకొనుమ
న్నహవ్యవా । హనుడను సేవయించుదనయాకృతిఁ జూపిన నుబ్బి చిత్రభా । నుఁడనన్య
పాలుడవ్వరతనూభవబెండిలి జేసె వేడుకన్ ॥ క ॥ జననాధనాడు మొదలుగ ।
ననయము బురరక్షణంబు హవ్యవహయమ్మున్ । గొనవ్రతము నైనృపతికి । వనలుం
డిల్లటపుట్లు దైవతిల్లున్ ॥ వ॥ ఇవ్విజాతవేదసుండు భూతలాధీశునకు జామాత
నైయునవిధంబివ్విధంబు బట్లు బనిపీతిహూత్రుండు ధాత్రీధవుం గాంచినంగనంగొ
నిప్రసంగంబు దిగిచి నీచేతజయ్యంబున విమతసైన్యంబ శేషంబు నిరవశేషంబుగాఁ భ

స్వరంబు సేయంబడె సేయనియడిగినసస్మితుండగుచు నతండు నారాయణపరా
యణుండవ్వ మహావ్యూహంబు మరి వగాహంబు సేయ నెట్లు వచ్చు నదియునంగా
క పూర్వంబున గీర్వాణవల్లభునదో స్తంభసంభావితకరోదరంభోళి విజృంభ
ణంబు సభింపంజేసి ఖాండవంబఖండదర్పంబున నాకుఁ ర్పించె నీదృగ్విధోపక్రి
యానుబంధంబు భవత్సంబంధంబున విస్మృతంబ మెయ్యది ధకనిరోధంబు సమర్థిం
పక నీవు హయంబు నియంబు వంగొనిపోయి యీ పార్థునింగని కృతార్థుండవు గమ్మ
నినసంగీకరిన్చి రాజహంగవుండుదనకలాంగసంగను గొని ॥ క॥ ప వకుడు హిత
ము జెప్పెం। గావున నీ సవన ఘోటకము నంపుదము। ద్దేవేంద్రసుతునికి డకన। వావన
జదళాయతాక్షి యాధిపునితోడన్ ॥ఉ॥ పట్టిన కార్యమీశ్వరుడు పట్టినె సంగవజేరనీ
క చే। పట్టుట రాజధర్మ మని పట్టెదు నీతి వారింగి కీతికిం। బట్టగు సాహసంబు నిజబా
హుబలంబును నీటు బచ్చియా। పట్టినవాహముస్ దియగ బంపిన నవ్వరెతోడి భూప
తుల్ ॥క॥ ధరయెల్ల నేలు గెలిచిన। సురరాజ్యం బేలు దెగిన శూరుల కెప్పుడున్। దుర
మొనరించుట మంచిది। బమ్ము కుహితవాచరించి బ్రతుకుటకంటెన్॥ క॥ అనిన విని
వానిమదిదో। పనిరంతుశనిజ ఘుభేరిఖాంకృతులెసగ। న్నోనతేర్పించి తోడనె।
జననాథుడు గదలె సమరసంరంభమునన్. ॥ మ ॥ ఇరువాగుం దల పడ్డ వాసమ
యమునందిం దార్షిమలగ్గింపథి । కిరమనెవ్వస్వమరంబుపార్థుడవ్వ డలరెన్ సింజినీ
రావని।స్తుగ గాండీవధనుర్లతావలయనిష్ట్యాతాస్త్రజాలంబు ము।ర్ధ లీలందార
గించినంసమనెడ తైన్యంబు శూన్యంబుగన్ ॥ చ ॥ శవయములున్ వ బాంధవులు
దమ్ములు నన్నలుకాలుగాలున। బెనుచుక పడ్డ విభుడు బీరముడింపక పారెపో
రియ। గ్గుదనిశితాస్త్రజాలములస్పక్రగ సూతుడు రాజమేన్రగ। మ్మివపెను
మూర్ఛ బూచితరమె న్వడిటోడ రథంబు పీటికిన్ ॥ ఉ ॥ అంతట భానుమంతుడ
పరాబ్ధికి నొయ్యన జారెదికుర్లల। స్వంతమసంబు మీరె జలజంబులు డయ్యెగబా
రెజకుర్లవల్। వంతలదారిగ్రె రవదళంబులు నొకుర్లల దీరెరోహిణి। కాంతుని
రాకబూచి కుతుకంబున గేరెజకోరదంపతుల్ ॥ క ॥ అప్పుడు గదిరినమూర్ఛం।
దెప్పిరియ వ్వసుమతీపతి హితజనులన్। దప్పించి దైన్యమొందిన। యొప్పమి బరికిం
చి నిజతలోదరికనిరమన్ ॥ క ॥ కలనన్ గలవారెల్లను। బోలినిరి నిరుగ్ణ యము
నబోయిన నెవి పెద్దలెవాకుసు స్త్రీబుద్ధిః। ప్రళయాంతకమనెడి పలుకబద్ధంబగు
నే ॥ వ ॥ అనితలకొన్న నెవ్వగయు నాగ్రహము న్దమకంబు నాత్మలో। బెన
గొనదవ్వధూటి పుటభేవనమున్ వెడలంగదోర్చియ। జ్జనపణి హేమరత్నహ
యసోమజముఖ్యములైన కానకెల్। గొనిచను దెంచి యన్నగునకన్నవనాశ్వ
మునిచ్చి మ్రొక్కినన్ ॥ ఉ ॥ ప్రేమను కౌంగిలించుకొని పెక్కువిధంబుల నాదరిం
చిసు। త్రామతనూభవుండు మనియుతంబాకమేదుతురంగరేఖగా। నామన జేం

బ్రమసిఁ బలుసవమైనఁ దెమ్మను నంశధనీతా । శాముఖాధిశేగను సైంధవ
మప్పుట వెగసంపగన్ ॥ చ ॥ మగడు పరాభవింపఁ బటనానిసి ఘూర్ణసౌదవే
దనన్ । బాగుంబు కాశికాప్రతికి సోయనమన్న శబాహు వైనవ్రం। డగుతదర్థి
తమయ్యుసని హాత్త సహోదరుఁ గాంచి యంతయున్ । న్దిగెవంత నాతనిప
దంబుఁ ప్రైబకియె శ్చనేశ్చిన్ ॥ క ॥ అకట సహోదరికరు హాయుత మటనూ
రార్చి మొంటివరు వెంచుట । యిచ్ఛతమిచందంబుఁ కనన్ । గతిమె వ్యాదియను
చు వెలిఁ బుగాతడుగుట యుక్ ॥ క ॥ సపరాశ్వముఁ బట్టుట మొనర । అవనీపతిద
న్ను వెడలనఁ జుట కుసగా । వివరించి చెప్పనన్న యు । గుపల యిదళ నేత్రప్రాస
గూర్చిఁ భంగిన్ ॥ చ ॥ చెప్పినతన్ని రోధంబుఁ ద్ని రోదంబు నే యొందలంచి యుట్టని
యె ॥ చ ॥ పరవిదవాగ్ని బద్ధశేఁ భంబులకై వడపార్థు డాకిడూ । పరిసుతులున్న
హోదరుబు వాలమువందెగటాని జూచిని । మరిచిభయంబులన్న లగిమాతుకా
నకుఁ శరణంబు జొచ్చెనే । తెగుఁ నయున నాదిగులుదీర్పగ నెవ్వ నునీప్రద
కింగన్ ॥ క ॥ యీయాపదలకు మూలం । బాయుగ్రశనూజుడని వాపావఘూ
మిం । జే యగ్రజంపి వామది । బాయనవగనాప్పుమన్న పాఁబడబలశోన్ ॥ చ ॥ విను
మికనైన రేపకడఁ కృడికిన్నను దెంచుఁ రుగ్గుం । డని నెదురి యుపట్టెదమఖాశ్వము
తో డ నెలంకె బెట్టెద । స్వవముఁ నూపడెల్లు మనవానిఁ వాడు హయంబు బోప్ర
శ్రోవనెచయగాకయీకడ తొవచ్చుట నెట్లని నన్ల తొలిత న్॥ క ॥ రాకతడుగ
డచిపోయిఁ । నేకార్యము డప్పెపోవ చింతేటిలోప । నాకింపవఁ దవశ్యము । నికొంగ
తంత యునదీక్షుణనింకొక నేళిన్ । క ॥ వాన్రమఫల్గుని జగ జం । గివేళ నెదిప్పశ్రేపకేం
ద్లపొడవున । న్నివేమిదీర్చెదఁ టకరు । వాపెలఁ కజూ విబలికె వా గ్రహాసెన
గన్ ॥ క ॥ అరిమించిజొచ్చిన్నిలు । నెరిని తెపన్ ప్రట్టిస్ల్లు చెంచెదనని చె । బన్ తెంచి
తిరెండింద్లను । జెరపన జేత్రైత వేమి చెప్పెదన దన్ ॥ క ॥ ఇఁడనాడఁ జూచిగుమన పి
డు । గడచివనతనిగోరవిచూపిన ట్లగుట యుఁ । క్రి వరంపకేగ మవిలో । గుమనుచు
ఖాగిరథిసమీపంబునన్ ॥ గీ ॥ రంబుటజన పిరోప నెకిం చరికి । జనగదన నాయాచ
రణమజ్జనమునిక । వటికింపమ్ని నాయపాపాస్థు రాకి । వన చుహార్ద్వపవసిని గూ
షింపట యును ॥ క ॥ అచ్చొఁ ఫల వాసుల । పచ్చిశగు నెనీకబు గ్రాపిని సిటు
వా । క్రమ్మిపనిపడినంద బు । గచ్చకదలిన ట్టిగూవకరిగాని పిట్టున్ ॥ సీ ॥ అద్దిన్నాగఁ రెపి
ప్రత్యక్షమై నుంవగనిలచి యుట్టని నెనొపిగ్గాంగి । వాయుందు నెట్టి వ్యాకులఁ బు
పొడగంటిమి నెరిగింపుము దనత్తైరకనీన్న । సుతుల చేవ్వరను ప్రముఁ గిని సితో ప్రా
త్పెరడపటరొకమన్నక ల్లు గోతా । నట్టినస్యుత్రచేనజగాన నమవధింపెవనిలో నెఖం
డి ప్రాప్రవగడుఁగి । యుకసిక్రొలయుము నెరపతేవై పిగ్గాన । బాగ్రసోమవప్రనిమ్మాట
బోలదనివ । నలిగి బార్థుఁ శీరవనూతు నెలలకన్న । ద్రెక్కశపి యుంచి దేవి యన్నన్యేన

దెవ్య్||క||జ్వాలయుఁ నాఁడిపిజఁడి|కాలంబులజిఁతయసర్చుకొని చిత్రముగా| గా లి
ధుఁలుఁబడయుఁజంపగ|నాలోఁ వృత్యుస్వగాఁచముగుశరమువర్ణెన్|| చ||ఆటవతుస్సైం
ధవంబున జవాతిశయంబున వింధ్యభూమిభృ| త్కటకసమీపసీమఁ దిలకిక్రమ
ద్ధుఁ దాఁడిమిసము|కుటజకురంటకామలకగగ్గులసాలరసాలవాటలీ|వటులపలీల
వంగపవవాటికి దద్ధ జొచ్చిపోవుచున్|| గీ|| మెదుకఘనమైన యొకశిలగదియఁబో
యి|బరులకందూఁలవాయఁ ట్టొరసికొనఁగ| నంటుకొనపచ్చరాశ్వము గ్గుంటతో
డ జిగురుగడవాఁకీపహంగఁబుదలిగినట్ల|| చ|| అదిగని సైనికుల్ గడుభయంబున జేవి
ము హాపలంబుతో|నదికిఁ గీఁలున్నసచ్చ వచ్చుతోయనికగ్గశంబులం| నదనద
గాఁగ ప్రవేసియును నాటలశెట్టిఁ నేమిజేసినఁ| న్గరలకయిన్నఁ పిచ్చుము కవ్వడి కేర్పి

—అర్జునుండు సౌభరియాశ్రమంబునకుం బోవుట.—

డవిన్నవించిరెన్|| క|| అయిడఁ హయము పడి మెడు|దురవస్థకు నేమి పెంపుదోఁచక
చటిసౌభరియనుమునివఱుఁ జేరగ|నుఱుజేరితదాశ్రమాంతకామమునన్| సీ|| భే
రుండమునుఁ క్రకర చిత్రిచన్న పూరి చిశరిభడింభములకున్| శరభము
ల్ శయనించి హరికిశోరములకు బోదుగుల పాలిచ్చిసిదురిబుచ్చు| యూని
ససింగంబులేని కలేజాళ్లు గుడ వష్టైం కడుకు స్తరించు| లెడకిల్లలకు బా
లెంతపిష్వంగులబట్టి పాలిచ్చుమున్ చపలులన్|నతీము లుగప్పినీ పాఁపాము
లకును| మెప్పలోఁనగిరి నెవెళ్లుపిల్లు| లెలుకబోదల బోగుముజన్నెచ్చియచ
టు|జంతునివహంబుజాతివైషమ్యముడఁగ|| వ|| అవ్వనంబునకసతిమూరంబున స
ర్వసైన్యంబులనిలువనియమించి ప్రద్యుమ్నవృషకేతు నానసాళ్వగ పచ్చరాశ్వ
సిలస్నిజనమితంబుగాఁజనిచనిముందట|| ఉ|| అడవియప్పుడు శిలసిగము ధర
హాస్యకధాప్రవీణురు| ద్రాక్షఫలాదిపలల్లమ్ము గాజినశోభితగాత్రుఁ కృశుఁ|
స్తోత్రిరిమంత్రలబ్ధమహిమాధికసౌభరిఁ గాంచియాసహా| సాత్వికవైసూభవృంద ము
ని సమయంబునఁజాగిలిమ్రొక్కిరియుక్తిమైన్|| వ|| శమనవెనూభవృందమునిసనిన తమ
గోత్రనామంబు లెఱింగించి| తమున చనిగాను తెలిసి పరిమపమునొందబరాశ్వరాన్వు
ష్ఠమనుజనాధుకోడనుగనుంగొనియుండెడబరిగుఱ్ఱవేవధనసకపల్లిముల్ప
ముసెతద్దురికేంతిశయోపహంపకేన్|| సీ|| మునిసార్వభౌముడంపు స్నేహ
యుండుభక్తిచైత్రవిశుద్ధపావనామాసి| దీక్షాగ్రగోనకరత్రిదేవతలకున కైవ
కారంబునదానమొసగి నేసినిడుచుచో సేనునభయమమైహరికిథోఁప
టికిఁమ్రొక్కిరి|చనియవ్వనాశ్వనుసాళ్వశిలధ్వజప్రద్యుమ్నకోనగంభ
గదలోదేశంబులన్నియుగడచి వచ్చి|వచ్చియీవింధ్యవనవాటిఁజొచ్చియాడ| నా
యుతంబగుశిలతోడనంటుకొనియె| సప్తతంతుతురంగమో సంయమీంద్ర|| క||
కావునసీమహనీయా|గ్రావంబుననంటుబడ్డక్రతుసైంధవమిం| కేవిధమునవిడివ

—* శాబరియను ఋషి యర్జునునకు ద్దాలకముని చరిత్రంబు జెప్పుట. *—

డివను। నావిధ మెఱింగింప వేదయానిధి యనిన న్ ॥ క ॥ వినుముద్దాలకుఁడని యొక
మునివర్యుఁడు బ్రహ్మచర్యమును జరిపి వరిం । చెను చెండిక యను పేరన్ । జనుక
న్నియనతి పరుషవచనదుశ్శీలన్ ॥ గీ ॥ బాల్యమునసుండి యవ్వనప్రాయమైన ।
యపుడు తనభార్య యందున నింబాకింత । గానఁడయ్యెను వేములెగ్గలము లెరు
గ। గల దేహాధ్యుగ్యగుణముతిక్తంబె గాక॥ సీ ॥ సంధ్యవార్చగనిమ్మనుజలపాత్రము
నబోవగొట్టి సవతికించుకొనగవలసె। తడిచోవతి వ్మ్మనడిమికివడి చింపకట్టుకోఁబ
డెబ్రహ్మకమ్మి నైచి। యుత్తమాలికె జూపుమన గెంచివైచిన పని చెడిమరిగుప్పు
కొనగవలసె సమిధలిమ్మన్న! పేలికగుండమాన్చి సమాసుకోఁబడె నుండదొకవిధ
ము। సమిదినములిట్లు ప్రాతరూల్యము పజరింప। చెండికతమున ముని బ్రహ్మచర్య
నియమ। మునకు గృహమేధివలెఁ ననుసకుదొరగి । రెంటికిని జెడ్డ రేవనురీతియ
య్యె। క॥ అంతట ముకికౌండిన్యుండంతేవాసులు భజింపనరు దెంచి ముదిగా। జింతిలు
ను ద్దాలకుననిశాంతమునకుదీక్షయాత్ర జనియెను క్రోవన్॥ క॥ జను దెంచి య
ర్ఘ్య పాద్యము। లొనరించి సమస్కరించు ను ద్దాలకుని౦। గని సేమమడుగ నెగులు
న। వనవరిగతి జెప్పవిని యుతనికిట్లనియెన్॥ గీ॥ అయినపనికింక నేమిసేయంగవచ్చు
నగ్ని సాక్షిగను ద్వాహమైన వెనుక। వికుపవచ్చ నెసతులంత వెర్రులయిన, దీనికొ
క యుక్తిజెప్పెద తెలియవినుము॥ క॥ చేయగవలసినకృత్యము। సేయకుమను మది
యు గడిగి నేయు జము గా। జేయుకొన్యనవశ్యము। జేయుబనుము చాలునదియ
జేయుకమానున్॥ వ॥ కాకయిదియ్యవాక్యములుగైకొనియున్నదినూరడిల్లుమం। చా
నతియిచ్చియంముని గృహంబున మజ్జనభోజనాదులం దానరద్రు ప్తిబొందిమరు
నాడి దెవచ్చెదనెల్లి గౌతమ। స్నానము జేసి యుంచు మును వాదుఁపుశిష్యులు దాను
నేగినన్॥ గీ॥ చండి విను చుండను ద్దాలకుండుపలికె। నహహనాయింట బైతృకం
బనుచు గాదె। యెల్లివచ్చెదనని పోయెనీతపస్వి। పైతృకంబేలతన్నుజెప్పంగనేల॥
క॥ తిథియని జేసిననధవా। విధవానందనులఖులవృషలీపతులన్। బధిరులనవైష్ట
వులవ। న్యానవాపహాములను గానియహులాల జెప్పన్॥ క॥ ఊలవలు చామలుక్రోద్ర
వ,ములుకందులు రాజమాషములు నిష్పావం। బులుచణకంబులుతమి। దెలు
జొన్నలు గాని గూర్పతగు ధాన్యంబుల్॥ గీ ॥ పల్లిపుచ్చకాయ మల్లంగిసొరకా
య। పిండికూర నేతిబీరకాయ। చిర్రిమేఁడికాయ చెంచలివంకాయ। గానిమంచి
కూరగాయ దేను ॥ వ ॥ ఇదియునుం గాక మఱియొకటి వినుమెల్లిఁ దెల్లవారి
గాని ధాత్రీశుపర్వులనీ శాస్త్రనియమింపనియమించిన నపరాహ్ణంబున కానికుడు
పశాలంబునం బెట్టవట్టింట దట్టంబుగా జిట్టియుకయునిడి గోర్పడంబులు బట్టలు
నైరవుదు గానిగృహం బలంకరింప బ్రాహ్మణులకు వస్త్ర దక్షిణలొసంగ క్రొ

శతాంబ్రతార్థంబు గావించుచునిత్య మండిపడి చండి సకలవిద్యావిచక్షణుం డగున
భూసురారాధ్యుండలిన శాసనమయుంబున వాకుణిచియుంచి రంగవల్లి కాదుల జేతనిల్లు
ముంగిలియు శృంగారించి దానునుగృత స్నానయై మూషము ద్దవృతశాలిగోధుమాద్రి
మనోహరధాన్యంబులు యోగ్యంబులగు శాకంబులు పాకంబు లొనర్పడం జేసి ప్రే
మంబు లైన భక్ష్యంబులు సుభాజ్యంలైన భోజ్యంబులును సహ్యంబులైన లేహ్యం
బులునుసం స్తంవనీయ్యంబులైన పానీయ్యంబులును నూతనభాండంబుల నిండన
లంకరించి వక్షిశావ స్త్రయుక్తంబుగా యుక్త కాలంబునందనివతించి నంగని
యుద్దాలకుండు బెద్దయుం బ్రొద్దు సంతోషించి యిష్టు బుం దానునుం దృష్టిగా భుజి
యించుచు సమయంబున ॥ క॥ కమలవనీబాంధవబింబము బింబపలాశ పాలిపాట
లరుచి ప్రస్ఫురణధరసౌధా । గ్రముపైగను పట్టగనకకలశము భంగిన్ ॥ క ॥
ఆలోన చండితోను । ద్దాలకుడిట్లనియె సన్నదంబున విపరీ । తాలాపసర
ణిమనవమున । గీలింపక దృష్టిగా భుజించితి కతనన్ ॥ క ॥ ఈపాన్వణంబుగాని
గం । గాపావనజలములోపగలప్రవటన్న । న్నోపించి చెండియుంటిస । మీ
పంబున నున్న వెంటమీద న్వేసెన్ ॥ మ॥ అప్పుడుద్దాలకుండు గ్రహిచ్చి నిజభార్యం జూ
చిని ర్వాగ్యరా । లపవిత్రంబగు పాన్వణంబును వలీలం బెంటపైపై చికం । గు
పడజ్జై పత్రశ్రీ భక్షకమమ్మ మనికన్నోన్ల్ జిగుప్సాంగ వె। శపియించెన్ఘనవింధ్యశైల
వని పాషాణత్వమున్పొందగన్ ॥ వ॥ అనిశపియించి నంగనభయంబున గంపము
నొందుచుండె తిగ । న్గాని ముని శాంతచిత్తుండయి కొన్నిదినంబులకిందు ధవమాజనం ।
దరుణభుజా జిన్నోన్గిని తారొంగి నిచ్చి విడిపించవచ్చును । గ్జునకర పంకజోదర
మాశోకకన్య తాథ వ్రగమ్యపోన్నాసెన్ ॥ సీ॥ ఇదిశిలావృత్తాంత మింద్రనందన
నీనృతటునుం జకరతలమునంను । నంటును విడివను సశ్వమేధహయంబును
తిగురుశాపమోక్షంబు గాంచు । ననినన్నుంగిని సాష్టాంగంబు గా మ్రొక్కి యు
మ రేంద్రనందనుడట్లగేయ । శిలతోడనంటు వాసి హయంబు రఘురామునంఘ్రి రే
ణువృవనహల్యబోలె । జెండి యును వేగ శాపమోక్షంబు గాంచె । నంతను ద్దాలకుం
డునన్యాపియుద్యో । గాని గాహ స్త్ర్యథర్మంబు బూనడన్యో । దరుణి చేసిన వె
నకగోతలిబలంబి ॥ మ॥ హయా న్నంబు గవింధ్యశైలవనిమధ్యాసీమముల్ దాటి
దు । జనయ సైన్యంబుల శేష శేషభుజగేంద్రస్ఫారభోగావళీ । భయదాహంకృతి
బూనుచుక్ గదలకుం భళ్లీ లహాం సద్వజా । పృథ్వీయుబూ పాలకు చంపకాఖ్యం ము
జా నాగంబోనా వేగంబు నన్ ॥ క॥ ఆహయము వెంటగూడి మ్రహావసత్త్వాహవి
క్రమహాటోపక ళా, సాహసికయోధవిరుల । శోహరిహయసుతుడు వచ్చె దోగర్వ
ర్వమునన్ ॥ క॥ అధ్వరఘోటకమును రా । ల్లానాధ్వజినీయు క్తుడగు ధనంజయుగని
దూ । తాధ్వగులు జెప్పవినిహం । సధ్వజుడిట్లనియె వృద్ధసచివ్రులతోడన్ ॥ వ॥ ఇటను

ఖవాజవెంటనమరేంద్రతనూజుఁడువచ్చుచున్నవాఁ| డటచతురంగసైన్యయుతుఁడై
జితయమునునత్తురంగముఁ|దటుకునబట్టెదఁ ఘనరణంబొనరించెదనంతభక్త

—* హంసధ్వజమహారాజయుద్ధము. *—

సం|కటమెడలింపవచ్చుహరి గాంచికృతార్థుఁడనై సుఖించెదఁ॥ క॥అనిసంగర
సన్నాహం|బుఁదమ్మనివిజయపటహమును(వేయింపఁ| వినినిల్వక వెల్వడెఁగ్ర|
తుఁగనసైన్యముతెల్లఁ గొలగొట్టినభంగిఁ॥ సీ॥ జననాథహంసధ్వజునకుసప్తతి
సంఖ్యసైనికులత్యంతశౌర్యనిధులు| ప్రతిసయినికునెకుడెబ్బదియొక్కఁ వేయుగజ
ములవ్వియునుమణిస్యందనములు| జవసత్వములుగల్గుసయింధవంబులు లక్ష
వివరింపనందఱువీరభటులు|ధనబలసురథసుధన్వసుబలధర్మబాహులన్వసుమ
తీపాలసుతులు|వీరువారనకందఱువిష్ణుభక్తి|నిరతులందఱునేకపత్నీవ్రతస్థు|లం
దఱునుసత్యభాషణులందఱునువ| దాన్యులందఱును నాహవోత్సాహరతులు॥గీ॥
ఇట్టిసేనలతోనమ్మహీశ్వరుండు| వెడలుచుశంఖలిఖితుల నెపుడుగొలిచి| తులని
యోగించిరానవారలనువైవు|డరసికాగనచముర్లకొల్పిలలోన॥ ఉ॥అంబర
ధంబునెక్కివసుధాధిపుఁడేగఁబురీవిలాసినుల్| గాంచనసౌధజాలకములఁ గుతు
కంబుజూడఁదత్కటా|క్షాంచలరోచులత్తనువునంటిననొప్పెగిరీటిదాకనూ|హి
స్మినమాత్రనెట్లుదివిజేశ్వరుడయ్యెనరేశ్వరుండనఁ॥ చ॥ అనికిసుధన్వడేగనవు
డాయితమైజనయిత్రి గాంచివం| దనమొనరించినంసుతునిదల్లియుఁ గౌఁగిటఁజేర్చికీ

—* సుధన్వుఁడు యుద్ధంబునకు రాకదడయుట. *—

ర్తిగనై|కొనుమ్మనిపంచినఁ గ్రువలకూరిమిసోదరితల్లియట్లు| వీడ్కొని వెసనాత్మ
గేహమునకుఁ జనుదెంచిముదంబుతోడుతఁ ॥ క ॥ తనదేవియగుప్రభావతి|
గనుగొనిగమనగతిదెప్పగాచౌస్యలినా| ధునకుఘనసారనీరా|జనమర్పణజేసి
కేళిసౌధముపొంతఁ॥క॥తనకోర్కివిన్నవిన్చెవ|వినుమిప్పుడువేళగాదువిజయము
నివాలం|బునగెలిచివేగవచ్చెద|నను పుమునీవన్నమరియునధిపునితోడఁ॥చ॥తల
పకనేటిదాక్షబుసుధర్మముదాటదుగాననీకునే|దెలియగవిన్నవిస్చితిమదీయమ
నోరథకల్పవల్లికఁ|ఫలితముజేసిపొమ్ముకదనంబునకన్నదివాప్రసంగముల్| గ
లవెమహోగ్రశాసనుడుగాడెన్నపాలకుడాగ్రహించినఁ॥ చ॥ నియమితదుం
దుభిధ్వనివినివినమింబురిలోనసమునికుల్| హయరథవారణేంద్రసుభటావళితో
డగిరీటిదాక|నిర్భయగతినెగిరింకబిదపంజవనేమనుభూవిభుండుని | దఱయమ
తులెన్నశంకలిఖితప్రవరుల్దైయంగ జెప్పితిఁ॥గీ॥రమణి తావక్షబుతువాసరము
లుపెక్కు|గలవుగానివిరోధినెక్కటిబయింది|నిలువమరిలేదుదివసంబునేఁడుద
క్క|సమరమొనరించివచ్చినీచనువుదీతుఁ॥ చ॥అనవుడునేటితోడఁబదియారుది
నంబులునిండెముందటఁ|దినములులేవుపైతృకతిథిఁబుతుదానముసేయఁజెల్లి

యా(మినికడఁ జూముని౯ వినుసమీకముచే నెదనన్ను నిట్లు। బోవను చిత్తమౌ నెనీపె రుగవానిగ మాధురహస్యార్థమఁ మఃల్॥ చ॥ కలనికి రాకతకేఁ ననికాగననూని, యతొట్టిలోఁపల౯ । దోలఁగకపట్టి శంఖలిఖితుల్ బడద్రోయమరంచు నాత్మలో నెవి లికెదు(భ్రూణహత్యకు గృతాంతుని దూతలు జేయుబాధలి। కోలదు లేమిదనంచు గిరిగొన్న మనోజవికారవేదన౯॥ ఉ॥ ఇందునిభాస్య సాధుజననియ్యకమంగళ భూషణద్యుతుల్ ।(గందుకొనంగడగ్గరియురంబున బింకపుగుబ్బచన్నుల౯। టం దమకంబు కాకయఘనంబుగ మక్కున జేర్చి కౌగిట౯ । గంధపు(మ్రాకు తావిగొన గాఁబెనగొన్న భుజంగికైవడి౯ ॥ క॥ జననాథసుతుడు కామిని । చనువులు చెల్లించి కానిచనరాదను చు౯ । దనిపెరతి కేళిసవ్పుడ । త్యనురాగముతోడనంతపహంసధ్వజుడు౯॥ వ॥ భండనంబునకు సుధన్వుండు రాకుండుట కనంగొని మండిపడి మహీవిభుండు దండధర కింకర భయంకరాకార విశంకట పటుభుజాహంకారులయిన వెసఁ వచ్చు నాయకుల వంకం గనుంగొని మీరలాజ్ఞాభంగంబు గావించిన కించువాక్కించుకంతయు విచారించక పట్టుకొనిపోయి మత్పురోహితులముందరం బెట్టి రండు పొండని మహా(ప్రసాదంబని పంపువడి చన్న కాపురంబున కరుదెంచువారు ముందట సతీసఫలితమనోరథుండును నారూఢమణిరథుండును నాహవోత్సాహసంపాదకవచుండును నాబద్ధగోధాంగుళీ(త్రాణతూణీరకవచుండును అధిజ్యధన్వుండును నై వచ్చు సుధన్వునిం గాంచి కోపించి ॥ చ ॥ తగునె సుధన్వ

—*ఆజ్ఞాభంగంబు గావిచ్చిన సుధన్వుని నూనెకొప్పెరలో బడద్రోయుట*—

నీకు వసుధాతలనాథుని యాజ్ఞ మీరి । యిప్పగిదిన్ రయంబు దక్కి పిదప న్ననుదేర విభుండు నీపయి౯ । మిగుల నా(గహించి బలిమిన్ మనగట్టుక పోయి ధర్మశా। (స్త్ర గుణవులయిన శంఖలిఖిత ద్విజవర్యుల జేతికిన్నె నె౯॥ చ॥ అనవుడు తం(డియందుపతియందు సుతుండును బంధునర్గవం। చనమును(ప్రాణవంచనము సంగతిగా దొనరింపనకర్తరై। నను నెలవయిన దం(డియును నాథుడు నానటుగాన నాకు। నజ్ఞపకునియాజ్ఞ సేయుట మెజన్మఫలంబని నేరుడిగ్గిక౯॥ క॥ పట్టిమరాళద్విజసం(ఘాట్టను మతి చేజనులు రాకుమారుని నంట౯ । గట్టుకొని శంఖలిఖితుల। గట్టెదురం బుబెట్టి రాజ్ఞ గడవగరామి౯ ॥ సీ ॥ తెచ్చియీతడు ధరిత్రీనాయకుఁడు సవ్యసాచిసైదండెత్తిచనెడుచోట। రాజువెంట నెకొల్చి రాక కృష్ణుని పాదకమలంబులను భక్తిగానలేక । నంగనబుత్తు తానమడుగ నింటనె నిల్చి కామాంధుడైయాజ్ఞ గడచెగాన । నృపసూనుడని చూడకవుడు మీముందట జేసిన శపథంబు చిత్తగించి । యీకుమారు సుధన్వు బోనీక బలిమి। తప్తతైలకటాహమధ్యంబునందు। గట్టి వేయింపుడనిన గ్రంకర[illegible]డ । లిఖితుడిట్లను శంఖు జాలించి వినక ॥ క ॥ తనపలుకు సత్యము గనే । మనుజుడు భూమండలింసమధికాంపదుప। ద్విసభయాలో

భూంబునవ।జ్ఞనపతిబహురౌరవములశతవత్సరములే॥ మ॥ తనరాజ్యంబునువిశ్వ
మిత్రునకును దాత్పర్యంబునం గాధిపుత్రునకర్పించి కళత్రముఁ బరిచారుఁ
గాశిలోవిక్రయించి నిరూఢంబగుసత్యముద్వసి ప్రతిష్ఠించెఁ జసురల్ మెచ్చగా ।
జననాథాగ్రణి సార్వభౌముఁడు హరిశ్చంద్రుండు విఖ్యాతిగన్ ॥ క ॥ వనమున
కు రామచంద్రుని । ననిచినదశరథుఁడు తీరునఖిలము నెరుగన్ । మునుకైకతోడ
నాడినదనసత్యము సిల్పికా చేతనువృదారంగన్ ॥ ఉ ॥ సత్యవిహీనుఁడైనసుర
సాతలనాథునితోడ జేగునసాం । గత్యముకోటివచ్చినను గాదుసుధీజనకోటి
కాశ్రయావ్యత్యయభూతి నెవ్వఁడభివాంఛించాభువినట్టిసత్యరా । హిత్యుఁడా
నర్చెదుషట్కృతుల కెల్లఁ బురోహితుఁడెల్లయాతుదిన్ ॥ క ॥ ఇతడొకడననేలమ
హా । పతియాజ్ఞ యలంఘ్యావిద్య పదమగుటసుహృ । త్పితృమాతృబాంధ
వానుజ । తతిముదలుగవధ్యులనతండెలనగుమన్ ॥ చ ॥ అలఘుభయంకరా
హవముఖార్జితరత్న విభూషణావళుల్ । చెలగుచు నూర్చిమూర్త్యతులసీ
ప్రసవాంబుజబీజమాలికా । కలితవిశాలవక్షుఁడయికంజదళాక్షునిబేదవాను
హృ । జ్జలజనివాసుగాను పనిషద్వచనంబుల బ్రస్తుతింపుచున్ ॥ చ ॥ తడయక
మందమై పరితప్తకటాహముకేలుదామరం । దొడికిలిబట్టి రాహువునిధుం
గబళించినరీతిఁ జూపఁగ్రా । మ్మడుగునకేగుభద్రకరిమాటిరి సుధన్వుఁడు జొచ్చె
బెట్టుగా । నుడికెడునూనెతోట్టిబలియుర్హరిదాసులుసత్యసంపదన్ ॥ క ॥ కీలి
శిఖాముఖతారుణ । తైలకటాహంబుకంఠదఘ్నమయినఘూ । పాలసుతువదన
మొప్పెన్ । గాళిందీపదములోని కమలము భంగిన్ ॥ క ॥ ఆహేమకృతకటాహ ।
స్నేహముదనుజారిదాసునకుజారుశర । న్నీహారకిరణచంద్రిక । నైమహాశ
మొనర్చుచుండెఁ దాసమయంబునన్ ॥ గీ ॥ శంఖలికితద్విజన్ములాశ్చర్యమంది ।
యకుమారకుఁడిట్లుండుటెల్లనింద్ర । జాలవిద్యావిధంబుగాఁ బోలుదైల । మరసి
పరిశోధనము జేయనగుననుచు ॥ సీ ॥ రయమున నారికేళఫల మొక్కటి వే
యఁ బెటిలి పెంకలునొప్పించె బ్రజల । వీక్షించి చుప్పుడా ద్విజులు తప్పదితండు హ
రిభక్తిరతుఁడు ప్రహ్లాదుడట్లు । విష్ణుభక్తుబరాభవించిన దురితోపశాంతికిద ప్త
కాంచనకటాహ । గర్జితస్నేహావగాహంబు ముఖ్యమీదేహంబులకును సం
దేహమేల । యనిప్రవేశంబు జేసిరుద్యత్కఠోర । దహనకీలాకలాపస్ఫురత్కటా
రాళి । తైలదారుణపాత్రమంతయునుజూచి । దేవతలుమెచ్చిరమ్మహీదేవత
లను ॥ క ॥ ముఖ్వ్యామీదమరందపు । దుష్వ్వరజల్లుంచుబరాదతోయజదళము । లుర్వి
వ్యాగవచెన్ దరుచుగ । బుఫ్ఫులజడివాన వేల్పులు గొల్పియాడన్ ॥ సీ ॥ చాలసు
ధన్వునిసత్యవ్రతముజూచి పరిణమించిరి హరిత్పావనరులు । హరిభక్తిరతుఁడవా
టరయకనిన్నువప్పగిదినొప్పించినపాపకము । లను బ్రావితంబుగల్గ నేరదత్తి

యసీదేహసంసర్గంబుదీర జేసె। ననుచు నైలకటాహమున గాహనము జేసివే
డుకవు చందమున వెల్వడిన ముగురు। సముచితస్నానకృతపరిష్కారులగుచు। హం
సకేతను పాలికి వరుగు జేర। సంబలిఖితద్విజులు సత్యసంధులైన। తనయుకథ
జెప్పదండ్రి మోదమునబొంది॥ ఉ॥ ధూపితతైలపాత్రమున దోయగబంచిన
నిన్నుహా। తాపమునైన శౌరిదయగాచెధరిత్రిమదీయశాసనం। జేపుననిర్
వహించితివహో వుముపేదుకతోడనింక సే। నాపతిపట్టనంచు నరనాథుడు
నందను గాగిలించినన్॥ చ॥ తగిలినభక్తి తండ్రికి ముదంబునసాగిలి మ్రొక్కి హ
స్తముల్। మొగిచినిజాంగభూషణసముజ్జ్వలరత్నమరీచిమాలికా। ద్విగుణిత
రోచులందనరు తేరుముదంబున నెక్కె తత్సభో। ధగుఖ్యలైన శంఖలిఖితద్విజ
వర్యులుసన్నుతింపగన్॥ వ॥ అనినవిని జనమేజయుండు తద్వృత్తాంతంబా
నతిత్తుగాక యనియడిగిన॥ మ॥ శివరాత్రిప్రమదావలోకనతరస్విల్ణోణిభృ
త్తురస్కా। భవసేవానుగవాలుకాగణనభక్తిప్రాతయాత్రాసము। ద్భవ
భారాపగను ప్రమోదభరదృగ్ద్రాజితాహార్యవై। భవశీలావరపాకశా
సనవచఃపర్యాయపద్మాసనా॥ క॥ వివిధప్రతిదినదానోద్భవసాగరఘనతరం
గఘట్టనమున్యానాపనీహరికనామిత। లవణేతుసురాజ్యద్యధికలశజలజలధీ॥
మాలినీ॥ మీసరగండసమీహితసైగిగమీకజయాతిసమిద్ధధరో। వాసితవాస
వవహ్నియమాసురపార్థివసన్నుతవాహుభవా। వాసవిలాసినివారితమ
న్మథవాజిజయానిభవాగ్నిభవో। ల్లాసవికాసకశాన్యగలాంఛన లాలితభా
స్వదిళామహిళా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీభారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాద
యామాత్యపుత్ర వినయవిద్యాసముద్రపిన వీరభద్రప్రణీతంబయిన జైమిని
భారతంబునందశ్వమేధపర్వంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

జైమినీభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీవేంకటాద్రినాథక। యావదధీతరాజ్యపసన్నతాధిజనమహీ।
దేవాఘువైరిస్పురాజీవనికరచంద్రవారసింహాసనేంద్రా॥ వ॥ అవధరింత్ర

ము జైమిని మునీంద్రుండు జనమేజయ నరేంద్రునకిట్లనియె నవ్విధంబున సుధన్వుండు దండ్రిచేత సేనాధిపత్యంబు గైకొని ॥ సీ ॥ రథచక్ర నేమినిర్గళితఘోర ధ్వానరాజి వాద్యఘోషమ్ములు మ్రోడి వారి పట్టె । బిరుదు కాహళ భేరి శంఖారవం బుదిగ్దంతుల చెవుల బిండరల్లు గొలువ । వలమాన కేతనోజ్జ్వలవితానత్రేసను లాకాశ తటినిలో తరసి చూడ । శస్త్రనిక్షేపణోచ్చండస్ఫులింగంబులష్టాంశు రోచులకమ్ము జూప । సమధికోద్దామ సంగ్రామజయపటిష్ఠ । చటుల దాటీనిరాఘాట చాతురంగ। వాహినులతోడ నపుడు వెల్వడెనధిజ్య । ధన్వుడగుచు సుధన్వుడు త్సాహమునను ॥ క ॥ ఆహంసధ్వజు డనుకొ । తూపాలమునసప్త తంతుతురగము పద్మ। వ్యూహంబునదు మనిడిరణ। దోహలియై యరుగుదెంచె దోర్గర్వమునన్ ॥ వ ॥ ఇత్తెరంగున నంగదలి వచ్చునప్పుడెదుర నతిభయంకర రాకారవ్యంబునుంబోలె నుద్దండపుండరీకవిలసద్గజాసహ్యసింహనాదగర్వమురౌరభీషణంబునునంతరిక్షంబునుంబోలె నక్షత్రమాలికాశ్లేషరాజహంసశంసనాదభ్రికేతువిభ్రమంబునుంబంబుజాకరమంబునుంబోలెననేకపక్షిప్రకరవిహారదధికతరవారిపూరితాబ్జపరాగపటలవారితావకాశంబును నంభోనిధియునుంబోలె నవంతవాహినీవిలక్షితసపక్షభూభృత్ప్రేక్షణీయంబై వృషకేతనాదిష్టితంబయ్యె యుద్రద్యుమ్నవైభవాభిరామంబై సర్వతోముఖసంభ్రమంబయ్యె సుధనంజయప్రతాపదర్పితంబై యనల్పకులాధరవిహారంబయ్యెననుసాల్వవిజృంభణంబయ్యె బ్రచండభీషణాశుగంబయ్యెను మేఘవర్ణసముదీర్ణవర్ణితంబై వచ్చువివ్వత్సు సయిన్యంబునాలోకించి యాహవంబునకు మోహరించు సఘయుం

—* వృషకేతుండు సుదన్వునితో యుద్ధంబు జేయుట. *—

బున ॥ మ ॥ బలమున్న దగానిసవసాచిపలికెన్ ప్రద్యుమ్నుతో మర్భుజా । , బలమీక్షింపుము నీవు నీనృపులు శుంబల్లి లబ్రత్యర్థులన్ । దలరింతున్ రణభూమి నన్నహరి సేనన్గూర్చి వన్నంపెశ। త్రులు నా పాలని పల్కజూచి వృషకేతుండిట్లనెన్ గ్రీడితోన్ ॥ చ ॥ పుడిసెడు నీటి చేనడగిపో యెడు ధూళిత కాలమేఘము ల్గ్రొండరు నెరెప్ప వేయజడదోమలు మీద సుపర్ణుడెత్తిపోగగడగు నెయ్యో సుధన్వరథిక ప్రభు డెన్నగనికు నీడుగా । దుడుగుడు సంభ్రమంబు తనినోర్చెదడెచ్చెదనధ్వరాశ్వమున్ ॥ మ ॥ అనిసుత్రామతనూజు వీట్లానిశతాంగారూఢుడై ధూర్తవర్మ నిరూఢక్రమచక్రవిభ్రమభవోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటల్వీను వీధిన్ వెదజల్లుచున్న దియనవ్వీరున్ సుధన్వుండుగ। న్గొనికాడీ తమశక్రసూతి పడగన్ గోరాజువర్తించుటన్ ॥ సీ ॥ అనికర్ణసుతునితోననఘ నీవంశాభిజాత్యంబు నెరిగింపు సరవినినన । గన్యపముని గోత్రకర్త నీవనిలోన దివిరి మేవ్వాని భేదింపగోరె । వాను హాత్ముడు మస్పితామహుండా తనితనయులందధిక ప్రతతశౌర్య । ధనువు కణుడందు మానంద్రినా

నాఘంబువృషకేతనుండవనియతండు । తగుమధుశ్ఛంద నందువద్వంశము
నకు । గురుడు హంసధ్వజతనూవరుడు నాకు । జనకుడు సుధన్వుడను పేర
దనరువాడ । దారసింహునికును నాకు సంగరమొనర్ప ॥ మ ॥ అనినన్ గ్రో
ధకషాయతాత్ముడయి మిథ్యాజల్పనీవాదము । ల్గానవిచ్చోనని మండలీకృతర
ణత్కోదండనిర్ముక్తశ । స్త్రనికాయంబుల సేనలింకడపి యంతంబోవకైదిం
టహా । తనిబాణాసనకేతుసూతరథరథ్యవ్రాతము ల్ద్రుంచినన్ ॥ మ॥ అర
అరదంబొక్కటినెక్కి విల్లుగొని పంచాస్త్రంబులన్ గిట్టిభా । సకరపాత్రుం
డెరలించి చాపములుకం ఖండించి సయిన్యంబులన్ । బురిగొల్పన్ వడిజట్టుము
ట్టియతనింబోనీక యశ్వధ్వజున్ । బరిఘాంసిత్సురిక కుఠారము సలవ్రాతంబు
లంగప్పినన్॥ గీ॥ చిక్కువడియును మదిజేవజెడకయతడు । కైటభారాతి
హృదయసంకలితుజేసి । యొక్కరథికుని జేతివిల్లూడిసితిగిచి । దురముసే
యసుధన్వుడచ్చెరువునొంది ॥ మ ॥ ఘనశస్త్రంబరిబోసియాగ్నిబలువీకన్
వత్సముఃన్ దూరిపా । రనతండేసినగణ్యసూతి పెనుమూర్ఛన్ వ్రాలగ్రేడిం
చిచ। ద్యుమ్నసూతుండు మరల్చె దేరనిక బాయన్ ధీరుడైయత్తరిన్। గనిప్రద్యు
మ్నుడు బోరికింగదిసెదోర్గర్వంబఖర్వంబుగన్। సీ॥ అదలిచ్చి నిలునిలుమః సుధన్వ

—॥ ప్రద్యుమ్నాదులు సుధన్వునిందాకుట ॥—

నినైదునారసంబులనొంచి తేరిహరుల। శరచతుష్కమున వింశతిఖండములు జేసి
నొగలష్టశకలంబుగలశిలీము। ఖత్రయంబడలించికార్ముకంబొకకోలనటనెరి
దృంచియార్చుటయునతని। కరకౌశలమునకుబరిణమించిపదారుతూపులొక్క
మ్మడిదొడగిచాపసారథిధ్వజకూబరాశ్వముల గెడపి। కనలిమరియునువాడుని
ఘాతభయద। సాయకత్రయమున గేశవునిపట్టి। తనువునొప్పించి సింహనా
దంబుజేసె॥ క॥ గగనమునకుబత్తులగతి। నెగయుచు బెనగొనెడియహః ప్రభులగ
తిన్। జగతిన్ బొరలుచు బాయుచు। దగ జందమునమలసి తాకుచుగినుకన్॥ క॥ స
రిబోరిపోరిమూర్ఛా। పరవశులయిరవుడు బాహుబలుడు సుధన్వుం। డురియాం
బున దెప్పిరియొం। డురథంబవు డెక్కి వాహినులసమయింపన్॥ ఉ॥ పంచనశేక
దాకికృతవర్ణనవాంబక ముక్కిగుడ్చివన్ । దృంచెనతండు మూడు బలుతూపుల
వెండియునైదు భాణము। ల్నించెవిరోధిపైనవిగణింపగతొమ్మిదిగోలలేసి నొ
ప్పించినవాడు తేరుదిగిభీతిఫలాయితుడయ్యెనయ్యెడన్॥ మ॥ అనుసాళ్వుండెదిరిం
చిపల్కె నిజబాహాటోపమున్ జూపితా। ననిలో రెండుబలంబులం బొగడనీయ
స్త్రింబుసయిరింతువే। గనమెచ్చందగునంచుబాడబసదృక్షంబయినభల్లంబుమ।
ర్ణనిఘాతంబుగనేయదూలకతడుగ్రస్ఫూర్తి నామైమెల్చినన్॥ ఉ॥ వాడిమితో
డవెండియునవారణనెంతయునాగ్రహించిము। మ్నాడుశరంబులేయవడిమూర్ఛ

ర్భులిసోడనె తేలిపోవఁగ వాఁడను సాళ్వాదిక్షత్రపవర్గనిమగ్నులఁ జేసి సేనఁగ।
బోటిమిఁ జూపి యంతకుఁడు బెంగాలె విజృంభణవృత్తిఁ జూపుచున్ ॥ మ॥ మఱియుం నకిరీ
రీటిసైన్యంబు లెక్కఁగొనక యుధుకు మిగిలి యుక్కఁ జంబుగా జీకుఁ వడంబెకుఁ
నానాసన్నాహంబుల కసంఖ్యసంబవతి సంహారసంబగుచు గోరప్రాణంబులతోడ పా
ధారణంబులు గావోరణంబులై బడిసమత్తవారణంబులను చక్రకరాబరయు
గపతాకానీకపక్షంబులగుచు సరథ్యాధిక సారధికంబుగా ఘనశ్రీక ధాకధ
సగాపదంబులగుచు వితథంబులై కూలినరథంబులును నీరంధ్రింబుగా నొరగు
నెత్తురు పేనులకడిసి కెడసినబిరుదు రాహుత్తుల కబంధంబుల సంబంధంబులు
విడువక పెడమరలు బంధురతరసహాధంబులతోడ శిధిలీకృతసంధిబంధంబులై
వసుంధరం బొరలు సైంధవంబులును కగ్గలంబగు నగ్గలిక ముగ్గరంబులు వగ్గ
నూచంబు గానరకి సరిగి నిసర్గవిక్రమక్రమాగ్గళ వీరమార్గంబు నైకొను ప
దాతివర్గంబు సంగలిగి విరిగిపడిన కుఱుగడలును విటతాటనంబులైన ఖేటంబు
లును తుండెంబులైన కండంబులును తుత్తుమురులైన యత్తళంబులును నరుము
లైనమైనరువులును నందంబు చెడిన చిందంబులును నాభీలంబులగు సమరభూ
భాగమధ్యంబున నిట్టవొడిచి తెట్టువలు గట్టుట్టులతోడం గట్టవిసి పరచు రుధిర
ప్రవాహంబులు ధాతుమయధరిత్రి వివరంబున సగరకుమారులపై బహుము
ఖంబులం బ్రవహించు భాగీరథీ విధవించె నాసమయంబున ॥ శా॥ సైనేయుం
డొకరించి యన్నిశితశస్త్రంబుల్ సునన్వంచుదో । ద్రోనాటింపనశీతిబాణముల
వాఁపుఁగ గ్రుద్ధుడై శతద్రధా। జానేయధ్వజసూతులం గుని మెపెల్చంవాని తే రాత
డ। స్తాత్రికంబులగూల్చి పస్విరథుడై రట్టిద్దరుం బోరిలోఁగ ॥ గీ॥ పేరెయార
దంబు లెక్కఁయవ్వీరవర్యు । లసముడింపకపోరి నానాస్త్రరీహతి । దొరగు
శోణితమునదోఁప్పదోఁగి యుచట।బుష్పితాశోకములరీతిబాలు పుమిగిలి॥ ఉ॥ సాత్య
కిపైఁ బుధన్యుఁడు ప్రచండభుజాబల వైభవోన్నతిన్ । న్పృశ్యాక రాళదంష్ట్రిబుర్యు
డించుభయంకరశక్తిఁ జైవనా।ద్ధస్యుఁడు దక్కఁ గ్రాలె వసుధాస్థలివంతగిరిటిశత్రు
లో, కాత్యయుగర్వరేఖ మిఱయుందగ నాతని జూచి యుట్లనున్ ॥ మ॥ గురుభీష్మా
రఁతనూభవాదుల మహాకోదండవిద్యాధురం । ధరపాండిత్యము తెంగినాఁడభ
వ మద్యాత్సంగనక్రీడకున్ । సరి గాదన్నృపాలనూనుఁడు నస్మద్బాణసంధావిశే।
షగహాస్యంబులు నీవు చూచెదిక వాచాలత్వమింకేటికిన్ ॥ గీ॥ కృష్ణసారథ్యమున నము
న్నఁ గెలుపుఁ బొందనే । గాక యుట్లాంటివచ్చినగల దెజయము । అతఁడు తోడైనబట్టి
నహాయముఁ విడువ । నశ్వమేధంబు మాతంద్రికమామగుటః ॥ మ॥ అనినన్ బార్ధుఁడు
నూఱు బాణములు బిట్టలఁ అన్నిఁగుడ్వన్ రయం। బున వాఁడన్నియు ద్రుంచి వైచిపది

హాస్రశ్మినగిలించిన । వ్యవనవ్వీరుడు మాగణావళులద్రోవ్వ క్రాంతిజాలశర
ణం । బునభోభాగము నాతడస్త్రవితతిన్ ముంచెన్విచిత్రంబుగన్ ॥ శా ॥ ఆయో
ధాగ్రణి తైవరుండు కినుకన్ హాలాహలార్చిచ్ఛటా । దాయాదోత్కటకీలలం దిశ,
లునిర్దగ్ధంబు గావించి నా । గ్నేయాస్త్రంబడరింపవాడు విలుతన్నిర్ఘాత కల్పాం
బున । చ్ఛాయావిభ్రమగర్భితంబగుచు పర్జన్యాస్త్రమేసెన్వడిన్ ॥ క ॥
మెరపులుదఱుమగ బెళపెళ । సుఱుముచు వడగండ్లతోఁ బయోధారలు పై । న్న
ఱదలుగా నెల్లెడజి । వ్వ రపిడుగులతోడ వానజడిగొనికురియన్ ॥ క ॥ జల్లె
డబునుబకెరులును । బల్లంబులుజోళ్ళు నాతపత్రాదులున । వ్వెల్లిబడికల
సినిఱ్ఱిను । బల్లమునొకటిగ బొరలిపొఱగదొడగెన్ ॥ క ॥ వాయ
వ్యాస్త్రంబునవు । డాయుంద్రితనూభవుడు తదాశుగమహిమన్ । మా
యింపవతడుభీషణ । సాయకమునవరుని తేరిసారథిమనిచెన్ ॥ ఉ ॥ వెం
డియునాఁపుతీవ్రసరవేదన జూపుచుదూఱనాడనా । ఖండలసూతియప్డుపెన
గంబడునర్ధ్యములన్ మరల్పగా । నొండువిధంబుగానకపయోరుహనేత్రుస
మస్తవేదవే । ద్యుండగు కృష్ణుఁ బిందలప దోడనెసన్నిధియయ్యె వయ్యెడన్॥

—* అర్జునునకు శ్రీకృష్ణుండు సాన్నిధ్యంబగుట. *—

సీ ॥ అశ్లఘదెంచినహరికిఁ బ్రణామంబు గావింపబార్థుఁడానిగారవించి । మల
గొన్నతేరువాజులబగ్గములచేఁబిగించి సారథ్యమంగీకరింప । కనిసుధన్వుండు ఫ
ల్గునసీకునిబ్బంగినబ్జనాభుండు సహాయుడయ్యె । నంపకపోకడచేయు నాహ
వంబేటికిఁ బ్రతినవట్టుమునిచ్చిబంటవై న । ననినవిశిఖత్రయంబు నవనిగూల్తు ।
నీశిరంబట్లు సేయకుండినమదీయ । పూర్వజులుపుణ్యహీనులై ఘోరనిరయ ।
కూపబాధలబొరలి వేగుదురు గాక ॥ చ ॥ అనవిని యాతఁడిట్లను రయంబున నీ
వడరించుబాణముల్ । తునుముదుఁ ద్రుంపకున్నఘనదుష్కృతి పాటిలుబున్వ్యాసం
పదల్ । దనుజసమాహృతంబులగుదప్పినవాడను విశ్వనాధున । ర్చనలనరుం
ధతీరమణుజంపినవాడఁ ద్రివాచికంబుగన్ ॥ మ ॥ అనుచున్ గాంచనపుంఖబా
ణశతకంబజ్జాతువంబునన్ । జోనుపన్ దద్విశిఖచ్ఛదప్రబవదుచ్చానోగ్రవా
తూలన । తీనసంరంభమునన్ బిరించికిరథోత్తంసంబువిభ్రాంతమై । చనిమెం
గిషుహచతుశ్శతంబు విదళిచ్ఛతాకర ఘోరంబుగన్ ॥ క ॥ అంతాధవా
ర్జునులంబెను । దున్నపొదుగరథము దిరుగదొడగెదడవుగా । బొన్నార
ముతిరుగునురవడి । గున్మరిసారెగతి దిరువుకొనెదువిధమునన్ ॥ వ ॥ ఇ
త్తెఱంగునంబరిభ్రమించు రథంబు రయంబునం గుదియం బట్టి కృష్ణుండు క్రీ
డినాలోకించి ॥ ఉ ॥ తీవ్రశరప్రకాండముల దేరువిఘాతముగా వొనర్చె
వీ । డత్రణశౌర్యశాలియగుటారయ కాదితివాడినంబ్రతి । జ్ఞాప్రతహానికా

నిగ్గోనపోవుటకుమున్న రమిత దేశవ । త్మిత్రతుడొంట జేసెనదినీకును పాకునశక్య మెయ్యెయుఁ ॥ క ॥ అనవిని నీకృపగలుగం । గని దెంతటి కార్యమునుదుగ వ్వడిశరమే । ర్చినవప్రుడయునిఖగోవ । ధరనెమెత్తినఫలముశ్చరితతార్క్షం డమునఁ ॥ శా ॥ అకాలానలఘోరసాయకరుచు సాహంకారుఁడై పార్థుఁ డ । స్తోకప్రౌఢిమ్ము నేసినంగనిసితద్దుర్వారసంధాకథా । వైకల్యంబుగద్రుం చియాతనిపయిఁ వాడుగ్రుడై మార్గణా । నీకంబుల్ పరగించె వెండియున మున్నిద్రప్రతాపోన్నతిఁ ॥ గీ ॥ అమ్మహాసాదనముభగ్నమయినక్రీడి । యొండుబాణంబుఁ బోడుగనుద్యుక్తుఁడైన । నంబుజాతనేత్రుఁడీవవధరించె । దచ్ఛరమునకువిశ్వభూధానఫలము ॥ క ॥ గాండీవజ్యారావము । లొం డొండచెలంగనమ్మహోగ్రవిశిఖము । ప్పాండవమధ్యముడేసిన । ఖండిం

—* అర్జునుండు సుధన్వుని శరత్రయంబు చేఖండించుట. *—

చెనతండుదివిజగణమునుతింపఁ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ శరద్వితయంబు వితథంబై పోయినం బుసుధన్వుండునుండు డెందంబునఁ గందుకొనుచచ్చలంబున మచ్చ రంబు పెచ్చువెరుగ విలయమార్తాండ మండలంబు వేడిమింగ్రేణిసేయు మూడవబాణంబుతూణంబునందిడుచు నప్పుడప్పుండరీకలోచనుండు దతార్క్షం డంబునకపరభాగంబునందుపరమేష్ఠియునంతంబునగృతాంతుండును నాత్మీయ తేజోవిశేషంబును రామావతార సంచితంబగు సమంచితపుణ్యఫలంబును ద చ్ఛరంబునం బ్రతిష్ఠించె అంతకుమున్న రంభాద్యప్సరోగణంబును వాసవ ప్రముఖ నిఖిలగీర్వాణలోకంబును, వీరసంహరణ రణవిలోకన కౌతుకంబున విమానంబుల నూనగమనంబు నందియుఁగొనివచ్చి యితరేతర విలయసందే హాని గుంభణంబగు ప్రతిజ్ఞాసమరవిజృంభణంబున హాహాకారద్భుతబయానకం బులమనంబుల బోదలనంతరిక్షంబునం గనంగొనుచుండిరి ఆసమయంబున ॥ మ ॥ నరుఁడాయుగ్రశిలీముఖంబు పటుసంధానక్రియాచాతురీ । గరిమన్ దా ర్కాటిసిమింటముంటబడరంగానేసినంజూచివా । డరద్రోవం జెగనేసెనేయువృథ గాకయ్యుగ్రఖండంబుభీ । కరలీలం బఱతెంచిబిట్టురవడిన్ ఖండించెఁ బిద్దిగ్గివముఁ ॥ క ॥ శిరమటు దెగిహరినామ । స్మరణముచే ముచునుదనసమక్షమునబడఁ । బరికించిజూచె దానవ । హరుఁడత్తేజంబుగలసెనవ్విభునందుఁ ॥ గీ ॥ కంసమర్దను నుడమ్మస్తకంబువయిచె । హంసకేతను ప్రమోలవాడదిగనుంగొ । నిదళమగు పుత్రశోకంబు నివ్వటిలగ । బాగిలియాంవందబహులపిధంబులనువగచి ॥ క ॥ మ దలగదన్మ్మస్తకము శ్రీ । వదునిపదాబ్జములుగదియపయిచినతఁడం । బరమున కైనిగిడించిన । దిరుగకయాది యాంతలోన దృశ్యంబయ్యెఁ ॥ క ॥ అంతసుధ న్వునిపాముస । కెంత యుబెఱగందిసురథుడెదపవనసుతభ్రాంతిబలవింపుజన

ఘని । సంతాపంబుడుప జేరఁజనియుట్లు గనుమా ॥ క ॥ శూరులకాహవమరణం । బారయ శోభనము వగచుట నుచితము రణ । ప్రారంభవేళ దగునే । ధీరత్వ కోనకయింతవీనత బొరయన్ ॥ చ ॥ అనవుడు మున్ను నిల్వఁడభియాళిజలంబుల జుట్టుముట్టి మా । రొకనిన బలంబులన్ గనుఁగొనియె దమాధవు పార్థునిన్ సుధ । న్వునిబారి గొన్న నానవతనూభవుఁ దాఁ జెనఁ జాన కేదిస్ఫురి । చ్చినుజన్మ సూడు మరలించెద దిక్కులకీర్తి జనించెదన్ ॥ క ॥ అనిపలికి పెక్కు భంగుల । జనకునికి నూరార్చి బహుళశస్త్రము గొనుచున్ । గనుపట్టి వెలుఁగ సురథుఁడు । సనిఘోర ఘోరాభిముఁడగుచు సముద్యోన్ముఖుడై ॥ క ॥ ఘంఘాన ఘంఘణ్నపూరి । క్రేంకృత్యకటాట్టహాసభీషణ రేఖా । ఠంకణ చటులారభటి । న్సంకము బూరించి సింహనాదము జేసెన్ ॥ చ ॥ సురథుఁ డరాకఁ జూచి మధుసూదనుఁడి

—* సురథుండర్జునితో యుద్ధంబుసేయుట. *—

ట్లను బార్థుతో డని । ష్ఠురాలయకాల భైరవుని చొప్పున గ్రాలుచున్నవాఁడని । ర్భరగతి వీని మారొకనగ బ్రంపకు నైనవశంబు గాదునే । డురవడి కిం దొలంగి విజయోన్నతి గాంచుట మేలు పింప టన్ ॥ క ॥ అనఘుఁడు సత్త్వనిరూఢై । జనియించిన వాఁడు వీఁడు సద్యుతిఁ జేవే । ఘనబ్రహ్మవాదులనుట । నని చిపనము కేళవ దొలంగియుండుట యనుచున్ ॥ క ॥ పరబలముమీఁద సేనల । బురికొల్పెడు వాఁడువోలె బోదవెట్టుచున । మ్మురవైరిదయచుఁ గొనచనే । నరదమవుడు యోజనత్రయంబెడగలుగన్ ॥ అప్పుడు ॥ క ॥ వడినేగుదెంచి సురథుఁడు । పిడుగులఁగ మికంపె మిగుల బెట్టుసగుశరముల్ । జడిగొలిపి తద్బలంబుల । మడియింపగఁ జొచ్చె మారిమసఁగిన భంగిన్ ॥ ఉ ॥ కూలిన భద్రనాగములు గుప్పతిలంబడు తేరులన్ ధరన్ । వ్రాలెడు ఘోటకంబులును వారణ బ్రహ్మగడు పీరయోధులన్ । రాలిన శస్త్రఖండములు గ్రమ్మురరక్తనదంబులున్ సము । ద్వేలముగా రణంబుగణుతింప భయంకరమయ్యెజూడ్కికిన్ ॥ క ॥ ఒనుగు వడ యోజనత్రయ । మదలంబగు పిమ్మట సైన్యములరీతిఁగన్ । సదమదచిత్కృష్ణ పార్థుల । నెదురంబోడగాంచి సురథుఁడిట్లని పలికెన్ ॥ గీ ॥ కృష్ణ నీవున్న యంతయుగ్రీడకొసఁగి । పిదప నిట్లు సుధన్వజంపింపవగునె । పడుచుపని చేసితివి రేగుబండ్లకొలకు ముత్తియంబులు వెలపోయు ములు వకలదె ॥ క ॥ గోవింద నిన్ను దప్పఁగ । యావిరథుండనుచు లోకులాడఁగ వింటిన్ । నీవింద సుధన్వుని నెడ । నావిందనిమించి శ్రేందుని గెలిచితనుచున్ ॥ ఉ ॥ కాండపరంపరల్ మునిచి కృష్ణు సూతిపయిన్ని గుడ్చ వా । తండెడ ద్రుంచి వాని నిశిత ప్రదరంబులగొప్పు చున్ ఘను । ర్దండరథాశ్వసూతతనుదర్పజయముల్ పొడిచేసె నంతవా । డొందు గిరంబు నైకొ

నిసముద్యతే సజ్యా కరోరిచాపుడై ॥ ౮ ॥ అకటా మలాతు పార్థుల రథాశ్వ
యుతంబుగ బాణరాశిలో । జికురా పడంగ జేసెన విచిత్రము గాదు సుమా దిక్రీ
డతో । నుకురానవాని తేరుదివి కుప్పర మెత్తుక పోవ నేసినన్ । రెకకా తోడి మేరుశిఖ
రిందలపించె నిలింపకోటికిన్ ॥ క ॥ నరుసిశరాసనవిద్యా । కరకౌశలమరుదు చె
ప్పగా నిమిషములో । సురధుని గాగొని పోమెను సురధునిదర్బాణ రాజిసుర
ధుని మోవన్ ॥ మ ॥ సురవత్సాంబున నిల్చివాడు భువన క్షోభంబుగా నొక్క
భీకర బాణంబ డరింప బార్థునకును త్కంపంబు వాటిల్ల ది । ర్ధిరయంచుంబడి సానచం
దమున ధాత్రీ భాగమున్ గ్రొచ్చె వ । య్యరదంబారభ సంబు మానుపగ లేడయ్యె
నురారాతియున్ ॥ క ॥ కరువలిసుతుడయ్యెడబి । ట్టురవడి కేతనము డి
గ్గనుతికిబిగియబం । ధురవాలంబు బెపచియు । నరదము పెకలింప నొపకవ
శుండయ్యెన్ ॥ ఉ ॥ క్రమ్మఱగంకపత్రవిశిఖమ్ములు బిట్టడదింపదత్పృతా । ప
మ్ము సహింపలేక మురభంజను డర్జునుపంకజాచినీ । విమ్మొయి నూరకుం
డజను నే యనినం దెలిపొంది బాణజా । లమ్ముశివాన తేరుశకలమ్ములు గాదొ
రగించె మేదినిన్ ॥ క ॥ సురధుండీ చందంబున । విరధుండై మాధవాంజనేయు
లచేతన్ । చెరలింపరాని సార్థుని । యురదము పెకలించిపట్టి యువుడిట్లని మేన్ ॥
చ ॥ చదువుడునేధరంగెడపి సాగరముల్ గడవంగవైతునే । చెదరగహాస్తి
నాపురికి జిమ్ముదునే యనిఘాత చేసినన్ బ్రదరములై డిటన్ సురధు బాండు తనూ
జుడు నొంపవామచే । నదలివిసంజ్ఞుడై ధరణి వ్రాలిరయంబున దేటియంత
టన్ ॥ క ॥ సారధి వెసగొనివచ్చిన । తేరతడవలీల నెక్కి తీవ్రశరంబుల్ । ధా
రాళంబుగ బఱపుచు । బౌరందరితోడ బోటు పంతము గొనరన్ ॥ క ॥ నిను
దలద్రుంపుదును భవ । జ్జనకుడు చూడంగ నిదియశపథంబనని । తను వెధరిద్రె
ళ్ళనేయుదు । ననుమానము లేదుసత్యమాడితిననుచున్ ॥ చ ॥ అతడు కిరీటిశస్త్ర
నివహంబుల నొంచిన ద్రుంచి వానిపై । శితశరజాలముల్ నగుడ జేసిన నా
సురధుండు రోషరం । జితవదనాబ్జుడై నరుని శింజిని ద్రెవ్వగ నేయ నాహవో ।
ద్ధితమతి నొందు నారిసవరించి రథంబు లెగూల నేసినన్ ॥ ఉ ॥ ఒక్కశతాంగ
మాతడు సముద్ధతి నైకొని మోహరించినం । జెక్కులు వాపు బార్థుడదిచీరికి
నైకొనకొండు తేరువా । డెక్కిన గ్రమ్మఱం దునిమె నింద్రతనూభవు డివ్వి
ధంబునన్ । దక్కశనూటయెన్మిది రథంబులు రూపఱ జేసె జేసినన్ ॥ గీ ॥ వి
రథుడయ్యును సురధుండు విపులచాప । హస్తుడై తూణమున బాణమందు
కొనగ । నలుక రెట్టింప వర్ధసంద్రాశుగమున । గ్రీడి దునుమాడె నతనిద
క్షిణభుజంబు ॥ సీ ॥ అట్లుఖండితబాహుడయ్యును శౌర్యంబు వదలక డాకేల
గదయమర్చి । తెగువజాలెంబు బ్రిప్పుచుబఱతెంచి గాండీవి తేరియుశ్వముల్ల

జంపి । వేదండములు రెండువేలనుకరాగ్రంబికణక నన్నియ శతాంగ ములు
జంపి । వీరయోధులబదివేవురమడియించి యన్నియహరుల రూపణగజే.
సి । సమరమధ్యంబుననుసాహసంబుమెఱసీ ,। సింహనాదంబుచేసినిక్వాన
గిరీటి। జిహ్మగము గ్రేణిసేయునజింహగంబు । వాడిగిగదతోడి భుజమును
దునుగనేసె॥ క ॥ ఈరీతినతఁడుశస్త్రవి। దారితభుజుఁడయ్యునుద్ధతములాడు
చురా । గా రెండుపాదములునొక । నారసమువద్రుంచి దారుణంబగునలు
కఁ ॥ మ ॥ నగభిన్నందనుఁడుగ్రమార్గణమువింటఁగూర్చియేయఁబ్రి
భా । స్థగితాజాండకటాహమై చనివడిఁ దలెఱతముఁ ద్రుంచినఁ ।
డెగియుంమూర్ధము దారుయంత్ర శిలభాతిఁజాఱ్ధమ స్తంభుబ । ట్టగలందా
కినరిమ్మవట్టి వివశుండైద్రావాలెనమ్మేటియుఁ॥ గీ॥ అవనిపైఁబట్టుమూర్ఛితుండైన
నరునిఁదేర్చిదనుజాంతకుడుప్రమోదించుచుండ।నపుడుసురధునిశిరముతదంఘ్రి
యుగళి।గదిసినెత్తమ్మిమీఁదషట్పదముబోలె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగుననిజపదంబులనత్తమి
ల్లినసురధున్యుత్తమాంగంబుమెత్తమెత్తనశౌరికరపల్లవంబులనెత్తిధనంజ
యుంగనుంగొని యితండుదాత్తచరిత్రుండు అత్యాగంబునొందియునుసత్య
వ్రతంబుగా విహరించిన యుత్తమశ్లోకుండు కావుననిఖిలలోక వందనీయుం
డనిన సంక్రందన నందనుండు పరమానందంబున నందుకొని తచ్ఛిరంబున
కువందనంబాచరించె అంతనమ్మురాంతకుండ పార్థివనందనుంగృతార్థుంజే
యనూహించివయునితేయుండలంచిన॥ మ॥ అరుదెంచెన్వినతాతనూజుఁడుసము

—* శ్రీకృష్ణుండు గరుత్మంతునిదలఁచుట. *—.

ద్యత్ప్రౌఢారంభసి। ద్భగజీమూతఘటాంతరాళవిచలద్దాఘిష్ఠవిద్యుల్లతా
పరిపంథిప్రథమానదీధితిసటత్పక్షానిలాఘాతజ। జ్జరితోడ్డీనకులక్ష్మాధరదృ
షజ్ఝంపాకళాసంపదఁ॥ ఉ॥ ఈగతివచ్చిమ్రొక్కినను పేంద్రుఁడుగాశ్యపినాద
రించుచుఁ। వేగమయీశిరంబుగొనివేయుప్రయాగమునఁద్రివేణికా।యోగవ
శంబునఁసురధుముత్తమలోకముగాంచునన్నన।న్నాగవిరోధియిట్లనియెనంద
కపాణికిభక్తిపెంపునఁ॥ గీ॥ ఆత్మనినుజెందనై వల్యమనగనెద్ది।ధన్యుడితనికినేలదీ
ర్థములగోడవ।మైననీయాజ్ఞదాటరాదనుచుమ్రొక్కి । శిరముగొంచునుదివికే
గెశౌరివహుఁడు॥ క॥ ఆవేళనంబికాయుతు , డైవృషబేశ్వరునినెక్కియంబరవీ
థిఁ।బోవుచుగరుడునినిల।గ్రీవుఁడువీక్షించిభృంగిరిటికిట్లనియెఁ॥ క।సురధునితల
గరుడుఁడుగొని।యరిగెడుదెమ్మనిననాతఁడచటికిజనిత।ద్గరుడనిలాహతిసుడిపడె।
సురగాలింబడినచొప్పచొరగునుబోలెఁ॥ క॥ ఈచందమునబరాజితు । డైచేవ
దూలంగివచ్చునాప్రమథవరుఁ।జూచి వెడనగుచుగుబ్బలి। రాచూలిట్లనియెభోగి
రాట్పటకనితోఁ॥ ఉ॥ భృంగిదలంపగాబరమభృత్యుఁడునమ్మసఖుల్ పిశాచ

ముల్ కంగటికాలువన్మనకునై మఱుగఁ గుఱుశల్యఖండనముల్। జంగిలిగిబ్బవాహన
ము సర్వమునీగతి నెన్నిచూడినన్। మంగళమూర్తి త్రిపురమర్దనిశేఖరుడున్ జ
యోన్నతుల్॥ మ॥ అనినన్ దాన్వతి జూచి నవ్వుమశివుండా నూర్ధమున్ గొంచుర
క్మసిక్తైగాదికి రానతిచ్చి నరతండ క్లేగి పక్షీంద్రునిన్। గనిరోషస్ఫురణంబు దీటు
కొనహాలాకారంబు గావింపఁగ। ధృవవాతాహతిదూరలైనాతఁడు త్రిలోకవ్యాప్తి
సంధిల్లఁగన్॥ వ॥ ప్రమథవరుండు వినోదంబున సుపర్ణుఁడు నిల్వఁగనూతలేకరిః గృ
మునము చేసి చేసి నిజభాగ్యవశంబున దోదినంబ్రయా। గమునశిరంబు వైవనటి గ్గ
కొనియాతఁడు తెచ్చి యిచ్చినన్। శమనవిగోధియుం దుకొనఁ శైలతనూభవతోడని
ల్లుఁడన్॥ క॥ శూరులు ధర్మచరిత్రులు। దారులు విజితేంద్రియులు కృతజ్ఞులు జగ
దాధారులనివారిశిరములు। హారంబులు గాధరింతు ననవరతంబున్॥ వ॥ అని
యానతిచ్చి యప్పరమేశ్వరుండు సురధునిశిరంబు రుండమాలికా మధ్యంబున నా
యకరత్నంబుగా నవధరించి నిజేచ్ఛాజనిత యె వ్వయిన తేయుండు సుందద్వృత్తాం
తంబు తయామూర్తాంతమున కెఱింగించ నిమో॥ అంత॥ మ॥ సుతులవ్యాహతశక్తి
జేచ్చి సమరక్షోణిస్థలిన్ వ్రాలన ప్రతిమాటోపవిజృంభమాణుఁడయి మాభాగం
బుగఁ గంపింపను ద్ధత సైన్యంబుల సంఖ్యము ల్గాబిదమాద్యల్లీల హంసధ్వజ। క్షి
తిపాలుండరుదెంచెబోరికిభుజోత్సేకంబు సంధిల్లఁగన్॥ చ॥ గురుతరశక్తివాల
మునకుం దమకించెను వానిఁజూచి సు। స్థిరకరుణా తరంగితమతిం గమలా
క్షుఁడు తేరుతిగ్గిరా। సరపతియున్ రథావతరణం బొనరించె * దు రేగు
దెంచినన్। హరితగనూఖుడంబలికె యాతనిఁగౌఁగిటఁజేర్చి యిట్లనున్॥ గీ॥ జన
నమరణాదిదుఃఖముల్సకలజీవ। లోకముసకెందు నెఱయుల్గుటతమెఱింగి। కా
లగతి నయిన పుత్త్రశోకంబు నూడి। వసుమతీనాథ తగదింత వంతయొనిః॥ క॥ ఆవిభు
డిట్లను దుఃఖం। బేవలవను గలుగ నేరదిహపర సౌఖ్య। శ్రీవిభవంబుల కెల్లను। బావ
కసందర్శనముని దానంబగుటన్॥ సీ॥ అనిన గోవిందుఁడిట్లను మహీధవునితో
సధిపనీతోడి సఖ్యంబు మాకు। చారకేనీవా ప్తబంధుఁడవు పాండుతనూజపాల
నవిధనుల వాత్రాణమగుట। దెలిసియీ యజ్ఞసప్తిపియుందనఖిల సేనా సమన్వితుఁ
డనయుపమునిగూడి। చనిధర్మజ సూనుకుత్సవముగా నిటమీఁది పనినిర్వహింపనీభార
మనుచు। హంసకేతను ప్రియమారనాదరించి। యతనిచే ఖూజ్యమానుండై యు
వాఁడు భంగి। దత్పురంబున బంచరాత్రములు నిలిచి। వనజనాభుండు హస్తినావతికి
నరిగె॥ ఉ॥ అంతమరాళకేతుఁడు పవిత్రయత్నమునన్ గదలింపఁ ఘోరిని। క్రాంతగతిన్
గుఁడేఁడు దెసగా మరగంబటుపోవుచున్ బధ। శ్రాంతి వహించి దప్పిగమరన్ వెడ

---

* ఇట్టిసంధికి నాదికవులే దారిచూపియున్నారు.

బాగెవ్వచోనుమావనా। భ్యంతరసీమనాకర జలజాకరముంగనిడాయఁబోవు

—* నవనాశ్వంబు గోడిగయై వ్యాఘ్రరూపంబు దాల్చుట. *—

చు౯॥ క॥ సలలితమణిసోపాన। స్థలములు గాడిగ్గి కంఠదఘ్నము గజలంబుల గ్రో
లితఁ సి వెలువడి। కొలని సమీపమున నిలిచి గోడిగయయ్యె౯॥ క॥ క్రీడి వెలుగందికను
గొన। గేడించుచు నొండు దారవిక్రీంజనియచట౯। బోడబయంకరమగుచును। గో
డిగ తద్రూపము డిగి క్రొల్పులియయ్యె౯॥ క॥ అనవిని జనమేజయుండి। ట్లనవైమిని
తోడ నంబుజాకరయోగం। బున హయము తురగి యెట్లు। య్యెను శార్దూలంబు పి
దప నేగతి యయ్యె౯॥ వ॥ అనిన నమ్మునీంద్రుండ నరేంద్రున కిట్లనియె॥ మ॥ ధరణీ
నాయక శంభుసంగుఱిచి యాస్థానాస్థాయణీ కన్యలత్తఱిసీమ ధ్యమున నందపంబు ఘన
నీత్వం జేయ నకట్టంచ రేశ్వరుఁడా కర్ణించు మదాంధుడై చెనకిన౯ శర్వాణియద్దై
త్యజు। చ్చెర గ్రోధాగ్ని శిఖాకలాపములభస్మీభూతునిం జేయుచు౯॥ క॥ ఈ
జలజాకరమిది మొద। లేజంతువు వచ్చి వెడలు నెడపక పుంస్త్వం। బోజ చేడి
యఁ మురూపం। బై జగతి జరించునంచు నంబ శపించె౯॥ క॥ దేవివచనంబమోఘ
ము। గావున దురగము నకట్టి గతివాటిల్లె౯। భూవర వినుమది బెబ్బులి। యై విహరిం
చిన విధంబు నవధానమున౯॥ సీ॥ యోగదొందు కృతయుగంబున నకృతవ్రణుండను
మౌని తీర్థయాత్రాభిరతిని। సకలపుణ్యాశ్రమస్థలములు గలనదీనదములనవగాహ
నంబొనర్చి। వచ్చుచో దత్సరోవరము గన్గొని భక్తిఁ ఘుమఘణ స్నానమాచరిం
ప। గా నందు నొకమహాగ్రాహము వచ్చి పాదకమలంబు బలువుగాఁ గఱచి తిగువ। గ
శవళించుచు మకరంబు గానెఱింగి। పెనగి విడిపించుకొని పోవుచును మునీంద్రు। డిది
మొదలు గాగ నేజంతువిందు జొచ్చు। నదివ వ్యాఘ్రము గుగాకయని శపించె॥ క॥
నరనాథ యిప్పిధంబున। దురగము పుంస్త్వమైనవిధమది చకనరుడం। బుర హాస్థ్యద

—* స్త్రీమండల వృత్తాంతము. *—

లపనవ్విభు। కరుణ౯ వ్యాఘ్రంబు ఘోటకంబయి నిలిచె౯॥ ఉ॥ ఆ యెడవాద్యభాం
కృతుల హుంకృతిమీఱ సమస్తవాహినీ। నాయక కోటితో మతధనంజయుఁడుత్సవ
మందవశ్వమే। ధీయహయంబు మారుతగతిన్బహుదేశములంతరించుచు౯। మా
యనివేడుక౯ యువతిమండలమున్నది సేర౯ సమున్నతి౯॥ ఉ॥ అందలి ముఖ్యనాయి
కమృగాక్షి ప్రమీల యనంగనొక్క రా। కేందునిభాస్య యుత్తరుణి కేన్నగనొక్క లో
లక్షువార్ల। స్యందన ఘోటకంబులహిసాహసవృత్తిప్రతాపమొప్పెడ౯। గ్రందుకొ
నంజరించు వృషకన్యకలిమ్ములనంగరక్షగా౯॥ మ॥ సరసాలాపవిలాసవిభ్రమక
లాసౌభాగ్యరేఖామనో। హర కేళీపరిరంభణ క్రియల నాహ్లాదంబు పుట్టించి చి। త్త
రవుం బ్రేమవశీకరింపుదురు తద్భామాజనుల్ పాంథుల౯। సురతప్రౌఢి విహార తై

భవములఁ జొక్కించి చొక్కించుచున్॥ క॥ ఈసరణి గామతంత్రా । భ్యాసపరి
శ్రాంతిమిగులఁ బరవశ మైనన్। నాశిలి ధాతుక్షయమై। హాసములోపంబవాదము
రణము నొందున్॥ గీ॥ తొడగవిచ్చేయుదురు వానితో రమించు । కాంతలందఱు నం
దోత్తుఙ్గగర్భమైన। నిలుచు వంశూనవతికి జన్మించెనేని। కొడుకుగా నేర దెవ్వడా డు
బడుచ కాని॥ క॥ ఇంయీదేశ చరిత్రము । లవనీశ్వర యధ్వరాశ్వమవ్విధమున నా।
యువతిజనపుర సమీపో। పవనాంతరములను మెతబడి జరియింపన్॥ సీ॥ నెలవంక
బొమలకు దలకి క్రొమ్ముకుఱుచునున్న పగిది నానమిత చాపములు మెఱయ। గలికిచూపు
లకు భీతిలి డాగి నిలిచిన క్రైవడి బొదల మార్గణములమర। గుచమండలముల గన్గొ
నిభయాబం దెదురీతి జక్రములు పరిభ్రమింప। నలువొందు రోమావళులకు గాక
వడంకు కరణి బట్టెంబులు గంపమొంద। వీరశృంగారములు మేళనించినట్టి। చెలు
వమునదిందుముఖులు దేజీల నెక్కి । వచ్చి రాహవమొనరింప వారిలోన । బడలి

—* ప్రమీలయర్జునునితో యుద్ధంబు జేయుట. *—

యొకర్తె తెనుస్నాడి పాఱు తెంచి॥ ఉ॥ ఆమఖవాజి బట్టియొసహాయమునం గొ
నివచ్చితా నిజ । స్వామిని పంపునం దురగశాలకు నప్పనచేసె నంతన। త్తామరసే
క్షణల్ హయవతంసము బట్టి నాగ్రహించిను। త్రాముతనూభవుండు సమరంబు
నకుద్యతుడయ్యె వచ్చ్యెడన్ ॥ క ॥ ఘోరతురంగమరథమద । వారణములతో
డసతుల వారణగొలువం । బోరికి బ్రమీల గదిసిగ । భీరగుణారావమడల భీకర
భంగిన్ ॥ చ ॥ శతమఖసూతిపై వివిధసాయకముల్ నిగిడించియొక్కట వ్వ్రజతు
లితబాణఘట్టనను రస్థలి నొంచి వగ్రిడి మార్గణ। త్రితయము దానిమీద నడరించిన
వోడ నెత్రుఁ జంచె నంతలో। నితరవధూటు లుం చెరల నేసిరి తక్కినవీర యోధులన్॥
క॥ ఈరీతి నుభయబలములు । దారసమువ బోరు నెడ బ్రతాపము మెఱయం। గా
రమణీమణి మధురవ। చోరచన దలిర్ప నింద్రజునకిట్లనియెన్॥ చ॥ కనుగొనినన్ను
నాహవముఖంబున మారొఱ నినిల్వ । నీకకా । దనిమిషసిద్ధసాధ్యులకునైన న
సాధ్యము కార్యకాంక్షనై । మ్మనమున గల్గె నేదురభిమానము మాని ప్రియంబెల
ర్పన । న్నొనసిన వేడ్కతోడ వరియింపు హయంబు బరిత్యజించెదన్॥ గీ ॥ సోమ
పానంబు నీయగ్రజుండొనర్చి। యిష్టఫలభోగముల బొందనిమ్ము నీవు। నిట మదీయా
ధరామృతంబెలమి గ్రోలి। యువతిమండలమునకెల్ల నొడయడగుము॥ చ॥ అనిన ధ
నంజయుండు దరహాసమనోజ్ఞ ముఖారవిందుడై। వనితని నున్వరించిన వశ్యము జ
చ్చునరుండు వచ్చియ । మ్మనుజుడభోగతి స్యవతిమండలమే గతి నేలు ధర్మనం। దను
నకు నెవ్వరీ హయవతంసము జేర్చెదు వారు పిమ్మటన్॥ క ॥ నావుడు బ్రమీలయి
ట్లను దేవేంద్రజుతో మదీయ దేశంబునకున్। రావలసె దైవికంబున। బోవచ్చునె నీ
కు బ్రాణములతో నింకన్॥ చ॥ రణమున నాదుభీకరశరంబులనైన లక్షతఱటాక్షు

వీక్షణములవ యనన్నిల్పుము చంపుటతప్పదురి త్రపావగా। రణమదిమేలన
స్మరత రాజసుఖంబుల దేల్చితితనన్ । గణనకు నెక్కుడావకముఖంబున నేబడి
మ్రోగుచుండెదన్॥ మ॥ అనిన్ గ్రక్కున శక్రనందనుడు మూర్ధ్వల్లిలనాలుక్కున్నతే।
సినవకాండంత యుసేషుకాండముల మైజకిరించితో డ్రోనశ। శ్రస్త్రనికాయంబుల
ముంపనాతడలుకన్ సంమోహనాస్త్రంబువిం।టుమర్పన్నతిత్రుంచెమార్వియు
సున గ్నానాచయు గ్నజ్ఞ ద్యనన్॥గీ॥ రుషు గాండీవముననొండు నారిగూర్చి।యశివ
డిగటార్తునుచు గట్టల్లతోడ।దీవ్రతర బాణమొకటిసంధించె మయి।గడలగన్గొని
పక్షా నాకాశవాణి॥క॥ పదివేల్ శీడులు పోరిన।దుదినెప్పుడు గెల్పనీకుదక్షభమిషఢీ।
సునతివరించి హాయమును।గదలింపుము నందముతో డగరిపురికసినన్॥ఉ॥ అంబర
వాణిపలుకు విని యర్జునుడవ్విధ చరించెవా। హంబును వృక్షదేశమునకై చ
నెనం నుదయించు ప్రాణిన। గణంబు ప్రభాతవేలనెలప్రాయము దాల్చుబగల్ది
నావసానంబునజచ్చు దద్విహరస్థి ఖలన్ పినోపస్థలల్ ॥ వ ॥ మఱియు

—* వృక్షదేశపు వృత్తాంతము. *—

నవ్వృక్షకేశంబునజనించు కృజ్ఞయుప్పవగణంబునయు సగిరి కవిశేషంబును గ
నుంగొనుచు గదలబహువిధప్పక ర్మా ఖరాపజాతులయిన యేకపాదద్విపాదత్రి
పాదానేక వికటపాదులును, శశవృకాచ్ఛభల్ల వలీముఖోష్ట్ర ఖరకురంగతురంగ
మ స్తబ్ధరోమగోమహిషవ్యాఘ్ర మార్జార ముఖులును , ఏకశృంగద్విశృంగత్రి
శృంగచతుశ్శృంగవక్రశృంగదీర్ఘశృంగులును, ఉలూకాక్షు కోకిలాక్షు కుళీరాక్ష
శ్యేన రాక్షపింగళాక్షు విషనాత్ములును నాదిగాగల వికృతవేషులు చరించు నానావి
ధజనపదంబులనతిక్రమించి పోవుచు నరంగంబగ్రభాగంబున ననేకపిశాచనిశాచర
శాకినీ ఢాకినీ ప్రేతభేతాళగణశరణ్యంబును ప్రచండసద్భేరుండచమర వేదండగండ
కరుకువ గాహళశరభశార్దూలాది మృగసమ్మర్దనిదర్శ యవిహారానుగమ్యంబు
నువగునొక్క దారుణారణ్యంబు ప్రవేశించె॥క॥ ఘనదుష్కర తాలవాలము। నన యో
మునశుభముల కెల్ల నాకరమును నయి।జనలోకభయంకరమగు।దన జర్ఝరంబో
కటి మున్ యుదయించినమునన్॥మ॥ భయ వాకారుబనూడు కోట్ల దనుజుల్ పా
ర్శ్వంబులంగొల్వని । దరయచిత్తుండు పటుస్ఫులింగవికిరద్దంష్ట్రాగ్రరా శాన
నుండు యుశాంతమదేభసత్వుడనివార్యస్ఫూర్తిమైభీషణా । హ్వయనై
త్యుండు బకాసురాత్మజుడు రాజై యుండు నవ్వాటికిన్॥క॥ నగరోపకంఠకాననప్ర
కటీధర బిలనివాసి సాహసకర్ముడు।నగవిశసనవిద్యాపారగుడొక్కడు చరించు
బ్రహ్మరాక్షసుడచటన్॥సీ॥ అఱుత నజ్ఞోపవీతాంత్రిగుచ్ఛంబులుపలను నెత్తురు
పట్టెవర్ధనంబు।మజకస్థాలాక్షమాలికావలయంబుచషకాశాయనస్త్రద్వ
యంబు।గరటివిస్ఫారకర్పరకమండలువును జేపిలనుగణపవిత్రకమును।గరము

గసముసంయమీశ రాజకంకాళియష్టి మునలర మిదో హ్హాతయనేఘాశిరి। నాదు
తనుజపుగోహిత దార్యుడచటి। కరుగుదెంచిన యజ్ఞవాహంబుఁ జూచి। పట్టికొ
నియున్న దానవేశ్వరునిఁ గదిసి। సన్నుతోక్తుల నిట్లు విన్నవించె॥ శా॥ మీరితంత్రంబుకొ
దానవేంద్రుని బలోన్మేషంబునం జంపి వి। ఖ్యాతిం జెందిన భీము తమ్ముడు రుబాహా
దుజుఁడా యుం దర్జునుం। డాతం డిందుల కేగుదెంచె బగ సాధ్యంబ వ్యగ్రకోండును।
గ్రాతృత్వంబు భజింపుమీవు నరమేధంబాశ ప్రీతిగన్॥ సీ॥ జరపిరిని యతినాపాధ
మాసంబున వరుసతో రుధిరాసవములుఁ గ్రోలి। శ్రావణంబున దపశ్చరణము గ్రం
బుగా జలిపిరి మాచకమ్మలను ద్రుంగి। చపలత్వముడిగి భాద్రపదంబునందు జపం
బావర్చిరి పాశుపతుల నమలి। నడపి రాశ్వయుజంబున నవరాత్రంబులు బ్రహ్మచారు
లనిరిచి భక్షణము చేసి। నియమవిధులన్నియును దీక్షనిష్ఠతోడ। గాళికాముసభు
జించిరి కన్యకలను। గలరు నీ వీట బ్రహ్మరాక్షసులు మఱియు। గాలవంచకులరయన
క్తంచరేంద్ర॥ క॥ వీరలకందఱకును సుఖ। పారణగావింపవలయు బార్థుని బలము
ల్। భారాదత్తము చేయును। దారత విచ్చేయు మనన తండెలసగుచున్॥ చ॥ ఎన
యగనీకు నెన్ని ప్రియములిం మలసోననినంబు కోధసుం, డనుపదత్తృప్తి జెప్పితే సహస్ర
ముదంతితురంగవీరయో। ధనివహామస్తకంబుల మొదళ్లనసమస్తము నిచ్చి సంప్రి
యంబు నినగరంబు। వేసిదనుజాధిపుడాతనిఁ బూచి యిన్వ్వుడున్॥ క॥ ఆగమవిధ్యుక్త
ముగా। జాగింపుము వేదియజ్ఞసంభారంబుల్। వేగ నెడగూర్పు మనినా। భాగము
గంపింపగదలె బధనోన్ముఖుడై॥ క॥ హుంకారిశంఖరదానవ। కింకరచటులాట్ట
హాసకృతసఖ్యారిరా। తంకపటుపిజయభేరీ। భాంకారము లెసగ నాస్త్రబలములతో
డన్॥ గీ॥ భీషణుడు దేగనప్పుట భేదనంబు। దానవాంగనలు త్స్వేసతనులు వ్రత్తి। యో
ఘపయోధరలు వికటోగ్రముఖులు। కామరూపిణులద్రిశృంగంబులెక్కి॥ క॥ ఏతె
ఱ్చు పాండుపుత్రుని। కేతనమును నుండి పోరికిన్ మలసెడునని। వ్రాతులాలసుమసిగని
సం। జాతస్మరణములర కెరసలు చమలోనన్॥ క॥ విడుమనలంకతోకం బూడిన మ

—[*] భీషణార్జునుల యుద్ధము. [*]—

నలంకతోకం। బూడిన మరిరటము నీబూచిన గుండెల్। నేడును గలగుచునున్నవి।
వీడే యికివచ్చె వేరువిత్తై ముటకున్॥ ఉ॥ అంచుగలంగ బాఱసమయంబున నోడకుడ
న్నునోకరిన। క్తంచరిమింటికుప్పరముగా వెస దాటిపయోదభంగిమే। కెంచిక
రేగారవహుంకృతుల బేరెను వారుచు జుట్టిముట్టిమ। ర్దించె గిరీటిసేన నతిదీర్ఘకుచ
ద్వయతాడనంబులన్॥ క॥ తకిరిన దానవకాంతలు। మికుఱటముగ నట్లు లిమిమె
ఱుసుబలంబుల్। దిఙ్ఱ చెడి పాఱగను గొని। యుకరిపివీయుందుమిగుల వాగ్రహ
మెసగన్॥ చ॥ బడిసీము హోరాగ్రవాలమున నుకరిడ గంగబిగించి ప్రాణముల్। మి
యుకసమీపశైలములమీదికి సుద్ధతి ద్రిప్పివైచియున్। బిడికిటగూర్పరంబుల జపేట్ల

తలంబునబాష్పకణజాలం । గడవియు దైత్యభామినులగీటడగించుచు నట్టివార్త
వినిరి॥ మ॥ రభసప్రౌఢ్యటిమారి నిష్ఠురధనుర్జ్యా రావ మొంటఁగూడి దిక్ప్రథనాటీగుహా
ంతరబ్రాంతిధ్వనులు సంపాదింపగ తత్ప్రభా । గ్రథిత జ్యాహనసకలవమండలుండ గుచూలి
తక భీషణుఁడుల్లసత్ప్రధనారంభ విజృంభమాణుఁడయి యప్పార్థుం డెవ్వఁడ చా
కినఁ॥ క॥ శుభయబలంబులు నప్పుడు । నభసంబున గాలియబడి పరాక్రమము నుతిం
భీతగతి బోరి బాహా । విభవంబులు చూచి సురలు విస్మయ మందన్॥ మ॥ వరుస న్దైత్యా
నవనాథుఁ డేసె శరముల్ నాటించి వంగ్రీడితి । ష్ఠురభల్లంబు సమూటనొంచె వనతో
డాటోపంబున బెట్టితో । మరపట్టంబడరించి నంత నిమిషుం భల్లీలనయున ప్రౌ
ఢముల్ బయలంబ్రుచ్చికిరీటి యొక్కట బలాగ్రోల్కాపవంబ్రఁచినన్॥ సీ॥ దైతేయు
ఁడొండుకోదండంబు సవరింపసగుణంబుగా ద్రుంచె సవ్యసాచి । రాత్రించరుండు
చక్రము బ్రయోగించిన నరత్రోపమనుపహా దేవజాతనుండు । బకతనూభవుఁడు గృ
పాణంబు జళిపింపనడిమికి విఱిచె ధనంజయుండు । క్రవ్యాదభటభీకరశక్తి విగి
డింపబటిసటిగా జేసె ఫల్గునుండు । సుజయుఁడు నడుము శాంబరీమంత్రమహిమ ।
బర్వ తారణ్యజీమూతపటలభయద । మృగసరీసృపవితతని ర్మింపనరుఁడు । మట్టుప
డ నేసె వాయవ్యసాయకంబు ॥ క॥ అప్పుడు ధనంజయుఁ డొకకోక । తపోధనుఁడు
వచ్చి బహువిధంబులు గార్యంబుపదేశింపగ దానవు । కపటము కాదేని వానిగ
డతేర్చుట యుక్తము ॥ మ॥ గదకేలంగొని తేరుడిగ్గి యపుడా క్రవ్యాదు డవ్యాహతిం । గ
దియంబాండు తనూభవుం డుకినుకం గల్పాగ్నికీలానిభ । ప్రదరం జేసితి గూలె వత్తరి
నిలింపద్రోహుసుస్తంభిలన్ । ధిమురాఘుంతని పాత మ్మేచకమాహీభృత్తుంగశృంగం
బనన్ ॥ క॥ అసురవధింపత దీయ । వసనంబున గలసమస్తవస్తువులను సంతసమున
బార్థుఁడు చేకొనె । మసలక తురగంబు నరిగె మణిపురమునకున్ ॥ సీ॥ పద్మరాగో
పలప్రాకారభాసురంబు ఆరస్ఫాటికల పరిఖావృతంబు । ప్రోత్తుంగ హేమగోపుర
రిష్ఫారరత్నసౌధవిభ్రాజితంబు । వినుతవర్ణాశ్రమ విశ్రమస్థానంబు చతురంగ
వాహినీసంకులంబు । వివిధవస్తువ్రాతవిరచితాపణకంబు బహులతటాకారామప
రిసరంబు । ప్రతిదినోత్సవదేవతాభవనఘటితం । లలితమంగళవాద్యకోలాహలం
బు । బభ్రువాహనభుజపరిపాలితంబు । మానితైశ్వర్యధుర్యంబు మణిపురంబు ॥ చ ॥
అనుపమమైన తద్విభవ మంతయు చూచి మరాళకేతనుం । గనుగొని పార్థుఁడగ్రక
టకంబది యెవ్వనిదన్న నవ్వినుం । డనుభవ యాత్మసంభవుఁడ హార్పతి తేజుఁడు బభ్రు
వాహనుం । డనువరనాథుఁ డేలుసముదగ్రతమైన నిజ రాజధానిగన్ ॥ చ॥ ప్రకుపిత వై
రివీరసరపాలసమున్నతకంఠఖండన । క్రకచమితండు నేమొదలు గానటుగల్గినమ
స్తనమూనిపు । న్నికరమునిక్కమారవగునీక భజించుసహస్రసంఖ్య పటుక
భరితంబులై ధనకట్టంబులు పాయసమిచ్చి పొడమన్ । సుతజనకభావధనంబున్నన

తమూరకయుండ్రె లెస్సయటు గాక సముద్ధతి నురగము బట్టిరేని గతి మఱి విడిపింప వశమె తుంగా దెవ్వరికిన్॥ క॥ అను నెడ సుబుద్ధి యనువ జనపతి సేనానిఖురళిసంభ్రమ మెసగన్। జనమగు మన్ప్రోవ బ్రహ్మదంబున మెలగెను నశ్వముఖాశ్వము లగని పల్కెన్॥ వ॥ అవ్యవసరంబున॥ శా॥ సామామోదవినోదిదైవచనిమ భాస్వంతుండు శాకుంతేయామా రామ తోణిమహాగ్రణీడముల నాక్రమించెనా కాశవీ। థీమధ్యంబున దారకాగణము సందిగ్ధచ్ఛవిం బొల్చె దిక్సీమా గోళ మునంత కంతకును గొంచెం బత్యాలేజికటిన్॥ క॥ సంసిజబాంధవుడీగతి। చరమాంబుధివీచికావశంవదుడైనన్। దురగంబు గొనుచు బురమున కరుదెంచె సుబుద్ధి వేడ్క నాసమయమునన్॥

సీ॥ కురువిందమయకుడ్యకుట్టిమంబుల చేత బగడంపుగోవకంబుల చేత ద్రళితశీమలయుదంతకవాటముల చేత గనకసోపానమార్గముల చేత। దోరంపుముత్యాలమూరు ముగ్గుల చేత జిగిమించు సాలభంజికల చేత। మృదులాంబరంబుల మేలుకట్టుల చేత సరిలేని ధూపవాసనల చేత। మహిమ దెంపొందు నాస్థానమంటపంబునన్దు మూర్ధాభిషిక్తులు సన్నడింప। బభ్రువాహనుడధిక సౌభాగ్యగరిమ గడలుకొనరాత్రపేరోలగమునను ండి॥ చ॥ క్రమమున సత్రిరత్కులుక్రందు కొనంగరదీపికాసహస్రములు వెలుంగ జిత్రపటచామర హేమఖలీనకింకిణీ। కములగు నుత్తమాశ్వముల గన్గొనుచుండె ముచోసుబుద్ధి మారం। మణుని గాంచి యుత్తురగరత్నముగా మకట్టెపెట్టి మ్రొక్కినన్॥ గీ॥ అవ్విభుడు దాని రేఖకాహ్లాదమంది। కదియదెప్పించి చూచి మొగంబుని మిరి। ఫాలసంస్థితకలధౌతపత్రలిఖిత। చారుతరశబ్దసంధింబుచదువుకొని మె॥ ఉ॥ మజజాయు రాజమండలవిధుంతుదమూర్తియుధిష్ఠిరక్రితూ। త్సజితాత్మైపయిూహాయవతంసము త్రిమ్మనంగరక్షగా। జాను డేగుదెంచెనిటలాత్తుని గెల్చె సజోదయవిక్రమో। పార్జితలీల బట్టు దురయంబు నశూరులు దాకొగల్గి వన్॥ వ॥ అని పరికించి॥ ఉ॥ భూపకుమారుడిట్లను సుబుద్ధిగనుంగొని సాదరంబుగన్। మా పెదతండ్రి ధర్మజుడమానుషవిక్రముడశ్వమేధదీ। క్షాపరతంత్రుడై విమువగానిటవచ్చిన దీహయంబు। నానాపురవాటికా విహరణంబుల మజ్జనకుండు దోడుగన్॥ మ॥ శివుశ్శ్రీ నెకటికయ్యమున దొడరి మెచ్చించె బ్రతాపించి వా। సవునర్ధాసన మెక్క వేలుపులు మెచ్చం గాలకేయాదిదా। నవులం గీటణగించెనట్టి త్రిజగన్మాన్యుండు చిత్రాంగదా। ధవుడిచ్చోటికి నేగుదెంచెనట మద్భాగ్యంబు సామాన్యమే॥ క॥ తావునమన మెదురుకొనం। గావలయు సమస్తసైనికవ్రాతములో। నీశ వింపుకదగు యుత్సవము। గావింపుము వెస ప్రభాతకాలంబునకున్॥ గీ॥ అనుచు సేనానిపీడ్కొల్పి యహస్కభంగి। జనపతులనెల్ల నిజనివాసములకనిపి। సచివసయమసాహిణులవశంబు జేసి। యంతిపురమున కరిగె ధరాకాంతుడపుడు॥ వ॥ అంతంబ్రభాతసమయంబగుటయును కుమారవరుండు సముచితప్రకారంబున నే

లుకనికాల్యకరణీయంబులుసర్వంబునిర్వర్తించి వివిధమణిభూషణాంబరమాల్యానులేపనంబులనలంకృతుండై నిఖిలసామంతమంత్రిపురోహితాప్తహితజనంబులుపరివేష్టింపనాస్థానమండపంబునకువచ్చి హయాధిరోహణంబుసేయఁ నెడఁగంచుకిజనంబులంతంతమందలం గ్రందుకొనుసందడిం దొలంగ జడియుచు హుంకారంబులుసేయుచుఁ బౌరాంగనానివహంబులుచల్లు లాజాక్షతదూర్వాంకురప్రసూనంబులంగీకరించుచు, వందివైతాళికమాగధస్తుతిరవంబులును, ప్రచండభేరీమృదంగశంఖకాహళరవంబులును, అపరిమితచతురంగవాహినీనివహకోలాహలంబులును నొక్కటనిగిడిదశదిగంతరంబులం గడలుకొన, బహువిధోపాయనపురస్సరంబుగాఁబురంబునిర్గమించి॥ సీ॥తలపోఁచి హేమభూధరము దేడని కాసిసౌవర్ణవితతికి సంఖ్యలేదు। లక్షించి మలయశైలమ్ము జేడని కాఁగఁ గంధసారమునకు గణనలేదు। దట్టించి గంధమాదనము జేడసి కాసి ఘనసారపాళికిఁ గడములేదు। చక్కిపృ రోహణాచలము జేడని కాని వివిధరత్నములకు వెలితిలేదు। నాగదవీటఁ గల్గు నానావిశేషవస్తువులతోడ నద్ధ్వరాశ్వంబు గొనుచు। వచ్చివాహంబుడిగ్గి విర్వచ్చు గాంచి బభ్రువాహన దండప్రణతి జేసి॥ ఉ॥ అప్పుడమాత్రి కాంజలిబ్రియంబునఁ జేయుచు దేవనీకు నై। తప్పుఁ జేరెనీహయము తండ్రికి నొక్క కపోతముబిడ్డతే। యొప్పమి జేసె నేనియును నూనకృపామతి నన్నుఁజూచియీ। తప్పునసహింపుమంచువసుధాస్థలిఁజాగిలిమ్రొక్కెఁ బ్రగల్భతన్॥ ఉ॥ మ్రొక్కిన నాదరింపక నరుండు వినయున్నది శాపవాక్యముల్। దిక్కొరనాగ్రహంబుడుపలేక కుమారుని దన్నెదఁ గ్నైకెఁ। గక్కరసముందదగా తడవికారతనిచ్చి శరాజులందఱుం। గ్రక్కున నాప్తవాక్యములుగా నపుడిట్లనిరింద్రసూతికిన్॥ సీ॥ తనయుని పబాడుమని యొసాత్యకియింతకలుషింపదగదనె గంగాసుతుఁడు। హంసకేతనుఁడిదియుఁ గార్యమనిచెప్పెనిలధ్వజుండు మన్నింపుమని యె। బనిలేనిపనియనిపలికెఁ బ్రద్యుమ్నుండు కృతవర్మ తగదపకీర్తియనియె। ననుసాల్వుడని యెఁ భావ్యంబుగాదని యౌవనాశ్వుడీచందమపాయమనియె। మఱియందఱును రాజులందఱును వేనవేలుభంగుల నీతివిన్నవింప। నాదరింపక మదిఁగోపమంతకంత। కడరఁ బార్థుఁడు బభ్రువాహనునిజూచి॥ ఉ॥ ముంగలబాలు తెంచు హయముం గని పట్టిపిలుందవచ్చునే। సంగని ప్రాణభీతిఁ గదనంబున కుంజొరవైతివోరిమా। వంగడమాటబొంకుము నుశైశ్యనకుంగనె బోలునిన్నుజి। ప్రాంగదయన్న బాకిఁ బడియా న్నృపసూన దుపలతాదంష్ట్రిత్రోక్॥ మ॥ నను నేనన్నగొ అంతలేదు సభలోనంబున్యాచారిత్రమ। జ్ఞనపిండపృగసాడితీనికృతికిఁ జైంపగానేరనా। వినయుంబింతను రెచ్చెజాలుబలుకు న్వే

---

*వగాగమము లేకయుఁ గువణాకము జెప్పుట నాచనసోమనాథాదికవులకు సమ్మతము.

మేలనే క్షత్రియుం । డనో వైశ్యుండనో చూడమంచు నగి డెన్సం గామసలరథి
నైయె॥ చ॥ అపుడు సుబుద్ధి సైన్యములన్నియు నొక్కట మొగంబుగా నడచు నృపునికి గాని
కెల్ల ముగుసత్రద్విజ యానవహాళ్ళు గిమ్మద జ్జపటహారావముల్ విగిభకంఠఘోటి
కుటీ శాంతరంబులం దుపహతి జేయ సత్రశాలు హయోత్తమనో కెళ్లడగట్టబం
పుడుగ॥ సీ॥ కల్పితధ్వజఘంటికా మాల్యసముదీర్ణ హేమరథం [illegible] లేటుకో
టు। లోకయుక్స్వరము మదపూర్ణ నిరాఘాటసప్తాహ్యములు భద్రసామజనం
బు। చటులధాటీసముద్భటమనోజవనిజ ఘోటకవాహంబు లక్షదయుగంబు।
మూకళ్ళవములు సమంద్యక్షజాటో పజయధారేయులు వీరభటులు। కందు
కొనసైన్యరాయికాగ్రణిశకటించె। గాంచక్రసమాకృతిగాఁగ పీంద్ర। కేతుబలనా
శకరదూమకేతువనగ। వాహనభయంకరంబయిన మోహరంబు॥ చ॥ అనుపమ
రత్నబంధురమహాటకనిర్మితముగ మయూరవాహనపరిశోభితంబు వివిధాయు
ధగణాంచితముగ విచిత్రకే । తనరుచిరంబునయినయరదంబు ముందంబున నెక్కి బ
భ్రువాహను డుదగ్రభాగమున నాయితమై నిలిచెం జలంబు మీరగ॥ శా॥ ఆరిసిన్నర
నాథసూతికృతజన్యారంభుడై నిల్వనా। సీరస్ఫారబలంబులొండొరులధిక్షేపం
బు లేపారగా। వీరావేశభరంబునం బెనగి విద్వేషించు ప్రాక్పశ్చిమాంభోరాసు
ల్ దల పడ్డచందమున నార్పుల్ మింటితో నంటగ॥ మ॥ చతురంగంబులు నిట్లు మెం
డుకొని వాచాటోగ్రరేఖా సముద్ధతిసంధావిధులన్ బరస్పరజయోత్సాహంబు
లుప్పొంగన। మృత్యుతృప్తిం దెగి పోరనుచ్చలిత మేదోమాంస ముస్తిష్టశో । ణితకే
ర్ణంబగుచుం డె ఖండనమఖుండ్రిభూత శస్త్రాహతిన్॥ క॥ ఈవేళ సుర మొనగ్రాగ ।
వాలినదర్పమున బభ్రువాహనధరణీ। పాలుండు తేరు గడియం। దోలించి సురేంద్ర
తనయు కోసిన్లి నిమెగ॥ చ॥ తనయుడు గాన నీచరణతామరసంబు భక్తిగొల్పు
వే। డనరుగు నెంచి వంగడనగానటులాడితివాడు బెల్లము। త్సనిశితబాహువిక్ర
మము చూచుతలంపుగ గాదె తేర్తునీ। మనికితమిప్పుడ కదుకొను మా నిజకార్ముకమం
చుబళ్ళెనన్॥ మ॥ అను సాల్వుండపుడ కుఱ్ఱమూరు నదిరించా కర్ణరుక్పుంఖమం ।
డు దైర్ఘ్యోరనవాంబకంబు ఇనిగుడ్పన్ వాని లెక్కింపకా। తనిమీదం జడిగొల్పె
నూటిశులకపత్రద్యోతశాత శస్త్రముల్। కిలుకవ్యాడపిత్రుంచితో డనపయిన్ గీ
ల్కొల్పె బాణౌఘముల్॥ క॥ ఈచందంబున బటువా । రాచపరంపరల దారగుర
క్తంబులచే । బూచిన మోదుగులకు నెం। నైచేసిరి దురము త్రిజగదాభీలము
గన్॥ గీ॥ అపుడు బభ్రువాహను సాల్వతేరి యశ్వములు సూతు సిధను గార్ము
కంబు మునిమివై చెవాలు గనునైదు నేడునెనిమిదియు దోమరము లనదట్టుమిగిలి॥

---

*జగపడములక నునిమ మము లెక మఱి దూఁగొండ బుకవులిట్లు ప్రయోగి
న్పియున్నారు.

మ॥ అనుసాల్వుండును నట్లు సూతసశతాంగ రూఢుఁడై నిర్భీతితో। ఘనసజ్యీకృత చా
పుఁడై చటులకాండశ్రేణులన్ బభ్రువా। హను దూషించిన నాతఁడంతయును రోషా
వేశతం బేర్చి క్రూరనిశాస్త్రాహతి నాతనిన్ విరథునింగాఁ జేసి కేల్గొల్చినన్॥ క॥ గతికే
లంగొని ధరణ్ గడలఁగను సాల్వుఁ డెదురుగా నడువను ప్రదరములు బభ్రువా
హను। డెడనించిన వ్రాలెనాతఁడు త్తీవమూర్ఛన్॥ వ॥ అప్పుడు॥ శా॥ ప్రద్యుమ్నుం
డను సాల్వు పాటు వెను గ్రంపశ్యుండై హేమపుం। ఖద్యోతాశుగపజ్క్తిఁ జేయన
వుడలన్ బభ్రువాహుఁ డదవి। చ్ఛేద్యాపోఢిమ బేర్చితత్తనువుముంచెన్ బాణవ
ర్షంబునన్। సద్యోమగ్నము గానసంగుటకటన్ స్వాధావికార్థంబుగన్॥ క॥ గరు
డగోప్త్రధ్వనిట్లు మర్మమునను గీలొన్పనేయఁగా శౌర్యావి। స్ఫురణాహంకరణంబు కుం
టువడియచ్చోనేదు చందంబునన్। శరసంపాధితదేహుఁడై కిలిచె విశ్వక్సేన సూ
నుండు సం। గరకర్మోచితకృత్యముల్ మఱచి కిం కర్తవ్యతా మూఢతన్॥ క॥ హరి
సూను నిర్విధంబున। దిరుగుడువడ నేసిన ఆయెదిర శరములన్। నరుని చతురంగ
సేనల। నురిసంబున బభ్రువాహుఁడు సమయింపన్॥ క॥ కనుఁగొని ప్రద్యుమ్నుఁడు
నై। స్వనమున డెలివాందివిక్రంబుందనునోం। చినయట్ల బభ్రువాహను। తనుపను
నస్త్రములనొంచె దద్దయు నలుకన్॥ వ॥ మఱియును॥ శా॥ తత్సేనానివహంబు నగ్ధ
తబలోత్సాహంబు నంబూతనా। జిత్సూనుండు కరోరసాయకములం జెండా
డనాపుంఖవి। ద్గోత్సేధోగ్రకబంధకంఠబిలనిష్ఠ్యూతదాప్రసదారామిళ। త్సస్రుతాస
క్తమదుర్దినంబగుచు గాన్పించె రణం బయ్యెడన్॥ సీ॥ వడిజెడిదిరిగి మొగ్గగుడును
దావళములు దోసరూపతినయాధోరణులును। బల్యానములు గ్రిందబడిన రథ హయ
త్తులు గూలి విజ్జునదన్నుకొనెడు హయులు। బారపుదప్పి సరిధంబులసమీపంబున జ
క్కైనసర్వధీరధ్యసారథులును। బాలిసినసిరి యోధులు జెంతదునుమైన చక్రాసిధ
నురాది హధనములు। జింపులై న మైమఱు పులు జిగ్రుపత్తలై। సీసకంబులు నమైన
చిందంబులును। ద్రుంపులైనచామరములు దునుకలైన। తొడవులును గ
ల్గి సమర మతి త్యుగ్రమయ్యె॥ క॥ అప్పుడు చతురంగంబుల। కుప్పలు కలగొత్రగరిమ
గొంచెపలుపగా నుప్పొంగి మ్యానసంబులు। గప్పర పడిభూతములు జిఘుంసా పే
క్షన్॥ చ॥ అలమి గజాశ్వమర్త్యమణ సావలి సంకములందపుగ్విత। త్తోకి చిక్క ధూను
జానుజఘనోదర పార్శ్వభుజాంతరంబులన్। గలపలలాదులందనిసి కర్పరసంలగ్
బలితంపు గోఱలం। బెళపెళనాక్కిలో మెదడు పీల్చి మదంబున జొక్కియాడుచున్॥
వ॥ మఱియును॥ సీ॥ నృకళేబరంబు మింటికి వయిచి కిందక్రీడన ర్తించుడాకిని యొక
తుఁడ। దంతిదంతమ్ములా తతముఁగ ద్రిప్పుచునాడు పదంబులకు బిశాచ మొకటి। అ
జినంబు చేలుగు గానభినయిన్చుచు వేశపాత్రమైయొక ప్రేతపాత్రలాడు। భుజమ్ము
నగూబరంబు ధరించుకొని సోలుదరి జేసి యుగుచు బేతాళుఁడొకఁడు భూతగణము

లుగని కాళిమలు ఘటింపఁ జేసెగతినో స్తుదకతటస్థు శ్రుతులకు। గొనదు రాలు
లవఖిలదిక్కులు చలింప। దాండవంబాడునట భైరవుండు బోలి॥ వ॥ అనిగనిబభ్రు
వాహను శభి యాతికిపద్ధము గావడిన్ గథం। బుదటిమిష్ఠ రాంబక సముత్కరము
లనిగడింపగూటిలో క్రోధిగనగూబచందమునను డియానమ్ములు వాపిదిప్పిమి ।
న్నదరగ వాప్పిచండవిశిఖావలి వాకనినోం చెగ్రంమజుగ్॥ ఉ॥ నొంచుట వాంకు గా
నతమనూభొక స్వర్ణగరూజు డెక్కగా। ద్రుంచెరథంబులిర్వది యుదు ప్రవయం
డుచుబభ్రువాహను నోంచితవిక్రమంబుగాని యాదుచు దారదంబులేయు
చో వెందన పక్యము మ్యోంత డెక్కగ ద్రుంచిర తేరులేరుకిన్॥ ఉ॥ ఈసరవింబు స్వ
రజ చేందృల వెండి యుదిన్యబాణవి। న్యాసపటుప్రహారకరణవ్యంజక్రగ పర
శ్వథప్రాసకృపాణభేదములబట్టి పెజ్జి బాహుశౌర్యమునేల్। త్రాసుదుడూ
న్పవచ్చునదకుంవ మొక్కవలేక యుద్ధముల్॥ క॥ క్రోధాగ్నిజ్వాలశిఖా। యూ
ధంబులు వెలికి నెగయుమన్నకగణిం। మ్యోనవగులతనువులంబిగో నత్తుగజో క్ర
నిర్ఝులుగను పట్టెన్॥ క॥ చిండివమూర్ఛల పృత్తకో। దంపనపతోట్టిమాషితశి
రోధులతో। నుండు నెడవభ్రువాహుడు । గాండీవగుణారావబోధకరణ తదెలి
సెన్॥ గీ॥ అట్లు తెలివొందిబభ్రువాహనుడు పాండుతనయుగది యంగవరదంబు
దలచుకొనుచు। వచ్చి చప్పున గాఘవేశ్వరుడు గుణము। గమ్యమొనరింపగదిసి
వట్ల చ్యోవనిం॥ క॥ వినివిన యంబుపట్లని జనమేజయ నృపతపతి జైమిని గనిపం
దను దైక కుతుకినో నట్లని చేసెను రామచంద్రుడని యని యనుగుటయున్॥ వ॥
కరుణాపూరిత నేత్ర దాను రఘు ... త్రబంధుర పాలగ్రుమ్మ ... సర్థ
శితశర ప్రక్షేత్ర రాఘాధి ... చారిత్ర నిరంతర గోన్పవరణ వ్యాదిప్త రామాన
ము ... గన మ్మోహన గాత్ర విశ్వజన దేవ ... భాగ్య ... తా॥ క॥ ... తమిన
రగ ... ప్ర ... పక తబహ విఘ్ను ... । తచ ... కరింపోద్ధ ఘూ
ర్ణి ... మకుకిత బ్రహ్మ ... ప్రగ్వణి, రాజ ... రాజమా ... మణీ। ...
... గోద్యవ్విలాస ... పృథ్వీవరాహాంక భృ। ద్విజ ... గంత్యంశ
... కర్ద్యము॥ ఇది శ్రీభారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణా ... గాద
య ... పుత్ర ... వ్యాసముద్రపిలవీరభద్రప్రణీతంబయిన జైమిని భార
తంబునందశ్వమేధపర్వంబునందు బంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

ఈయుత విచార్యము.

శ్రీ ర స్తు.

జైమినిభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరామాయణభారత। చారుతరకథాసుధాప్రసన్నమనఃపం। కేరుహాయుసమానజయా। శ్రీరుచిరనివేశ నారసింహమహీశా॥ వ॥ అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కిట్లనియె॥ క॥ భూనాథ కుశలవోపా। ఖ్యానంబఘపవన తేలిహానము శ్రేయో। ధానంబాశ్రితభక్తి। ధానంబది వినుము సావధానత మెఱయన్॥ సీ॥ తండ్రిపంపున జతుర్దశవత్సరంబులు రాముడరణ్యమార్గణములదమముగా గావించి కదనరంగమున రావణకుంభకర్ణాదికుటిలరాక్షసుల దునిమి। చటులాగ్నిముఖమున జానకి జేపట్టి యనుజన్ముడు విభీషణార్కతనయు। జాంబవత్ప్రముఖ ఋక్షచరనీకములు గొల్చి రాగ యోధ్యాపురంబు జొచ్చి। పౌరులెదురుకొనంగ బుష్పకము డిగ్గి। యావసిష్ఠునకు సాష్టాంగమెఱగి। తల్లులకు ప్రమొక్కి తనకు వందనము సేయ। భరతశత్రుఘ్నుల ననుజాంతరము జేసి॥ క॥ అంతట రఘునాయకుడు సుమంత్రుడు మొదలయిన ముఖ్యమంత్రివరుల హితాభ్యంతరముగ నాయా। యుంతరములగారవించు నాసమయమునన్॥ క॥ వెనిమిటవియోగమున కున్నదయు దశవికేగుటకు వరు కౌసల్యా। జననియు శ్రీరామభద్రుని। దనరాకను జేచ్చె కద్దదస్వరయగుచున్॥ శా॥ అన్నా రాఘవ నన్ను గన్నొసవసిష్ఠాఖ్యల్ భవత్సాసుడచ్చినన్ దశరుడప్రమేయబలుడచ్చేవ్యండనన్ విశ్వసిం। పన్నాళ్లోసిపుడద్ద శాస్యగలనన్నధిఃంచినీవచ్చుటం। గన్నారంగనుగొంటిగాన నిజముల్గాగంటిద వాక్యముల్॥ గీ॥ అనిననంబకు మఱియు సాష్టాంగమొరగి। రామచంద్రుండు బంధువగణంబు నను జ। వగణమును గొల్వ నమరేంద్ర వైభవమున। బాలనము చేసె సాకేతపట్టణంబు॥ సీ॥ పాదపంబులు పుష్పఫలసమృద్ధి వహించె నవిలధేనువులు జన్నిసిపిదికె। జగతీవధూటి రాజన్వతియైమించెగతియుద్యోనెచటుదసర్కరథయంబు। కవరైరిపుత్రశోకములల్లిదండ్రులు పొలతులవైధవ్యనులు దొలంగె। ప్రాణిజాతంబున రామయస్థితిబాల్చె నెలమూడు వానలునికిరిసె। చేనైతలకడబండె ధాత్రీతలంబు। పొదలిధారుణిపోకడుకుటైడను య్య। పన్నిపంకల దుర్భిక్షుమడగిపోయె। ప్రస్తుతింపంగదగు రామరాజ్యమునను॥ క॥ తమ్ములునువనురుదనుని। తమ్ములుభదియింపగుణయుతమ్ముగుపరత। త్త్వమ్ములగతిరాఘువుండు నా। యమ్ములజగమేలెజలధులవధులుగాగన్॥ మ॥ ప్రతిభందోమ్మది వేళ్ళత్తులు.

నుతింపఁగ ధాత్రిఁ బాలించుచును। పృథుకుదంజకఖదనంబు చాలమికి నా పుత్రోత్సవా
కో త్కీర్తిను స్మృతిసూచించి పిత్రాజ్ఞము త్రికనలేమిఁ రామభద్రుండు సంత
తమున్నంతత గోరి డెందమున సంతాపంబునం బొందఁగన్॥ క॥ జనకతనూభవకుం
తన్ గనుపట్టెన్ బ్రథమగర్భగౌరవరమెలమిన్। జననీర్చ వాసలగ్నం బున శ్రవణ చ
తుర్థపాదమున జరవేళన్॥ క॥ నాలుగుమాసములరుగఁగ। వాలక్ష్మాణుచేత సీతదడ
యుక గంగాకూలమున విడువఁగలఁగని। యాలో మేల్కాంచి గుండియ తటాలనఁగన్॥
క॥ అరుణోదయమున రాముడు। తిరముగ సంధ్యాదివిధులు దీర్చి వసిదపన్। గురుడై

—[*] శ్రీరాములు దుస్వప్నంబుఁ గాంచుట. [*]—

నవసిష్ఠునితో బ్రాజమునిశావేశగన్న స్వప్నము జెప్పెన్॥ క॥ వినియమ్ముని రాముని
తో। ననుసీత గర్భరక్షణార్థము గావిం। పనగుంబుంసవనక్రియ। లనుజనకనిబిలు
వబంధులక్ష్మాణుచేతన్॥ సీ॥ అనుచునమ్మునివర్యుఁ డానతిచ్చినయట్లమిథిలేశుఁ బిల్వ
వసౌమిత్రి బంప। వాస్తుకర్మజ్ఞుల చేవామదేవమహర్షి విచిత్రరంగవ్యాప్తి విస్తృ
తంబు। గనకసోపానశృంగాటకోజ్జ్వలముగా బన్నవసరణమండపము ఘటింప।
సుముహూర్తమున వసిష్ఠుండు రాఘవ సీతనందుంచి పుంసవనహోమైనపిదప। నా
జ్యాహుతులను జనుహోమములను చరించి। వెరది ధన్విల్లమున సూత్రవేష్టనంబ। మర్చి
గోధూమయజ్ఞాంగమాలికాయు। గళమున గళమున నాంగ మోక్తముగను నిచె॥
శా॥ భేరీకాహళిఝల్లరీమురజగంభీరధ్వను ల్దిక్కులన్। దోరంబై చాలఁ గెన్ఁగ ఘూ
ర్ణప్రౌఢుసాధు శ్రేణికెల్లబాయుసా। హారంబులరథాశపాత్రము లబర్యాప్తం
బుగావించి రా। నాగ తృప్తిస్సగజాశ్వగోత్రహిరణ్యంబు దానంబిచ్చె మోదంబునన్॥ గీ॥
జనకుఁడవ్వేళసుతమహోత్సవముజూచి। యలరి తనచేతఁబరిపాల్యమగుసమస్త।
రాజ్యమును దాశరథికి నర్పణము చేసె। చనియె గౌశికసహితుఁడై పనముకడను॥
క॥ కాతున్న ప్రమున్నీసర్వము। నేకాంతపవారణముగఁ నేలగనోకనా। డాకాంతకుం బో
డమి జానకి। యేకాంతంబున విభునకిట్లని పలికెన్॥ ఉ॥ వల్లభ నామదింబోడమి
వాంఛికొ మొకటిజాస్నవితటిన్। దొల్లిటియట్లు తాపసవధూటులతోడుత
గొంతకాలము। ఫలపనిహారములద్రుద్దుబద్ధు చెందవసన్న రాఘవుం। డల్లము
జల్లనంగలగనాస్వపకోరికసీఁ గోరెన్॥ గీ॥ వరుసగానెబహునాల్గనస్వరము
లు। తిరిగియున చూచితుకోరిక దీఱకుంకి। దొలంతదనకన్న దుస్వప్నదోషలత
కు। నెలవకోరికఫలముగానిశ్చయిచ్చె॥ క॥ కానిమ్ముని నవశ్యము। గానంపెద గాని
రేపు కదలుమనుచున। బ్బానుకు లేశుమలోన్నికి జానకిఫిర్యాదులిపితెన్న శానుధ్న ము

—[*] శ్రీరాములు గూఢచారులచే పౌరులవృత్తాంతంబు దెలియుట. [*]—

నన్॥ క॥ పౌరులవృత్తాంతంబులు। చారుల దేజిత్తగింపసమయుంబని దా। వారికుడు
చెప్పవిసిరఘు। వీరుఁడు పిలిపించె వచ్చి వినమితులైనన్॥ క॥ ఇనకులుఁడు గూఢచారుల।

గనుగొనయీపొద్దు మత్సకాశంబునకుం। జను దెంచి నార లేమ। వినబడియె నేఁపు
రములోనవింౘులు మీకుఁ ॥క॥ దూతలు సత్యము జెప్పుము। నాతో నిట్టూగులనయిన
సన్నైన సరి(త్రి)తనయ నైనఁ గేతో। కీతిగనాడిన్నుగ దాఁపరికజనులనినన్ ॥క॥ శ్రీరా
మనిృపా త్రైలోకమంత్రాధిదేవత వనినుఁ ద్రిం। బేరుకొని వారు దురితవి। దూ
రులని నినిన్నా రాడుదురే పురజనముల్ ॥క॥ కలుషము లనిన్నదలచిన। సిలువున భస్మ
మైపోవునే దేవ్వల వని స్రాలగని పాపము వినబడె। నలికేదన దివిన్నవింపన శుభంబ
గుటన్ ॥చ॥ విజయముకీర్తి సాధుమతి రసర్యాసఁ జేసిన యట్టిసంటికే। గజనకుడాత్మజం
గనిజ జ్ఞపగాత్రము లినుసాంశుకః। ప్రజలు లశుద్ధి సేయుని జనంశేము మైలపడంగ
జేసెనిం। టజగడము ఁటెలో నెహావఁదింపఁగ నటులో ఁటివచ్చ్యెంన్ ॥ చ॥ అనితెన
కూతుపోఁడా ఁనుచు నల్లురియింటిక నేగమాను బా। చపలము లోన నెయ్యెలి
కీనట్టుల మందుచు నిల్లు పల్కి రా । ల్లినములు నేడు రాకడకు దెచ్చితివేసల
రాఘుశ్రంతనే । దను జగృహాంతసీత దనదారనిక్రమ్మఱ దెచ్చి యేలఁగన్ ॥
సీ ॥ అనచుసన్నివార్తు పాలు దుర్భాషలువిని కఠినములు మూసికొనుచు
నచట । నిమిషమాత్రంబయిన నిలువక మ్మెడవాలు తలవంచుకొని పోయె దన
యగారము । మలివాంబరాంబు కన్నులయి వాగూర్చి కుత్సింభరుల యందు
గుణపులరి యు గలవెత్తైనను విన్నకార్యంబుగాన దేవరకిప్ప దెలిగింపవచ్చ్ని
టిని। గుత్తైలుగ నవిని సీకాంతున్ వర్యా। దెట్టకేలకు దైన్యంబు నట్టుపటుచి। చారవు
రుషులనంపి తచ్చగమురాత్రి కడపినొక బ్రహ్మకల్పంబుగడపినట్లు॥ శా॥ ఆలోన
స్సగతాదినాదయులు సేనాపేక్ష రామునూ। పాలుంగోల్వగ వచ్చి కర్ణపరితా
పవ్య। నలో నాపరా । దాలాత గ్రగి తాస్య సుక్పిసున లోలా పాటలా పాంగధా ।
రాళ్ళాం ఘుప్రవిలి ప్తగండ ఫలకోరసుగ్ కన్ విలోకించుచున్ ॥ ఉ ॥ ఎన్నడు లేమి
నేటి నకు లేశ్వరు డేల గతంబా బాప్పసం। ఛన్నము ఖాబ్జుడైఘున విషాదము
బొందుచు న్నవాడవి। ద్వన్నత శలు దెంతదురవస్థకు దావలమయ్యనంచు
తా। రన్నప దాబ్జముల్లదిసి యుందలు సాగిరి మ్రొక్కలోగుచున్ ॥ క ॥ నీయం
ఘ్రిసేవ సకల । శ్రేయోమూలముగ నెఱిగి సేవింపంగా । మ్యానొడినిపు
డేమయుదను । చేయవునే మెమితప్పచేసితిమనినన్ ॥ క ॥ వారలతో రఘు
వరుడను । జాతురవాక్యములు చెప్పసడిబానైన సీ। తారమణిలోకముపదు ।

—* శ్రీరాముల సోదరులతో జానకినెడబాసెదనుట. *—

ష్టాపకుచేసెందబొందు(శుత)యుంబోలెన్ ॥ గీ ॥ అశని సంకాశమైన లో
కాపవాద । భయము దెందంబు వ్రీకల తింపంగ నొడగె। సాధ్వియగు సీత
విడి చెదజనసభిత । యోగపురుషుండు చమత్కారముడిగినట్లు ॥ గీ ॥ అనిన భ
కంపితస్వాంతుడగుచు భరతుండనియెనిట్లు ఱజాతురగ్యబంధులు। కపటపటి.

యుంచియుస్పృష్టిగలసెననుచు। దారుణాటవివిడుచు వెదయుదొరలంగి ॥ సీ ॥ అ
తి గాకలంకదళాస్యని బోరిగొన్న వెనుక బ్రహ్మాదులు వినుతిసేయ । జిచ్చులో
జొచ్చినిచ్చిన మహీసుతఁ జూచి యీ రాతి తనకోడలైన కతన। గనఁగల్గె బుణ్య
లోకములట్లుగాకున్న సుతశోకవ్యాకులతను గతఁగలదె । యనుచు వాసరసే
ననినుచుండ నాఁడ డేమనఁ దండ్రి దశరథక్ష్మాతలేశు । డలఘుచారిత్రయుత్స్వ
కులపవిత్రి । జనకపుత్రిక నికటవై జవన నకట । చటులపక్షివ్యాఘాహిరాక్ష
సవిహార । విషమగాంతారమున నెట్లు విడిచెదనన ॥ క ॥ ఇనకులుని తోడల
క్ష్మణు । డనుచుఁ పుడాలోకమాతనాఁకు దురాత్ముఁడ । దునుమక జానకిఁ పడువఁ
జయునేయననట్లు పలికె శత్రుఘ్నుండున్ ॥ చ ॥ అనుటయు రాఘవుండు భరతా
దులకిట్లనుఁ క్షితిలోకపా । వని యగుఁ కర్కమైన నపవాదము పుట్టిన చోట రాజ్య
మై నను నను జన్మపుత్రులయినన్ హితుడైన మదీయదేహమై । నను గణుతింప
గావృషకసంబవ జానకి జెప్పనేటికిన్ ॥ క ॥ మనువంశజాతులై మును। చనిన
హరిశ్చంద్రముఖ్యజగతీశులవ । ర్తనముల కీర్తులచేతన । కొనియాడఁగ వలసె
గాదె గుణయుతుగనిపుడున్ ॥ క ॥ కావున యశోవిహీనులు । జీవన్మృతులగట
కేమి చెప్పఁగనింకన్ । రావచ్చిన చోదనువు లెప్ప విడుతుర తొంటిభూమిభుజుల
ట్లుగటన్ ॥ క ॥ మంగళవనితృయగుసీతాంగన నపవాదభీతుఁడగు నాకుద్యజిం।
పంగనగునేడు దుష్టఘు। జంగముతన పాత్రతకుఁ ప్పసంబూఢ్యగతిన్ ॥ గీ ॥ అని
న రాముని తెగువ గన్గొని భయమున । భరతశత్రుఘ్నులేగిరి ప్పటికిదలఁగి । య
స్పుమఃఖాంబునిధిమగ్నుఁ డగుట దెలిసి । యుండె నావేళ సౌమిత్రి యొకరుఁడుం
డు॥ వ ॥ అరాముఁడపుడు లక్ష్మణుఁ జేరఁబిలిచి విడిచిరమ్ము సీతను గంగాతీరమున
విఘువ వేనసీ । ధారందవశిరముదునుము తమ్ముఁడ వేగన్ ॥ క ॥ జానకి గానలక
నుపం । గానగు పాతకము నీకు గాదది తవకౌ । గానిచను మన్నదోరము । గా
నిట్టూర్పులుసిగిడ్చిగమనోన్ముఖుడై ॥ సీ ॥ అన్నకు మ్రొక్కి రథారూఢుడై త్రో
వదలుచు గామన్నిమిత్తములు గనుచు । నై దేహిమందిరద్వార దేహళి శతాం

—* లక్ష్మణుండు సీతాదేవి నయోధ్యమునకు గొనిపోవుట. *—

గముడిగ్గి సీత పాదములకెరఁగి । తలవంచుకొనిభవద్భర్త సీకోరిక జెల్లించె
గదలిపిచ్చె యువేగ । ననిన సీ రాత్రి దస్నల వాక వేడి నజవవిచ్చి సిస్నా దోడని
పెనుచు । నలరి రాముని మణిపాదుకలు మునీన్ద్ర । కన్యలకు వర్షము గురత్న
ఖచితభూష । ణాంబర సుగంధములుసు మేతైవవివిధ । భక్ష్యములు నేర్పియ
రదంబుపైనమర్చి ॥ శా ॥ ఆసీతాంగన యుత్తలంగదిసి సాష్టాంగంబుగా మ్రొ
క్కి-ను । కౌసల్యాంగని నాదుకోరిక నెఱవంగా ఋఘుస్వుడం చెక్కసుమి । త్రా
సూనుం బయనంబు చేసి విపద్గంగా వసన్నానికాం । తాసందోహము జూ

డపోనుద ప్రమోదంబారమీరంపిరఁ ॥ చ ॥ అనవిని కోసలాధిపుఁ డాత్మజజానకిఁజూచి యిట్టుగా । జనియెద వమ్మ కంటకవిశంకటసంకట ఘోరకాననం । బునకు భవన్ముఖాంబురుహముం రదనచ్ఛదముం మలీమసం । బునఁగను నీరసంబునయి పొల్పఱఁ బోవుట గాదు నావుడుఁ ॥ క ॥ వనవాసియగుటకము । ర్ధుఁ డనునగుదాశరథి నిరంతరమును నై । ధ్యానమునఁ దుండఁగ రానే । ర్చనెయి శుభములెందు మీకరుణఁ గలనాకుఁ ॥ గీ ॥ అనవ్రడికమిమనము సన్నియంబుఁ దకిఁ । యనిమహీజాతయుత్తలకర్ణి ముకిఁ । పెనచి పవ్యదశివితో బిగియ జెకిఁ । హరితఘోటకయుతమైనయరదముకిఁ ॥ క ॥ చన సమయమున సుమిత్రా । తనయుడు సంజాతగద్గదస్వనుఁడై సూ । తునిఁ జూచి పలికె వేగం । బున దోలుము హరులరథము పోవలెననిన ఁ ॥ శా ॥ అతఁ డట్లను నాకునశ్వహృదయం బామూలచూడంబువి । జ్ఞాతం బాకుఁగ దీ సమగ్రబలజన్యశ్రోణులంబోవమ । జ్ఞాతుల్ మాకగుగాని భావిదురవస్థ ల్గానకే తెంచునీ । సీతాతన్వి భరింపజాల మనివచ్ఛై జంచత్ప్రౌఢముల్॥ గీ ॥ అయిననా నేర్పుజూడుమీ వనుచు సూతు । డలమి వలకేల గందంబు లప్పళించి । సమరసము జూపి నెరయుచగ్గములు వదలి । సైంధవంబుల ధేయని చబుకు సేయ ॥ ఉ ॥ స్యందనమప్పుడప్పరసివద్యాలు లీలన తిక్రమించుచో । ముందట నడ్డగించి - వృగములులగంబడెజంబుకంబులా । క్రందనమార్తిజే సెనవిగన్గొని చుఁదనదక్షిణాంబక । స్పందనమాటకుఁ బెగడిజానకిలక్ష్మణుఁ జూచి యిట్లనుఁ ॥ ఉ ॥ ఇట్టిగదుర్నిమిత్తములపేతముల య్యెడు నామనంబుచే । బెట్టికలంచి వట్లదురటిల్లెడు

—* జానకి దుశ్శకునంబులుగనుట. *—

నైశ్యల్లసూచ మట్టుగా । గొట్టిన శౌర్యధుర్యనకగోసలరాజతనూజ నెయ్యపుం । బట్టిన రామభద్రునకు బైపయి చేయరు గాక భద్రముల్॥ సీ॥ దండకావనజనస్థానమందె వ్వాడు ఖరదూషణాది రాక్షసుల దునిమె । నెల యుంచుకోనిపోవ నెవ్వాడు పోనీక తరమిమారీచు మస్తకము దునిమె । సగములబులు పించినడవగా జలరాశికట్టించె నెవ్వాడు కపులచేత । కలన రావణ కుంభకర్ణాదుల వధించి కాచె నెవ్వాడు లోకత్రయంబు । నవ్విభీషణు వైరనిర్యాతనుం డు । రామచంద్రుండు శరణాధికారి శుకుండు । బ్రజలు బోగడగ నాచంద్రతారకముగా నా । రోగ్యసుఖలీల బాలించుచుండుగాత ॥ మ ॥ అనుచుం జానకి కొంత దవ్వరిగి యా స్లాఘదంబు రెట్టింపగా । గని మెండుఁ సప్తశత ప్రవాహాముఖజాగ్రత్తీరభూజాత పుష్పవవామోదసుగంధిశంబరధరగ్రాజ్ఞి ఘ్రాంధిఁ లోకపా । వనభాగీరధివక్రపత్రిజనుదు ద్వాచాలవీచీధిఁ ॥ క ॥ కనిప్రముకిఁ వమలతిల తామ్రపనే యత్రిపయక తేద రంబైనదర నప్పకటనూజ సుమిత్రాతనయుడు ముసుగార ధావతరణను చేసెఁ । క । ను

వలి ముని నాజ్ఞ యొసఁగె, తఱి సేవితయు సుధాప్రకాశయు నై రా । ఘవుకీ ర్తిఁ బోలు జాహ్నవి నవల జగనిధన్యనై తినని కొనియాడెన్॥ క॥ ఇనుఁ పురునప్పుడు న తావిక। తరినవలికి దాఁటి యా సుదక్షు జలాభ్యం। తరము నుగ్రంకిడి మచి రాం బర ములు గ్రహియించి విపినమార్గోన్ముఖులై॥ క॥ కందీరవ ముఖవివరా। కుంతక తో రారవాతిఘూర్ణితనిహతో। తఱిం రేభ గహనమహాదుప। కంఠముఁ బై దేహిత తిసిక శివళ పడుచున్॥ ఉ॥ సంకటవంశదంశకటుఝుంకృతులన్ నిబిరీస ఝిల్లికా। ఝాంకృతులుం బ్రచండమదసింధుర ఘీంకృతులన్ మృగద్విప। ద్ధ్వాంకృతులన్ జ న్రశుతపదంబులు ప్రకఁటలు సేయు వెల్లి తా। కనివేశ దీనఁ పితంబుల లక్ష్మణుతో డనిట్లనన్॥ సీ॥ ప్రాచీన నీరసారణ్యంబు గాని యోగ్యస్థపోవనశ్రేణి గాన రాదు। వి కటోగ్రఖరకంటకదుమంగములు గాని కన్నందిమఠవాటి గాన రాదు। నెగయుదా వాగ్ని క్రొంభోగ పెల్లు గాని యుద్గత హోమధూమంబు గాన రాదు। శరభగండ క సింహశార్దూలములు గాని మౌని రాట్సంతతి గాన రాదు। కరివపాషాణదుర్ధర్ష ఘోరపథంబు। గాని నడయాడు మార్గంబు గాన రాదు। దాశరథి బాసి యిట్టి మ స్తగపుదావ। కన్నరాలికి వవియేల గానవచ్చు॥ మ॥ అని సంతాపము నొందు సీతఁ

—[*] లక్ష్మణుఁడు సీతతో రామాజ్ఞ నెఱింగించుట. [*]—

గని ధైర్యంబు సేసి సౌమిత్రి ప్రా। ప్పిన నెమ్మోమున బాష్పముల్ దొరగ దల్లీ నేఁడు లో కాపవాదనిమిత్తంబున రాఘవుం డనిను గాంతారంబు లోడించి। న్నవియత్నం బక్కృపావిహీనుఁ డదవన్నం బెట్టు యథార్థంబనన్॥ క॥ అతీవ్ర భాషణము విని। సీ తా తవ్వంగి సొమ్మసిలి ప్రాణవరి శ్రీతలముమీద ఝుఝుర్ఝురా। వాతాహతి బడిన పుష్ప వల్లిక భాతిన్॥ క॥ అప్పుడు సుమిత్రాతనయుఁడు। విపులాసుత జూచి మిగుల వెఱచి వి జనజా। గ్రపటాంచలము విసరుచు। నుపచారము సేయ దెలివినొందక యు న్నన్॥ క॥ ఏ నెపుడు రాఘవుని సేవానిరతుఁడనై తిఁ నేని వసుధాసుత స। ప్రాణయు యుబ్రదుకు గాక వ। గానలమి వమూర్ఛ దేఱికను గొనఁ భీతిన్॥ గీ॥ ఎఱుగు రా జుపడగ నిట్లు యుబ కునాఁఁడు। గేండ్లు రాఘవుండు నీవునన్న। రణ్యభూములందు రక్షించి నేను కా। బు క్షవి నెట్టులొంటి విడిచెదనిక॥ చ॥ మలమల లోన నెన్న గలమాన్య పవాపన దండకోర్విబ। ద్దలగులబంజా శాలలను దివ్యవిపద్దల నేర్చి పెట్టుట। ల్యజించిన దా న నే యకటలక్ష్మణుయీ మొడవ ప్రసిద్ధికెన్। బెఱుగులు గాని భానుజ విభీషణులుండగ నీకు వర్తనే॥ క॥ ఐరానికర్మబంధము। కోరిక నైమెచ్చట్టు ముట్టుకొన గాకిపుడుం। గారణము లేక రాఘవు। డారణ్యక్షోణి బాలనడుచు నెచన్నన్॥ సీ॥ విపులబాహా శక్తిపతి చెలు రారికోదండంబు వాసిమిత్తంబ కాదె। చలపట్టి దైతేయ శాంబరీమ్న గము సుస్తఘుబ్రుంచె వాసిమిత్తంబ కాదె। పాథోధిగిరుల చేబంధించి కపిసేన దాటించె వాసిమిత్తంబ కాదె। కదనరంగమున జగద్ద్రోహి బత్తిఁకంధరుఁ గూల్చె

ఘానిమిత్తంబ కాదె। యట్టి రాముఁడు తా నిన్నడవిలోన। ఉ॥ చిరవన్యాశనిష్ఠ బు
త్రైంచెనఁట ల్లిత్రికృతి పనివునన్నఁ బ్రతిజ్ఞ నెఱయ। బ్రామ్మణతమ్మ దసాకేతపురి మున
కును॥ ఉ॥ దీక్షితుఁడై కౌశికుఁడు చేరఁగ నాఁడు వివాహవేళ నా। లక్షితకాకపక్షసమ
లంకృత మున్న వరత్నకుండల। ప్రేక్షితము౯ సుధాకిరణబింబనిభంబు విశాలపుం
డరీ। కాక్షమునయిన రాముని ముఖాంబుజమెన్నఁడు చూయ దాన్మలో॥ క॥ వన వా
సివిరహతాపము। గొనితీఁగల గౌఁగలించుకొనెనఁట నేఁడు। వ్వనవల్లులలోనసతి। స్వా
నుని చేనఁట రామఁ డేమనుదు దైవంబ౯॥ గీ॥ అత్తలకు గేలు మోడ్చితి నపరాధ।
ఘ్రాణ౯ గర్భిణి యసి మనంబున గణింప। కడపి ద్రోయించె నను రాముఁడనుమ చను
ము। వన్సనిర్విఘ్నమగుఁ గాక వత్సల మనిన॥ క॥ కను మిదె పుణ్యాశ్రమములు। నినుర
క్షింపుదురు ధారుణీ యుజాహ్నవి యు౯। వనదేవతాసమూహము। ననియూఁఱ
డ బలిక౯ డెందమలమటు బొందఁగ౯॥ వ॥ వలగొని భక్తితో నెరఁగి పంచిన మోమున బా
ష్పపూరము। ద్దలముగ రాము నాజ్ఞఁ గలఁగుచుఁ బోవ మహీజలతిక్షణుం। బల
వు చుజూచుచుండె బశు ఘాలసమృద్ధగొంచుఁ బోవ బెన్నలుగు సజిక్కి చెయామగ
తణక మంబారి జూచుకై వడి౯॥ ఉ॥ వేరుపడుటా పడుటింగదలి దృష్టికగోచర
మై యయోధ్యక౯। జేరెనరణ్యరోదనము చేయుచు నమ్మిథిలేశపుత్రి యూ। ర్వా
రి భసంబున౯ ధరణి వ్రాలె మృగావలితోను పాంతకా। సారవిహంగముల్ తమప
చారవిధుల్ ప్రకటించుచుండఁగ౯॥ ఉ॥ ఆకడకు౯ యదృచ్ఛగ మాగమ శాస్త్రక
ధారహస్యశిష్యా। కృతకృత్య శిష్యపరిషత్పరివేష్టితుఁడై మెలంగువా। ల్మీకిమఖక్రి
యార్థము సమిత్కుశయూపకలాపఖండన। స్వీకృతినేఁగుదెంచి పృథివీసుతఁ గాంచి
కృపాసమగ్రత౯॥ గీ॥ అబలయేడ్చి నయట్ల య్యేనడవిలోన। నేకతంబిట్లు శోకింప
నేకతంబ। య్యనినసమా నిసాధువాక్యముని దాఘు। తత్తకేకినీ కబ్దశబ్దమును బో
లె॥ ఉ॥ ఉల్లము చల్లఁ జేసిన కృశోదరి తెప్పిలి పిడియున్న ధమ్మిల్లముజకి దోఁపుకొని
మెల్లన మేమిథిలేశపుత్రిక౯। వల్లభుఁడైన రాముఁ డపవాదభయంబున కోపటిం
చి నా। కల్లరి జంబుజిత్తమున గానకకానల ద్రోచెనీగతి౯॥ ఉ॥ కొంచక యూశ పిర
మూనకుం దెగఁ జూచిన ధాత్రి హత్యసి। ద్ధించు నిజంబుగా పునమదింగను సాహసక
ర్మము ల్విస। జీఁచితి నా పురాకృతవిశేషమున౯ నిను గంటిగావవే। యంచు మ
హీజమానిచరణాంబురుహంబుల మీఁద వ్రాలిన౯॥ మ॥ వగల దూలఁగ నేల సాధ్వి
వినుమీ వాల్మీకిమీ తండ్రికి। న్మగలంబూజ్యుఁడవై చరింతువెపుడు౯ నేడెల్లి టు౯
శౌర్యపా। రగులంబుల్ ప్రముల ద్ధలంగ నెదు గర్భ శ్రీభ నుల్లే యుసి। తెగువ ల్సే యు
దలంతురేయని ధరిత్రీపుత్రి నూరార్చుచు౯॥ క॥ జననీ లెమ్మని వాల్మీకి నిజాశ్రమము
నకుఁ జానకిం దోడ్కొనిపో। యిష్టజోటజాంతరంబున। కనిచి తపస్వినులనరయుఁడ
నిని యనుపఁగ౯॥ క॥ మునిభామలవ్వధూమణి। ననవరత ప్రసవ ఫలసమాకీర్ణ ని

నా॥ తనివేశవివృతకృష్ణా । జినముపయిన్ విశ్రమింపజేసియాడలుతోన్॥ సీ॥
కాతివవిషకంటకములు మెల్లనబుచ్చి తనుపెచ్చుపాదపద్మములుగాచి । క
లదులేదను పాటిగారనూనె యొకింతపంకించి తలచికుఱ్ఱబాపిముడిచి । త
లచుగా జెకుఱ్ఱటద్దములనోడికలయిన కన్నీరుదుడిచి మొగంబుగడిగి । పో
రలాడబెంధూళిక్రుంగిన వేలువ్రాక్కిపలుచనినూత్నవల్కలముగట్టి । పూట
పూటకు నుపచారములుఘటింప । మునివతంసంబు వాల్మీకి యనుదినంబు ।
గర్భకారణమున బ్రొద్దుగడపసతికి । నెలలు దొమ్మిదిపగ పాటినిండుటయు

—[*] వాల్మీకాశ్రమంబున సీతకుశలవులంగనుట. [*]—

ను॥ క॥ మిహిరునిగూడక వుణ్యా । గ్రహమ్ములయిదుచ్చకేంద్రగములై వెలుగన్
విహితశుభలగ్నమునసమ్మహిపుత్రిక గని యొవరకుమారద్వయమున్॥ ౧॥ దెస
లుప్రసన్నములయ్యెను । ముసురుకొని యెబుష్పవృష్టిమురధ్వనిపెల్లైసగదివిశు
భాసిలములూ । లసెవహ్నిప్రదక్షిణార్చులంగ నుపట్టెన్॥ క॥ పుత్రవతివయితివని
భూ । పుత్రికనగ్గించి నేనుపువబ్రసవవిధుల్ । త్రించిమునికిమౌనికి । శత్రనులెత్తిగిం
పవటువులంబనచుట యున్॥ క॥ అప్పకుమారులగనెనని । చెప్పినవాల్మీకివచ్చిసీ
తాసుతులం । గప్పరపతిచూచి నవంబుప్పొంగిపురసర్పతాగ్నిహోత్రుండగు
చున్॥ క॥ అచ్చినృనగఱ్ఱనన్నిభ । వర్చస్సులగవలగుశలవప్రకరములం । గూర్చితగ
జాతకర్మము । వీర్చవరుసగుశలవాభిధేయులజేసెన్॥ శా॥ నిష్ఠ న్వారికిన్నబ్దముల్ వ
రుసబంబ్రెండేగవాచంయును । శ్రేష్ఠుండమిలిజాతకమ్ము మునమౌంజీబంధ
మున్ జేసితా । నిష్ఠాగ్నిగ్రహపాదపద్మవచ్చిత ద్వాసనేలీ । దీప్తిన్
దిజ వర్ధిధాన్యము నతిప్రస్తంబుగావించిరెన్ ॥ మ ॥ కలమాన్నంబును
నాప్పబప్పుస్తమున్ గజ్జంబునం గిండివం । టులబానెంబులు నానవాలు
ఫలములున్ వాపిధన్యోజనం । వలువన్ గాజితపాత్రలన్ ముని సకుల్వడ్డింప
వాల్మీకిబం । తులుసాగింపగ వారిగించిరి । మునిల్ ప్రిల్లప్రసోషితమంల్॥ క ॥ పే
ర్చునభుజించిముఖసంతర్పణులగు మౌనులకుముదంబలరించెం । గర్పూర
ఖంజకాంబూ । లాప్రములబాగుతో షికాముల వలనన్ ॥ క॥ ఉవితారు
గాసనకీనా । భ్యాసయులగుశలవులన తత్పోధనుడంతన్ । జనివింపన్ధీతో
ఘనజనిచి నాభుగాణశాస్త్రాగమముల్॥ క ॥ ధీరత్తిపస్త్రవిద్యా । కౌశలు
లైమౌనినేర్పగానేర్చిరిద్దాశరథిసుతులుబహుధి । వ్యాసుగసంధాన మోక్షణా
కర్షణముల్॥ గీ॥ మౌనిజప్పితమైనరామాయణంబు । స్వరలయగ్రామమూర్ఛ
లసంచుదెలిసి । పాడిరాలాపములద్రిస ప్తకము మెఱసి । కుశుదువీణయు వా
కంబుగొనిలవుండు॥ క॥ అవప్రులమౌనికునూమల । బకిజనిఫలమూలములసప
ర్యలుసేయగ్రొదుగులజూచిమనంబున । నుమకించుకదీటియుండెనుర్వీసుత

యుఁ॥ మ॥ అం[illegible] రఘుపుంగవుఁడు [illegible] లాఘవంబున [illegible] ప్రస్తుతింపఁ [illegible]

— * శ్రీరాముఁ డశ్వమేధంబు సేయ నారంభించుట. * —

ధ్యాపుర మేలుచుండి మదిఁ [illegible] సంహారిణ [illegible] బ్రహ్మహత్య [illegible] బలవంతంబై [illegible] మేధమని [illegible] సేయ [illegible] ॥ క ॥ [illegible] మేధ [illegible] జలపితన [illegible] హత్య [illegible] ప్రశస్తిగ [illegible] ॥ గీ ॥ [illegible] హత్యారాజులు [illegible] నీలగ [illegible] గాధి [illegible] ॥క॥ హాయమేధము [illegible] చెప్ప గావున [illegible] ప్రియమొప [illegible] ॥ సీ॥ జననాథ [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥ క ॥ అంచు [illegible]

[illegible] మును [illegible] ॥ క॥ అని [illegible]

వ్వడిఁ బ్రమోదమున॥ మ॥ క్రతుఘోటంబు సమస్తభూములు నిరాఘాటంబుగం జొ
చ్చి మారుతవేగంబునఁ బోవఁ గాంచి యనరేంద్రుఁ డుల్లాసిత ఫాలసంస్థితజాంబూన
దపత్త్రికాలిఖితసందేశంబు వీక్షించి యానతుఁడై కొల్వఁగ వామలూరుజానరణ్యా
నిం బ్రవేశించినన్॥ క॥ ఆకాలమున మఖార్థము। నాకుంభవుఁడు వరుణపురమునకు జ
నధృతసజ్యీకృతకార్ముకుఁడై లవుఁ। డాకాననమున రయ మనత్యయము లేకుండన్॥
క॥ ఆమహనీయ పావనవనాంతిక నాకసరిత్తటీశుక। శ్యామలకోమలాగ్రయవస
స్తబకాభిరతిన్ జవన్ వటుస్తోమము చూపఁగా లవుఁడు చూచి తదీయలలాటపట్టి
కా। హైమనవీనపత్త్రమును దాత్తురపత్తి బరించె నర్థితోన్॥ క॥ మిత్రకులాగ్రణి
దివిజస్తోత్రపరాక్రముఁడు వీరసూః కౌసల్యాపుత్రుఁడు రఘుపతి విడిచిన సత్త్రహ
యముఁ బట్టుదుర్విసాహసులున్నన్॥ క॥ అనిచదివి లవుఁడు రాఘవమనుజేశుని తల్లి
వీరమాతట సీతా జనని కుశలవుల నిరువురఁ గనియు నకట గొడ్డువోయె గడపట న
నుచున్॥ చ॥ కవకవ నవ్వి యజ్ఞతురగంబు మెడందనఁ ద్రిగి యామున్లపుఁడు దవి
ల్ప్రముకులముననంగదళీతరువందుఁ గట్టి వే। యిమ్మటుకు మారు లేటికి నిరర్థకవైర
...సేంబటేన్ జవగతి వచ్చు సైన్యరభసంబదె చూడుము నీవు నావుడున్॥ క॥
మునిసుతులు బుమీరు సీతాతనయుఁడనే నెఱుఁగ రాజధర్మము తలఁగుం। డనిబిగ కట్టి
బుతు నొంచెను। మొనతలఁ గైవ్యసౌఖ్యముగ నుదునోండన్॥ సీ॥ అంతనంతలోన

—(*) లవుండధ్వరఘోటకంబుం బంధించుట. (*)—

సైన్యములు భీకరధ్వజ్ఞ నిరు దెంపి కదళికాతరువు తోడ। గట్టిన క్రతుఘోటకము
జూచి యెవ్వఁడీ తురగంబుఁ గట్టినవాఁడుండఁగి మ। నావుడు జానకీనందనుండను యజ్ఞవా
హంబుఁ గట్టినవాఁడ లవుఁడ। వలవదు రిత్త నొవ్వక పొండని సైన్యసైంధవబంధమో
క్షణము సేయ। గనలి కరములు శరములనును గనేసు। నలమి బలములు ముసల
చక్రాసితోమరములు ... ఘనవియుబాణములు చేసె। గౌతమీస్నాతవెం
చుపంకములకరణి॥ మ॥ పరిసేనన్ లవుఁడిట్లు ... భంజింప శత్రుఘ్ను
డు ... రథంబు ద్ధతిదోలుకొంచుఁ గదియన్ లక్షించి నిశ్శంకుఁడై। వరమాహేశ్వర
మంత్రసంస్మరణగర్వస్ఫూర్తి నేసెన్ వడిన్। శరపఙ్క్తిం బరిసంధి చారుతరవ
తుంటుఁ గేవాక్షంబుగన్॥ క॥ తూపి వెడ దెలిసి పిస్త్రీ ... లవగాంతకుఁ డులవు నిన
... నము। గీ... కొన నేసె యరవడి। నాళికసిశాతమార్గణత్రితయమునన్॥
క॥ ... సలవా చి ... వనజంబు లరీ ... లవదుణ్ణ మెఱుఁగుం। గనలి కు
శానుజు మద్ధ... నివతరించగ డిసి గోవధిమఱుఁడగుచున్॥ చ॥ ప్రకటఘనస్వర్గుణార
వవిపాటితదిక్కుహరాంతరాళుఁడై యొకవిశిఖంబునన్ సిడము నొకట శరంబు
నసూతు నాల్గుహయములం జక్రరత్నకులనన్నియు ఖాండములన్ రథంబు ఘో
టకముం ద్రుంచి భల్ల మొకటన్ హృదయంబు గలించి యార్చినన్॥ మ॥ సమరో

ర్వీరుల వగొనుచుం గుని మెనేశస్త్రంబుల దివ్యబాణము వేయొండు శిలీముఖాసన
మునస్సంధించి యోవత్స వే । గమ సంగ్రామము బాసి పొమ్ము దియమోఘుం జేసుని
మీఁది పాతకమునన్ । జెప్పితి నన్న నవ్విశిఖమున్ సైతే ఘోయిడీక్షించుచున్ ॥ క ॥ ధాత్రీతకు
శమున్న నిదిని ర్ధూతముగా జేయునయినదుని మదనేనున్ । మాతల్లియగు మహీ
సుత । పాతివ్రత్యంబు భగను పాసంబయునన్ ॥ మ ॥ అని సంధాపరతంత్రుడై నిలువ
నయ్యస్త్రంబు శత్రుఘ్నుడేసిన నాతం డెడద్రుంచినన్ జెడక తచ్ఛేపంబు సీతాత
నూజుని కోదండము రెండుగా నఱకి వటుఁడో భాగమునంతయు జేదినమూర్ఛన్ ధర
త్రావాలె సిశ్చలుఁడైన రక్తసిక్తాంగుఁడై ॥ క ॥ భేరీశంఖపటహధ్వ కాహళ రావనులవు
డు దిక్కులాతీతములయి భోరుకలగహాత సేవచ । యారతులు సింహనాదములుగ
జెల్లన్ ॥ మ ॥ తురగంబున్ విడిపించి శౌర । నిఖిశత్రుఘ్నుండు చెంగంగునా । వటుం
గాంచి యురోవి వారణగరుద్వ్యస్తాశుగక్లేశదు । స్తరసంతాపము దీర్చి రాఘవు
నిసాకూతాంకురమీనసంగుం । డరయంగేవలమూర్తి గాడనుచు నధ్యాహారముం జే
యుదున్ ॥ క ॥ ఒడలీనసలు కొను నెత్తురు । గడిగి రఘురాద్వహాలుపి సమ్ముఖము సేయు
దుని । వ్వడుగు వనితనరథముపై । నిడుకొని చని యెన్నఖాశ్వమేగము దేసకున్ ॥
ఉ ॥ అక్కడ నాఁడు పుత్రులవు డాకొని రాడని శోకవేదనం । బాకట గబాలు తెంచి
మునిపుత్రులు నీసుతుడధ్వరాశ్వమున్ । వకటనబట్టి మారోటనున గాంతి
బలంబుల ద్రుంచి వారిచే । జిక్కడ ధనుర్ధరుం డొకఁడు చేతి శరాసనయష్టి
ద్రుంచినన్ ॥ క ॥ అని మునితనయులు పలికిన । ఘనమేఘధ్వనికి నళుకు కన్నియ
గీతిన్ । వినిగుండియ పగిలి మహీ । తనయ తన్నయుఁ గూర్చి బహువిధంబుల నడ
లెన్ ॥ గీ ॥ కాననంబున గుశుఁ డంత కందమూల । ఫలసమిత్కుశ పత్రపుష్ప
ములుగోయ । నచటవనవాము లోచనంబదర బెదరి । సమరజయ చిహ్నము
లు చూచి సంభ్రమించి ॥ సీ ॥ ద్రమ్మ నమగిడితసకురుల చేవనముగోల్పోయిన
ట్లున్న నా పుత్రిగాంచి । యింత శోకము బొంద నేటికి నంబ నే డెదురుగా లవు
డు రాడెందు బోయె । నెఱిగింపుమని పలక నెచ్చోటనుండియో వచ్చి నధ్వర
సైంధవంబు బట్టి । కదళికాతరువుతో గట్టి మారోకను వీరయోధుల బెకటం
ద్రనుకడంప । ధనువు దెగనేసి యొక్కపాతకుడు సుతుని । బట్టుకొనిపోయె
నట చేటు పాటు దెలియ । రాకబోగ శేదనీవు శాత్రవు జయించి । యనుజు మర
లించినాఁడు దుఃఖమూర్పు మనిన ॥ క ॥ శోకంబు మానువిమతా । నీకంబుల ద్రుంచి
తమ్ముని దెచ్చెద దూణీకార్ముకాసిచర్మగ । దాకవచములిమ్ము పమ్మదంటు
ననినన్ ॥ క ॥ కుశలుడవై గెలువునిరం । కుశవృత్తిన్ రిపులవనుకుంగుంతగదాచ ।

—* మూర్ఛితుఁడైన లవునకుఁ గుశుఁడు దోడ్పడుట. *—

మఱి శరాసనకవచాదులు । కుశపిరుసకొసగి వీడుకొలిపినసతడున్ ॥ క ॥ తల్లి.

పవాజ్ఞసూలకుబ్ర । మిల్లినదతెవిలగు కాల మేఘము మొదలి । జెల్లైనదిసురల ధ్రువగతుల్ల చలం సుకొనుచు బహుసముదోహలిస్త్రు ॥ మ ॥ తను శైలంబులద భేరి యానగతి చేతం జూలెలాపల్ గాదిగం । తెర మలారీ సిరిచిక్కటు ల నీనస్వచ్ఛ సద్వద్ధమునకేలదు నీలించిపతాకినుల్ హరికి శోరంబున్విలోకించుసిం । ధురయూనంబుల భంగి బొరినితుగ్రసుస్నుంపు సేనానితోన్ ॥ ఉ ॥ హైగొని లోకముత్సెబుప బాల్పడివస్సు యుగాంతకాలము । గ్రాకృతిని కుహామావుడ సహాయితె గానదె చూడుమాహరో । స్సేనము దక్షిశౌర్యములు చెల్లనగస్తైమమూకిల సీవరా । నీసినుబుభ కెంబజచె నేలపగాహతి మూలిఘూళిన్ ॥ క ॥ ఉం [illegible] । వల్లులు వాపోవజో [illegible] వాహినిసికెమశై । యుబలంచు హాయు నంబులు । విజిగినకందోడ నెబుజైవిప తీకంబుల్ ॥ * క ॥ అదిగాక కాకఘూకన । మురగయంబులురథిక మస్తముల ప్రాతెదుబో । వదలజిసజానిప కాకల । తనలనమి స్త్రంగు తోకధూమము । తొగనెన్ ॥ క ॥ [illegible] । నేకీడను [illegible] కాకుపఆఫ్రమని గు । కాతుప్స్ను [illegible] సేనతోన్ ॥ శా ॥ సేనావాహము జానకీ [illegible] । [illegible] బుఖ్య ప్ర్రముల । [illegible] బుగా । సేనానిం [illegible] ॥ క ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ ఉ ॥ [illegible] ॥

* [illegible] సమాప్తము.

శా॥ శత్రుఘ్నుండు వడఁకూ [illegible] సైన్యంబు దైన్యంబునన్ । జైత్రోత్సా హానుదక్షి తేజిల [illegible] శ్వము [illegible] జమున

—✽ శత్రుఘ్నుండు కుశుని చేఁబడుట. ✽—

[illegible] । మైత్రిం బొల్చు [illegible] కాన్సహిం [illegible] ॥ సీ॥ [illegible] పురంబున కేగి [illegible] మేధదీక్షి [illegible] । కాసీన [illegible] జన్మ [illegible] । [illegible] వేషు । [illegible] సమి [illegible] నేత్రు । [illegible] । దేవనీయాశ్వ [illegible] । [illegible] । [illegible] పాదపమున॥ క॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క॥ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ క॥ అవ [illegible] । [illegible] ॥ క॥ [illegible] నాలము [illegible]

—✽ [illegible] ✽—

[illegible] ॥ సీ॥ [illegible] । [illegible] ॥ క॥ ఆ [illegible]

✽ [illegible]

భూరిచక్రముల్ గకురదలఁగదలు సైన్యముతోడన్॥ గీ॥ వచ్చి యామిత్రి వాల్మీకివన
ముఁజొచ్చి ప్రశస్తకచభారమేదురాస్తరణపటము । హాహావధూటివిరళయ్యాగ్ర
సంప్తధూళిధూసరగాత్రు శత్రుఘ్నుఁ జూచె॥ ఉ॥ అప్పుడువచ్చు సేనగుఱుతుఁ డార
సినిర్భయతన్ సహోదరుం । దప్పక చూచి పైకొనెఁబ తాకిను లెయ్యదికార్యమి
త్తతికిన్ । జెప్పుము నాలవుండి వంట జెప్పెడి జేమివిరోధి సేనలం । బిప్పిరి చేసెదన్
సెలవుఁ బెట్టుము నీవు గడంగు మాజికిన్॥ క॥ అనిలవణాంతకు చేను । న్ననిఁ దనకా
ముకముభగ్నముయినకతనభ । క్తిని యమపురస్సరంబుగ । నినుగుఱిచి లలాటత
టసమేతాంజలియై॥ గీ॥ సవితమూర్తిత్రయాత్మక సప్తతురగ । చండఘృణిమణి
తామరసరాజమిత్ర । హంసబుగ్వేదరూపమేషాద్యధీశ । ఖపరికాశహిరణ్మయక
మఃసాక్షి॥ లయగ్రాహి॥ భాస్కరభానుమతిరస్కరనమజ్జనయశస్కరసహ
స్రకరమస్కరధరశ్రీ । యస్కరనభోమణి మహస్కరచరచ్ఛరదుపస్కరస
శేకా । పస్కరతమఃపటలతస్కరకిరీటకశిరస్కరగృహీతసునమస్కరసహా
రో। రస్కరజనీపసవయస్కరవిసర్వజగదాస్కరభజేయనివమస్కరణుఁడై
నన్॥ శా॥ శూరాగ్రేసరుఁడైన యాలవునకున్ సూర్యుండు ప్రత్యక్షమై । హైరణ్య
ద్రవలిప్తలస్తకమురత్నాలంకృతంబున్ సమి । ద్వీరారాతివిదారణక్రిమకళావి
శ్రీనాహంకృతి । స్ఫారజ్యారవభయిరవంబునగు చాపంబిచ్చి విచ్చేసినన్॥ క॥
గురుఁడగు వాల్మీకిమునీశ్వరుఁ డొసఁగిన సారమంత్రజపమువలన భాస్కరుఁ డి
చ్చినవిలు గైకొని । యరిగి కుశునకాధనుమహాత్మ్యముఁ జెప్పెన్॥ మ॥ ధరణీజాతత
నూజులత్తఱి సుమిత్రాపుత్రునిం దాఁకి వన్ । గరటిస్యందనఘోటవీరభటయు
క్తంబైన సైన్యంబు మం । దరమై వాకమహీధరభ్రమణఘూర్ణంబైన పాథోధి
కిన్ । ధరమైద్రేఁ గ్మికి యోజనార్ధబలమంతంబొందెనక్షోత్తలలన్॥ గీ॥ ఆ నెగ్గులుచూ
చి కదిసె సేనానియైన । కాలజిత్తుండు తానులత్మఁ డుఁ గుశుని । నొక్క మొగిఁ
జుట్టుకొనె లవుఁ జెకుర్వేలు । భ్రములు పరిభూదిసాధనభ్రములు మెఱయ॥ క॥ క
రులు పదిపదులు కరికర । కరదములు సహస్రమరదమరదంబునకున్ । హరిశతము
హరికి హరికిం । బరివారము నూటిసంఖ్యభ్రమియనఁ బరఁగున్॥ క॥ మ్ముంచి బలము
లిట్లు వరో । ధించినలవుఁ డంత కాక్షరింగనలుచుగ । జించిపటుప్రహరణహతిఁ
ద్రుంచెముహూర్తమున దశచతుష్కభ్రములన్॥ మ॥ కరవాలద్రుఘణేళికాన
ఖరచక్రప్రాసబాణాసన । చ్ఛురికాపట్టిసకుంతతోమరగదాశూలంబులం బోరి
పోరిరణోర్వింగుశుఁ గానకాలవుఁడు వమ్మీఁ భూతవానాస్త్రజ । జవరితాస్ర
గ్ఝరగాత్రుఁడై చిలిశెఁ బాశ్వంబుల్విలోకించుచున్॥ చ॥ అతనిపరాకుచూచియు
ధిరాతురికాటుఁడు తొల్లి రాఘవ । క్షితిపసుతుండుశైశరము చెందినవాఁడుభయం
కరాహవాయుతబలశౌర్యశాలి లవణాసురుమాతులుఁ జేమఱించితి । వ్రతఁగొ

నిపోమె నాలపకరస్థశరాసనము భ్రిథికిన్॥ చ॥ అపహృతచాపుఁడై లవుఁడహం
కృతిఁ జక్రముఁ గేలఁ బూనిచ । క్రిపటిమఁ జూపి ధేశికవరేణ్యకృపాజితమాత్రి
శ్వమం।త్రపఠనశక్తిను పృరము దాఁటి విహంగముఁ బట్టజాలదే। గపగిది దైత్య
నిందఱుమఁ గామది జెగ్గలమండ సైనికుల్॥ సీ॥ గజశరీరములమాంగళాంరంధ్రముల
వెంట జొరఁ బాఱి దివిఁ దోలగి చూచువారు। భగ్నశతాంగకూబరచక్రములక్రిం
దనొదిఁగి చప్పుడు సేయకుందువారు । హయకబంధములఁ బాయఁగఁద్రోచి
మెడరయిన మెడఁబెకేఁ రలలోనసీఁదువారు। భటవిగ్రహములకప్పలక్రిందఁ
లల పైహరిగలు మాటుగానడఁగువారు। నైరగస్థలిసీతఁ దెవ్వారిమీఁది । కొఱగు
నోయని మదివెఱచఱచి పాఱి।రతఁడొ పాయపరతనస్త్రములు విడిచి। కళవళిం
చిరిశౌర్యంబు గట్టి పెట్టి॥ గీ॥ అంతదశరథమంత్రి సుమంతసుతులు । సాహసులుప
దుగురు సింహచంద్రకాల।ధార్మికమదనశత్రుసూదనజితశ్రు। మామలశరన్న
దసుకేతులాగ్రహించి॥ క॥ ఆదితజ్యాఘోషంబులు। చదలం దిశౌనంగ నార్చి సమ
సమయమునన్ బదిపదిశరములనేసిరి। చీద్రుపలుగాలవుసి చేతిశితచక్రంబున్॥
క॥ ఆచక్రము హాతమైననిలాచక్రము మీఁది కుఱికి లవుఁడు లవుఁడీబా। హాచటులవి
భ్రమభ్రమరీచండిమ రేఖసంతరించుచు విసరన్॥ క॥ అశనిసదృక్పరిఘూతన। విశ
సనములఁ గూలిరొకట వ్రేస్సిడిలోనన్ । దశరథమంత్రితనూజులు। దశరథులత్యం
తశౌర్యదశరథులాజిన్॥ ఉ॥ అంతమదోద్ధసంధురుధిరాక్తుఁడు క్రమ్మఱఁ బాఱు
తెంచి దు।దాంతగదాహతిన్ లవుశిరంబుఁ బగిల్చెవఁగ్రంమునేత్తుటన్। గొంత
విసంజ్ఞుఁడై తెలిసి కుంతముఁ ద్రిప్పుచు నార్చి దానవుం । గొంతుకద్రుఁచిక్కికొని
మొఁ గొంకకతన్ ముషితారకచాపమున్॥ క॥ దైతేయుఁ డిట్లు గడపిన । సయితే
యునిఁ బుట్టుము ట్టిసయియ్యముగవిసెన్। మాతృజశరభరిసవ్యో । జాతార్భకుఁ
బొదువు మోహజాలములీలన్॥ చ॥ అడఁగినచంద్రుని ప్పవికటాంజనము దెగ
టార్చి పేర్చి కా। అడవిదహించు మాడ్కి లవుఁడంటిన సేనలఁ బెకలించి కలన్।
బొడవడఁగించి మండి బలుమూఁకల వెంపరలాడుచుండెన । స్పదెదిరెలక్ష్మణాం
గుఁడు పూర్వమృగేంద్రపరాక్రమోన్నతిన్॥ ఉ॥ శూరతని శ్లైదిచ్చినతశువుగనిల
క్ష్మణుఁడయి తూఫులన్ । బేరురముం బగుల్చినసమీరశరంబరిఁ బోయుచున్
సమి । ద్ధీడరుఁడై ననిల్పుమని తెల్పుచు నేయ ముహూర్తమాత్రము । త్రేరు
కులాలచక్రము గతిందిరిగెన్ గడు విస్మయంబుగన్ ॥ క ॥ అరదము బిరబిరఁ
దిరిగెడు । ఛరమునరథ్యములు నాల్గుఁ బంచత్వమునొం । దరణకతూపాల
మునపొం। డురథంబవు డెక్కి లక్ష్మణుఁడు కట్టలుకన్॥ క॥ క్రమమునఁ గిరీటము
నుగద। చముసైద స్త్రములఁదును మసఁహృతని మోఘ। కమహాహాలీల విగత ।
క్ల ముఁడయి కుశుఁడసి మెనగుచుఁ గాకత్మునితోన్॥ గీ॥ మోపు చేటుగనున్న

యీ మకుటకవచ । భూషణము డిపింపం మూపకారిపగుట । నేను బ్రహ్మాపకారి నై యిపుడతేటుగ । బ్రోవఁ పద్మాలనీ సైన్యభారమనుచు ॥ శా ॥ ఆగ్నేయాస్త్ర మధర్వ మంత్రమున నేయం దివ్యహవ్యార్చిస్ఫుటా । భగ్నంబై నెఱిదూలి సైన్యముఁ బరిభ్రష్టాశ్వముం జేతనా । ముగ్నాగ్రప్రకరంబుఁ బాణిజేతెరంధంబుఁ దగ్ధప్రా దాతముఁ గా । ద్రాగ్నిమూర్తి శితమాఘాభరణమూర్ఛ్యచ్ఛ్రితశస్త్రంబుఁగ గా ॥ క ॥ అనిణమునని టుశఖిశర । దారుణశిఖలాక్రమింప దాశరథికిన । ద్వారుణ మాగణముననవ । వారిణమునరింపఁగుశుఁడువారినికేసుకగా ॥ శా ॥ వాయు వ్యాస్త్రము నింటఁగూర్చి విమతవ్యాపారి వై దగ్గిపై । నేయం దచ్ఛ్రగలాశుగ ప్రస్ఫూపబంహిష్ఠ భ్రమధూతవా । త్యాయుంత్రస్థితి సైన్యమాకనము దాగం బో యెవాయోధన । స్త్రీయోషిన్మణిమండపంబునకు మాంసిష్ఠంపు మేలట్ట నగా ॥ క ॥ నేనుమురవస్థగనియీ । సేనాధీశ్వరుఁడు కాలజిత్తుకుశునిం । బా నహస్వాశరాహతి । సేనంటఁగ సేనవిలికె నెలప్రలనగుమగా ॥ క ॥ నాలాగెలుఁ గప్పు బాపుఁడ । వాణపుసికేలతోలఁగు మనఁగనిశుండుటకిగా । వాలికి నొరాప్పనఁ బ్రతెను । వారికిఁ గ్రెంచుగ్రశరము సంధలఁద్రుంచెగా ॥ గీ ॥ కాలజిత్తుకలన బ్రాలిసౌమిత్రి । కనలిబరకువిధానగములజక । బలుపువిసలఁ ద్రెంచిపాలక్షి ప్తాసిప్రహారిణముఁ దనిగుప్పవరునఁదునిమి ॥ చ ॥ హితమునవాణలయాయుధప్రుండి

—— * లవణాంబునలక్ష్మణులు మూర్ఛనొందుటగుట * ——

చ్చిఁ దృగమునగపన్నగ । ప్రతిభటతేజిత ప్రదరిపంచకమార్గ్యమ నేయ నద్గ రాం । ప్రతిమకతేరమాపసుఁడ । క్రాంగనరంగస్థరింగాఁడిన గా వణ । తేతింబ దేఁక్ష్మ ణులుండు నిష్ఠుపగస్థము తాయనడఁడోయనగా ॥ చ ॥ దుపిపమన లక్ష్మణులుపునిపా యుండసెగా గుశుండగ్నులుయిన । స్వరిగయువాలఁ గైకొని కులాశ్రమలనిం ద్రము ప్రజధారి నే । వారింగోయలవిడినక్రవనుఁడపోరమునంచుననఁగనుము కొన్నప్రిని నూని ముంగనూర్పుద్ధుయు నెడుప్పఁదెలిసివయుస్యమంత సుగా ॥ క ॥ నృత్రింపుముఁనిగ । ముట్టుము గానెఁ బిలుపవాంకదనిరా । నెట్టిన సీలలు పునిగోఁ । బుట్టిపహాపవాయుఁ నముటబిపినమ్ముకోగా ॥ సీ ॥ కారణిఘ్నరూపు పునగణాఘ్ను వాహినీపతి విరయజ్ఞ విలదిక దీకి ప్రాని । యుఖులతో నివాఁసపా సీయుక్తై భాసురుఁదిరాగఁ జూచికోప్రభుఘ్నుఁ వాజిఁ । గూర్చిపహాయువారుఁడలఁ బ్రుంచిరాకేరు తడసెవాంగనుమిత్రా సుఖుండు । కల్పనై సనేదిరింపఁవఁడు ముక్తారాకంబువిలసించిపమేశూ పుఁడారయువతరి । జీవితేచ్ఛలశరములఁగొచ్చి రావహ పుల్లు । లేకవలయుఁ బోరప్రియ్లిరాధన్ప్రఁ । గాంతారంలతిన్లిరాక ముకమిగులఁ । బాగుపుడుచు చేఁడుకొని యెనో పుత్రభిక్ష ॥ ఉ ॥ జన్మనియుప క్రమింపవివసత్రయసాంతర్మధూతకాబాలకు । ల్దన్ము విభీషణామలఁదలప్ప

కలక్ష్మణుబాహువీర్యము।స్సన్నుతుగాగణించిరవిచారితఁదంముడవేగబుద్ధిసం।
పన్నులఁబంపుమచ్చటిక్రమంబఖిలంబునెఱింగిరాఁదగున్॥ క॥వారువుడుభరతుం
డేపురలావువెరివురగలుగుదూతలనువెసరామ।క్ష్మావరుసంము ఖమునను।గ్రావి
న్చివవారికాధరావనుఁడనిమేన్॥ మ॥కొమరుల్కిక్కిలిసాపరాధులైనన్గోత్రధాత్రి
రేకంబున।న్నమరక్షోణివధింపఁజూడకదయన్సంమోహనాస్త్రప్రయో।గము
నద్వారలఁబట్టితెండిటకునాకారంబులస్మత్స్వరూ।పములంచున్బలుమాఱువేగ
రులుచెప్పన్వింటినికరంబుగన్॥గీ॥అదియఁగాకసీతయాస్యలక్షణములు। క్ష్మావల
మొగములందుఁగలవొ తెలిసి।యడవినేలతిరుగనంబపేరెద్దిసొ। మిత్రినడుగుఁడ

—✲ శ్రీరాముడులక్ష్మణుంగూర్చి పలవరించుట. ✲—

నెడుమాత్రలోన॥ఉ॥క్రమ్మెడుశోణితంబుకరగట్టఁగగంటులవెంటబెట్టుగా।జిం
మనఁబాఱు తెంచిహాత శేషుఁడుదీక్షితుఁడయినరాము పాదమ్ములప్రాలియోరఘు
వతంససుమిత్రసుతుండువాజిమ। ధ్యమ్మునఁగూలెఁదత్తుశశరాభిహతిన్నవహారి
కైవడిన్॥ఉ॥వీలకకాలజిత్ప్రముఖవీరులుమున్నకుశాతుగాహతి। న్గూలిరిరక్త
ధారలుబుగులొరనలక్ష్మణుప్రోలధాతుకు। తీరలమునాల్గువంకలనతీవ్ర
మాణసమీరవర్తనొ।న్మాలితసంప్రఫుల్లసుమనోభరకింశుకవాటికైవడిన్॥ క॥
ఇచ్చటికిగుశుడవశ్యము।వచ్చునతఁడురాకమున్నవలయునెదురుగా। విచ్చేయ
నేటియాగము।చిచ్చెగసిరవెఱకవశమెచేటనుగ్రంమున్॥ క॥ అనుయోధవరుల
మాటలు।వినిరఘువీరుండువీఁపువిఱిగపడెమోఁగ్రం। మినమూర్ఛభరతునంతిక।
మునఁబరశుచ్ఛిన్నసాలమోజముఁబోలెన్॥ఉ॥అప్పుడువిన్ననై భరతుఁడన్నఁగ
నుంగొనిమేనికుమ్మగాఁ।గప్పిహిమాంబుపూరములుకన్నులఁబల్కుఱు తీవీను
లం।గప్పరమూఁదఁగానెఱయఁగప్పినమూర్ఛయొకింతదేఱిన। నైప్పిరిలేచివావి
డిచివిల్వకబెట్టెలుఁగెత్తినేడ్చుచున్॥మ॥అనురక్తింబనునాలుగేండ్లడవులం దా
హారనిద్రల్ దొఱం। గిననుంగాచితిపెకురభంగులనురల్గీతిఱంపనయ్యింద్రజి।
త్తునవింగ్రుంచితినిన్నుమాణవకమాత్రుండెట్లునిర్జించెరా। యనుదంద్రీయును
నీవులేనిమఖదీక్షాపేక్షలింకేలనున్॥ క॥తమ్ముఁబడియున్నసమీ।కంమునకేఁజనె
దఁగాముఁకకమునస్త్రములున్।దమ్ముఁడయెడచేయకనా। కిమ్మనఁగేల్ మొగచి
భరతుఁడిట్లనిపలికెన్॥సీ॥సంగ్రామభీరులై చారులుపఱతెంచివిన్నవించిరి గాని
వినఁబొసంగ। దదిమూఢత గాఁబోలునంమహాభుజులకుమరణమెకడిదిరామ
క్షితీశ।లక్ష్మణశత్రుఘ్నులకుసహాయుండనై చనితేరతురగతసరులఁబట్టి। బం
ధించినీప్రతాపముచూపియజ్ఞవాహంమ్ముఁదెచ్చెదనన్నువంపుమనిన। నధిపుడట్ల
నునిశుఁదోడకరసుతవి।భీషణులుతకరఁదకరన పేరుగలుగు। వృక్షచరయామినీ
చరవీరయోధ।వరులఁదోడ్కొనిచనుమాహవమునకనిన॥ గీ॥ భరతుఁడురఘురా

—* భరతాదులు యుద్ధంబునకు వెడలుట. *—

వ్యూహమునకు సద్భక్తిన్ మ్రొక్కి । సాసితూణీరచంద్రుఁడయి యరద మెక్కి । వెడలి సేనలతో జాహ్నవీవిశాల। తటమునను నిల్చి పవమానతనయుఁ బిలిచి ॥ క॥ ముందఱ నంగదసౌమిత్రులు। చందమరఁ సిరంముసన వెసం బాణిమరు। న్నందనుఁడు వారిం గనిత్వ। సందిటఁ గొనివచ్చి భరతు సన్నిధిఁ బెట్టెన్ ॥ గీ॥ పెట్టి సౌమిత్రికుశుబాణఘట్టనముల। నెంతకడు నొచ్చెఁ జూచి తెలియఁ దలఁచినాడు। నింద్రజిత్సాయకముల చేనెంత నొవ్వఁడను ముఖర తేశుఁ జూపవలఁదు పొగిలి॥ క॥ శూరాగ్రగణ్యులగు వీరులశరనిహతిఁ బరిభవించినవారిఁ। దారికులవరా జేబ్బ। న్నారకులో కానియు నిరథము పైగుడన్ ॥ శా॥ ఆఘోషించుచు దుగ్రశంఖపటహవాద్యధ్వానముల్ దిక్కుల వ్యాఘ్రానకంబులు గాన హుంకృతిఁ గుశుండాలించి కోదండమౌర్వీఘంటారవముల్ చెలంగ రభసోద్రేకంబునన్ వచ్చుచో । నా ఘోరాజిదురీషుమన్నిటులి నుండ స్త్రాద్రికిన్ వేచనెన్ ॥ క॥ వాఙ్ంతెవపనీడముల ను శ। కుంతములు శయిన్పెరపుకో నెమ్మగములు వే। శంతతటకుంజములఫా । స్వాంతుఁడు చర మాద్రిఁ గ్రుంకుసమయమునందున్ ॥ ఉ॥ క్రమ్మ మచిమ్మచీకటులు కానగరానమారోటను చోంబరస్వరాస్యంములు గాన రాక పిరసంముగ కొను వట్టి పాంపరా। యుమ్ము నఁజెంగలించిలవుడన్నకుఁ చోడయిదీపబాణజాలము లసంధకారపటలమ్మఖిలమ్ము ఖిలము చేయుచున్ ॥ క॥ నెఱిగోడ్డటఁ గాష్ఠంబులు । రతికినగతిలవుడు వారణవిషాణములంగ అకుటసిద్రేయ క్రొంమిషుఁ గుఱుతెగసిబలంబుఁ జుట్టుకొని దహాయించెన్ ॥ మ॥ కుశుఁ డుంగ్రామకటక్షుల్ మొరయనత్యుగ్రద క్రుద్ధాహవ్యము కృశువధూత్కటినతెఱుండఁగుచు నాఫల్గ్రచ [illegible] । [illegible] బాణంబుల సేవలం నిలు [illegible] పూర్వక్ సైనికుల్వాఁ [illegible] । దశవారింపఁ [illegible] భరతుఁడాత్మం బెద్దచింతింపఁగన్ ॥ క॥ హామతియనువిరలయా । కాండంబులు రాముసట్లకా దొరహారిఁ ద్వారకమహాహారుభ్య। ద్వారము గాఁదును ముట్లపారబలంబున్ ॥ గీ॥ అంగలవుఁ జూచి కుశుఁడనుసనఘువిశు । సంభ్రమించెడు గతి యుగ్గసరణిగాను। హాయము నేను అకుండు సైన్యముల సేన । ఖేచరులు మెచ్చ నుకర్షడగంటసినోసుము॥ క॥ భరతుని గనుఁగొని జనసో। వఱుఁ బవడెసచో టికిపుడు దైవము నిన్నున్ । బెవరేచ్చితెచ్చెనిపుడెం। దరిగెదు గుశ నెపుర ననుము నాటోపమునన్ ॥ సీ॥ కైకేయిసుతు నేడు కాండంబుల నొగల్చి యన్నింట సెసుషేణు నవశు జేసి । వాలిపుత్రుని వేయికోలల నొప్పించి నాటసమీరసూనుని జెరల్చి। నీలుని నేమాఱువాల యుఁ మాఘల్గ్రుచ్చి యున్నాఁటగవయుని నేపుమాపి। పనసుని సేనదొంబవిబాణములునించి కుముదుని మున్నాఁటగుంటుపఱచి। జాంబవంతుని ద్రిసహస్రసాయకముల। బీర మెడలించి సుగ్రీవుని [illegible] పింపని బవ। నన్నె నుఖనొంపి కురియించి రపుడు సురలు। కుశుని

మీఁదను మందారకుసుమవృష్టి॥ క॥ ఘోరాంతరమైన యుద్ధము సేసి | వీరుని శమరంబుఁ జూచు వేడుక వచ్చెన్ | గోరి నా సబాంధవు గుబ్బలి | నైరి వివాదము చూపుట యయ్యె ప్రభాతం బైనన్ ॥ సు॥ భరతశ్రేష్ఠ మైనసైన్య మదిరంపన్ రాఘవుఁ తనుఁ గలన | దేవునూడంబులఁ జూపము నిమిష నైపాస్వనముం దయినభా | నరసిం శంసుఁ గుశుఁడు | గమాంగన నము లంగారింపగా దేవమై | సొఁ గుకుంభా ఘోషవానిగన్నొని మగుయుద్ధ నుండుకట్టలుఁ దోన్ ॥ క॥ పెకలించి మొక్కగిరి దా | నిపలపయి నై వ్రపవంశరము | నవదానికిన్ | శకలములుగ నేసె బలు | ప్రసరించు బాణములగ శుమ్ము నెఱుకన్ ॥ క॥ మాతశేషుం బనిరాము | పృథువు కైన్యము దెలియు నా వ్రజగరు | గ్రహవాడని

—— * భరతుఁడు పడుట దెలిసి శ్రీరాముఁడు యుద్ధభూమికి వచ్చుట. * ——

భీషణసూర్యకసూరులతో ఁ దనుముఖ రధము డనికిన్ ॥ క॥ చనుదెంగ వాహిసీపతి | ఘనమయి యుదెం దికలి నెమిషాకమునుబసగా యె కాంక్షల వాహ్ | ప్రకటించబ ముగా వెలుంగు బాలురు | ఉ॥ వారలఁ జూచి నచరిగు వచ్చుచు నంటఁ జూత మడసం | సారధి యుద్ధయి పృథివి జన్నిగొనిన ధను రాడ శస్త్రపు | నొత్తకొను తెగన్వైని కందుకు నసగనుయుద్ధ ఘట్టు | వ్యాఘ్రముకొంటు శక్యముఁ బనిపిదంబు | పలసేనుఁ బాఁ పుఁ డన్ ॥ గ॥ బిరిదెంచె నిరాఘ భ్యుదయ మ్ములను | దెలిదుఁ బనికేని మీకునేమం టనుమము | రామచంద్ర వినుఁడు గ్రహము చెంపవారిం జుమగ జన్ను మెగ వ్రాదనికి సుందమ ॥ ఉ॥ నరుదెంతకాఁ లాలక నమున్ముఖుఁడు ఁ రంజుటన్ పెను | శ్రస్త్రవాద్యఱుయాటగాను సన్పరిధాయ సుస్త్ర | వాహుయదుఁ దాఁపని | మాఱ పెనం గాముకరక నామకన్ దుర్గమ | గవ ప్రకృసుఁ దెట యుద్ధము సైన్యముంగించెగా న్నమముసీతా దేవియునుకులాల్ ॥ క॥ వినుము వెన్నుఁడు జానకి దే | నారుఁ డసుతుమా రాముఁడు నీ పుత్రులను | యుద్ధమునే విమానేనమునుంటు పోయదెలి సిపలికెదని తెవ్వ | ననిశకుఁ ॥ క॥ తెలిసి రాముఁ డుస్రము మీ దివ్యసిన వారి నిప్పు శస్త్రంబుమహాస్త్రములచే వియ్యం బులు నుపాయనక్రోకన్ సురుల లోన్ని రాక్షసుల ఁ వెల్లుగ ములునుందహమునే దుసంగతి సత్య నుఁ దానిని కాపునా | బాలుర చేసేను | తె బిర్జపు | కెరిపిపులఁ దోలక ధర్మమునై వటికన్ ॥ ఉ॥ పూరులు వారల సన్నగ మదుర మహార్జు నము చేసి మొక్కరిబల్ | గోలను వింబ బాణాలు గద్దలిడి యుగములుఁ గడుఁ దగుంఘడు | స్తిగింపిర క్తబిందువులు నీటనీ రూపు ఋదాల్చ నెకు ఁ నగుం | కాలములోని నందలంబ న్నిశరంబులే రూపుద్యూ ఫ్యుడన్ ॥ మ॥ వని దైరి సుకవింది సైన్యముల నాన శస్త్ర జాలంబుల వృత్తిమూర్ఛకు వేఘల రాము చేయ | నసిహతభా స్వద్వహా రక్షింపి | ప్యాగ నై దుర్గము మీఁద సాలహాలి యిక్కువనేనా రాఘవనుఁ సుఁడేని సుమిత్రు నలుగు గుతనినాంపక లేక తేపించి చెట్లన్ ॥ సీ॥ ఆ గమనము సీసనిష్ఠ సైన్యాతకము నిచన లుచాలుగు కాలమృత్యుగొనికొనిగుఁ | దనరంచుకొను నవబల్విద్యా నా నదిస సిదా

ముడ వ్రేళ్ళ యుద్ధవిరక్తుడగుచు॥ చ॥ అదయత నేయుఁ గుశలవులుదగ్రశరాహతిఁ

—* శ్రీరాములు మూర్ఛితుండగుట. *—

బ్రాణమమర్చముల్ । వదలఁ జేతోంగయష్టి నొఱగంబడఁ గన్గొని మైథిలేయులే ।
కోదయమును లేక కన్గొని రఘుప్రవరుం బొరలించి కుండలాంగదమణిహారవల్లికలు
గైకొని యుల్లము పల్లవింపఁగన్ ॥ క ॥ పడిన భరతాదియోధుల । తొడవు
లుఁ గొని లవుడు ముదముతోఁ గనెనొక చోఁ । గడు నొచ్చి కుశుఁ మికరూన । కడఁగిన
బల్లూకనాథుఁ నిలతనూజున్ ॥ క ॥ కనికుశుని తోడ దశరథ । తనయులయీ దివ్యమణి
రథము లెక్కి ముదం । బున మనయాశ్రమమునకు వ్వనచరులం గొనిచ్చెఁ బోవల
యునవంగన్ ॥ గీ ॥ అనిలజుఁడు జాంబవంతుఁ గన్గొనుచు నల్ల । పలికె గంటివె రాఘవా
దుల యవస్థ । మనమనగ నెంత వనజగర్భుఁ డరునైన । ననుభవింపక చన వృశుభాశు
భములు ॥ చ ॥ కెఱుకులఁ బెట్టి పీరి నడకించితొలంగుదమన్న వట్టిక । ర్తృతిరియ కాని దై
వమనుకూలము గాదు లవుండు మొక్కలీ । ముటికిన బ్రాణహానియును నొప్పమివచ్చు
నటంచు బ్రాణముల్ । దోఁగిన భావముల్ల మున నూఁకొని చేష్టలు దక్కియుండ
గన్ ॥ ఉ ॥ చిందములన్న భంబు గరసించుశతాంగము లెక్కి జానకీ । నందను లేగి
యాశ్రమమునన్ రథముల్దిగి పర్ణశాలికా । ళిందము చేరి తెచ్చిన వలిముఖ
పుంగవ జాంబవంతులన్ । ముందట బెట్టి తల్లికిని మ్రొక్కి సమస్తము విన్నవించి
నన్ ॥ సీ ॥ విని యమ్మహీకాంత విస్మయాక్రాంతయై యేకదనరంగమున రాఘవుని
మీరు । గెలుపుట జింకపిల్లలు సింహము జయించు తెఱగు దైవికమెట్లు తెలియవ
చ్చు । వనమున నజ్ఞాతవాసనై పడియెడు పాటుమీ చేబయల్ పడియెననుచు । ల
వుఁ జూచి వరుణ సంభవుఁ డెచ్చటికి రాక మునుప యీ జాంబవంతుని సమీర ।
సూను నభిమాన ధనుల నచ్చో విడిచి । వేగ రమ్మన్న నట్ల కావింపఁ దద్వి । ధం
బు నారదువలన నంతయు నెఱింగి । వచ్చె వాల్మీకి జతపోవనమునకును ॥ గీ ॥ వ
చ్చి యమ్మౌని యాశ్రమద్వారసరణి । మూర్తిమంతంబులై లోకములు హరింపఁ ।
గడఁగు నస్త్రవేదములకై వడి వెలుంగు । నతుల తేజుల జానకీ సుతులఁ గాంచి ॥
మ ॥ తనకున్ వందనమాచరించిన ప్రమోదం బాదదీపించి ము । ట్టినకయ్యంబు
ఘటిల్లెనొక్కొ యనిపింటిన్ గొంత నానాస్త్రశ । స్త్రనిపాతంబుల చేత నొవ్వుఁ దుగ
డాస్సం గ్రామమేల సెయ్యెఁ బో । రినచందంబది యెద్ది చెప్పుడిక దద్వృత్తాంతమా
ద్యంతమున్ ॥ గీ ॥ అనిన గురువీరుడమ్మునీంద్రునకు లవుడు । హయము బట్టుట సౌ
మిత్రులంతరించు । టగచరులతోడ భరతుండు తెగుట రామ । విభుఁ డనిధనం
బగుట విన్నవించుటయును ॥ శా ॥ హాహాకారము నన్ముని ప్రవరుడభ్యర్ణత

—* వాల్మీకి శ్రీరాములను స్తోత్రము సేయుట. *—

*అంత్యాక్షరప్రాసగ్రంథములు కొన్నిటియందిట్టి ప్రయోగము కానఁబడుచున్నది.

మాఖండితే । వ్యూహంబ త్తతిజొచ్చి హస్తకరకాయగ్నం త్రతోయంబునన్ ।
దేహత్యాగసమాచరింప సుఖసుప్తిం జెంది మేలాఁగించిన । ట్లాహైన్యంబవో
లంగిరాఘవుడు బాలార్కప్రభన్ బొల్చినన్ ॥ గీ ॥ మొరసెసురదుందుభులు
గళత్స్వరభిదుగ్ధ ।కుసుమవృష్టులతోన తారొరానుచుగురియు । నవ్యతధారాభి
షిక్తసర్వాంగమగుచు।బ్రదికెనరవానరాసురప్రబలబలము ॥ మ॥ ప్రతిసప్రా
డనుగవ్య మానుడగునవ్వాల్మీకజన్మున్ రఘు । క్షితినాథుండు బహూకరించి
యనురక్తిం దమ్ములుం దానము । సత్కృతిగావించిన న త్తపోధనికు డాశీర్వాద
ముంజేసిసం । భృతమాధుర్యసుధాపరిస్ఫురితగంభీరోక్తిమైఁ బల్కెనున్ ॥ శా ॥
వృద్ధైవగుణ్యము కుంభకారఘటనాన్వేషంబునం బోలెద । త్తద్వేళం గలకిం
చుసీభువన సందర్శంబుసీచేతరా । గద్వేషాదులునిన్ను బొందిసిలువంగా నే
ర్చునేనివుపా।ఖ్యాత్వష్టుండవుసీతేలక్ష్మిని గమో క్తంబుల్ భవత్కృత్యముల్ ॥ చ ॥
తనయుడు చాపలప్రకృతిదప్పియొకానొకతప్పుచేసినన్ । గనికరుణింపగావ
లయుగాని చలంబునవిగ్రహింపగా । జనదటులుండె బుత్రులసిశేంబున జూ
పెడుశౌర్యతేజముల్ । జనకునకెవ్వడం బరమసౌఖ్యవిశేషము లెన్నిచూచి
నన్ ॥ సీ ॥ చిఱుతప్రాయమున హెచ్చిన తాటకవధించి జమదగ్నిసూను గర్వ
ముగుడించి । ఖరదూషణాదుల గాలునిపురికనిపి నారీచు చర్మవర్మములుసించి ।
యోజనబాహునత్యుగ్రతవధియిచ్చి యనిమిషాధీశునన్దనుహరించి । లవణపయో
గాశిసవలీల బంధించి దశకంఠునాహవస్థలినడంచి । నట్టిభవదీయచటులబా
హాప్రతీప।విక్రమాటోపమునకంగలించినిలువ। బద్మగర్భాదులకునైన బంటియై
నిన।జెఱుఁ మీటినసవల్చశిశువులెదురె ॥క॥ పాతాళమునకువరుణా।హూతుడ
నైయేను బోవనుద్వృత్తినపఖ్యాతియిటుసంభవించెను।నీతనయులనిన్నెఱుంగ
నేరనికతనన్ ॥గీ॥ అనినబరితోషమానసుడగుచు రాము। డనఘమీదర్శనంబయిన
యపుడమాకు।సన్నిపనులును సఫలంబులయ్యెవారి।జూడవలెబిల్వబంపుడిచ్చోటి
కనిన ॥గీ॥సంతసమునొందిముని శిష్యసమితినంపె। నతులకోదండవల్లకీహస్తులగు
చు ।జానకీసుతులరుదెంచి సమయమెఱిగి। కౌతుకంబున గురుసమక్షమునసిలిచి॥
క॥ ఘోరదురితాపహంబగు।శ్రీరామాయణముచదివిరి వివిధమగునా। నారా
గరచవదుంబురు నారదులననఖిలజనమనఃప్రమదముగన్ ॥మ॥మనువంశాగ్రణి
యకుమారవరులన్మన్నించి ప్రేమన్ బునః । పునరాలింగనమాచరించుచు బరి
స్ఫోటించుసీతావియో । గనిమిత్తజ్వరదాహముందొఱగి గాఢద్వంబునన్ హ
ర్షణబాష్పనిరోధాలసపక్ష్మనేత్రుడగుచున్ సౌమిత్రతోఁ బల్కెన్ ॥ఉ॥ ఆననవిగ్ర
హంబురుచిరావయవాదికసౌకుమార్యమున్। జానకియట్లదృష్టభుజశౌర్యజిత
శ్రమదివ్యబాణసం । ధానసమగ్రశక్తియునుదంటతనంబునుమద్విధంబయా।

సూనుల యందుఁ జేరఁగొనఁ బూచితి వేయునఁ బల్కె నన్నృపోత్తమున్॥ ఉ॥ దేవర యానతిన్ స్వ
సుమతిసుతన్ సుతర్కలగర్భ వేదనా । క్లాంతభరాలసాంగి నక్కపాముతినొంటిము
గొంచువచ్చి వా । తీవిషమాటవిస్ఫడిచి యేముగుడన్ జడచెందుఁ గష్టముగా । గ్చావివ
శాత్ముఁడు మ్యోవనసంయమి రాముని తోడఁ జెట్లు నన్॥ చ॥ అటమఖయూపదారుహా
రశార్థము శిష్యులు నేము జాహ్నవీ । తటమున కేగుదెంచి నొడదవ్వుల నొంటి విలా
పమాత్మ సం । కటము వరింపఁగా వెదకి కంటిమి శోకపరీతయున్ రజః । పటలవిప
ణ్ణకీర్ణకచభారయు నైనవధూలలామమున్॥ గీ॥ కాంచి నీ వెవ్వ రేల శోకమున వ
బొందె । దనిన నెట్టిగించె వాకునయ్య బలజనక । తనయ నురఘురాజ్యహరుండు మద్భ
ర్తనిం గ్య । నైతినని వన్నుఁ ద్రోయించె నడవి నన చు॥ క॥ విని యూఱడించి యాశ్రమ
మునకుం గొనిపోయి యుటజమునను నుంచి నోప । స్వినులవిచాసమిం చుట యు
వా । రనువున బోషింపఁగ తీపయి దినంబులకున్॥ గీ॥ కనియె నై దేహి వంశవ
ర్ధనుల వీరి । నాగ మోక్తి జాతకర్మాదివిధులు । సలిపితిమి పుత్రుల డమేమ జన
కవిభుఁడు । దశరథుఁడు నీవునొకటఁ జందంబు గాన॥ చ॥ చదివిరి వేదముల్ సకలశాస్త్ర
ములున్ బరికించి రాహవో । న్నదరిపువాహినీవిదళనక్రమధూర్గదివ్యబాణ
సం । పదలఁ బ్రసిద్ధులై రినరపాలక నీతనయుల్ ప్రసన్నతా । హృదయులు నీ శుభా
గ్యమున కెయ్యది మేర తలంచి చూడఁగన్॥ చ॥ అనవుడు రాఘవుండను మహోద్భవ
శ్రేష్ఠుఁడు ముద్వరందుఁగ । ళ్గినగణుతింపవాయస్యశోభృత్యులు నిత్యమును సియుఁ । హాబ
బు ననభిన్నబుద్ధి బొందు మమ్ము బోట్ల ను జేకొం సేల వాగన । మ్మునిశేను సన్నద్ధ
కుటుంబ్రముకర్మకరంబులు . మోచ్చితం డ్రితోడన్ । మోహపరివశుల నూహా ।
పోహపరిజ్ఞాన మూఢబుద్ధుల నాత్మ । ద్రోహులను ముంబ్రోవుము నై । దేహీనంద
నులవల్ల ముదిత హృదయుండైె॥ క॥ కమలాప్తకులీనుఁ డవని । కమునీశ్వరులకు

—॥ శ్రీరాములు సోదర పుత్త్రసైన్యసమేతముగా నయోధ్యాపురంబు చేరుట. ॥—

గిలంచుకొని మూర్ధఘ్రాణము చేసి యధికవాత్స । ల్యమునను మున్నించి యుఱ్హ్వ
రాశ్వముతోడన్॥ ఉ॥ దానవమర్త్యవానరపతాకినులిన్మ్ముల గొల్చిరా నయో ।
ధ్యానగరంబు జొచ్చి రచితాధ్వరమండపవేదినిష్ఠఁ ద్భ్ర । వ్యానుజపుత్రబాంధవస
మన్వితుఁ డై కొలువుండి యాత్మవి । ద్యావయశీలునన్ముని వతంసముగస్థాని రాముఁడి
ట్లను॥ గీ॥ వరుణసంభవనీపుత్రి పరమసాధ్వి । లంక లోనాడు లోకపాలకులెఱుం
గ । హవ్యవాహనముఖమున నైన విధము । ప్రజలెఱుంగ రుమిగుల దూరంబు గాన॥
క॥ ఇందరిజనముల కెల్లను సందేహనివృత్తియొదవు చందము జేయం । పందగుమీ
సుపుత్త్రి । వందనగొని ర్దంపుపాండవున్ హితంబుద్ధిన్॥ ఉ॥ ఆరఘురాముని వీట ని
నుహనీనవరుండు దెంచి కాంచె బె । ల్లారట బెట్ట శోకవిరహంబులు గూఁడగు
మాఁడి నాశ్రమ । ద్వారగనివిష్టదృష్టి యుఖివర్ణయనుంజిపబద్ధవేణికా । ధార

యుబ్రోచ్చలద్గళితబాష్పవినేత్రయునయిన జానకిన్॥ సీ॥ కనిపర్ణశాలడగ్గఱి
జూచియమ్మహీతనయ వాల్మీకి పాదములకెఱఁగి। తనయులు రాకేలతడసిరిపఱ
యోగముకాక పుత్రశోకంబునకట। సిద్ధించెననుస్సృజించిపిరోధులకుబారిగొఱి
యలజేసెనాకోపిధాత। మునివిలాపింపనూరార్చి యేటికిగేస్రుబాసిగొడ్డాఱలె
డుపగిదినడలె। దబలనీవలెదుఃఖాతఁలైనవార। లెంతమహాదూఱనాడిపనెగ్గుగా
గు। సీతనూభవులున్నారునెయ్యములర। దండ్రిమన్నింపగానయోధ్యాపురమున॥
క॥ కాకుత్స్థుండునిబుత్రకోనిరమ్మనిమొనరుగుదెమ్మనికడకున్। సాకేతనగ
రమునకు। న్నాకుభవుడు జనకనందనం దెచ్చుటయున్॥ మ॥ సుతభార్యాయుతుఁడై
రఘూద్వహుఁడు చక్షుఃప్రీతిసంధిల్లఁద। త్రత్తుశేషంబును అగ్రదక్షిణలబర్యా
ప్తంబుగా వించియుం। జితరత్నాంబరభూషణావళులఁబూజించె నృపశ్రేణి
నా। శ్రితమౌనీంద్రవిశిష్టబాంధవధరిత్రీదేవతాకోటులన్॥ క॥ యీసరవిఁగుశలవు
లతో। రాసిగురమొనర్చెదాశరథిచేసెరణం। బాసరవిఁ జనమేజయ। వాసవనం
దనుఁడుబభ్రువాహనుతోడన్॥ వ॥ అనిసూతుండు శౌనకాదులకుఁ జెప్పె తథ్య
ముం ద్వోగ్నిజైమిని చెప్పెన్ జనమేజయుండడుగ నిమ్మేనేతదాఖ్యానము। న్వినిన్
వ్రాసిపఠించినన్ జనులకున్ సిద్ధించు నశ్రాంతమున్। ధనధాన్యాదికపుత్రపౌత్రసు
ఖనానాభోగభాగ్యోన్నతుల్॥ క॥ వెలయఁగనీకథవినుధీ। న్యులుతత్కథలువినగ
నొల్లరుమదిగా। కులరోదలువివరుచించుసె। నలకంఠశ్వనులువిన్నకంకణంబుల
కున్॥ మ॥ కనకాద్రిప్రతిమానధైర్యజగదేకత్రైలోక్యసౌభాగ్యమో। హనలీలానవ
పంచబాణనిజబాహాశౌర్యవీరావిరా। జినయోషాయుతహారిబానగిరిచెంచీకా
మ్యధారాపురీ। పెనుగొండాద్యఖిలైకదుర్గహరణప్రేంఖత్ప్రతాపోదయా॥
క॥ అహితనృపాలమదాంబుధి। బహులహాలిహాదంఘ్రిభాగ్యాంకసరో। రు
హమీనశంఖచక్రని। వహావిశదీభూతచక్రవర్తివిలాసా॥ తోటకము॥ బలభిద్విభ
వామణిమాలలితాంచలసంకులకీలితశత్రుకుభృ। తకులహృత్తతరఁపథాయి
ఝళంఝళనాదపదాంగదసవ్యపదా॥ గద్య॥ ఇది భారతీపతిప్రసాదకరుణా
పాత్ర గాదయామాత్యపుత్ర వినయవిద్యాసముద్ర పినవీరభద్రప్రణీతంబయిన
జైమినిభారతంబునందశ్వమేధపర్వంబున - షష్ఠాశ్వాసము. ❋

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

జైమినిభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

సప్తమాశ్వాసప్రారంభము-

క॥ శ్రీచికురబంధగంధఫ। లీవంచద్గంధభరమలిమ్లుచనుతవా। చాచిణకణసుధా। సేచనసల్లాపనారసింహమహీపా॥ వ॥ అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రునకిట్లనియె నివ్విధంబున బభ్రువాహనుండు పాండవమఖ్యముం దొడరు సమయంబున॥ గీ॥ హంసకేతురిపుసుతులు కయ్యమున బడిన। యపుడు తను శౌరి మన్నించినట్టి తగవు। హృదయమున మాటిమాటికి నెచ్చరింప। వచ్చలంబున బభ్రువాహనుని దాకి॥ శా॥ బలిమి స్వేవురుపార్శ్వరక్షకు లెదుర్పన్ దుస్సిహూటాడి బిట్టులుకన్ వాని దెరల్చి తీవ్రతరబాణౌఘంబులన్ జేరుచె। కేలుగా నేసి తదస్త్రముల్ విఫలముల్గా వించి సంగ్రామదో। హలిన్నైగిటనిగించె మాలాలనిన పంచాక్షౌహిణీసైన్యమున్॥ వ॥ అప్పుడు॥ చ॥ చనమున నొండు తేరురభసంబున నెక్కి కిరీటినందనుం। డలమి మరాళకేతను శరాంగము రూపఱ నేయుచున్ శరంబులు నిగిడించి వాని బెనుమూర్ఛితు జేసి సహస్ర మేదినీ। శులగలన్ సరథ్యరథసూతముగా దెగటార్చి యార్చినన్॥ చ॥ కినుక సువేగుడడ్డపడి క్రీడికుమారు నురంబు గాడబా। నవక మేసి మూడుబలు నారసముల్ దొడిగాతపత్రమున్। ధనువు బతాకయుం గెడపి తద్రథయోధసహస్రమున్ బృష। తలనిహతిగూల్చి చున్ దశశతప్రదరంబుల ముంచె నాతనిన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సువేగుండు శరవేగంబు చూపిన॥ మ॥ సురరాట్పుత్రుడు తావ పావక పరిస్ఫూర్తిన్ విజృంభించి నిర్భరశౌర్యోన్నతి వాని బాహుబలగర్వప్రౌఢి వారించుచున్। శరజాలంబుల శుభ్రవారణఘటాసంఘంబు బంధించి త। త్తురిమూర్ధాశ్వంబు లేబరోత్తరములన్ గప్పెన్ సమిద్భాగమున్॥ ఉ॥ వెండియు నాగ్రహంబున సువేగుని మధ్యము ద్రెవ్వ నొక్క బాలుకాండ మడర్చె వానికరలాఘవ మేమని చెప్ప దూచి ఖ। ట్లుగడ సమంబుగా దెగిర ణోర్వ్యప యుంబడ కంతలో జపుః। ఖండములై సురలొ బెదరగ వ్యతిషట్టి యురంబు దాకినన్॥ క॥ నిలుపోపక తడు మూర్ఛా। కలితుడగుచు వొన తెలిసి ఘన భుజశక్తిం। బొలియించె బార్థుయోధవ। నులబఙవ్వుర బ్రళయకాలరుద్రుడు బోలెన్॥ గీ॥ బభ్రువాహను చే నాజి బడిన దొరల। దప్పరంబున జిత్రాంగదాసపత్ని।

యగుచు నలూచిక్షతముంబునన రయుచుండె దగు విశల్యాదివివిధౌషధముల చేత॥ సీ॥

—※ అర్జునుండు దనకుదోచిన దుర్నిమిత్తంబులు వృషకేతనుతో దెలుపుట. ※—

అప్పుడు ధనంజయుండు వృషకేతుతో సైన్యావశేషము కాక సకలవసు। ధ్రులు నష్టమయ్యె నీవును నేను శేషింపబడితిమి హంసధ్వజప్రముఖులాజి। బద్ధ్యమానుడను బట్టుపడితిమి నన్ను సాళ్వక్రమ క్షేమియును గానిరాకపోయె। దనతనుచ్ఛాయయు స్తకహీనమైతోచెగను గవవిస్ఫులింగములుదొరగె। దుర్నిమిత్తంబులివి గాకతోఁచెఁ బెక్కు। చాపు వనినింక లంకె గాఁ జనదు మొదల। సహస్రజకారి తాంగుడ వస్వయాభివృద్ధికై నిల్పునీవైనవిదుర్నీతి। నీకు॥ వ॥ అసిపత్రవ్రతదీక్షోపగుంఠై పాంశవాగ్రజుండు మద్ధ్యజాతిక్రమంబు నిర్వక్రంబగునని యొనర్చిన క్రతూపక్రమంబ పక్రమంబయ్యె చషాల కలితంబగు ఖదిర బదరీ పలాశబిల్వయూపకలాపంబులోపంబయ్యె వసుమతిలింప జంహజనంబు సంపాదించు చతుష్షష్టిసలిలపాత్రాభిషేచనవిధానంబు తిరోధానంబయ్యె అధ్వగారంభ సముత్తంభితంబగు విహిత శతకలాకార చిత్రార్థ్రాజిన పయోజి తాతపత్రవిలాసంబు నిరాసంబయ్యె సవనమంటపాభ్యంతరంబున హర్షమానులైన పరిస్తూపలాజ పరివర్షి మహర్షిపుంగవుల మంగళాశీర్వాదంబులర్ధవాదంబులయ్యె అవభృథస్నానసమయంబున సముచితమాల్యానులేపనమణిమయవిభూషణాంబర విరాజమానంబైన గోగీసహస్రంబు కరకమలంబుల ధరియింపు కాంచనదండమండిత చమరవాలచాలన ప్రచారంబు దూరంబయ్యె రుక్మిణీసహాయుండగు వ్రండరీకాక్షునగ్రపూజాప్రసంగంబు చుభంగంబయ్యె కావున నుదీర్ఘజీవనంబు ప్రయోజనంబు లేనదు సంగరమరణంబు శరణంబు నీవు కృష్ణదర్శనంబుల పాలికింజనుమనిన వృషకేతనుండు కపికేతునకిట్లనియె॥ మ॥ పతికుర్వియును నేలతూపిర విబింబంబుల్ప్రవర్షిపై ప్రాలినన్। గలఁ

—(※) వృషకేతనుండు పౌరుషంబులాడి బభ్రు
వాహనుతోడ సమరంబునకు దలపడుట. (※)—

కన్నైవ్వరికి వెన్నసూపుదు నేవాక్కల్ గట్టిబృందారకుల్। దలపడ్డన్ బలిమిన్ జయింపఁగలనే తిక్ మా ప్రసూతి గాత్రవృత్తిలువన్ శక్తులైన నన్నుదిర్చికలనన్ సిప్రాపు నాకుంఠకోన్॥ గీ॥ స్వామి సఖిగోవహీనుపర్వప్రయోజ। నాథనైమై మేనుపోవుం గుధవ్యాత్తుఁడైన్వఁ। డతఁడు కైవల్యసౌఖ్యంబులను భవించు। ననుచుఁ జెప్పుదురఖిలధర్మార్థవిదులు॥ క॥ ననుఁజిత్తగింపుమని చ। య్యావ్రమొకిరిర ధాధిప మాధుఁడై భుజగర్వంబున బభ్రువాహను నెదిరించె। నెను వృషకేతుండు రెండు సేనలు భోగడన్॥ గీ॥ అట్లెదిర్చిన వృషకేతుఁ డప్పుడు గ్రీడి। సుతుఁ డుమారొరనిసాయకత్రితయమే। యనవియురము గ్రుచ్చి ధర్మయాతె నధికతృష్ణ। భోగవత్యంబువులు గ్రోలఁ బోవునట్లు॥ క॥ వరసూనుఁడప్పుడు కరణాన్। డిరుమూడుశిలీముఖంబు లేదసించిన

నా। ద్విరయంబునఁ గోలాఁకనివా। నిరథముఁ దునిమెన్ సజేతుహయసూతము
గన్॥ చ॥ ఆరవిపౌత్రుఁడొండొక శతాంగముఁ గై కొని హేమపుంఖవి। స్ఫారశిలీ
ముఖౌఘములఁ బార్థసుతుం దెరలించి క్రమ్మఱన్। జేరలఁ గూల్చ వెండియును దీవ్ర
తనొందు రథంబుతోడ నవ్వీరుఁడె మర్వఁ గాఁ దునిమె వేయి రథంబుల వాఁకనా
తఁడున్॥ మ॥ నరరాధేయతనూభవుల్ మఱియు నానాదివ్యబాణంబులన్। సరి
పోరన్ వృషకేతనుండనలపర్జన్యాంతకాద్యాదిని। ష్ఠురనారాచపరంపరం
భోదువనాటోపంబు మీఱన్ బురం। దరపౌత్రుండవి త్రుంచె నన్నియును దానా
రాయణాస్త్రంబునన్॥ గీ॥ కర్ణజునిఁ జూచి యిట్లనుఁ గార్ష్ణి యపుడు। పోలిసేని
సేనమద్భుజావిలసనమున। వృత్రుఁడమరేంద్రు నెదిరించు విధము గాక। మొందుఁ
బోవచ్చునే కు రా యెదురననుచు॥ మ॥ దరహాసంబున బభ్రువాహనుఁడు రాధా
పౌత్రుమాద్యద్భుజాం। తరమున్ దూఁటనురుచ్ఛిలీముఖము సొన్పన్ దూఱి బ్ర
హాండక। ర్పరముం దాఁకి ధరిత్రిపైఁ బడక సర్వాశ్మావృదాసావధిన్। శరధుల్ చు
ట్టుక ముందుహూళాలముననాజస్థలిన్ వ్రాలుచున్॥ గీ॥ కుదురుకొని కర్ణజుఁ
డుక్రీశకొడుకు నుద్ధురాస్త్రహతి నొంపఁ దలఁచుఁ బోల్చ యామగిఁ దరణి, బింబము
రయంగ నెగసి రథంబు విరిగి। పడి యెదర మీఁద సంపాతిపక్షిఁ బోలె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగు
నం బడిన బభ్రువాహనునవలోకించి॥ చ॥ తొడరి మరాళకేతనునిఁ ద్రుంచి పదు
షప్రీతిఁ దీర్పనంచు బ। ల్విడి వృషకేతనుండురుశిలీముఖమున్నిగిడింపఁ ద్రుంచి క।
వ్వడి తవయింపు బిట్టెగసి వానిపయిం దరికొండకై పడిన్। బడిపడి గెంటి మంటశ
రపంచకముం బొడిగేసి యార్చెన్॥ గీ॥ క్రీశతో డుతనను వృషకేతనుండు అరిదమి
లఁ గ్రుంగ రాధేయునంతవాఁడు। నిలువుమనెనిన్ను వీరునల్పునకం టె। యొక్కఁ
ముగినప్రతాపించుచున్నవాఁడ॥ క॥ అను నెడఁ బార్థజుఁడొకశర। మునఁ బగిలి
చెఁ గర్ణసుతుని మూర్ధమతఁడు నా। శనిముంచెఁ బెక్కుశరములు। జనమేజయ
యుగ్లు భయదసమరంబయ్యెన్॥ చ॥ అరుదుగ ధాత్రిఁ గొంత దడవంబరమూగన్
ముచందుఁ గొంత ప్రొద్దగదము లెక్కయున్ విరథుండయ్యె ముబోరి రిపంచ్చరాత్ర
ము। ల్వనముల తచ్ఛరీరపలలంబులఁ ద్రెంచుక పాఱవల్లడన్। గెరలి యుహాద్రిశరం
బుఁ దమకించుచుఁ బైకొనఁ గాకఘూకముల్॥ క॥ ఇప్పగుసువనమ్మ్యయుక్తరు। దెప్ప
రముగఁ బోరు నెడఁగడిఁది బాణములన్ నొప్పించి బభ్రువాహనుఁ డప్పువృష
కేతుఁ బలికె నాగ్రహము మెసఁగన్॥ క॥ ఇన్నదివసంబులు మాఱొకని। నన్నెదిరి తెనిలిచి
మేలనందగుఁ గలరన్ నిన్నుఁ బోరిగొనక విమపము। దిన్నిలువుము నేఁడు వాసుదేవు
నిపనుచున్॥ చ॥ కనుఁగొన్న యర్ధచంద్రవిశిఖంబడరించి కర్ణసూతియు। త్తుని
యలు సేయుచుం జెలఁగఁ దొడనె హేమవిచిత్ర నాయకం। బున మెడత్రుంపఁ దచ్ఛి
రము మెండెము పైవటియుంచి చెండుభం। గి నెగసి కృష్ణుఁ బేరొకను ముఁగ్రిడిప

దంబులప్పుడు వ్రాలినన్ ॥గీ॥ అకట బంధంబువడుచుఁ బ్రత్యర్థి సేన। నద్భుతంబుగ మడియుచున్నవు పార్థ। జతనమణికుండలాన్వితమగు శిరంబు। కరమున ధరిస్తివి.

—* అర్జునుండు వృషకేతుమరణంబునకు శోకించుట. *—

గుల శోకము వహించి। సీ॥ రక్తాక్తమాత్రికారాతి మూర్ధాబ్జాంఘ్రి శాలినాఁ జెరిత్తచంద్రకొంటిఁ। బుత్రపౌత్రాలంభమునకుఁ పైకొని యబ్జహితునితోడ విరోధమియ్యకొంటి। నభిమన్యు పింమట నన్వయస్థితికి నెన్నఁగ నీవు గలవని నమ్ముకొంటి। గుణనిధానము నిన్నుఁ గోల్పోయి మహారి యాధిష్ఠి నుంచి త్తము దప్పఁ జేసికొంటి। నకట మఖవాజి సాధించునప్పుడు భీము। నెదుర ప్రతిపక్షులను సమయించి నేఁడు। నాకుఁ దోడయి వచ్చి జన్యమున సమసి। యిచటఁ బక్షుల పాలైతి వే కుమార ॥గీ॥ అంబుజాప్తుండు లేని నభంబు దివియ। లేని గేహంబు లింగంబు లేని పీఠ। మప్రయోజనమైనయట్లఁ ఘురాత్ము। నీవు లేని జయంబది నిష్ఫలంబు ॥ వ॥ అని ధనంజయుం డుత్తచ్చిరంబు శరీరంబునం జేర్చి మూర్ఛితుండై తెలసి బహుప్రకారంబుల నంబలవింపన తనిం గనుంగొని బభ్రువాహనుం డిట్లని యె॥ గీ॥ వైశ్యుండఁ గాన సంగ్రామవనధి లోని। వీరకోటిరమణులకు నెలువగంటిఁ। గర్ణసూనుని శిరమనఘుఁడంబు దీని। భవునకర్పించి పడయుము పాశుపతము॥ క॥ అనవిని కిరీటి కర్ణాసు। తుని మస్తము రథము పైఁ గుదుర్పఁ జిచి యదిం। గనుఁ జుచు బభ్రువాహనుఁ। గని యిట్లనుఁ జటులసజ్యగాండీవధరుండై ॥ వ ॥ వినుము గనేటికిన్ దలచు ప్రేతెను శూరుఁడవైన నిల్పుఁడీ। పరుసదనంబు చూపుమని పాండుతనూజుఁడు చిత్తజల్లుగాఁ। గురియు పయోధరంబు క్రియ ఘోర శిలీముఖవృష్టి ముంచినన్। ధ్రువమున బభ్రువాహనుఁడు చూ లెబలంబులు గూలెనల్గినన్ ॥ శా॥ మూఁకల్ గట్టిన యోధయోధ పహరుల్ మొండెంబులై గాలఁగాఁ। దూకంబుల్ సెడి తేరులాకసమునన్ దూలంబులై తూలఁగా। నాకొంటేయు శరాగ్ని మించి జటిలంబై గోపురాట్టాలక ప్రాకారంబులు మున్నుగా మణిపురిన్ భస్మంబుగా వించినన్ ॥ శా। ఆ సంరంభము బభ్రువాహనుఁడు బాహాశక్తి మాయించి తో। ద్తోసూతాశ్వకపింఛములన్వరుసమూఁడు న్నాల్గునేనమ్ములన్। వేసోలించుచు నుగ్రభల్లములనప్పీరుండు గారింపఁగా। గాసింబొందెఁ గిరీటి సన్నిహితగంగాశాపసంవిష్టుఁడై ॥ క ॥ అవ్వేళ దివ్యబాణము। లెవ్వియుఁ బని సేయకున్న నెదవడి మదిలోఁ। గవ్వడి దూలఁగఁ గని మొల। నవ్వుచుఁ జిత్రాంగదాతనయుఁ డిట్లని మొకన్ ॥ శా ॥ మాతల్లిన్ వనితామతల్లి నిసభామధ్యంబు వందొల్లియు। ప్రీతుల్ పలికిన పాతకంబు వడఁ జేరెం గాలమిప్పేళని। న్నాతఁకంబున బెట్టుచున్న పిత్రుప్రాశల్యసజికించినన్। సూఁతుం గృష్ణుఁ దలంచుకొంమనఁగ నచ్చోఁ బుట్టినను త్వా తముల్ ॥ సీ ॥ నెత్తురునషీకం చెనిర్గదంబు బుబ్బి వీచెశరఘాతి ఘుఁగుఘూఁరుత్తు।

విరివిగాఁ గప్పెఁ గావిరి దిగంతముల సంగ్రామభూస్థలి మూఁడుద్రవ్యాలవ్యా
రాతెరులాఁక సహస్రము తెల్లెడల నిచ్చి దట్టించె ధూమ్రాళి తాఁకగణము + పింగళేక్ష
యాయుధంబులు మండె నుజ్జ్వలప్రతిసూర్య మండలప్రభలు వెలిఁగె ॥ బభ్రు
వాహనుండు పాండవమధ్యము । ప్రాణహానిఁ నిష్ఠురప్రచార । జాగ్రదుగ్రశ ।
రధిసంచితజ్వాలాధి । ధానశరము వింటఁబూనుటయును ॥ శా ॥ ఆవిఖ్యాతశ
రంబు హాలహాలసప్తార్చిశ్చటబో గ్రాలుచుఁ । రావీక్షించి సురేంద్రసూతి వివి
ధాస్త్రశ్రీ నివారింపది । ద్వ్యావాఃపృథ్వ్యగ్రోధమై నిగిడె క్రౌర్యస్ఫూర్తిఁ మై
బంధురగ్రీవంబుఁ వడిఁ ద్రుంచెఁ దచ్ఛిరము లక్ష్మీనాథుఁ గీర్తింపఁగన్ ॥ గీ॥ అ

—* బభ్రువాహనుం డర్జునుని జెగ వేయుట: *—

హామకరుఁడు త్రాగతుండై వశుక్లపక్ష కార్తికైకాదశీభానువాస । రము
నను స్తమయ వేళ వ్రాలెఁ బతని తలయు నట్టె యు వృషభకేతనుని మ్రోల ॥ వ ॥
అప్పుడు కర్ణజపూర్వక । కుప్పసు హాస్యములు రత్నకుండలరోచుల్ । గప్పు
కొని మెఱసె నధరబతి । యొప్పారెడు సూర్యబింబయుగళము ఁబోలెన్ ॥ వ ॥ ఇ
ట్లు విధంబున బభ్రువాహనుండాహవముఖంబున వృషకేతనకపికేతనులవధించి
జయోత్సాహంబునం బొదలి మగుడి నప్పుడు పురంబున ॥ సీ ॥ కొలఁది గాఁ బన్ని
రు చిలికించి కప్పురంబున గృహాంగణములు ముగ్గువెట్టి । సమకట్టు చీనాంబరము
లతో బెరయఁ జిత్రములుగా మకరతోరణము లెత్తి । యెడనెడ వారమృగేక్షణా
నృత్యసౌఖ్యములైన వివిధ యంత్రములమర్చి । సాంబ్రాణి ధూపవాసనఁ గదం
బించు వీధుల మంగళద్రవ్యములు ఘటించి । భూరి జయవాద్యఘోషములు ప్రభు
కలగ । పౌరజనులెదురుకొన సంభ్రమమున బభ్రు । వాహనుఁ డేనిం దప్రి
సుతుఁ డాహవమునఁ దెగుట । గావిచారించి చిత్రాంగదాధూటి ॥ ఉ ॥
తల్లము ప్రకటలై కలఁగ నొత్తి పమూర్ఛవహించి ధారుణిం । ద్రెళ్ళిన ఁ జేరియ

—(*) అర్జునుని మరణంబు విని చిత్రాంగదాది యంతఃపురస్త్రీలు దుఃఖించుట. (*)—

త్తరుణిఁ దెచ్చి యులూచి యురంబు మోముఁజోఁ త్తిల్లఁగ మోదుకొంచుఁ బరిదే
వన మొందఁ బురీవధూజనం । బల్లుకఁ జేయు రోదనములంతి పురంబున నిండఁబ
ర్వవన్ ॥ వ ॥ తత్కోలాహలంబాలకించి బభ్రువాహనుండంతఃపురంబుం బ్ర
వేశించునప్పుడు ॥ శా ॥ నేలన్ రాలినహారవల్లికలు ఖండీభూత పాటీరయూ ।
ర్వాలాబాష్పతహేమపాత్రికలుఁ బ్రభ్రష్టాగ్రసీరాజన । జ్వాలాకోరకితాంగ
ణంబులు నసిశ్వాసంబునన్ ఘూర్ణిమం । బాలోకించుచు వచ్చి కన్గొని యొకో
త్రాంత లందర్లలన్ ॥ గీ ॥ కాంచి యట్లు రుసహాకార్శ్యం గారవదన । లెడల నేటికి

నింతవాఁ డిడిచి యేఁగ్వ । ననదృశానందకారణంబైన యశ్వ । జయమునం దిట్లు శో
కింపఁజేయ నైయునిన ॥ క ॥ తరువున జనించి వైశ్వా । నరుఁడు తరువుఁ గాల్చు వి
ధమున నుబ్రుతుఁడవై । నరున కదఁ మొంచితండ్రి పౌరిగొంటివి విధవ కేలఘూ
ర్ణము లింకన్ ॥ క ॥ కాంతుఁ ధనంజయుం ముఖమునఁ । గాంతు ధనంజయుని ము
ఖంబుగాఁ బునఁ గొనిపో । న్యంతముఁ బొందిన విజయా । భ్యంతికమున కన్నుఁబ
న్నగాత్మజ వలికెన్ ॥ ఉ ॥ నా యెలదోఁటలో మొదలనాటిన దాడిమపంచకం
బుసి పోయిన రేయి దగ్ధమయిపోయె నిమిత్తము లేక యల్ల కొం । తేయునికీ ముగం
టిఁద మణిఁ గనఁ బల్లిమ సూరుఁ జూచి ప్ర । తి వెతిరిగి ట్లు చేయుఁ గృత్యహత్య జ
యంబని కోరెదె మనన్ ॥ క ॥ అనబభ్రువాహనుఁడు ప । ద్వ భయమునఁ గల
గి మోము వెలవెలవాఱన్ । గొనియె మసపుడు తల్లుల । జనకుఁడు పడియున్న
ఘోరసమరస్థలికిన్ ॥ గీ ॥ చేర నరుగుదెంచి చిత్రాంగదయు భోగి । రాజసు
తయు దివిజరాజసుతుని । పాదపంకజముల పైఁబడి యుండంద । పొదలు శోక
వహ్నిఁ బొగిలి పొగిలి ॥ సీ ॥ త్రిదివిజులఁ దత్తిమి ఖాండవమున సప్తార్చికి ధారవోసి
నయశోధనుఁ డుసీఁడె । నిటలాక్షుతోడ నెకరాటి పోరి పాశుపతము గొన్నవి
క్రమోద్ధతుఁ డుసీఁడె । కాలకేయాది రాక్షసుల నుక్కడఁగించి జయము గైకొని
న సుభటుఁడు వీఁడె । కలనఁ భీష్మాదియోధుల గర్వమడలించి పసిమరల్చిన
బాహుబలుఁడు వీఁడె । యగ్రజునకును రాజసూయాధ్వరప్రశస్తి నెరపిన భ్రా
తృవత్సలుఁడు వీఁడె । యదుకుమారుల సరకు సేయక సుభద్ర । గడిమిఁ జేకొన్న
పౌరుషశాలి వీఁడె । గీ ॥ అని విలాపించి వృషకేతనుని శిరంబుఁ । గాంచి తల్లులు
దిగిచి వక్షమునఁ జేర్చి । చంద్రికనిదీప్తి కీట్లునా తండ్రి నిలువ । నగునె నీకంచు బ
భ్రువాహనునిఁ జూచి ॥ మ ॥ తనయా చంపితికంటె సూను [illegible] మంబు నిం
దేమికి । తనసీను జెందెదవు ముంబు వెంట సేకొరోఁ గూర్మిన్ హస్తినాపట్టణం । బు
నకుం బోవఁగఁ గల్గె బంధువితతంబు రాజింపఁగా గల్గెనా । దసిజేతుం గలయంగఁ
గల్గెనె నవోద్గ్ర నంబి తయ్యాసలన్ ॥ క ॥ జనకుని జంపిన మగఁటిని ।
జన ముగ్రుల మంమునిపుడ చంపుము జననీ । జనకవధం బొనరించినఁ ।
గని మోము భోగ [illegible] వనికన్న ఘనతటకీర్తిన్ ॥ గీ ॥ ప్రియుఁడు పరలోకగతుఁడైన పిద
పసతులకు గమన మెందు సహకృత్యంబు దగిన । తెలుఁగు గా పింపఁబను [illegible]
ర్చికో నెద । మగ్ని ముఖమునఁ బతివియోగాగ్ని మనిన ॥ శా ॥ ఆ బాలచంద్రికి మున్ హ
యంబు దొంగను మన్ సాష్టాంగదండప్రణా । మంబే చేసిన నాదరింపక సభామధ్యా
బున న్మెచ్చ [illegible] నా । క్యంబుల్ పల్కఁగ సంభవించెఁ బితృహత్యాలబ్ధి [illegible]
[illegible] ధ్యాన [illegible] ॥ క ॥ మును ధానుదయిం
చిన వేళ నని కృష్ణు [illegible] ఫణిసుత । న

సుజంపకపెనుపెనఘునుసకులోనైతిక॥ క॥ కావుననిత్తనువనలములో వేశ్చద
ననిరవనిమూలూచిపలికె నేలా వేగపడెదమ్మృతసం। జీవనమణిగలమతంత్రనే
షునివగరక॥ గీ॥ తులికపానుకిశంఖకరోటగాది। ఫణులమణివి ప్రథమపర్వంపర
లు మెఱయఁ। గాఢురదిమృతభోగిరక్షణము గాన। దరుడభయపన్నగులకిచ్చెఁ

—(*) ఉలూచి చిత్రాంగదనూ రార్చిమృతసంజీవనీరత్న
బు దెచ్చుటకు పుండరీకుని పాతాళంబునకనుచుట. (*)—

గాళగళుఁడు॥ మ॥ బలిమిం జేకొనరా మసామమునఁ దప్పక్ బుండరీకుండు చే। క
లాధారత్నము మత్పుత్రి ధాతుజనియై కల్యాణి తాటంకము। గళసూత్రంబులు
చేతికిచ్చి ఫణిలోకస్వామికిముదంశ। త్రైయముంగా వినిపించియుంమణి వెసం దె
మ్మంచు వీడ్కొల్పవల॥ గీ॥ విక్రమించి బొందక యుండ నవ్విజయకరణ। సుతుల మే
నులుమూర్కొని యతఁడువీరి। నేమఱక యుండుఁడని వారి నెచ్చరించి। కదలి వెసఁ
జొచ్చె వసుమతీగహ్వరంబు॥ సీ॥ అయుత యోజనసువర్ణాశ్వత్థ గహనఖేలత్పన్న
గము వితలంబు పొచ్చి। ఫలిత కాంచనశమీ పాదపచ్ఛాయా విలాసవాసము సుత
లంబు గడచి। శాతకుంభరసాలసాల చిత్రానేక తరుసంకులము మహాతలము దాఁ
టి। మరకత మాణిక్యమయచందనద్రుకాంతారాంతరము రసాతలము వెడలి। కని
యె భోగవతీతీరవనవిహార। హాటకేశ్వరభవన డోలాధిరూఢ। గూఢపాతాళకన్య
కాగానగుంభమాన। తాళకోలాహలమ్ము పాతాళతలము॥ వ॥ కనుంగొని॥ గీ॥ ఆ
చట భోగవతీస్నానమాచరించి। నియతకృత్యంబులెన్నియున్నియును దీర్చి। పుండ
రీకుఁడు హాటకపుండరీక। షండములహాటకేశునర్చనము నచ్చి॥ మ॥ ముకుటన్యస్తక
రారవిందుఁడగుచున్ముగ్ధేందుచూడావతం। సకునిన్వేడ్కొనిమూర్ధ్నరత్నఖచితా
స్థానిన్విలోకించె వా। సుకి కరోటక తక్షకాది భుజగేశుల్గొల్వ దీపించువం। దక
వాణిస్మరణవ్యాపోదయుదవి స్యాశేషునాశేషునిక్॥ చ॥ కనివినవయంబు గ్రం
దుకొనఁగాఁ బ్రణమిల్లి యులూచి నాల్కకుం। దనవు మెఱుంగుఁ గంఠములును దాళి
యుఁ జూపికిరీటిధర్మనం। దనముఖవాహరక్షణచణస్థితి సేగుచు బభ్రువాహనుమా।
రోనిహతుండయ్యె తనయుంబతి దానము సేయఁగాఁ దగుక్॥ చ॥ ధరణితలం
బు ముస్తమునఁ దాల్చి యొప్పి నిజీవకోటికిచ్చు। రమసుఖానుకూలముగ మధ్యమలో
కము శైలధన్విక్కిం। బురజయమిచ్చి వేలుపులఁ బ్రోచితి వేగతి నెన్ని చూచినక్ బరపు
రుషోపకారములు పన్నగనాయక నీవిహారముల్॥ క॥ కావున నీ సిలవు మునస
దావిషధరముఖ్యరక్షితంబగు మృతసం। జీవని యొసఁగి సఖువదు। జీవింపఁ జేయఁగదఁ
దాఘుఁడనిన శేషుఁడుపలికెక్॥ క॥ హరిభక్తిపరాయణుఁడు। స్మరునిజనుంపంగ
నాదినారాయణుఁడో। కరుఁడు *నుదకరుఁగ నెవ్వరి। తరమత్ని నెడుర్చనద్బ్బు

తంభిదియనినన్॥ క॥ అపుండరీకుఁడు నుఁబ్బ । ధ్వీపతుతెన గారు విజయుం దిక్కొనగం
గా। శాపహతిం బుత్రుచేతన। రూపఱి గాకనిన విని కరుణదళుకొత్తన్॥ క॥ మృత
సంజీవనమణియును। మృతకుంభమునొసఁగదను సమీకమహితుశత। క్రీతుసుతుం బ్ర
తికించి జగ। త్త్రితయంబునఁ గీర్తి విస్తరించెదననుచున్॥ క॥ కృష్ణునిశ్చయుండగు
శేషుని ధృతరాష్ట్రుండనెడు ఫణి గదిసి యిట్లనుసం। చితవస్తుజాతములలో। విత
రణులకునొసఁగ రానివియు లేవెచటన్॥ గీ॥ అయినను నాక విన్నపము మర్త్యులన్న
తవాదు। లిచ్చినను వారి మొదఁ ఫలియింపనేర। దమృతమును రత్నమును బోయినపు
డ ఫణులఁ బైసి చేడిపోవుఁ దుడి నీరుపాములగును॥ క॥ గరుడుఁడు మతోలుక తిరుగును।
పురములనాడింతురుదరపోషణములకున్। బాజోగుల పెట్టెలనిడి। తరుణులొలు
చుకొంద్రు మణులు తలతలవారికిన్॥ గీ॥ మును మతంగశాపము నవమున తేయుఁడ।
కటిడికి రౌకత కెటిఁగాక యివ్విధంబెటింగి నేసుధారసరత్నంబు లేలవ నకుమ
గుడనిచ్చువతఁడు॥ క॥ మత్తకరివిభుఁడు మాత్యుఁడు। మొత్తనియంకుశము పేసి మీఱి
నడచెనే। నొత్తిమరలింపఁదగునీ। చిత్తంబికననినఁగుచు శేషుఁడు పలికెన్॥ గీ॥ గో
పసూనులఁ గ్రేపులఁ గోధనములఁ। గమలజుఁడు నాఁచి సత్యలోకమున నన్న సపుడె
ప్రతిసృష్టియొనరించె నాప్తుఁడైన। క్రీడి బ్రతికించుటె దొడ్డు కేశవునకు॥ క॥ పుణ్యపు
డకరులిశంబగు। నారాయణుకరుణ గలిగినను లేకున్నన్। మేరువు తృణమగుఁ ద్వ
ఘు। కారుణ్యము గావె వజ్రకవచము మనకున్॥ వ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రుండు శేషున
కిట్లనియె॥ క॥ వనజోదరుండు వాసవ। తనయుని రక్షించునటసుధారసమణులన్।
బనిలేని ప్రయోజనమి। చ్చి విరక్తి మేలఫణులఁ జెఱచెదననిపన్॥ గీ॥ పుండరీకనిబా

—*పుండరీకుండు శేషుని చేత తిరస్కృతుండై మరలి యాలోచిక డకువచ్చుట.*—

చి శేషుండు పలికె। మాకులము వారు సంజీవమణియు సుధయును। నీవు హరికి క్రీడి
బోరి చనిన వేగుమనిన। తిరిగి యాతండు వచ్చిన తెరువు పట్టె॥ ఉ॥ సంగరభూమి జేరిషు
న సారసముజ్జ్వలదీపమాలికా। సంగతబభ్రువాహన జసైన్య సురక్షితుడైన పా
ర్థు ప్రేమా। లంగడు దూలిదీనదశలంబలరించెడునయ్యలూచి చీ। తాంగదలంగ
నుంగొని దురంత విషాదముతోడనిట్లనున్॥ శా॥ తల్లీ నీజనకుండు శేషఫణిరత్నంబీ
కలోభంబునం। ధిల్లంబల్కరసి వచ్చితి విరక్తింబుత్రదత్తాగ్నిలో। జె
ల్లుండి యుండనున్నగాళ్లిన చెవికిం జేదైకరోరక్రుధా। వెల్లద్రుమ్మికుటిమండలుం
డగుచు జెవిల్లుండి పెల్లీసుమన్॥ శా॥ ఎట్టా శేషుడు పోతరించి సభనన్నెగ్గా
డెనా రత్నమీ। డట్టావాసుకి తక్షకాది ధృతరాష్ట్రామాత్యకోటల్ప్లు। ట్టా
నిల్తురు గాకనన్ను సమరక్షోణిన్ విజృంభించియా। గట్టా మాలివిభుం డెదిర్చినన

* ఇచ్చట నీనువణకమవధారణార్థకము.

హుంకారంబువారింపవే॥ క॥ అనిజనయుగ్రములదెసగ్రొనియున్ననుబభ్రువా
హనుఁడుచిత్రముగా। గొనివచ్చెదమృతసంజీవ। నమణిమునుధాత్రసంబునగవ
కుడమెచుఁడ్॥ క॥ మాతంగరథభటాశ్వపరీతుడగుమద్రోవవ్రుంజరిందుచూ

—* బభ్రువాహనుండునురగులతోడి యుద్ధంబునకేగుట. *—

పన్। గాతాళంబునినిలువక। పాతాళంబునకుబోయిపౌజులుసేయన్॥ గీ॥ శం
ఖభేరీమృదంగనిస్సాణభయద। రావములుదిక్తటంబులప్రక్కలింప। శేషుడి
ట్లతదతుకమూషకాదక్రుళికవాసుకీకర్కోటకులగనుగొని॥ ఉ॥ తెంపునబభ్రు
వాహనుడరుదెంచెరణంబునబన్నగంబులన్। ద్రుంపకపోడుకట్టకతోధృతరా
ష్ట్రుడుగ్రవినీతులా। లింపగబట్టిపట్టెబనిలేనివిరోధముమీరతెల్లనా। పంపున
బోరికింజనుడపారబలంబులతోడ నావుడున్॥ ఉ॥ కుండలిరాజునాజ్ఞభుజ
గుల్వెగ రత్నకిరీటముద్రికా। కుండలమాల్యచందనదుకూలములన్ ధరియిం
చివాహవే। దండగధాధికాయులయిశార్కొని మార్కొనవొప్పసేనలా।
రెండులయంశకభ్రుకుటిరేఖలపెంపుదృణీకరింపుచున్॥ మ॥ అనికిందూకొ
నిదందశూకచతురంగా నీకముల్పంచయో। జజ్వలద్రోసండిభీషణ విషజ్వా
లావళిన్బభ్రువా। హనుసేనంబరిమార్పవో నధృతరాష్ట్రామోఘ దివ్యా
స్త్రశ। స్త్రనిపాతంబులనేకవింశతిసహస్రవ్యూహముల్ద్రుంగగన్॥ గీ॥ విజ
యసుతుడల్గి మాయావిశిఖ చేయ। ద్వి త్రిశతసంఖ్యఫణముల విషధరముల।
శిఖలమర్గి [illegible] జెవరుతచ్ఛిర్ణమణులు। విలయమునరాలునుల్కలవిధముమెఱ
సె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నంగేకలోకంబుకదిసి చీకాకుపడంగా కోదరంబులయు
దరంబులుచించుపుటంబులంజించి ప్రేవులు ప్రోవులువడంగెడసి వాలికలు పే
లికలవిధంబునం దూలంబూలుటగనుంగొని యరుకమారుండు మధువర్ష బా
ణంబుప్రయోగించి॥ క॥ నిలువకపిపీలికాస్త్రం। బులుకమెయిందొడిగి దొంగ
సంమువలవదె। కులుంచీమలు వెలువడివడి। దొలిచెశరీరాస్థులెల్లదొంటులువా
లన్॥ క॥ చిలువదళవాయులప్పుడు। తలబికనకాయులై యధాయథలైనా। కులువ
త్తుబనమిండవతల। నిలువక శేషాహికడకు నెఱిచెడి పాఱన్॥ వ॥ వారలంగనుం
గొనిభుజంగపుంగవుండిట్లనిమె మృతసంజీవనిసురరాట్సూనునకుండన్నవప్ప
డుక్షయ[illegible]తులుచొప్పితినివరిసూనుమగటిమి। ధృతరాష్ట్రప్రముఖులెఱిగితిరెనే

—* బభ్రువాహనుండురగులతోడంజీవమణి గొనివచ్చుట. *—

డాజీన్॥ సీ॥ అందువారలవిరసించి యాకుణమును[illegible]క్రునకునీదగినదివ్య।
గవవంబుశశిశలాకాప్తతమునగురాగ్యకుండలాభరణదుకూలమాల్య। పరిలేప
నములును పాయనంబుగనిచ్చి గారవించిమనంబునందువాపి। గాండీవికిని మేలుక
ట్టనంబులమర్పిస్వర్ణపేటికలందుసంతరించి। తత్కాదులుగొల్వదాతాళగ

హస్వారంబు వెలువడి జీవరత్నంబు గొనుచు । బభ్రువాహనుఁ గూడి ప్రాభవము మెఱసి। మణిపురంబునకే తెంచె ఫణివరుండు॥గీ॥ అట్టి ధృతరాష్ట్రదాత్మగేహమున కరిగి। దుఃఖితుండయి దుర్బుద్ధిమస్వభావు। లను సుతులఁ గాంచి బభ్రువాహనుని చేత। బవరమున నైన తనపరాభవము దెలిపి॥క॥ పాండవులకు మనకు మొదల। నుండియు నెడ తెగని వైరము గ్రగవిభుండా । ఖండిలమతు బ్రతికించును । రండిందుకు దలఁపుడంత రాయంబనినన్ ॥ వ ॥ వారలు తండ్రికి బ్రణమిల్లి యిట్లనిరి॥ ఉ ॥ రుండము దాఁచినన్ ఫణివరుండొక డేలకిరీటి బ్రోవ । గృష్ణుండును జాలఁ డింద్రసుతుఁ జూపఁగన్ మఖసైంధవంబునై । వ్వండయినన్ హరింప నిలువంబడ జన్నము యజ్ఞకర్మహీ । నుండయి చెల్లునయ్యమత నూజుఁడు నీపగ డీఱునంతటన్॥ గీ॥ అనిన ధృతరాష్ట్రదలరి శేషాహిఁ గొల్వ। జనియె నెఱుఁగనియట్ల తత్క్షణమ శక్ర। తనయు తలఁగొంచు దత్సుతుల్ వరిగరుడ। వర్జితంబైన బకదాల్భ్యవనమునకును॥ వ॥ అప్పుడు ॥ క ॥ అవరియెలూచి యుజిత్రాం । గదయును గాండీవి శిరము

—(*) నాగకుమారులచేన పహరింపబడిన యర్జునతలగానక చిత్రాంగదాదులు శోకించుట. (*)—

గానక కలయన్ । వెదకి వదనోదరములఁ । వదలుగ దాటించుకొను చువసుధంబారలన్॥ వ॥ తతో కోలాహలంబు బభ్రువాహనుండాలకించి ॥ క ॥ అరుదెంచి శక్రసూనుని । శిరము వెదకి గానలేక చెందిన మూర్ఛన్ । ధరఁ బ్రాలె నచటఁ గుంతియు । గరిపురినా రాత్రి కీడుకలఁగ సిభీతన్ ॥ క ॥ విన్నవయి ధర్మజాచ్యుతులున్నెడ కరుదెంచి యమకులోత్తంసునకున్ । విన్నపము చేసె మునుకుచు । గన్నుల గ్రొవ్వేడి బాష్పకణములు రాలన్ ॥ గీ ॥ కంసమర్దన నేఁడు నాకలఁ గిరీటి। తైలదీర్ఘికమునిఁగి గాత్రమున గోమ । యంబలందు కరక్తమాల్యములు దాల్చి । యరిగె ఖరవాహనము నెక్కి యామ్యదిశకు ॥ క ॥ అప్పాండవమధ్యమునకు । నొప్పమి పుట్టంగ వలయునుల్లము గలగెన్ । దప్పదు నాకలనీ సఖు । నొప్పి పరిహరించి యగనుం గొనుమనినన్॥గీ॥ సంస్మరించిన నెదుర సాక్షాత్కరించు । తార్క్ష్యుపై దేవకీయశోదలును గుంతి। యును బనారియు రాహుటాహుటిను పేంద్రు । డరిగె మణిపురమునకు నయ్యపరరాత్రి॥ చ॥ ఒఱగిన వారణంబులను నున్నమితాత

—* శ్రీకృష్ణుడు మొదలగువారు యర్జునునికడకు వచ్చుట. *—

పవారణంబులన్। నుఱుమగు భీకరాసులను అణాకృతభూషణరత్నరాసుల। నృఱచగుదీపకోటులగు నచ్యుతకర్ణశరాసకోటులన్ మెఱసిన బభ్రువాహను సమిత్స్థలి కొంసు పణుఁడిగ్గగన్॥క॥ బకదనుజాంతక దనుజాం। తక జనను లుబన్నగాశనరథంబు నిడు। త్పుకతడిగి పార్థునపమూర్। ద్ధకళేబర మెదురఁగని రోదవు శోకమున్నన్॥ ఉ॥ శ్రీవరుడప్పుడర్జునుని జేరి ధనంజయ మువీరె కుంతియు । నేదేవకియున్ యశో

దయను నిన్ను గనుంగొని పొంగుచుండనే। లావగ పార్శ్వంబున దలఁకసీని భీము
డు కృష్ణుఁజూచి దే। వా విజయుండు మేలుఁగానున వశ్యము నీవిటు పేరఁ బిల్చుటన్॥సీ॥అ
న్ననంతసూర్యోదయంబైన బభ్రువాహనుడు దల్లుబ వానునల ముకోనిన। మూ
ర్ఛబుపర్యాయముని దేఱి మరములో జికిరిన ప్రవ్యమ్ము చేనెఱి౦గి। కృష్ణునకును
దేవకీ యశోదలకును గుంతికిని భీమునకు నవ్విన యుభక్తిబ్రిణమిల్లెం ప్పడ ప్పన్నగ ధీ
శుండు చక్రిసన్నిధి జేరి సమయమరసి। దేవ జీవదరత్నంబు దెచ్చి వాడ। గరుణరక్షిం
పు నీ చెలకానినితని। మస్తకము దొంగిలించినచ మతులబట్టి। తును ముత్తెల్లి టిరాహు
కేతువులవలెను॥గీ॥ధర్మజుని యాన్వయము రసాతలములోన। మునుఁగకుండగ నుద్ధ
రింపు ముకిగిటి। శిరమునకు క్రోఎ గానముచిత్తగింపు। దేవకీపుత్రసేదివ్యదృష్టిననిని
న॥మ॥వినుడీ వారు ప్రతిజ్ఞ యేః ఖిలబృధ్వీన్ బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు బున బెంపొందితినే
నిగవ్వతిశిరంబున్వ్వప్పుడచ్చోరకు। ల్పు పంకల్వ్రియ్యలువానిచత్తునవనాలోగ్రి
డిమస్తంబుచ। య్యావవచ్చెన్ విగతాసుడైరి ధృతరాష్ట్రిపత్యమల్గానలన్॥
వ॥ అంత॥క॥వరవృష కేతనులతల। ల్సిరివపుడంగములజేర్చి జీవదమణి పే। రు

—* శ్రీకృష్ణుండు జూచని బ్రతికిచ్చుట. *—

రమున మోపదికేద। చ్చిరముల యపాంతము నుము జెందిన చూడిరన్।ఉ॥జీవ
దరత్నవైభవము చే వృష కేతుడు లేచి శ్రీహరిం। దాపి నుతించుచున్ రిపునదల్ప
ముకుందున గౌగిలించె గాం। డీవి యునట్లు దేఱి సుతునెన్ని గనుంగొని దల్లివాపు
స। ప్యావలి వాన దెప్పిఱు క్రేయన్గ నెబాండవసైన్యమత్తఱన్॥ చ॥ మొరసెనసం
ఖ్యశంఖరవముల్ దివిఖున వ్వలవాన సోనగా। గురిసెబుకః ప్రజాతసుతగుంతిగనుం
గొను వేడ్కవాహిను। ల్పొగసెము రారిపట్టికదలింపజవమూపసమూహముబ్బ
గా। నెరసెబుకోపకంరసరణిందమణీపరిణీతలాస్యముల్।ఉ॥అన్నగరీజనంబునె
రయంగని వాళిగజల్లురత్నసం। పన్నత యొందఁదంతికహీనత్రీతభృత్తటసీమనో
లగం। బున్నకు మారుజూచి తలలూచి నృపుల్గొని యాడ గ్రీడియున్ పెన్నుడు బ
భ్రువాహరమణీయసభాస్థలిజొచ్చి యిచ్చుటన్॥క॥ఘనరత్నభద్రపీఠం। బునసిరు
వురు నుండి యితర భూపతుల గ్గ్రాసన మైరంప్పమునమితా। ననుడ గునరుబూవిభోగి,
నాయకుడని మొన్॥క॥ధాత్రీశులకజూదస। ర్వత్రజయము బంత్రు చేబరాభవ
ముగనం। బాత్రము భవదీయసుత। త్సాత్ర మెఱిగి మచ్చకిటుదగదు లజ్జింపన్॥వ॥అ
వియు నంగాకనీకు గంగాశాపనిమిత్తంబున న్ప్రిపిపత్తు సంభవించె, చిత్తంబున
నుత్తలంబు వొందక ముకుందుని కరుణావిశేషంబున నం జెందిన భవన్నందనుసకల
రాజ్యభోగంబులు ననుభవింపుము. నీకళత్రంబులయు నచిత్రాంగదా భుజంగరా
జపుత్రికలహృజ్జనితశోకంబులు బుజ్జగింపబుజ్జగింపుము, లజ్జితుండైనబభ్రువాహ
నును పసూహానంబున నాదరింపుము, అని వారిజోదరుండు గనుంగొని॥సీ॥ దేవకవ్వడి

నొప్పిదీఱ బోధింపుమి త్తఱిదేవకీయశోదలున్న గంటి । యనదండ్రికొడుకులనొద్దిక
సేయంగవలయు వీరుసుబభ్రువాహనుండు । వభ్రువాహనుండు । విష్ణుంభక్తుని
దయాస్వీపుఁ భ్రాగ్ర వత్సలునినూర్జితయశోధనునినాత్మ । జనకునిమారొం
న్నపెనుబాతకము వాయభ్రాచితంబుగమహో రాచలంబు । దండదనమేనువి
డువంగదమకపడెదు । ననిదజిత్రాంగపాతనూజునిమనంబు । తెంపుగననొని
యదిసివారింపదలచి । పవనజుడుపలెకె గంభీరభాషణముల ॥ గీ ॥ గురుపితా
మహులదోబుట్టుగులవధించి । దురితముల జెందమియమ్యాశుభజించి । కలు
షమతివై పనిస్నేగ్గులనేశౌరి । జీవపతవీన్ననెఱుగంగబావఁడవు ॥ క ॥ పిను
నాఁటవయుగముగ ॥ తనినామస్మరణమునఁ గదా పాపము । వనుపైరిక్షు
ష్ణుంగొలిచిన । వనలనుభాగవతోత్తమస్తోత్రమగ్నతేకలఁడె ॥ క ॥ అనిపెద్దలు చం
దములం బా । వని దెలిపినప్పుడు బభ్రువాహనుఁడు మనం । బున నెగులువిడు
వనందఱుం గొనియాడిరివిజయుపట్టిగుణకథనంబుల్ ॥ క ॥ నానావిధభోగంబుల
నేనుదినములుండి రేక హేలమణిపురిఁ । దానములచేకబహువిధ । గానంబుల చే
తఁ గాతుక ఉరెట్టింపఁ ॥ క ॥ ఆసమయంబునఁ గృష్ణుఁడు । వాసవితోననియెనిటభ
వత్సూనుఁడయి । వాసమునసుఖింపనునా । యాసంగ నేగెదరుగనై దుడెనంబు
ల్ ॥ క ॥ మనతల్లులనీదేవులఁ బిలుతనూభవుడు గూర్చి ముఁలగుచి । ధనకనక
వంతు రాసులఁ । బసుపదగుపజాతశతముసత్కామునకు ॥ క ॥ వీరలుధవళముయు
జ్ఞప్రారంభముజరిపెదనుతురగరిపకున్ । మారివధలభవదీయ । కుమారు
లు రావలయుఁ గదలినసబరినను చుక్ । ఉ ॥ దేవకితుష్ణిగాఁ గలసతీనివహంబు
నంబుఁగూర్చియు । ప్పావని వెంటసంఘటమొంబున్నగరాజుననభ్రువాహన । త్న్మ
పరుకేతుపుత్రాజబహుమానమునుగాఁ గొనిసంగనిల్లిల । క్ష్మీవదుఁడంపభోగవతికిం జ
నిమెక్ బరమానురక్తుడై ॥ క ॥ అంపరతమున్ కృష్ణాజుఁనయుతసంజీవకథవను
సనాకణీఁరు । చిరప్రాసినఁ బాత్రముచే । సినదరనపవ్యోత్పభయముఁ జెందనమ
ద్రుత్యల్ ॥ క ॥ జనపేజయ వినుగోవిం । దునియనుమతివిడువఁబడినతురగమునానా ।
జనపదముల్గడచిక్రమంబున బహిర్ధ్వజునిరత్నపురిమునకరుగన్ ॥ క ॥ తోగ్ర
మయూరధ్వజవసు । ధావసుక్రతుహయమునుబ్రమదామ్రధ్వజునిం । గావలిగా
నిడిపడెదిర । నైవికముగ రెండునెదురు తాఁకై నిలువన్ ॥ ఉ ॥ అన్మఖవాజిఁ బొందు
తనయామ్రధ్వజవాహ మెదిర్చి నోమమొ । వంమసిపెట్టి హేషితరవంనువదపు
ముఁబ్రూహ్వాస్థురా । క్రంమునప్రేరణవాసి యదికించను పట్టివిదర్పందోస
ము । క్రొంనుయి కలికిం గడఁగి దంతిముఖ్ నళినుప్పిళింపఁగన్ ॥ క ॥ తా
మ్రధ్వజనూనవరుఁడా । తామ్రనుఁగ నొగుఁదురగనయోంతాధిపుని । సామ్రా
జ్యమొవదదనవిని । నమ్రనగ దనకల్పూజుడ్ ॥ గీ ॥ చాకలింప

—* నకులధ్వజుండు పాండవహయంబును బట్టుట. *—

ఖండఁజతురంగబలముల । సారథి వేఁడ పెట్టి చుంచు బిగియఁ । బట్టి చదివె నొసలి
పట్టికమీఁదఁగ । న్వట్టి మెఱయు బిరుదపద్యమపుడు ॥ ఉ ॥ దుర్జయ రాజమండల
విధ్వంతుఁడ మూర్తి ధీరయుధిష్ఠిరక్రతువా । స్సర్జితమైన యీహయ వతంసము
త్రింమరవంగరక్షగా । నర్జునుఁ డేగు దెంచెఁ గటలాశ్వముఁ గొబ్బునఁ జోదు విక్రమో ।
పార్జితలీలఁ బట్టుఁడు రయంబున శూరులు ధాత్రిఁ గల్గినన్ ॥ క ॥ అదివిని నృప
సూనుండను । నదన క్రతువు లేదు జర పెనధిపతి మునునే । డిదివోర కుటచేనె
నిసుద । వదియును సిద్ధించెననుచు హరిఁ బట్టింతున్ ॥ క ॥ రేయిసుర మానిచె
పెన్ । బ్రాయపు పౌరుషులు లేరు పాండవసేన । బ్రాయుగలను గలునరరా ।
ధేయసుతులు దర్పనను దఁ దెలియఁగ నాకున్ ॥ మ ॥ నరనారాయణు లర్జునా
చ్యుతులు జన్యంబ బ్బెడింగావ్వఁడీ । హరి నన్నందఱవాయు నీ బలములో నాసే
నఁగానంగరా । దరయన్ శూరుఁడు బభ్రువాహనుడు గాఢా పెట్టు ముక్తామ
ణుల్ । పురి నంతఃపురిఁ జూపు కేళికలకుం బుష్పాంజలుల్ సేయఁగన్ ॥ క ॥ ఆహవ

—* కృష్ణార్జునులు తామ్రధ్వజునితోఁ బోరుట. *—

మొనరింపఁగనిక । సాహసులందెవ్వరనుచు సైన్యాధీశుం । డాహరియను న
ర్ధచంద్ర । వ్యూహంబున బదిలపఱచె నొడయని యాజ్ఞన్ ॥ గీ ॥ తామ్రకే
తుఁడనిఁ బ్రతాపించి మాఁగొన్న । శౌరి పలికె సవ్యసాచిఁ జూచి । వీరయోధకు
లనికారణంబునకెల్ల । కారణంబు దప్పదీరణంబు ॥ క ॥ వారల యాంతకని
భులుచు । ఘోరరథులని గాఢిన బిలిచి యస్మద్బలమున్ । బోరికిఁ గృధ్రవ్యూహము ।
గారచియింపుమన నట్లు కాఁ జేయుటయున్ ॥ వ ॥ వారిజోదరుండును దారుక
ప్రేరితంబయిన తేరెక్కి మిక్కుటంబగు రవంబున దిక్కుడుంగంబులు ప్రకట
లింప నొక్క మొగి పాంచజన్యంబు పూరించె, నమ్మహావ్యూహంబునకు ననుసా
ళ్వుండు కంధరంబును, హంసధ్వజుండీక్షణంబులును, ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులు
పక్షంబులును, భూజవర్ధనుండైన సైన్యేయుండు చరణమధ్యంబును, చం
చుపుచిత్రాంగదాపుత్ర చిత్రభాను పౌత్రులును, అపరిమిత సేనాసమేతుండ
యిన కపికేతనుండు దరంబును, తదీయరక్షయావనాశ్వమేఘవర్ణులుగా
నెదిర్చి వంగనుంగొని తామ్రధ్వజుండు గరుడధ్వజునకిట్లనియె ॥ క ॥ శూరతనను
నెదిరించితి । పోరి దివ్యాయుధములు పూని నిజముగాఁ । బౌరుషము గలిగ నేని
యు । నారాయణ పట్టఁ గలదె నాహరి ననుచున్ ॥ మ ॥ అలుకం గన్నులు విస్ఫు
లింగములఁ గ్రాయం దామ్రకేతుక్షమా । తలనాథుండు శతాంగముం దఱిమి
పార్థున్ వ్యూహరక్తంబులన్ । బలిచల్లెన్ నెలవంక బాణముల దృప్యద్ఢాకినీ
హూంకృ । ద్గళితజ్యారవఘూర్ణితాఖిలదిశాకాశావకాశంబుగన్ ॥ సీ ॥

కంసారి నేఁడంబకంబుల గ్రుక్కించి యేసింట సూతుని నేపడంచి । తేరివాజుల
నాల్గు వారాచముల ద్రుంచి త్రిదశేంద్రజుని మెచ్చఁబడ నిటఁ గలంచి । సైన్యసేయుతోం
మిది శరముల సారిగించి కృతవర్మ నరు వాలుఁగోలఁ ద్రుంచి ప్రద్యుమ్ను వేయిశూం
గణముల దూలించి శత సహస్రముల దత్సుతు నిముంచి । యుంతఁ దనియక వదిఁ
జాల వాగ్రహించి మఱియు దక్కిన యోధుల మదమడంచి । పగటిసూర్యుని గతి
ప్రతాపము నమించి సింహనాదంబు గావించె జెంగలించి ॥ వ॥ అప్పుడు ॥ క॥ తనత
నువు నసంతటఁ గిఱ్ఱఁ గొనఁ శరవ్రజము దుల్పుకొనియు ద్ధతుఁడై । యనిరుద్ధుఁ డెదిరి వీ
రులఁ । జనిరుద్ధులఁ జేసె భీషణాశుగ నిహతిన్ ॥ క॥ గ్రంమున నెత్తురు లేఱులు । గ్రంమున
ఖండప్రచండ కాలానలకీలలమలఁ దగడు మెఱుఁగువాఁ । లంములఁ మోహిణిత్ర
యము వడియించెన్ ॥ క॥ ఆయదువీరుడు మఱి విలు । మ్రోయించి యిచ్చి తురగ
ము నుపిదు లేదా । నా యెదుర బంటవై నిలు । మా యోధనమునకు నన్న సతడు ఘనగు
ణున్ ॥ క॥ లఅరుని యుంకాసికొని కవ్ర్ బలివారడైనా డెపట్టి బాణుడుషాముం । గల
సూత్రవైభవము నీ తలగాచెం గాక నాకు దయ లేదనిన్ ॥ చ॥ కటువుగ నల్లి బాడ
బన ఖంబగ క్రొవ్విశిఖం బడర్చి హృ । త్పుటము బగిర్చి తోం మిడిటవొట్టిన క్రొవ్వగ
దర్చిసూతునో । కుటదల డుర్చి తేరితురగంబుల వాల్గిటగూల్చి యార్చినన్ । దటు
డునవాని గేడెమును వార్చిను విత్రుడు దర్చి నిర్చినన్ ॥ క॥ అరిగ యుగ్ర పాణియును
నతి । మరవడిగొని ధమ దిగ్గుఱకేన నృపు । వ్యయపురుష సింగపు గొదమల । కర
తేపజృంభించి తాకి దిగ్గాడ్గిన్ ॥ క॥ లాసియు బాడిచి యదట్టి యు । త్రేసియునో
డ్డించుకొనియు వి రియుమిగలం । డాసియునొకట్టఁగయ్యము । చేసిరి నిజసాధ
నములుచిద్రుపలు గాగన్ ॥ గీ॥ జేగురుగొరాడినమద । నాగంబుఁ జీతిమాఁగణప్ర
ణజాస్య । గాగముల దొప్పదోగియు । లాగమునక జొచ్చియచ్చలంబున బెన
గన్ ॥ క॥ దగదొట్టిరొరిమనుమఁడు జగతింబడిమిగుఁబొపశదనొందదిశ । ల్వగల
గనార్చిను చిత్రుం । డీగలిచెబ్రహ్మపృత్తవతు మైదప్రస్త్రములన్ ॥ గీ॥ అపుడుకణ
సూతుడాసుచిత్రుని మేన । శరములాటుగ్రచ్చిపిరఘు రేయు । దెసలకాతడొందు
తెరెకెఁ విలుగుణధ్వనియొనర్పెదుని మెదద్రధంబు ॥ క॥ శ్రీశతశతాంగములీరీ । తశ
కలములు సేయు వేటు తేరెకెఁ నిను । ప్చశరాలిగణజునిదు । దశ బెట్టెను వ్యార్థిగ
ణములను పునుబోలెన్ ॥ వ॥ మఱియును ॥ క॥ అనుసాల్వనైపిటవయా । వనాశ్వ
నాకఁటను భోజవగు రెంటనొగిల్చిన సాత్యకిమ రొఁసియు । జనపతి రధ్యముల
దునిమి శంఖంబొత్తెన్ ॥ శా॥ ఆవారాచము మున్న సాత్యకియురంబాడన్ సుచి
త్రుంపు వా । వానారాచపరంపరన్ వెగడునందంజేయుమూర్ఛావశుం । డైనిల్వం
బడిలోవవంబులరపూయంద్రోచి తాఁ గింగదా । సూనుండేన శరంబు వేయవవి
యుంబూ ణంబుగాజేయుఁచున్ ॥ చ॥ విజునగవొప్పనట్లు సుచిత్రుడు నిపిపుడిం

తలోపలన్। మఱచి తెబభ్రువాహనుడనూకును సాయకమిచ్చె నుత్యము। ప్రేతీక,
లదేప్పటంచు వదలించి శిలీముఖవృష్టి ముంచి క్రేళ్లు తికెను రాళికేతను మహోగ్ర
శరంబులడూర నేసెన్॥ వ॥ అప్పుడ పాండవ సైనికులకాండ తాండవోద్దండఖం
డపరశుండునుంబోలె విహరించు తామ్రధ్వజుం గనుంగొని గతప్రాణులై వదలు
కృపాణ బాణాసనాది సాధనంబులు వీరయోధయోధ సమూహంగ మాతంగంబు
లందొరగు రుధిరప్రవాహంబుల కుజలగ్రాహంబుల యొప్పు గఱపనాలం
బునకు నూత్నకోనకై నగుని పాలికిం జని గోత్రవధ పాతకనివారణార్థం
బశ్వమేధంబు సేయ సమకట్టియున్న నెల్లవారికిం గట్టిగ గొట్టి చాలంజేసి ఏందు నేథ
అంబు గట్టుకొని శివుని మద్రాదిపంగ్రికి మోదకుండు దనవాని నూఱటించి తేరు వై
రిసంఘంబు నేయించి సాయకనికాయంబుల నతనికాయంబు గాయంబుగా
జేసి విరథుం జేసిన తక్షకేతుతంపు వేఱొండు రథంబెక్కి యుంక నెక్కడవో వెడి
సవన సైంధవంబుతో డనబంధించుకొని నిర్గమంగాంచి నొగను వసుంధరాధరం
బుపై గంధరంబులు వర్షించుచందంబున సంక్రందననందనుమీద నందంద విశిఖ
బృందంబు గ్రందుకొల్పి నశకవేగంబున నతండాజిరంగంబునకు యోజనంబు దక్షి
ణంబునకరిగి యాక్షణంబ తిరిగి నిజబలంబులసముఖంబు సన్నిధిం జేరి తోసి తా
రాపథంబున కేగ యుద్ధోన్నాగ్రాచంబులు వఱపి దేవదత్తంబొత్తి ఇత్తెఱంగున
నెత్తిపచలంబున నేడ మహాస్త్రంబులు చిత్రవిధంబున బోరి వంబోరు సోరంబ
మ్మె, ఆయ్యవసరంబున॥క॥ నరుచేసుని క్రుడ్డకేతుడు। నరిదమ ములిసు వేయిజము
లి యక్షౌహిణ్యుల్న్। ధరబడి మెసల్ల వారం। దరిబలము బట్ల మడిసె ధామ్ర
ధ్వజుచేన్॥ చ॥ పలలము పాలువంబుగొను ఘంగిస చిత్రముమకీడి దేరితో। సల
మిరియ స్త్రలంబుగది యన్ రథపంబున దాటిసంగర। స్థగజరియుంగ వైవర జ
సైన్యము కవ్వడివచ్చె జస్సైనం। చలగము రాతి గ్రక్కున గరాబ్జమునన్ బడ
కుండబట్టినన్॥ క॥ కలుషించి తామ్రకేతుడు। పలికెగదాధరుం జూచి
పాండవు తోన। చ్చలము పబోరగదొంసుకి। దల పడి శివిసిరు నిరధముజా మొగు
నుమన్॥ క॥ అనిరిపడి నింట నాస్వాస్త్రిదరము సంధింపశౌరి తాన్ర్ముధ్వజున్।
గదిసివడి నురము నన్నుడు। గదగొనిమ స్తకము గాతులంగగ నడిచెన్॥ క॥
అం మంజలింపకచ టుల స్యాదవనుం నఱిమి పాండుసైన్యవదులనం। దంవపరి
మార్ప నృడుమ। కుంమంసు గాండీవి చేరుకొని యుల్లినవెన్॥ చ॥ దళసు
లుపిరి గన్ గొని యుధానుపల చెన్ను రాళికేతనా। మంం సమరస్థలిం బడి రైప
గొ నిర్వృను నే నువిని తో। దలపడి పోర నున్నబనితమ్ముని జంబని శా గ్ని శిం
జి। కలకంటు ముక్గిరీటికర గాంచిన నైనసు నెద్చిరిగన్॥ క॥ బవసు
గనవిసరము। గురిగనవిపులు సగుగొ నసుని ఫ్రి। డిమ్మగనిబు

నాయలుని వ్రంపగఁ డగనేయసింద్రజుఁడు పేంద్రసుతోఁ ॥ క॥ ఇన్నిము సైదేవరి
పన్నపెనగ నేలమోనపరిమ తుఁకనన్న ॥ మన్నించి సారథిపిగ। మ్మన్నహరియం
నిమ్యకొని శతాంగ ముందుఁ ॥ క॥ అపిరి సుచిత్రుఁడు ఁడటూ। పులకృష్ణుం నొం
చిప ంపుత్రు నదదమఁ। ము లముంచి గొడుగఁ ద్రింపిని। బలధిత్సుఁడతని తే
రుభగ్నము చేసెఁ ॥ క॥ అనదము రూపతినవ ద। స్వగదము పెననెక్కి పిశిఖవితతవ
ఊఁద ధ్గనదల హఁటోజి హరిహయసంతుంధముచిరిగినా సమయమునఁ ॥
క॥ తెపిమ్మార్చలుఁడిగ స్త్రిఁ। ప్రమ ఖులతనిశితశరపరంపరనొంపఁ। దెమల
కసు చిత్రఁడటపొ। క్రమము నఁదద్వీరవరులగలపంగూర్చెఁ ॥ క॥ అందు లకఁ జాలన
లిగిము। కుందుఁడుచక్రంబు కే గొని పాండుసుత। స్యందనము డిగ్గను ఉకర। వీం
డుగ్రహంతారకము నలయుఁజంచెఁ ॥ శా॥ మాయూరధ్వజిశౌరింజూచి సగి
రింమాకృష్ణము చన్న జగొం. తేయంగావద బూనిస సుకృతము స్వచ్ఛించితెవ్వొళ
సీ తాయంబ నైగసింము రా యెమరిజక్రంబౌ త్రితేచుంమవా। లాయంబున్నను
గ్రికినిష్పూనవలీలంగట్టికొంపి ఘెదఁ ॥ క॥ అకరిడిగ్గిను తికెక్కి ష్ణ నిచక్రము కెలు
వట్టెనులి వెట్టగన ర్జనుకచ్యుతుపను ప్రవం। తనిమూఁ అస్త్రము లనొంప దాప్రద్వ
జుఁడుఁ ॥ క॥ లెకపి-గొనకనరు గృష్ణ వి। నుకర్ణంగ నగంచిమార్చినొంపించి ధ

—* తామ్రధ్వజుండు కృష్ణార్జునుల జయించి హయంబ గొనిపోవుట. *—

రిఁ। ప్రకటి-దలపయి చిహయము। స్నకొల నగొనిపోయి జంకు నంగని ప్రమొ
కెలఁ ॥ క॥ ప్రముకిలి-నఁగనిం కులధ్వజు। దిక్కు గనుఁగొనిన వ్యాసుదవా
టూనులకఁ। ప్రుకిలంచిహయము దెచ్చిన। యకలధ పినిపించెన్నపతి కాతఁ
డు తెలియఁ॥ క॥ పిరికన్నలగెంబొదవగ। దనయనిపి ఖిలచినమరతలమున
కృష్ణా। జూనులపలుపించితురగము। గొనిపత్తురెలు చెపుచుకొడుకవ్రగ
లవె ॥ చ॥ క్రలఫలదాతమైన హరిగద్యము లోబడకృష్ణశూ। రత
గొనవచ్చితీమ ఖురంగము సెప్పి గూర్చెపెయని। కసింపిక నచుదాని గల
క్కాంత యుగుంపుయూరకేలుఁడే। గతవెతబొంద బ్రొద్దున నకంబదెసంత
టబొందునైనికుల్॥ ఉ॥ జన్నపుమా-వు గానని విచారిపు మోము లబంకజంబుల।
స్వప్నియ దాంఅపుగణగఁ ప్రగజాప్రము సంధ్యపెప్రసం। పన్నత షీలం
నిద్రయుదపంబు గ్రమంబున జిమోదపుం। గన్నులఁ గైవంబులపికానము
దెలగమూర్ఛ దేలుచుఁ ॥ క॥ హంబూచిపరుదుమసతోదురము సలిపి నతడు
సవనతురగముఁగొనియె। తెరువునజనెనా కెటిగిం। పురంఁబున గెచ్చివాహ
ముం దెత్తుననఁ ॥ గీ॥ వీతినిపుడబహిఁ కేతు డేలెదురత్న। పురికిగొనుచునత
నిపుత్రుఁడరిగె। వానితెగువఁ జూచెదేనివా మెటరం। నను చుబురము చెంత

మొనలమసిచి॥ సీ॥ కటిఁ బ్రాతము తుకసీ రారువిదోవతిపంచె ధూర్జటుఘ్యమున

—*కృష్ణార్జునులు మాయావిప్రరూపంబుల మణిపురంబు ప్రవేశించుట.*—

సూర్ధ్వపుండ్రకంబు । వక్షస్స్థలమున బద్రాక్షమాలిక కర్ణబిలముననులివాము
తోలసి రొమ్ము । నంసభాగంబున నాయువారపుసంచిదోమూఁకాలమున నిక్తి
తోలుసజ్జ। కుడికరంబున నొగుడు వేణుదండంబు గూఁకివిపునఁజొపి గోముగుదడ
క । తనకుఁ దలపడ వృద్ధవిప్రునివిధంబు। దాల్చుట యుగూమిఁ సఖుఁ డుసుత్రామ
సుతుఁడు। బ్రహ్మచారియై తనవెంట రాము రాఁడి। రత్నపగరంబు సొచ్చి పూర్వత్రి
యామ॥ క॥ పరిమళధూపము జాలక। సరణిని సాళింపసంతసము తోడుతనన్నర
నారాయణులిరువురు(జరియింపగ జంద్రకాంతసౌధములందున్॥ వ॥ సురతసు
ఖాంబుల మిగులఁ జొక్కుచు నొక్కరువిటుఁడు కాంతనీకుచములకు గృష్ణవర్ణముసు
గుంకుమ గుబ్బలకచ్యుత్వముఁ । దొరకెనని జేశుకరతోయురుహంబుఁ దెమ
ల్చి చన్నసీ। కరములఁ శంఖచక్రములు గాఁ బురుషోత్తముఁ జేసె నావురన్॥ క॥ సరసీ
జ గోచనుఁడిట్లు హరిహర్యాసుసుతుఁ డజ్జూము నాశ్చర్యంబీ। పురజనము భక్తి
సురతపు సరసతల మామక ప్రశంసలెమెప్పుచున్॥ క॥ తలపులు హరిచింతన
ములు। పలుకులు హరికీర్తనానుభవములు పనిపా। టులు హరికృత్యంబులు భూ।
తలనై కుంతంబు పోగడఁ దగునిదియనుచున్॥ ఉ॥ వేమఁ తోడఁ బన్నగరవీధుల నీగ
తిసంచరించుచున్। క్రీడియు వాను వేకువ తటిఁ జని నర్మదలోన మజ్జనం। బాడి
గమించి చొచ్చె నుదదంతిక రాజమరాళ కూజితా। మ్రేడితకింకిణీరవ పరిష్కృత
ఘోటకము యజ్ఞవాటమున్॥ క॥ చొచ్చి త దాస్థానమహీమా। కచ్చెరువందుచుని
యుచ్చ రాహన్వాహోద్గా। త్రుచ్చరితసామమంత్రము। ఖోద్భన్వులంతరిక్షమూ
టాతింపన్॥ మ॥ క్రతుదీక్షాపరువిశ్వభూవలయ సమ్రాణ్మౌళిమాణి
క్యనూ । షితపాదాంబుజు బుక్వ్గావృతుఁ గుశాసీనున్వధూసంయుతున్।
న్గి తవ బ్రాహ్మణులిద్దఱుం గదిసి కెంగేలెత్తి బర్హిర్ధ్వజ । క్షితినాథోత్త
ము భద్రమస్తనుచు నాశీర్వాదముం జేసిరన్॥ క॥ ఆనరనాథుఁడు ప్రత్యు
త్థ్య । నాథంబాచరించి మ్రొక్కి ధరణీసురము । న్నైనతిగావింపక మును।
పేవను సేవింపు టిదిశపిస్పుటగాదే॥ క॥ ఎందుండి యరుగుదెంచితి। రిందులకేఁ
జేయు సేవ నొద్ధియువమహీ। బృందారకుండు పరమా। నందహృదయుఁడగుచు
ధరణినాథునితోడన్॥ క॥ భూవల్లభ కార్యార్థుల । మైవచ్చుట జేసి మాకు నాశీ

—*కపటరూపధరులగు విప్రులు దమవచ్చినకార్యంబు రాజుతో దెలుపుట.*—

ర్వాదంబివల సెనమస్కారము। గావింపక మున్న యెగ్గుగా విదియనినన్॥ క॥ జ
నవరుఁడు పురాణముల౦। దనఘాయ భాగ్యగతస్స్వయం విష్ణువునా। విన్నబడు
నినుఁ జూచిన నా। జనార్దనునిఁ జూచినట్లు సంతసమయ్యెన్॥ క॥ కొంచక వేఁడుఁ

ముతగవాక్ర్పంచెదనిప్పుడెద్దియభీష్టము గాకశా।గించి త్తయినమవోధవ।వంచన
మిచ్చోటలేదవశ్యంబనినఁ॥ సీ॥ ఘూపాలవినుధర్మజపురినుండు కృష్ణశర్మా
భిధానుఁడమదీయాత్మజునివి। వాహంబునకునీవురోహితుండు శుశీలునింటఁగ
న్నియగల్గుబెట్టిగియడుగఁ। బయనమైవచ్చుచోభయదాటవీమధ్యసీమనాఁకలి
గొన్నసింహమొకటి।కవిసిపుత్రుని ఘోరాటకముఁగూడఁబట్టిన విడిపింపనాశోం
డు వెరవులేక।చింతతోనటవ్యాంనారసింహయనుచు। నూట వేఁసిమిదిమాటు తే
న్నుకొనివరుస।నలఁతఁగుత్తుక యొండఁగానవ్విభుండు।గరుణ బ్రత్యక్షమైనన్నుఁ
గావఁడయ్యె॥వ॥ఇవ్విధంబునమహావ్యథంబరితాపించుచున్నవన్నురూక్షేక్షణం
బులనిరీక్షించుచుహర్యక్షంబు వాలవిక్షేపణంబులనధిక్షేపించిపుత్రగాత్రంబు
నఖరదంష్ట్రాంకురంబులనప్పళించుచుమనుష్యభాషణంబులగద్దించుచునన్ను
ద్దేశించివాచేబడిన జంతువుంగ్ర శాంతునంతవానికైనబలవంతంబునవిడిపింప
నీఁతబంటి,శిష్యుండుమనీవునింటికింజనుండని నిరాశంబుగాఁబలికినఁగ్లేశంబున
నాశిశువుంబాసిపోవంజాలక బాలకవిహీనులగు మానవులకునౌర్ధ్వదైహికం
బులులేవుగావునవీవుమచ్ఛరీరంబుకబళంబ గానిసుతశరీరంబువిడువుమనినవిని
యక్రీఁడీవంబకుండానవంబున మావంటిదుష్టజంతువులానన్నమృత్యువున
కుమాలభృత్యులగుటంజేసి యిట్టిగతాయువు ప్రాణులంగాని మీవంటిదీర్ఘా
యుఃప్రాణులంబట్టము, పట్టికొనినంత పట్టివెనఁగివట్టిదురవస్థంబొరలకమర
లునునినమతర్పుత్రంబులగు సుకృతంబులర్పించెద నెప్పాట నిప్పాటని నొప్పిం
పకవాకునొప్పింపవేయనిన నీవుకొనకనియెడవాకునన్నేమి ప్రయోజనం
బులెన్నియేని యుశ్రీవుమయూరిక్ష్యానిపలనంగానియనిమొ,అదినీవంగీకరించెద వే
నినెఱింగించెద, అనినఘూనుజోత్తమునకురాజసత్తముండిట్లనియె॥క॥ఆకేస
రిరనకేసరి।గాకున్నమదీయదేశకాననగిరుల।న్క్రకరహరిదక్వీకర। సూకరనికర
ములకెల్లనుండి యుఁగవచ్చు॥ క॥అడిగినపదార్థమెల్లను।దవమకనీకిత్తునని మొ
దలవాడితినా।నొమ్మువృథగాదువలసిన। వడుగుమునీవన్నసూనుధాగ్రణివి.
భమతోఁ॥ క ॥ నీమొదనుమబోంట్లకునే। లామేసంశయము దుర్బలస్య
బలంరా। జాయనిపలుకువిశిష్ట। వ్యాయమగలుగుట మహాత్రి హరిమం
దఁదగుఁ॥ క॥ ఆసింహమునిగ్రహము। దానగమిచ్చినఁ గుమారుపం
డింపనన। స్నానిలిరాజులతనువులు। గోసివ్వనఁదగునె ఫ్రానుకొనిపుత్రి
లకుఁ॥౧౦౮॥ వావుడుసింహ మిట్లను మనంబుననన్నరనాథ చంద్రిమఁ।గే
వలుఁగాఁదలంపకుమటించనరక్షణశీలుఁడాశ్మవి। ద్యావిదుఁడుత్తమోత్తముఁ
డుదారుఁడు సూనతవాదిగావున।న్నీవిటుసంశయింపకశనింగనివేఁడుఫలించు
గోరికల్॥క॥నీతనువుముదిసితపముల।చేతఁబలలశూన్యమైకృశించినదాధా।త్రి

తలపతిగాత్రమునవ। నీతసమున్మేషబహుసుఖప్రణీతంబగుటన్॥ క॥ ఇదిసింహా భాషితము। న్నృదశరథాత్మజుఁడు బ్రాహ్మణునిమృతశిశువుం। బ్రతికింపఁడె రామునకే। కొందవనీవెల్లఁ జనఁబుత్రికునిఁ గావు మనన్॥ సీ॥ కువలయేశ్వరుఁడయ్యెకొని మంత్రిహితపురోహిత బంధుజన మహీపతులఁ జూచి। రాజనకహాణంబు రణమునందైన బ్రాహ్మణునకునైన దేహంబు విడువ। మనుశిబికర్ణ జీమూతవాహనులుపరార్థముగా దె నిజశరీరములు విడిచి। రేని మహాత్మనకై నాతనువులోన నర్ధమిచ్చితి దీని కడ్డపడకుఁ। డని సుచిత్రుని సకలరాజ్యాభిషిక్తుఁ గాఁ బ్రతిష్ఠించి మేఘులకన్యకాంబు। పులఁ గృతస్నానుఁడై దానములు బహుప్రకారములఁ జేసి విప్రపుంగవునిఁ బిలిచి॥ క॥ పూతజలాక్షతములుగొని। దా

—* రాజు విప్రకార్యార్థంబు దనశరీరంబు నిచ్చుట *—

తమదీయార్ధ దేహ దానేనహారిః ప్రీతో భవతని భూసురు। చేతన్నృపతిధారవోసిచిత్తమలర్పన్। ఉ॥ సత్రవితతి కాస్థలి శంకదృఢాసనుఁడై ముకుందులో। కత్రయవందితున్ హృదయకంజమునం బదిలించి కేతకీ। పత్రములీలమాళిఁ గరపత్రము పూనె దనం తెబ్బ్యచా। రిత్రకుముద్వతీసతి నెఱింగి వడిన్ జను దెంచి భర్తతోన్॥ క॥ నీయర్ధ శరీరముకా। నా నే మదీయ దేహమర్పించినిజం। బీ మెజని లుపు మనిన విని। యాయవనీసురుఁడు పలికెఁ ధీఘనితోడన్॥ క॥ సింగముచాతో నృపవా। మాంగము స్త్రీ భాగమదియ నర్హము భుజియిం। పంగో ఱగ్గాద నెనీవు। ణ్యాంగన తను విచ్ఛింపనన్యగమనికన్॥ సీ॥ సుతుఁడైన తామ్రధ్వజు మహాంబరీ విపు నికునిట్టులని యెవలదన మునర్చి। భూసురయోగి పితాసపుత్ర యటంచునని మొదుశుత్రిదర హాస్యంబు విచవె। జ కుని శేషం ంసగ మేల నా శరీరము సింహమునకు సర్వంబునిత్తు। దడసుకేమనుబుగాత్రయావిముక్తుంశనై తండ్రిగై కొన్నసత్యంబు నెఱపి। శాంతవవరాఘవులకీర్తిఁ గాంతునని। బ్రాహ్మణుడు పలుకులన్యగ రాజు పలుకు వినుము। రాజదేహంబు దతఁశత్రంబుసుమ్ము। గోచువ లెన నెనది గల్లసేయదగునె॥ గీ॥ అనిన దరహాసితాస్యుడై యవ్విభుఁడు। సుతుని దన రాణివాసంబు జూచి యుట్లు। చేయుడని చెతిఱంపమిచ్చిన సుచిత్రు। డందనోడెనెము ద్వతియందుకొని యె॥ వ॥ అట్లందుకొని॥ లయగ్రాహి॥ ఆకమణి యొందవకుమారకున దక్షియతి దారుణతర క్రకచధారపసిమాళిం। జేరిచి మదిన్ హరిహరీరఘుపతీ యనుచు వారిరువురు న్దజుగ గానుధిరముల్ ధా। త్రీరమణు గాత్రమున మేరుశిఖరిందొరగు గైరికరుగంబుల ప్రకారముగ హాహా। కారములు చేసెహితసూరిజనబంధు పరివారనికరంబు బహురవముతోడన్॥ ఉ॥ ఇమ్మెయి ప్రక్రకరాలింపధరణీశ్వరుడా పలికంట బాష్పతో। యమ్ము బ్రమ్ము గన్గొనిధరామరుడిట్లను నార్తినిచ్చవా। నమ్ము పరిగ్రహింపదగు నాయన పత్యతవంకనూర్ధ్వ। కమ్ములు లేకపోయి

ప్రభాజాలగని న్వనియుల్లిపోవఁగ౯॥ గీ॥ కాంతపాణినేసను స్తంబుగఁదియఁబట్టి।యి
కటనీదేహమూరకిట్ల ద్యుగాని। బ్రాంహణుఁడనిన్ను లేని నెపంబు వెట్టి। యులికిపో
వుచున్నవాఁడనవిభుండ॥ మ॥ అపుడావిప్రుని జూచి యిట్లను మహాత్మా నచ్ఛరీరం
బులో।నపసవ్యాంగము దానయోగ్యమయి సవ్యాంగంబు గాకున్నది।। ఇపుడెక్
అంపమునొప్పినై ననిరువంకం జూప్పు ముల్ రావెస। తత్ప్రపనీభాగము గొమ్మనఁ౯
విజయుతో కృష్ణుండు ప్రత్యక్షమై ॥ శా ॥ ఆరాజన్యని గాగిలించి ధరణీశానీ

—* కృష్ణార్జునులు స్వస్వరూపంబులతో ప్రత్యక్షంబగుట. *—

వృధన్యుండవీ । ధీరత్వంబున నీవదాన్యతను బ్రీతింబొందితి౯ బత్రసా । ధ్వీర
త్నంబులతోడ నధ్వరము వీతిద్వంద్వయుక్తంబుగా । బ్రారంభింపుము కమ్మ
కీర్తనయు నిర్వర్తింతు నేసర్వము౯ ॥ క ॥ పోర నెదిరి భవదీయకు । మారుం
డాకర్ణరుడ గెల్చె మము నిద్దఱనీ । వీరీతి జేహమొసగితి । వేరిపుసాటి వీర వితరణ
గరిమ౯ ॥ చ ॥ అనిన నృపాలవర్యుఁడను యజ్ఞఫలప్రదుఁడైన దేవరం । గనఁ
గొనఁగల్గె నేటికి ముఖంబొనరింపఁగ డప్పిగొన్నను । ర్త్యునకున నోహరాంబు
వులు గ్రోలక మందున దాహమాఱునే। వనుఁ బ్రహసింపవే బుధజనప్రవరోదిత
వేదమంత్రముల్ ॥ గీ॥ నేర్పుదప్పి నిధానంబు నేలఁ గ్రుమ్మరించి కొప్పెర దెచ్చు
వీఁడెవిధమున నాకుమారుఁడు మింముజగ్గమున నెఱుఁగ। లేక వాహంబుఁ
దెచ్చి వివేకముడిగి ॥ క ॥ ఊహింప మర్త్యకోటికి । దేహము లస్థిరము లగుట
దెలియఁగనీకర్ణం । బీహరిఁ జేపట్టక నా । శ్రీహరి నిను గంటి పరమహర్షితుఁడనై
తి౯ ॥ క ॥ శరధీవర కమఠ కిటి నర । హరివామన భృగుజ రామ హల భృజ్జినక।
లిరుచిరరూపాయజగ । ద్భరణోద్యన మానమోస్తు భవతేయనుచు౯॥ వ॥
బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి సమస్తవస్తుజాతంబుల సమ్మోదు నానంది
తుం జేసి పురందరనందనుం గాఁగిలించి బంధుజనసమన్వితుండై నిజపురంబున
కుందోడ్కొనిపోయె, అందు నగ్గోవిందుండు గాండీవికి మయూరధ్వజునిభక్తిఁ దె
లుపవలసి బలసమన్వితంబుగా దివసత్రయంబధివసించె, అని వినిజనమేజయుం
డు జైమినిం గనుంగొని తరువాత వృత్తాంతంబానతిచ్చి తెల్పుమని యడిగిన ॥
శా ॥ పాంచాలద్రవిళాంగమాళవ శకప్రాగ్జ్యోతిషకోణిభృ । త్పంచాస్య
ప్రతివక్షదత్తవివిధోపగ్రాహ్య రత్నాంశుమ। త్కాంచీవేంకటకాళహస్తినగరీ
కల్యాణసౌధాంచల । ప్రాంచద్భాసనసాళ్వసంతశశప్రాలేయరుజ్మండ
లా ॥ క ॥ రాధాతనూజ శిబిధా। రాధరకల్పద్రుమ ఖేచరప్రకటయశో। గాధాధి
కరణకృతసం । ధ్వాధికరణదానశౌండమైన రంగండాపు భుజంగప్రయాతము ॥
స్థిరశ్రీమనోహారి శృంగార గేహా। గిరీశప్రభాహాసితసికీర్తిప్రవాహా। నిరూఢారి
బాహాసి నిర్వాపదేశా। గిరంసోగ్రవాహాధరిత్రీవరాహా॥ *

గద్యము॥ ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్య
పుత్ర వినయవిశ్వాసముద్ర పినవీరభద్రప్రణీతంబైన,
జైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబున-
సప్తమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

జైమినిభారతము - అశ్వమేధపర్వము.

అష్టమాశ్వాసప్రారంభము.

క॥ శ్రీలలితశ్రవణకళా। నాళీకప్రభవపాదనఖచంద్రరుచిక్షాళితపరస రసాలక। ఫాలఫలకనారసింహపార్థివతిలకా॥ వ॥ అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కిట్లనియె, ఇత్తెఱంగున రత్ననగరంబున వాసుదేవ వాసవతనూజులు వాసరత్రయంబు గడపి నాలవనాడు సముద్ధతధ్వజినీపరంపరలతో మయూరధ్వజుండు గొలిచి రా నధ్వరాశ్వంబులం గదలింపనవియు నానాజనపదంబుల తిక్రమించి క్రమక్రమంబున॥ సీ॥ ఏ రాజు పాలించు ధారుణీమండలి ధర్మంబు నాల్గు పాదములనడచు। గలవరించియు బొంకు పలుకనేరని సత్యసంధుఁ డే రాజు రాష్ట్రంబు ప్రజలు। యముఁడిల్లుఁటపుటిల్లుఁగై యుండి సాక్షాత్కరించి యే రాజుపుత్రికవరించె। నే రాజు దానాంబుధారాధునీకోటి చేసె మేదినినదీమాతృకవ్యోఁదత్పరత బ్రాహ్మణోత్తమ దైవమనేడు। బుద్ధి నే రాజు పూజించు బుధులనట్టి। రాజరత్నంబు వీరవర్మకుఁ బ్రధాన। పురము సారస్వతముఁ జేరఁబోవుటయును॥ క॥ ఈక్షితిధర్మతనయుమయూరధ్వజయుజ్ఞవాహయుగళవిహారం। బా రాజెఱింగి తనపరివారము నెలవిచ్చి వారువంబులఁ బట్టెన్॥ గీ॥ అపుడు దివ్యరథా

—* వీరవర్మ పాండవహయంబు బట్టుట. *—

రూఢులైసుపాల। కువలసులలాక్ష్యులా రాజుకూర్మిసుతులు సైన్యములతోడన రుసేనసరకుగానక। హయములఁ బట్టింపబభ్రువాహనుఁడు దాఁకె॥ క॥ వాహినులనిష్ఠు

రాస్త్రస।యూహముల దెరల్చెనపుడు ముష్టాముష్టిఁ।బాహాబాహిఁ గచాకచిఁ।
నాహవమొనరింపఁ జొచ్చెనయ్యిరువాగుల్॥శా॥శక్రప్రోద్భవసూతిపై దశసహ
స్రస్యందనాశ్వోత్తమై।విక్రాంతిన్ నృపనందనుల్ గవిసిర వ్వేళ సమీకంబునన్। చక్రి
డక్ దలపింపఁ గాణేఁ విశిఖవ్రాతంబు చేపిత్రిశూలా। క్రాక్రోడంబునఁ బడ్డచర్మముగ
తిక్ మ్రగ్గక బలంబత్తఱిక్॥క॥అంతకుఁడు గదిసి సేనల।నంతముఁ బొందింపఁ గ్రీడి
యచ్చెరువడి కం।సాంతక చూడుము వీఁడుదు। రంతపరాక్రముఁడు మర్త్యుఁడన
రాదనినక్॥గీ॥జముఁడు వీరవర్మ జామాత నృపతికౌఁ। దురుసమ లినీవధూటి
మగఁడు।రాజుచేతనితఁడు ప్రార్థితుఁడై పాసి।చనఁడు తద్వ్రతంబు వినము తెలియ॥
గీ॥వీరవర్మవరతనూభూరిసుమాలిని। పెండ్లికెదురఁగ దండ్రి బిడ్డఁ జూచి। తల్లిమేన్న
పాలతనయఁ దమునీకోరి।యనినవరులమీఁద మనసులేక॥చ॥ జనులకు నెల్లఁ జావు

—* కృష్ణుఁడు యమునివృత్తాంతంబు చెప్పుట. *—

సహజంబు నరుక్ వరియించినానితో। ననుగమనంబొనర్చి తుది నంతకుఁ జేఁబడెపు
న్యాపసం।జనితఫలంబులొందిబహుజన్మములందు మకంటె వాలునిం। బెనిమిటిఁ
గావరింతు నడిమికిఁ జాలి ధర్మము నాకు నావుడుక్ ॥ చ ॥ అలరినుమాలినీ
తనయకంతకు పైఁదలఁపంతకంతకుక్ । బలియు బెఱింగినిచ్చలును పాసన
తై యమసూక్తముల్ విని।శ్చలతఁ బరింపఁ దత్సుతయుఁ సంతతముక్ జముఁగూర్చి
నేమముల్।సలుపఁగ నారదుం డెఱిఁగి సంయమనీపతిఁ గాంచి యిట్లనెక్॥క॥ చిత్ర
పురివీరవర్మునిపుత్రిసుమాలిని విలాసభూమికమాలిని।మిత్రతనూభవ నీకుఁగ। శ
త్రము గావల దియ్యాలవనయునికఱి యెక్॥ ఉ॥ అశ్వితిథుప్యోశీలహారిణా యతలో
చననిన్నుఁ బొంద వా।సాసురి యు దానములనంతములింతిఁ బరిగ్రహించినక్।
నీసవతెవ్వరన్నను మునిభవదీక్షయలంఘనీయమం। చాసమవర్తినవ్వి చతు
రాస్యతనూభవుతోడనిట్లనుక్।గీ॥నీవు ముందల నెఱిఁగింపు నృపతికేను। గదలిపై
శాఖనుస్క్ల పథముననత్తునని జనినారదుఁడు చెప్పఁ జటవీర। వర్మ సంభ్రమపఁ
డియమునైవస్వతుఁడు॥క॥బళిహాయి రాజదృష్టుం। నిలిచిమనము చిత్రపురికిఁ
బెండ్లికిఁ బోవక్।వలెనీబలఁగముసీవుఁగ। బలిరిపమ్మని పలుకననికిలసభలోనక్॥
సీ॥ఆముయాగ్రణి రాజసత్త్మధాతువులు పీడ్వడి తాఁ బెదవులఁ దడుపుకొనియె।
నష్టోత్తరశతప్రణాధ్యత్ముఁడగు రాజపటికులకును వీఁపు నెటుకుఁ నియె।ద్దల్లఢం
బునఁ ద్రయోదశవిధజ్వరునకు విన్నమాత్రవె ఱవేఁకి దాఁకె। నల్లమెల్లను బెల్లగి
ల్లి వింశతిరూపధారి మీహుసకు వి దాహమొదవె। నచటువిప్రార్చన లెకానిహం
తలేమి।గుణనిధు లెకానిగురుద్రూషకుండు లేమి। సదయు లేకానిబాహింసకుఁ
డు। లేమిబూజకులెకాని దేవస్వభోక్తలేమి॥ వ॥మఱియు విశ్వాసవిషదానకస్య
కాగమనస్వరత్నభక్షణలక్షితస్రంశలభేదవిశాలుండగు యూథుండు చోరకారాని

రుద్ధపంజరస్థపక్షిమోచకులు గలుగుటం బాలయ రాదనియు, వాపీకూపతటాక
భేదనంబుల వణిగ్గలగ్రహాణిజీర్ణజలాశయోద్ధారకులు మీఱుటను రాసమకాలు
దనియు, సాధుజనబాధాసముద్భూతంబగు పాతంబు సూక్ష్మమేరుశైలవాపిదాన
తత్పరుబుధులు మగలుగుటం దత్తియుఁ గూడదనియు, భూగ్రహత్యాకృతాదరుండ
గుచు హూదరుండు దక్షానావధానులు చెంగలించుటం దొంగిమూడ రాదని
యు, దాతృనిందాకందళితశరీరుండగు నపస్మారుండు కృష్ణధేనుధానపరులు
హొప్పటం జొచ్చి మెలఁగ రాదనియు నివ్విధంబున సకలరోగవిసరంబులుం గుసగు
సలంబోవ సనువర్తివారలం గనుంగొని॥ క॥ పాపులకుఁ గ్రవిగ్రహులు। శైవుణ్యుల
కమ్ము మూర్తులై మిముము హీ। స్థూపత్వదరేటికిఁ బరి। తాపము పుడుకాముదూపధ
రులగుడఁడు చుక్॥ ఉ॥ మోహాంధమూర్తిశాంగైకొనియ ముందున రాకృతిసంగతా
మయ। వ్యూహము గాల్వచిత్రపురికుత్సుకతం జనిమాలినీపరా। రోహవివాహ
హైవరవరుంగ సనీకున భీష్టమిద్దిసం। దేహము లేక వేఁడుకము జెంతు వనజధరణీశుఁ
డిట్లనుక్॥ చ॥ ఇతరవరంబులివ్వి యును నేటికి నత్యయవేళ దేవకీ। సుతుని పదారవిం
దములు చూత్రుమనక్ దయచేసి మాచిం। శితముఫలించునంతకును నిల్చి నయాంత
కుఁ జేతఁ దాజిదీ। క్షితుఁడు బువీరవర్మ యను సేనలతో నిటవచ్చెఁ గావునక్॥ వ॥ ఇ
త్తఱిసముత్తుంగమత్తమాతంగనిపాతభయదయుద్ధంబు సిద్ధంబుగాఁ గలదు, నీ
వు వేడుక చూడవలయు, బలియురైన బభ్రువాహనసాల్వకణజప్రద్యుమ్న
మయూరధ్వజానిరుద్ధాదియోధవీరుల సన్నద్ధులం జేసి పోరికిం బనుపవలయునని
పలికి కృష్ణుండు జిష్ణురథం బాక్షోహణంబు సేయ నవ్వీరవర్మయుం గదిసి వారిజోద
రుం జేరుకొని పురందరనందనుండును నీవును మదీయశౌర్యంబును ధైర్యంబునుం గ
నుంగొనుండని పుండరీకలోచను నారాచంబులం గ్రీడి నేమవాలమ్ములను మ
యూరధ్వజాదులనైదుబాణంబులం గంఠగతప్రాణులం జేసిన తోపివాసవసు
తుండు నవ్వీరవర్మ మర్మంబులు నాఁటి పాఱఁగ ఱకుటయున్నలవలపినఁ బిలువివియ
కతంబు తెలిపి గొనిమూఢవధనంజయుల విశిఖపుంజంబులం జికురుపఱిచి సజలజ
లధరంబు విధంబున గర్జింపసజానుండు దోర్జవంబున దచ్చరవ్రాతంబు జజ్ఝ
రీభూతంబుగావించి సారస్వతపురాధీశ్వరుం వత్తుంబు నిశితక్షురప్రపంచకంబు
నంఘించి వనతెంతింధు కేని యుంజంచలింపక వివ్వచ్చునకు వదింటవచ్చున తొంజ
నేయంలశా ముకశతంబుల నొంచి తేరివారువంబులం దక్షిణవీరవరులం జెరలించి
మొనతలఁ దరలం బారల నేసినఁ బాండవసమూహంబున మోహంబ నెయ్య, అప్పు
డప్పురుషోత్తముండు గాండీవిం గనుంగొని॥ ఉ॥ వంచన చేసి సైంధవు వివాహము
లోశిశుపాలు వట్లున। మ్మించి రణంబున గమలమిత్రజు తేరు ధరిత్రి గ్రుంగ క్రౌం
క్షించి జయుంచి వట్లిపటఁ గృత్రిమముల్ గొనునంచు మారుతం। బచ్చినఁ ద్రేరితోన

తనిబద్ధుఁ జేసి విశాలవాలధిన్ ॥ క ॥ ద్రోణాద్రిఁ బెల్లగించిన । ప్రాణనతని యురద
మంబరంబున కుజగ । త్రాణంజ డెత్తుక చనఁ । క్షోణీశ్వరుఁ డతని మొఱఁగి చూచ
కు వెదరన్ ॥ చ ॥ రయమునఁ జేరి తో నరుమురద్విషు లింగుదియాఁగఁ బట్టి నిర్భయుఁ గ
తివభ్రముం దఱిసి పావనితో ననుశౌరి పార్థునిపైఁ దయనెడఁ బాసి రా విరహితా
షము సంబారలాడు లక్ష్మికిం । బ్రియముగఁ బట్టి వైచెదహరింగ లశాంబుధి శేషశ
య్యపై ॥ క ॥ విదునారథ మునిహరిఁగ । వ్వడిఁ నవడిఁ జంకని యికివాయుతనూజుం

—* వీరవర్మ కృష్ణుని తనపురంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట. *—

ఱిత్తకిటు బాడిచి సుగ్రుడ్డుబి । మిడుకఁ గరసి కాలు చెయ్యి మొదలు పడన్నన్ ॥ క ॥ అ
ప్పుడు మధుమథనుఁడు వా । తప్పక నవ్వీరవర్మ తల పాదమునన్ । స్రుప్పనఁ దన్నిన దగ
రఁ బడి । తెప్పిఱి కృష్ణార్జునులఁ గదిసి యిట్లనియెన్ ॥ సీ ॥ బవరాన దేవదానవుల కై
నను నపిజేయుండము నువిశేషించి యిత్తుఁడు । కృష్ణుని పాదపంకేరుహంబు శిరంబుఁ
జెందఁ గావునఁ జిరంజీవి నైతి । వన టయుంగ్రీతుఁడై యచ్యుతుండు కిరీటితోడ నిట్ల
ను వీరుఁడు జన్మయుండు । సర్వసంపద్యుఁ డయ్యె దివ్యమార్గణ కృతహస్తుఁడు
మయూరకేతుమన్యునో ధుజ ఝంకేమద్భక్తియుక్తుఁడనిన । వరుఁడు గాని
యా దెవన్మహావరుఁడు వారి । కిట్టులను ముజ్జగములు మీకు మరుగావు । మిమ్ము గ
ల వంగనే నెంత మేటి నదు చు ॥ క ॥ విల్లెగరుడించియచు కుల । వల్లభునకు ప్రమొకీల
వాసవసుతు ముదమునం । ధిల్లఁ గవుఁగిలింపఁ బలము । తెల్లసిరిచెనతని వీట నేనుదినం
బుల్ ॥ ఉ ॥ ఆమలువాడు సప్తదశసాహస్రసితేభములున్ తురంగముల్ । శ్యామలక
ర్ణములు నవసహస్రము లష్టవిధంబులైనముల్ । క్రామణిరాసులున్ మొదలుగాఁగ
లసంపద లెల్ల నిచ్చియ । త్తామరసాక్షుఁ గొల్చి వసుధావరుఁ డశ్వము లందరక్షి
నన్ ॥ క ॥ కతిపయదినములకుహయ । ము త్తరముగ జకటలిన ప్రవీరుఘపద్రా । హ
తిమితిమింగిలలహరీ । సితజలధి యగు నదంబు జిర్వ్వదావెన్ ॥ గీ ॥ క్రీ
డివీరవర్మ తోడ హయంబులు । నరసి దాటునెద్ది వెగవటన్న । నతఁడు నా
వలను రయంబున దాటింప । నీనకొంతలంబు జేరి పిడిసె ॥ క ॥ అచ్చట హ
రులం గానక । తెచ్చవడి దొరలు నిలుచు తటినవ్వలఁ గుచునై । యచ్చరపథము
న సురముని । వచ్చిన సత్కృతులు గాంచి వారలతోడన్ ॥ చ ॥ హయమ్మొలు నం
ద్రహాసవసుధాధిపు కొంతలకంబు జేరెడు । ర్జయుండగు చాన్నపాలని పరాక్ర
మశీలకు రాజులెల్లనా । రయ సరిషోడ కాంశము సురారుతదీయచరిత్రమన్నని ।
స్త యమిదివేళగాదు విన సైంధవముల్ గడుదూరమేఁగెడున్ ॥ చ ॥ అనటయు
పార్థుడిట్లను బ్రియంబున నారదశౌరిచెప్పము । న్నినమహకథాసుధారసము వీను
లకింపుగ బోరిలోన । సజ్జనులచరిత్రముల్ వినుటజన్మఫలంబులుగా వచంద్రహా ।

—* కృష్ణుండు చంద్రహాసుని వృత్తాంతంబు దెల్పుట. *—

సన్నుతవరేణ్యపుణ్యకథ సత్కృప నాకెఱిఁగింపు నావుడున్ ॥ సీ ॥ వినుకేరళాధీ
శ్వరునకాత్మజుఁడు సభాగ్యుఁడు మూలతారయందుదయమయ్యె । నొకకొన్ని
దివసంబులకు వైరులనెదిర్చి జనకుండు గండదోషమునఁ దప్పె । జనయిత్రి చిచ్చు
ఱికిన దాదులా బాలకునిఁ గొంతలమునకుఁ గొంచువచ్చి వర్ధత్రియను పెంచివా
రంతరించిన బౌరభామినులాదుకూరుఁ జూచి । కరుణనొకపుణ్యసతి జలకంబు
బట్టు । గూర్మి నొకతె మకరము పారగుడువఁ బెట్టు । దయనొకవధూటి మొలవన్నె
తమువుఁ జుట్టు । గౌరవమునొకయింతి కొకట్లుఁ గూడఁగట్టు ॥ క ॥ ఈరీతిబౌరకాంతలు ।
గారవమున బెనుచుచుండగా నొకనాడీనం । బారాకొమరుండు యదృచ్ఛారతి ని
నెదుష్టబుద్ధిసదనంబునకున్ ॥ క ॥ ఆమంత్రికొలువులోని మ । హామునులీక్షించి ము
దితులై యెవ్వరివాఁడీ ముద్దులాడు నిఖిల । క్ష్మామండల మేలు రేఖగలవాఁడనినన్ ॥
క ॥ వినివినివానిచందం । బునగీటునబుచ్చి దుష్టబుద్ధి యతులస । ద్వినయమునననని
పి యావృడా । తనయునకును బుధులపలుకు తథ్యంబనుచున్ ॥ క ॥ దండింపద
లచియిప్పుడు । చండాలభటాళి బిలిచి సచివుఁడు పలికెన్ । కొండికపాపని బలివా ।
రుండని నెలవాసగగింకరులురభసమునన్ ॥ ఉ ॥ పట్టిరి దేభసింహశరభ ప్రము
ఖోగ్రతరాటవీతటి । న్బెట్టిక్రపాణి పాణిజళిపింపగు మారుఁడు శౌరి సన్న్మతిన్ ।
గట్టిగనిల్పనప్పుడు గాఁడి కాండ్రు కృప న్వాంకాలివ్రేలఁ దిల్లవేలిన్ । మట్టగఁగోసి మం
త్రివరుముందటఁబెట్టి కృతప్రణాములై ॥ క ॥ దేవరచెప్పన యుడిగము । గావిం
చితిమనిన మంత్రికౌతుకహృదయుం । డైవరిమునిభాషితము ... । సా...
బన్యోవనిశంకతనుండన్ ॥ చ ॥ అచటగుమారుఁడంఘ్రి వికలాంగుళిఖేదము
ఖాత్రిజాలసం । కుచితముఖాబ్జుఁడై పదశకుంతమృగివనదేవతల్ దయన్ । రచి
తహితోపచారముల రక్షణ సేయఁగుళిందకుంతమ । త్సరిదృక్కన్ విహ్వేయుఁడ
గుణాబకదేశవిభుండు వేటమైన్ ॥ ఉ ॥ అక్కడికేఁగుదెంచి చరణాంగుళివేదన
జాలఁ గుందియున్ । స్రుక్కక శ్రీహరిం దలచు సూనునిఁ జూచి కృపాసనుండ్రై ।
యొక్కడిబిడ్డఁడో ఇడు జగదీశ్వరలక్షణలక్షితాకృతిన్ । జక్కనిపిన్నవాడనుచు
సైంధవముం డిగిబుజ్జగించుచున్ ॥ క ॥ హరిభక్తిశేషమునెనుచు । హరిపదసేవ
కుడనయ్యునపత్యుడనై । హరిబలుమఱుపోల ఋగ్గొని । హరినాకిట్లుకరుణ
చేసెనర్భకుననుచున్ ॥ క ॥ కుండలుఁడు కాసినృపకృత । కంసుతహాఫడాజుడు
గోకకుమక్రీడుడ । త్సుంతుఁడుస్వయంప్రాప్తుఁడనూ । నుండౌరసహీనలకు
జనులకట్లగుటన్ ॥ క ॥ ఇతఁడుస్వయంప్రాప్తుండను । సుతుడని యంగీకరించి
శోకము వారించి । చితురంగమున్ పెనిడెదం । దితుఁడై తనచంపకావతీపురికరిగెన్ ॥
సీ ॥ అరిగి సైనికులనర్హపరికారంబులననిపి యంతఃపురంబునకు నరిగి । జ్యోస్స్య

లయనుమతిశుభముహూర్తంబున రాణి మధావినీరమణికిచ్చి। చంద్రునినవ్వ
హాసంబుగల్గుటజంద్రహాసుండనెడు నామమతనిఁబెట్టి। ధాదులచేనిరంతరము
సంరక్షణచేయింపఁగట్టడచేసి వేడ్కఁ। బెనుపఁగాఁదల్లిదండ్రులు ప్రేమమునను। వి
దియచంద్రునిగతినభివృద్ధిఁబొంద।నవనిదున్నకపండెఁజన్నవిసిపిదికె। సురభులు
జనంబులానందభరితులైరి॥మ॥కరమర్థిన్ సుతునింకృతోపనయనుంగావించి వే
దాగమార్థరహస్యంబులు దెల్పి నానాముఖశస్త్రాస్త్రప్రౌఢిమల్ నేర్పిసిం। ధు
రగంధర్వరథాధిరోహణసమర్థుంజేసి ధాత్రీధురం। ధరుఁగావించెఁగుళింద
కుండుజనులానందంబునంబొందఁగన్॥క॥ఆచంద్రహాసవిభుఁడు। ర్వీచక్రముప్ర
జలనెల్ల శ్రీవైష్ణవమా। ర్గాచరణతత్పరులుగాఁ। బ్రోచెన్ రుక్మాంగదప్రభువు
చందమునన్॥మ॥పద్మియాతోఁ దులనూఁగుమీసములతోఁబ్రాయంబునం దండ్రిపం
పనిగంతంబులరాజులంగెలిచి కప్పంబుల్ వధూకాంచనా। స్మదమాతంగతురంగ
రత్ననికురుంబంబాదిగా సర్వసంపదలున్ బ్రాక్తనరేఖమీఱఁగొనిదృప్యత్సైన్యో

—* చంద్రహాసుండు రాజ్యంబు సేయుట. *—

ముల్ గొల్వఁగన్॥వ॥శతమఖవైభవుండని ప్రజల్ జయపెట్టుచు మ్రొక్కఁ జంద
నా। వతికరుదెంచి తండ్రిపదవారిరుహంబులు గాంచి విక్రమా। జితబహుసంప
దల్ నగరుగ్రిక్కిఱియించికృతప్రణాముఁడై। యతివినయంబునన్ జననియం
ఘ్రులకున్ బ్రణమిల్లి భక్తితోన్॥క॥జననీజనకుల పాదము। లనవరతముఁ గొల్వఁ
జంద్రహాసకుమారుం। గనుఁగొని కుళిందభూప। తనువెల్లను నివురుచును ముదం
బునఁ బలికెన్॥క॥జాతలఁ బట్టింపుము పది। వేలనయిదువేలు రెండువేలునరయ
స్రాన్నాలరికంతలనకుమన। యేలిక తన్మంత్రియతనియింటికిఁబనుపన్॥క॥అనిన
విని చంద్రహాసుఁడు। జనకుని వీడుకొని ధనమసంఖ్యము బహువా। హ్యవరోష్ట్రఖ
రబలీవర్దనివహముల చేతఁ గన్నుదనియఁగఁబంపెన్॥ గీ॥ మూఁడువగలపగిది
ముడుపులు దెప్పించి। కలయనొక్కబదరికమునుంచి। కౌంతలేశ్వరునివగరిపు
రోహితుఁడైన। గాలవునకుఁ గౌతుకమునఁ బనిచె॥ ఉ॥ పంచినఁదీర్పరుల్ సచివు
పాలికి నేగి కృతప్రణాములై। కాంచనరత్నభూషణసుగంధపటావలి వేలువేల
యర్పించి కుళిందనందనుఁడు పెట్టినపత్రిక చూపి రాజుకుం। గొంచకదీనికేడుమ
ణుఁగుల్ గొనివచ్చితిమంచునిచ్చిరన్॥చ॥కొనిచనికుంతలేశ్వరునకున్ వివరంబు
గఁ జూపి చారులు। న్నవమలరించి పంచిజననాయకుడగ్గఱి చంద్రహాసుఁడి। చ్చినవి
వరంబు విన్నపము చేసికుళిందకుఁబట్టరాజుచే। ననుమతుఁడైయమాత్యుఁడుర
హస్యముచిత్తమునోత్తరింపఁగన్॥గీ॥తమకమినుమడింపఁదలమ్ముతోఁడుతనాలు
యోజనములపయనమొకఁనాఁడె। తెరలిచందనావతీపురిముందటఁ। గాన్చి యో
ధవరులఁగలయఁజూచి॥క॥మున్దమహాటవియిదియా। సందుననమరావతీపశంక

టము హీనముగ। గ్రంథము గొని వదారా। రకుళిందుని సౌభాగ్యము నియతికఁ బ్రీతిగ॥ క॥ అ
రుదేర దుష్టబుద్ధికి। దురురఁగు కుళిందకుఁడు ప్రియసుతునితోఁ జనిత । చ్చరణముల
వ్రాలి నిజమంబిరమున విడియించి భక్తినివ్వటిలంగ॥ క॥ బహువిధ మనోజ్ఞ వస్తు
నివహముల బూజింపఁ గృతక వాత్సల్యభర। ప్రహసితముఖాబ్జుఁడై చం। ద్రహా
సుఁ గన్గొని కుళిందు వరుసిట్లని యెన్॥ క॥ చందురునివంటివాఁడీ। నందనుఁ డతిభాగ్యల
క్ష్మీయుతుఁడు నీకే। చంపకమునఁగ లైంసినఁ గుళిందకుఁ డాద్యంతమును దెలియవి
నిపిన్సై॥ ఉ॥ ఏన్మృగయావినోదరతి నేగుచుఁ గొంతలకంబు దండ రెం। డామడఁగ
ల్గునో కటా భయా టవిలోనఁ బడాం గుళీవ్యథన్। వేమఱు శ్రీహరిం దలచు వీనిఁగ
నుంగొని విష్ణుభక్తుని। గామది గాంచి యారసునకన్న విశేషముగాఁ గఁ బెంచి
తిన్॥ క॥ నాటికిమి దేండ్లవాఁడను। మాటవినికృతంబు వలఁచి మానసమున వ । త్తో
టులమీఁదనుబందులు। గీఁటుకొనుచు దుష్టబుద్ధి కృత్రిమబుద్ధిన్॥ క॥ ఇచ్చోట నేమిద
లఁచిన। వచ్చున పాయంబు దనకవశ్యము వీనిన్। బుచ్చెదఁ గొంతలకంబున। కచ్చట
మత్సూనుఁడు విషనిహతుఁ గావించున్॥ క॥ అనితలఁచి యొకపత్రిక। తనతనయు
ని పేర నేకతమ్మ స్వహస్త। మ్మున వ్రాసి ముద్ర పెట్టిన। వినయుఁ డగు చంద్రహాసవి
భునకునని యెన్॥ క॥ ఈ పత్రిక నీవాకడ వ। హా పుత్రునకిమ్ము శోభనంబగునచటన్।
నీపనులన్నవి నతుఁడై। వే పొమ్మన తండ్రు పవన వేగాశ్వముపైన్॥ గీ॥ నిమిషమాత్ర
గొంతలము జేరి తప్పరి। సవిధపుష్ప సౌరభ ప్రమత్త। మత్తచంచరీక మండలీ ముఖ
రితా। రామమధ్యగత సరంబు గదిసి॥ క॥ యువహంస చక్ర సారస నివహాగరు
ద్ధ్యాతవిక్షచవి రేజపుట। సృవదమల మధుసురభిగం। ధవహాంబురసపరి వ్వారిత పధ
శ్రముడై॥ క॥ తురగము ననీరుజ జలజా। కరమునఁ ద్రావించి తాఁపికచ పుష్పఫలా। తిర
తభరవినమ్రచూతాం। తరమరకతవేదికల వ్రువంబవళింపన్॥ గీ॥ కుంతలాధినాధు

—* కుంతలేశుని కూతురు వనవిహారంబునకు వచ్చుట. *—

కూఁతురు చంపకమాలిని యనునయ్యా హాత్మవరుసి। తనయయు విషయ యను మద
ను నోమదద్వనస్థలికి వచ్చి రాత్మ సఖులతోఁడ॥ సీ॥ అలసత బాపునొయ్యారంపు నడ
పులు వనమయూరములగర్వము గుదింప। సఖుల వేమఱు బిల్చు సరసంపు టెలుఁగులు
మత్తకోకిలములమనసు గలఁప। నిటలంబులను నటించు కుటిలాలకంబులు షట్పదంబుల
విలాసములు గెలువ। దరిళలోనవముల ధాళధళ్యంబులు హరిణుల సౌభాగ్యము వ
ఘళింప। దండడింపము నారథోద్ధత వహాస। సరణిఁ జంపకమాలినీ తరుణిఁ గూడి।
మానినులు గోసిర వ్వవమంజరులను। సరసి సరసిజములఁ బెక్కు చందములను॥ గీ॥ స
చివపుత్రివిషయ శారీరవాసన। వనము గంధసారవనముఁ జేసె। గళితహారమణు
లఁగమరాకరంబుర। త్నాకరంబుఁ జేసె వలసగతుల॥ క॥ అంగనలపుడు చతుర్విధ।
శృంగారములలవరించి చెలువుని బుతునో। మంగవిషయ తత్సరసీ। ప్రాంగణ నిద్రి

తునిఁ జంద్రహాసునిఁ గాంచెన్॥ చ॥ కనిరశనాంఘ్రిరత్నకటకంబులు మ్రోయక
యుండ నల్లనల్లనఁ జని యక్కుమారుని విలాసము తేకటవాయఁ జూచి మ్రోలస
డపసంచి త్రాటఁ బదిలంబగు పత్రిక విచ్చి తండ్రి వ్రా । సినకపటంపుఁ బద్ధతికిఁ జిత్త
మునం బరితాపమందుచున్॥ క॥ విషమాస్త్రసమానునకు । విషమొసఁగ న్వ్రాసె
దం క్రిఁ ర్దయఁ జనియా । విషమాధర పజ్క్తి దుడిచి । విషయనొసఁగుమను చు వ్రా
సి వేడుకతోడన్॥ క॥ పెన్నిధిఁ గనిపోవఁగ లే । దున్నకృపణు మాడ్కిఁ జిత్తమున టాట
గ వా । కన్నెపురాధీశ తనతి ఖిన్నయగుచు మిం క్కెట్టకేలకుఁ జనియెన్॥ క॥ ఆలోనఁ
జంద్రహాసుడు । మేలుకని యనపుడు తెస్స్నీ పసర ప । త్రాశతేము ఖుద్రైదగని । బో
లెము నగదభ్యనగరి ముబ్రవేశించెన్॥ క॥ ఎప నెడ శుభశకునంబులు । పొడగన చును
జొచ్చి రష్టబుద్ధి గరి । వడికడ వాకిటదుడిగ । ముడిగంబణిసఁరిగని ప్రమోద
ముతోడన్॥ క॥ కొలువున్న మదన గనిచే తులు మొగిచి కుళిందకునిసుత డను త్యా
నితే । ఖలుగొన యునననగరి మోఁ । సలను న్నానిసని సంభ్రమ మడగుచున్॥ గీ॥ కూ
ర్మి నతని నెదురుకొని కౌగిలిచ్చి యే । కాంతమండపమున నధివసించి । యట గళిందు
సేమమరయుచుఁ దండ్రి వ్రా । యుసము జూచి భక్తి వందిమున్న ॥ సీ॥ స్వస్తి సమస్తప్ర
శస్తగుణా స్వేహుండవు రష్టబుద్ధి జాత్మజుడగు । మదను దీవించి ప్రేమముగ బుత్తెం
చిన శుభలేఖ చంద్రహాసుడు కుళిందు । పట్టికలస్థాన పౌరుషాధికుడు నిద్ధంబుగా
మన కునీ తండ హితుడు । కాన సందేహంబు మాని యీ పత్రిక వీక్షించినప్పుడె విష
యనొసగు । మనెడు పద్ధతి జదివి భాగ్యంబు చేసె । నస్మదీయ సహోదరి యనుచు దై
వఘటనచారాత్రిగలుగు లగ్నంబు సనప । వాహమొనర్చెంచొదే వేంద్ర వైభవము
న॥ ఉ॥ అంతట దుష్టబుద్ధి హృదయంబున నింతక జంద్రహాసుడుం । గొంతలకంబు జే
రుదనక్రై తవముఁ బలియించునంచని । శ్చింతమతిం గళిందకుని శృంఖలబద్ధుని జేసి
దుగనమా । ద్యంతము చూఱగై కొని రయంబున మూడవ నాటి వేకువన్॥ క॥ అంచ
లబెస్తలవడిజం । కించుచు బంగారు పల్లకీ నెక్కి ప్రయాణించు నెడం గొంతలక ।
ప్రాంచలమున నొక మహోగ్రఫణి యొమ్మెరగుచున్॥ క॥ మానస భావలసిట్లను ।
సేనీ సదనంబులోన నిక్షేపములం । బ్రాణము వలెగాచితిని సక । బోనగునని చెప్పిన త
లము బ్రవేశించెన్॥ గీ॥ పాము మాటబాటి బట్టకి కొంటి లక్ష్ంబు చొచ్చి నగరి క్రందు
జూచి । చంద్రహాసునకు విషయ పెండ్లి సేయున । ప్పుడము గానెఱింగి వీఱు వీఱిగి॥ క॥
ఏ నేమి చెప్పిపంపిన । దానే పనిచేసెననిమదను బిలిచి దురా । త్మానేటి దాక ద్రోయు
వు । గానాయానతిని జేమిగావించితఁ వెన్॥ క॥ దేవర యానతిదప్పిన । యా వివరంబే
దియుని స్వహస్తలిఖిత లేఖా వాచకంబు జూపిన । నావకర్ణంబు చూచి యదృ
తపడగన్॥ గీ॥ మతి యదం ద్రితోడ మదనుండు దేవర । యాజ్ఞ బ్రాణమైన యన జ
నొసగి హితజనంబు లెన్నరసితని కెడ నైన । బ్రాణమిత్తునను చు బ్రతినగొంటి॥ క॥ అ

నుటయు దనతనయునిమీఁద నవిశ్వాసంబు వొడమి తనకపటములో। నసపదిలపఱిచె నంతట। దనుజయు నల్లుఁడును వచ్చి దండము వెట్టన్॥ క॥ బాలహరిణములఁ జూచి పెం। ద్రోలు పులిగతిన్ మనంబు దుర్బుద్ధిలఁగ మిం। ధ్యాలాలనములు సేయుచు। నాలవది వసంబు శోభనము సాగించెన్ ॥ చ ॥ మఱునటి నాటి వేకువ నమాత్యుఁడు మేలరు నీవంశమంతె ముం। జెఱచిరి కూతురుం గొడుకు జెల్లరె మీటు చంద్రహాసుఁడే। చ్చిరి నప్రమాదమౌననుచు జిత్తమునందలపోసి పీనినే। తెఱగున నైన జంపెద యతిప్రవరోక్తులు బొంకు చేసెదన్॥ సీ॥ అనిశ్చయించి బ్రహ్మఘ్నశిశుఘ్నగోఘ్నా। దులబలియు రంత్యజుల బిలిచి। కృతపద్ధతప్పగా చితినేఁడు నగరంబు వెలుపటి కోటలో పలికరాళకాళికాభవనంబులో లీనులై యుండుఁడు చ్చోటికి పరసంధ్యాముఖమున నొంటివచ్చినవాని గెంటి పోవగనికనఱకు ం పుకండతుండములుగాఁగ। నట్లు చేసిన వర్ధ రాజ్యంబు మీకు। నిత్తుమదనునితోడ వనియ్యకొనుచు। నరిగి మూఁడవజాము ననడగియుండె। జండికాగృహమున జండాలమండలంబు॥ క॥ ఆ వేళ జంద్రహాసుని। రావిన్చి కరగ్రహాంతరంబున దుర్గా। దేవిభజింతుట వశ్యము। గావున నీ వేగ చం

—* దుష్టబుద్ధి చంద్రహాసుని కాళికాగృహమునకు బంపుట. *—

డికాగృహమునకున్ ॥ చ ॥ అనుటయు జంద్రహాస విభుఁ డట్టుల కాక నెనంత గుంతలుం। డునిజపురోధ గాలవుగనుం గొని రాజ్యము మీఁదికో రెగెం। టి వదినిజంబు గాదను వృనీడకు మూర్ధము గానరాదుక। ర్గొనగనరిష్టలక్షణముకోరికనా కెఱగింపునావుడున్ ॥ క ॥ దత్తాత్రేయుడలరు నకి త్తెఱగెఱిగించె వసుమతీశ్వర విన్నుని। వృత్తలమందకు మదిని। చిత్తసమాధానమిపుడు చేయగజాలున్ ॥ సీ ॥ ధుృవసిద్ధా యంధతులదను చ్ఛాయయయుగానని వాడేటిలో నగడచు। గిరిశాస్వితాగ్ని శిఖర ణారుగను వాఁడు మడియునే కాదశ మాసములను। బనిలేని పనిబకరుబలిసిన బోసుక చికిరునవాఁడు దెగు నెలలెనిమిదింట। నడుగుచొప్పన దార్షిణ్యమైన వ్రేళ్ళయి నఖండితమైన వాఁడేను నెలలదప్పు। గాకిన్మైన గ్రద్దయినను లూకమైన। నెత్తి సోకినవాఁ డాఱు నెలలగడయు। స్నానమర్ధన వేళల మేనచర్మ। మదురవాఁడైదు నెలలకు ననంతరించు ॥ క ॥ తననీడ వెతమొకలాగున నుండిన వాఁడు నాల్గు నెలలకు నీల్గున్। ఘనరహితమైన మెఱుపుజ। మునిచెసగను వాఁడు ద్రెళ్ళు మువ్మాసములన్ ॥ క ॥ తనబింబమద్దమున జూ। చినదల లేకున్న వాఁడు చెల్లును రెన్నె। ల్లనుదనతనువు గమరువల। చిన పక్షములోన వాఁడు జీవము దొఱగున్ ॥ గీ ॥ జలకమాడిన నవయవములకుమించి। హృదయమధ్యంబు జివ్వనియొండెనేని। నీరుగ్రోలిన దాహంబు నిలువదేని। వాఁడు వేంచేయు నీరైదు వాసరముల ॥ క ॥ మనుజులలోచనములలో। దనరూపము గాన

కున్నదనవీరులలో । నను ద్రవేళ్ళు వెట్టిచూచిన । ధ్వనివినబడకున్నవాఁడు తడయక
పోలియుఁ ॥ సీ ॥ ఋక్షవానరములనెక్కి పాడుచు దానకాలని దెసకేఁగఁగం
టినియు । దనమూర్ధమునఁ బొగ్గులను శిరోజంబులును మొకయు భక్షించుచుఁ గ
టినియు । నగ్నుఁడై జైన సన్యాసినవ్వుచు ద్రోలఁగంతులు వేయంగఁ గంటినని
యు । దైలమూపాదమస్తమునందు వడియంగ నుర్విపై నిద్రించుచుంటిననియు ।
నతిభయంకరమూర్తులై యస్త్రధరులు । ఆలఁగొని యుర్వి నియును సీలి చీర ।
కాంతబడిదక్షిణమువోవఁ గంటిననియు । స్వప్నమునఁగన్నవారికిఁ జావు ధ్రువము ॥
చ ॥ జనవర యిట్టి రిష్టములు సంభవమైన గురుద్విజామరా । చనజపహోమ
దానముల శాంతి యొనర్తురొనర్చి సర్వసం । గనిరసనంబు నింద్రియనికారము జే
యుచు నీరునీరుగా । గ్చివగతి జీవునింబరము జేర్తురు తత్త్వరహస్య కోవిదుల్ ॥
క ॥ అని గాలవముని చెప్పిన । జనపతి మది బాము కుప్పసంబూడ్చు విధం । బున
రాజ్యము విడువఁదలఁచి । తనమంత్రికుమారుఁడగు మదనుఁ బిలిపించెన్ ॥ క ॥ చను
దెంచి మ్రొక్కి పనియే । మనమీయల్లుఁడగు చంద్రహాసుని వెసదో । కొని రమ్మిట
జంపకమా । లిని నిచ్చెదనని నగల్పొంతహాస్తుండై ॥ క ॥ పనివినిప్రొద్దుగ్రుంకుఁ
పరిపాటి బురాంతపవీధిగాళికా । గృహమునకొంటి నేఁగెఁ ద్విఅందిగనుంగొని
మంత్రి యాజ్ఞచే । కొనిగమనించులాగెఱిఁగి కుంతలనాథుఁడునిన్ను బిల్చితే మ్మ
నెజను నేననిని ప్రతిగనర్చినచేసెద గానిశాంభవిక్ ॥ గీ ॥ అనియుతని చేతిగం
ధపుష్పాక్షతములు । వరుసఁ గైకొని తానెక్కు వారువంబు । జామరచ్ఛత్రము
లనిచ్చి సచివతనయు । డనిపిపంపిన నాచంద్రహాసుఁ డరిగె ॥ వ ॥ వినతియొనర్చి

—॥ కుంతలుండు చంపకమాలిని బెండ్లి సేయుట. ॥—

నిల్వఁబృథివీపతి గాలవసంయమీంద్రుశా । సనమున జంద్రహాసునకు జంపకమా
లిని బెండ్లి సేసియు । ల్లిచకుఁ సమస్త రాజ్యమును లోఁత నిచ్చి విరక్తుఁడై తపో ।
వనమున కేఁగె బ్రాఁగుభవకుతసౌఖ్యము లేవగించుచున్ ॥ క ॥ అంతట మదను
డునగర । ప్రాంతవనీచండికాగృహమునకు నిబిడ । ధ్వాంతమునఁ బోంటిజన
బహుహంతలు పైఁబడివధించిరాయుధహతులన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున జంద్రహా
సుండుచంపకమాలినీవివాహంబునఁ గుంతలరాజ్యసింహాసనారోహణంబు
ననుసముత్సాహంబునొందివందిబృందంబు వొగడ, ముందటం గ్రిందుకొనసంద
డిఁబడి యవారించు వేత్రహస్తులయిస్తోక సాహోనినాదంబులు రోదసీభేద
నంబు సంపాదింప, శంపాపరంపరానురూపదీపకలాపంబులు దీపింప, శచీస
మేతుండగు నాఖండలుండునుం బోలె, వధూసమేతుండై పాండురమత్తవేదం
డంబు నెక్కి యక్కజంబగు వైభవంబునం జనుదెంచి దుష్టబుద్ధి నగరిముంద
ట గుంజరంబు డిగ్గి యుంతఃపుమున్నవచోహారులవలన సందనరాక విని కలం

గియున్న మామకుం బ్రణమిల్లి యతనికిందదవృత్తాంతంబును మదనుండు కా
ళికాసదనంబునకరిగి విధంబునుం జెప్పిన ప్రొక్కినపోలికం బ్రాక్కపడియు
గళనాళంబు దక్కటకటారి ప్రిక్కబడ నెల్లునిగుల్లంబు గల్లవింపం జేసియునిప్పి
యమ్మ్యానాత్య వరుండత్యాహితంబున ॥ మ ॥ తలయుం గోకయు వీడగా
బఱచి సంతాపంబునం గాళికా । నిలయంబుం బొకడచొచ్చిచచ్చిన సుతుం జూ
చించి ప్రిష్టంభ । క్షుల కుంగెంపు వలంపు ప్రోహముల యుక్తుల్ గొల్పు నేయుం
చున్ ప్రిపిఠరోపల పాతభగ్నశిరుడై ప్రాణంబులం బాసినన్ ॥ చ ॥ బలుబల వే
గ జంకెనను పాసనచేయు నపోషణుండు దే । హళిబడియున్న మంత్రివరు వాని
సూనుని జూచి చెట్లో ప్రాణిపిచ్చి చిత్తమునపొక్కుచు నేచనిచంద్రహాసభూ ।
తలపతితోడ జెప్పన నతండుర యంబునబాదచారియై ॥ సీ ॥ కాళీగృహాముసొ

—✽ చంద్రహాసుండు దుష్టబుద్ధిని బ్రతికించుట ✽—

చ్చికూలినసచివుద త్తనయునిగనిశోకతప్తుడగుచు । గదిసీవీరల నేడు బ్రదికిం
పకుండిన బ్రజలచేవాడిక పడుమనుచు । జతుర్భుజకలితవిస్ఫుత హారామ
కుండంబునగ్రివ్వించి పావకునకు ప్రొలిపి । శరకరాంగుల పాయసఘృతంబులను
గూర్చితనమేనికండబునఱిగిత్రెవ్చి దేవిగనుగొనిచిచ్చ క్రిపీచహారికి । నగుటమచ్చి
రమిత్రుబూర్ణాబహుతనుచు । ఖడ్గమునంకెంపనై ష్టవికరముబట్టివాస్ఫితంబెద్ది వేసు
మువరమునని ॥ క ॥ వీరి ములరు బ్రతికింపుము । నారాయణునిబదభక్తి వాకిమ్మనవ ।
వ్వారాహితముసగినీకు గు । మానుబుగలిగెదరుబలపమన్వితులనుచు ॥ మ ॥ అక
లంకస్థితి జంద్రహాసవిభుడాయంబిచ్చి తాహస్తము । స్తక సంయోగము సే
యుచుంబరమతే త్త్వజ్ఞానముం దెల్పిచం । డిక యంత హితాతనైనమానుయుడు
ఉందిన్నిద్ర మేలాకంచుపోలిక లేవన్ దివిబుప్పవృష్టిగురిసెన్ లేఖుల్ ప్రశంసింప
గన్ ॥ క ॥ జనవిభుడు చంద్రహాసుండు । నమాత్యునిమదనుదోకొనుచు బురమున
కున్ । జనుదెంచి తల్లి మేధా । వినికి గళింపునకు మ్రొక్కవినయముతోడన్ ॥ గీ ॥ వే
డ్కజంపక మాలినీవిషయలంను । సొరిదిబ ద్మాక్షుమకరధ్వజులను గాంచి । హరిప
రాయణుడగుచంద్రహాసన్నృపతి । త్రిశతవర్షంబులేలె ధాత్రీతలంబు ॥ క ॥ ఈచు
పామల జెందుటను । త్రామజయాదుష్టమతిన లుకబంపు నేడం । దాముని భజించు
సాల । గ్రామముొకటి త్రిమింగెనందుకతమునననుచున్ ॥ క ॥ సాలగ్రామజలంబులు ।
మౌళి పయింజల్లు కొనినమానవులకునీ । వేలా శైలావృతనిఖిలేలాతీరముల ఫలము
శీల్గాసేయన్ ॥ సీ ॥ మొగిజతుర్దశలోకములభరించు ఫలంబు చేయు సాలగ్రామ ధా
రణమున । ధామణిచక్రమంత యునిచ్చినఫలంబునకు సాలగ్రామదానమునను ।
సకలదేవతలనర్చనచేసినఫలంబు పొందుసాలగ్రామపూజనమున । బరమపావ
నవేదపారాయణఫలంబు వచ్చు సాలగ్రామవణ్ణనమున । యతియనంగసాల

గ్రామమనగభోగితల్పవరునుజరాచరతనువులనుచు । సంతసముబ్రహ్మగాని
యామనంతకంబె దుర్యమని చెప్పుచుండు శ్రీతులసిమహిమ॥ క॥ శిరమునఁబింఛ
ము జెవులమకరకుండలములునురమునఁగౌస్తుభమణిఁ । ధరియించునంతకంటె
ను హరి శ్రీతులసీదళంబున వలంబించుఁ॥ ఉ॥ ఈకథవిన్నమర్త్యులకభీష్టఫలప్రద
మంచుఁజెప్పినా శ్రీకభవాత్మసూనుఁడునిలింపపురంబున కేగవిస్మయోత్సేకితజం
ద్రహాసనృపశేఖరుభవ్యచరిత్రముల్నృపా । నీకనుతోఁడబాధుఁడుగణించుచు
గొంతలకంబుచేరినన్॥ క॥ అన్నృపతిసుతులుబలసం । పన్నులుమకరధ్వజుండుబ
ద్మాక్షుండున్ । మున్నాడిపాలుతెంచిన । జన్నపుహరులన్ వయాళిజనికనిరెదు
రన్॥ చ॥ కనికొనిపోయితంత్రిసముఖంబునఁబెట్టినఁజంద్రహాసుఁ డిట్లనునిదిధర్మనం
దనుమఖాశ్వముదీనికినైప్రయాసమొందనిమిషరాట్సుతుండుదిరుగాడెముసేన
లతోడనంచుమున్ । వినబడుబట్టినంగ్రతువువిఘ్నముగున్ మనధర్మసూతికిన్॥ క॥
మీరలుపన్నైదుదివసములీరెంటిసురక్షసేయుఁడింతటిలోనే । వారలురాకున్న
మఖప్రారంభమువేళకనిపింపవుదమనుచున్॥ క॥ పలుకునెడఁబాధునేనా । క
లకలములునిజపురోపకంఠసరణిదిక్కులప్రకటింపఁగానల । బలములతో మో
హరించిబలములునెదురన్॥ క॥ శ్రీహరిసంతోషింపఁగ । నాహవమొనరింపఁగని
గెనజుననుతోనం । చూహించినృపతిరణస్థ । వ్యూహంబునఁదత్పురాంగణంబున ని
లుపన్॥ గీ॥ అతనిఁగనికృష్ణుఁడనునిఁద్రసుతునితోడ । జంద్రహాసునిఁబరమవైష్ణ
వునిఁజూడుమీఁడుజ్ఞానతపోవయోవృద్ధుగాని । క్రూరసమరాంగణమునఁదావు
ర్యాత్మసంచు॥ మ॥ అనికృష్ణుండుకిరీటికిందెలుపుచోనంచంద్రహాసుండుద్ధుసైస్యాకా
యంబులమంగలన్వాశతాంగారూఢుఁడైవచ్చెదే । వునీఁజకాంతిసిగదాబ్జహస్త
మున్నీసేవ్యవ్యక్తితోఁగాంచిగ్ర । కుశమణిక్యాంఘుఖంబుడిగ్గిచసిసాష్టాంగంబు
గా ప్రముకిన్॥ చ॥ హరియునుజంద్రహాసునిఁబ్రియంబునఁగౌఁగిటఁజేర్చుచుం
బురంబరసుతుఁజూచినాకితఁడునిన్నిభక్తుఁడవధ్యుఁడీవుసం । గరకుతుకంబు
దక్కితనిఁగౌఁగిటఁజేర్పుమటన్ననేడునా । కుదుకులమెల్లఁబాపనతఁగుందెనిజం
బుకౌఁగిలించినన్॥ గీ॥ చంద్రహాసుండునరుతోడశమనసూను । సధ్వరాశ్వంబు
మామకరధ్వజునివశంబుచేసితినఁదురగంబుఁగొనుచు । నతఁడునేతెంచిమ్రొ
క్కెఁగృష్ణార్జునులకు॥ వ॥ తదవసరంబునరాజసమాజపూజితుండై చంద్రహా
సుండువాసుదేవుసుధామధురవాగ్విలాసంబులంబ్రస్తుతించిమహోత్సవంబు
ననిజపురంబునకుంగొనివచ్చిదుష్టబుద్ధిమదనపద్మాక్షసహితంబుగాసమస్తబం
ధునివహంబుంగనిపించికృష్ణపూజానిమిత్తంబునంజిహ్వానందచిత్తుండై గాలవ
మునిసత్తముంబిలిపింపనయ్యోగివరుండుసచ్చిదానందమూర్తియగునద్దేవునిం
గీర్తించికుహూరాత్మమాత్రింబుతన్మయుండయ్యెండె, కుంతలేశ్వరుఁడో.

నర్చువర్చనల సంతసిల్లుచుఁ గంతుజనకుం డచ్చట దివసత్రయం బధివసించి నాలవ నాఁడు కుళిందనందనుఁడు మదనునకు నర్పించిన రాజ్యంబు నందదీయకుమారకుల మకర ధ్వజపద్మాక్షులం బట్టంబు గట్టె, నట్టి యెడ॥ క॥ నందనులఁ జూచి పరమా। నందమ్మడ గుచుఁ జంద్రహాసనరపతి యోగో।విందుని భజించి మోక్షముఁ। జెందెద నాయట కీర్తిఁ జెందుఁడు మీరల్॥ మ॥ అని దీవించుచు బుద్ధి చెప్పి చతురంగానీకినుల్ గొల్వఁ బా। ర్థునకుం దోడ యురాముఖాశ్వములు దోడ్తోఁ జొచ్చె నేభూముల। జ్జననాథుల్ గ నికెప్పముల్ గొనుచు శశ్వద్భక్తి సేవింపవా। రథివేగంబునఁ దేజులుత్తరసముద్రం బుద్ధతిం జొచ్చినన్॥ గీ॥ అపుడు సకలనృపులు నంబుధి పాధించి। వెరవు దెలియ లేక విహ్వలింప। హరిమయూరకేతనార్జునప్రద్యుమ్న। హంసకేతుకాష్ణులహర్షలగుట॥ క॥ ఆ యేవురరథములకు। నే యెడ నడ్డంబు లేమి నెంతేఁ గిదరిమహీ। నాయకులనిలిపి తానత్రోయదివేసనమ్మహారథుంతోఁ జొచ్చెన్॥ క॥ మకరాలయమటుసొచ్చి వెదకె యొండొకదీవిజీర్ణతరఘనవటపర్ణకృతావకుంరనుండగుబక దాల్భ్యుంగని మెవరతపఃప్రాగల్భ్యన్॥* క॥ అందయునే చోటనిజస్యందనము బడిగ్గి మొక్కె సంయమి మదిలో। బందులకును హరి మెకరడ। సందడిగొనివచ్చెనని యసహ్యపడంగన్॥ మ॥ వరుఁడత్తాపసుఁ జేరి కేల్మోగిచి వింతల్ సీశరీరంబునం। దిరుగంబుట్టలు వెట్టె సప్పములు వర్తింపన్ దరుల్ జానుకూ।ర్పరదేశంబులఁ బుట్టె గొండ్లకు నవారితంబువర్తింపనీకరయన్ వాసము లేక యీచివికిమప్పా కేమి ప్రాప్త మ్యోయన్॥ గీ॥ అనఁ బార్థునిఁ గని పలుకు మునివరుండు। సంగమతి సుఖసుబ్రహ్మచర్యసత్ను। వాకుఁ జాల దేయుంత మాత్రకునీడ। యాయువల్పంబు గృహమేమి సేయునని॥ మ॥ బలభిత్సూనుఁడు విస్మయాత్తుఁడగుచున్ బ్రాయంబుపీకెంతని। గ్మలచారిత్రియనందపోధనుఁడు సుతాత్రిమాత్మజుం జూచి లో। కర లెయ్యంగన్ నృళుల యునరోమములు మారకండేయులం బేరొకనన్। నలువల్ వింశతిసంఖ్యతో నెఱుఁగ నంతంబొందిరీసందునన్॥ సీ॥ కంసిథులేకోదకంబైన యాచటికె వెళ్లి వెంబటి వచ్చు వేల్పువగర। మాసమయమున శాఖాసహస్రజాండ పూర్ణమై యొక మఱ్ఱిపొదలుచుండు। సంమనేక దళంబునందుఁ జక్కనిపిన్న బాలకుం డొక్కరుఁడుపవ్వళించుఁ। గోమలతరపదాంగుష్ఠంబు చిబుకుచు నెడనెడ నళ్ళ్యఘునేమ్చుచుండు। నతనిదర్శనమున విలయార్ణవమున। సుడివడక సంచరింపుచాసుద్దులేల। నాటి పిచ్చాతఁడీయమునందనుండు సుసరవిమిముఁ గూడి తిరిగి యీచందమయ్యె॥ క॥ బాలకుఁడు తొల్లి యిప్పుడు। దాలక్ష్మిం బెండ్లి యాడి తనయులఁ గనియీ। త్రైలోక్యగృహస్థుండయి కాలెదు ననికృష్ణు। బిలిదికౌఁగిటఁ జేర్చెన్॥ గీ॥ మదనజనకుండు మునికి నమస్కరించి। వింశతి

* కొన్నిప్రతులయందీపద్యము లేదు.

బ్రహ్మకల్పసంవిష్ణుఁడవు। గానవిష్ణుఁడవీవనీకతనవధమఁగ। పుత్రుమఖమింకసఫ
లతఁబొందుననిన॥ క॥ ఈగతిననుమతియిచ్చిమహా। గర్వభరంబుపెట్టవగుననీ
కున్। వాగీశ్వరుగర్వంబును। రాగర్వముడిగినకథవినవెనీవనుచున్॥ గీ॥ పద్మకల్పం
బునందొకపద్మభవుఁడు। రాజహంసంబునెక్కియుగ్రమునిలిచి। చింపిమ
త్రాకుచాయనఁజివికితపము। చేసిబడలకవేఁడువాంఛితములనిన॥ క॥ అతనిఁగని
యేనె...వి। ధాతలుచనిరిరువదిటఁగృతముకడపటనీ। చేతివరముఁగొనుకొం
కునే। యాతపమునవ్వపుడియుపురనదుమన్॥ మ॥ ధరణీచక్రముబ్రకరింపించు
కొంకయుత్పాతోగ్రవాతంబుని। గ్ధరవృత్తింజనియుంచి వేల్లోకమహా బ్రహ్మాండ
భాండంబులోఁజొచ్చుగాకుల్వలెఁబాఱవై చుటయునచ్చినొకపద్మాసనుం।
డిరువాల్మ్ములవాఁడు మమ్ముగనిమీరివ్వారుపూర్వంబనన్॥ మ॥ చతురాస్యుం
డనుసత్యలోకనిజవాస్తవ్యుండనాశిష్యుఁడీ। యతివగ్యుండనవిూవామెదురనీ
వాబ్రహ్మనేనంచుఁబ్రేలితసీశిష్యుఁడునీవునాయుడిగముల్ సేయుండునాఁదన్మ
ధుధతినాతండునునేముపేతెఱయొకబ్రహ్మాండంబునన్ బ్రదెల్లినన్॥ సీ॥ అచ్చోటను
కృతులునశివదాస్యులునైనపురుషులుమమ్మునువ్వరనుజూచి। వెక్కడివారుమీ
రేలోకమునసుందురనటిన్లనిమానవ్యాప్తముఖుఁడు। బ్రహ్మలోకంబుమద్భవనం
బనీనునాశిష్యులునేసరసీజభవుఁడనవవారుషోడశా। స్యవిరించిఁగనిపింపనతఁ
డుగర్వమునమమ్ముఁబలుక। నెత్తుకొనియున్నహంసయువేమిచెప్ప। నతనిమమ్ము
నుద్వాత్రింశదాస్యధాత। లోకమునవైచెట్లుదూలుచఁగ్రముగ్రమమునఁబలు
వునపద్మసంభవులశోడ॥ క॥ చనికడపటననికపసం। భవమునినేసినతునివేయిదలల
విధాతం। గనవయ్యాఘోశుజుండే। పటిటవచ్చితిరిమీకుభద్రమెయనుచున్॥ క॥ మీ
కృపకారణముగనీ। లోకమ్మునివిటుతునిపలుకనందఱునా। శికభవులుమదముడి
గిరి। వేకమతిన్ బ్రమొక్కిపెక్కువినయములు సేయన్॥ గీ॥ ఆసహస్రాననుఁడు వారి
నాదరించి। కమలజులనెల్లదత్తస్పదములనిలిపె। నాటనుండిచయునిచటనున్నాఁడ
నేను। వారినుహస్రగర్వ మెవ్వారికిమేలు॥ మ॥ అనఁగృష్ణార్జునులాత్మఁజొక్కు
చుమునింబ్రాధిఁకించియుయ్యోగ్రశనూ। వనివతించుహయంబులన్ గొనుచువ
ద్వావచయుముంగొచ్చినా। రినిధిన్ వెల్వడిరాజలోకముప్రహర్షింపస్నిరాఘూ
టసంజనిసైత్రీవజయుద్రధాత్మజుని రాజ్యంబేపునంజొచ్చినన్॥ క॥ చావులచే
గాండీవిమహారథికులతోడవచ్చెనవినిగుండెల్। నీరైసైంధవతనయుఁడుపే
రోలగముండెబిట్టుపిటువడిచచ్చెన్॥ చ॥ తనయునిఁజూచిదుస్సలపదంబు. లో
క్రోశడంగనేడ్చుచున్। వననగరంబువెల్వడిపృథాతనయుండనిలోనమున్నునా।
పెనిమిటిఁద్రుంచియుష్పనికెదిడ్డుఁడుజపెనునాథగావవే। ననుగృపసంచుఁగృష్ణ
చరణంబులపైఁబడబాధుఁడత్తరిన్॥ క॥ అరదముగుప్పనడిగిసోదరికింబ్రణమి

ల్లి వలదు తనయుని యొంగా। తురతమున పాలిటికిని హరి గలఁడు కృపాసముద్రుఁ డఖి-
లకు మనుచుఁ॥ క॥ అంబుజనాభుఁ గొల్చిర। యంబునఁ బురికనుఁగు దెంచి యాస్థానము
లో। నంబాలిసిన సుతుఁ శౌరిక। రంబునని మురంగ లేచి ప్రణమిల్లుట యుఁ॥ క॥ సభ
వారందఱు వాశ్చ। గ్యభరితులై మున్న ద్రుపదరాజసుతకును। నభిమానముగాఁ జి
నభ। క్షభయత్రాతవు గదగదాధర యనుచుఁ॥ సీ॥ కృష్ణార్జునులకు మ్రొక్కి సు
తించి బహుగీతవాద్యనృత్యములతో వైభవములు। సేయించి గృహక[illegible] తేయుం
డును తసమన్వితమైన సోదరికతిముదమున। దంతావళాశ్వయూధములు మున్న
గగల్గు ధనము సంఖ్య బిచ్చి ధర్మతనయు। యజ్ఞంబు జూడరమ్మని వేడుకొని వారిగ
దలంపనేఁడు డగ్గుటు దెలిసి। వారునంబుల స్వేచ్ఛా విహారము డిపి। కంసమథనుండు
రాజలోకంబుఁ బాచి। ధర్మజుండని పత్రప్రతంబుబడలి। సలుపుచు చాన్నదుమార్చి
కాసనమునంచు॥ క॥ తురగములగూర్చికొని నృపు। లనుదెందుని శముఖంబున
ప్పటికినిమీ। పరిణామస్థితులు యుధిష్ఠిరునకు నేసరిగి తెలియ జెప్పదనుచుఁ॥

—*కృష్ణుండు దానొక్కరుండు కరిపురంబు ప్రవేశించుట.*—

చ॥ కరిపురి చేరనేగి కుతుకంబున దన్నికటస్థ జాహ్నవీ। సరిదుపకంఠరంగమితవిశం
కటకాంచనరత్నమండపాం। తరమున సంయమిశ్వాసనాథు ధర్మతనూజు
గాంచి యు। మ్మురిమథనుండు నెయ్యమున ప్రమ్రొక్కి ప్రమోదముతో జసాల్లనఁ॥ క॥
జవ వాధనీప్రతాపం। బునకును సవ తెద్ది సకలభూపాలురనల్లన గెల్చి హయము
గొనివి। యనుజన్ముఁడువచ్చెని దెభహపభవముతోఁ॥ గీ॥ అనిమిరాళికేతుఁడాది
గాసకలరాజన్యవగులు ఘోరసమరవిఘము। జలధిలోనద పమునలి పెచుబక దా
ల్ఫ్యప్య। దెచ్చుట యనువరుసదెలియజెప్పి॥ వ॥ అప్పటంబరి వేష్టించి పవిశిష్టజనంబు
లకుం గుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా నమస్కరించి కుంతికిం దల్లిలకుం బ్రణమిల్లి తన
కు మ్రొక్కిన భీమమాద్రేయసుభద్రాద్రౌపదుల నాదరించి వృకోదర సహితంబు
గా నిజగృహంబునఁ బ్రవేశించి రుక్మిణీసత్యభామాది భామాజనంబులు యుల్లంబు
లుపల్లవింపనక్కపటపల్లవుడి నృకవడివినోదిస్ని మణిమకరతోరణపట్టకటధ్వజప
తానధూపధూమంబులంబు రంబుశృంగారింప నియమిచ్చి ధర్మజానుమతంబున
తజనబన్ధుపురోహితవారవధూజనంబులర్హప్రకారంబులం గదలభీమాదియో
బాంధవరులతోడం జతురంగబలసమన్వితుండయి బకవాల్ఫ్యనెదురుకొను వేడు
కం గదలినిరగళశౌరభోద్గాఢివిహారవనీసమీపంబున సర్థచంద్రవ్యూహంబున
స్నించినిలిచె, అంతట భానుమంతుండ పరసరస్వంతంబు చెంతనిలిచె॥ సీ॥ సురభిచం
పకతైలపరిషేచనోజ్జ్వలతారదీపికాపరంపరలతోడ। నభినవాంబర పుష్పహా
రాంగరాగశృంగారితరాజలోకంబుతోడ। మందరమంథానమథితాంబునిధిఘు

సంఘుమిత న్నాసీర సంకులముతోడ। నిబిడాంబుధరగర్భని ర్భేదనారంభ చట్టుల
మాణిక్య ధ్వజములతోడ।హాటకానర్ఘ మణిశిబికాధిరూఢు।డయినబక దాల్భ్యుల
తోడ మాద్యశరాళి సవనహోమములతోడ గాండీవధరుఁడు।కౌతుకముతోడ
హరిసేనగదిసెనపుడు॥గీ॥ఎదురుకొని పౌరభామినులింద్రసుతుని। మౌళిపైఁజల్లి
క్రొవ్విరుల్ మానికములు।గ్రమ్ముకొనియుప్పు హస్తులిగంధవతియు । రత్నగర్భ
యునటసాధనంబు చేసె॥క॥బకవైరిముఖ్యుల త్తతి। బకదాల్భ్య గ్రముసింద్రు
పాదపద్మములకు వే।డుక మ్రొక్కెనుపుడమ్మై। ప్రకటంబులగలసికరిఘోరము
సొచ్చుటయుఁ॥క॥భూపాలకులంబులు విడి।ధోపా సనహస్తులై యనూనక్రతు
దీక్షాపరుడ గు ధర్మజుతోనయు॥శ్రీ పాదంబులకు నెరగిరి పరిమోదమునఁ॥గీ॥అప్పు
డు విదురముఖ్యులైన బాంధవసమూ।హరి తోడ వొలగమునన్ను న్నై। యంబి
కే యునకు ప్రియంబున నెఱిగించె।శౌరి వగుసతోడ సకలనృపుల॥సీ॥ఇతడు నీలధ్వ
జుండితఁడు భోధపు దృస్వాహాకుమరుడువై శ్వాసుండు। బభ్రువాహుడితఁడు పా
ధునిబ్రదికించెరణముల జీవదరత్నమునను జంద్రహాసుండువిస్మయచరిత్రుఁ
డితఁడలిగిరబాంకింతురమనుజైన।బహు కేతనుతీవ్ర పాలు డేనడిగిపనగమిర్చెద
నువునిశ్శంకగోసి। యితఁడు హంసధ్వజుడు పీనినుతులశిరము।లా జిరుద్రుండుధరి
యించె పరమములగ।వీరవమజముని మామవీరియట్లు। యొకరికినొకరధికలీ
యున్ననృపుల॥చ॥అనివిని పింపనప్పుడనుగాధిపసూనుడువచ్చిధర్మనం।దనున
కుపక్రముఁడైకెళవ్వునఁ భజియుంపమదగ్రు ఘూరలో। చనయయుకుంతిక్రీడిబహు
శస్త్రగణప్రణితాంగనుంగరం। బునఁమిరెండమంగదిని మ్రొక్కనకణజుగా
గిలించుదుఁ॥ ఉ॥దౌప్రదియోపధుల్ గొనుచురానను యయిమురారిముఖ్యు
నా। తాపృధివిశ్వఘుండుయను నందన డధ్వరభూమిశుద్ధిగా। బాపదొడంగెనా
బువృషభంబులబూనివ పేటిరాగటం। దాబసకోటిమంత్రపఠనంబులతో జన దే
రన త్తతిఁ॥క॥ఆవిశ్రుతు మణికుంభ।సాన్నయువిమలగంధ పారిసలిలంబులగుం । తీ
దేవకీయశోదలు। సాదముత్రై చేసిరిప్పుడభిషేకంబుల్॥గీ॥తొలుత నెనువ నూటతొ
మ్మిదిపైడిట్టి।కలసుపణుక రూపు గా సమర్చి।యట్టులొకటికొకటికిని మడిసంఖ్య
గా।గరుడవేతిపంచకంబుదీర్చి॥సీ॥శాస్త్రోక్తినిష్టకాచయనంబు జేసి యష్టద్వా
రసవనమంటపముపట్ల।కనకంపుటిటికెల గట్టించి వివిధరత్నవితానతోరణధ్వజ
ములెత్తి। బదరిబిల్వపలాశబహువార యూపంబులాబునైదును నైదునైదుని
లిపి।సుత్రుస్ర గ్గవా్యభాజనహవ్యులు మొదలయిన యజ్ఞ సంభారంబులలవరించి।
వింశతిబ్రహ్మ కల్పజీపితువివేక।పౌరగుండగుబకదాల్భ్యు బ్రహ్మ జేసి।యాగము

—* ధర్మజుండశ్వమేధంబుగావించుట. *—

రహస్యాన్నంశయ క్రియాతిథ్యము సాత్యవతేయునాచార్యుజేసి ॥ వ ॥ వసిష్ఠ

వామదేవరోమశసుమంత గాలవకపిలసౌబరిభరద్వాజ భార్గవరైభ్యజ
మదగ్నిజతుకర్ణకౌండిన్య గౌతముల ఋత్విజులంగా వరియించి, అరుణిపుల
హోపమన్యు విశ్వామిత్రమధుచ్ఛంద విభాండకధౌమ్యశాయుభతప్తుల రక్షో
ఘ్నమంత్రంబులు పఠియించుచు బహిర్ద్వారంబులనుండ నియమించి, ధర్మనంద
నుండు మృగశృంగధరుండును రురుచర్మవసనుండును గుశవసనుండును నై
యున్న సమయంబున బరాశరాత్మజుండు రాజలోకంబుఁ వలోకించి మీరు కళ
త్రసమేతులై జాహ్నవీపవిత్రోదకంబుల నజాతశత్రు నభిషేకింపవలయు ననిన
సూయాత్రులును దమయంతీవసిష్ఠులును రుక్మిణీకృష్ణులును హిడింబాభీమసేనులు
ను సుభద్రార్జునులును మాయావతీప్రద్యుమ్నులను ప్రానిరుద్ధులును ప్రభ
ద్రావృషకేతులును నీలావతీమయూరధ్వజులును ప్రభావతీయౌవనాశ్వులును
సునందానీలకేతులును ధమ్మిల్లాయుసాల్వులును మొదలుగా జతుష్షష్టి దంపతులు
బద్ధపల్లవకలశంబులు గొనుచు మందమందగమనంబున గదలి ముందట గ్రందు
కొని గీతవాద్యనృత్యంబులు బెరయ గజాధిరూఢలై విప్రకన్యలు చల్లు మౌక్తికంబు
లు నెరయ మునిపఠిత వేదమంత్రంబులు మొరయ గుంతీదేవకీయశోదలం బుర
స్కరించుకొని యరుగు నవసరంబున. ॥ క ॥ నాఁడు దుసత్యభామా । గారంబు
నకరిగి పూజగైకొని హరి నీ । కూరిమిప్రియుడం దువిభుఁడు । దారుక్మిణికిచ్చె
పెద్దతన మెట్లనినన్ ॥ శా ॥ రాజన్యుల్ సకళత్రులై యరుగు దేరం జామరఛ
త్రవి । భ్రాజిష్ణుండగు కృష్ణుగూడుకొని దాంపత్యంబునన్ రుక్మిణీ । రాజీవా
నన యేగనిచనవ్యర్థఁగంబ య్యె బొమ్మన్నన । తాఁజిష్ణుప్రియను న్వసన్మ
ఱచు నేత్రప్రాణేశ్వరుండెయ్యెడన్ ॥ క ॥ అనితన కేళీసౌధంబున నున్న మురారి
జూప మునివిస్మితుఁడయి । వనజోదరుఁ డెయ్యెడలే । డనికొని యాడుచుని జే
చ్చున రిగెన్ బిదపన్ ॥ గీ ॥ మేలములతో జతుష్షష్టిమిథునములును । బద్ధచేలాంచ
లంబులై ప్రసవగంధ । పూజితస్వర్ణకుంభసంపూర్ణజాహ్న । వీపవిత్రో
దకంబులు వేడ్కఁదెచ్చి ॥ సీ ॥ శుభతూర్యరవము భూనభములఁ బూరింపవి
హితమంత్రములు ఋత్విజులు చెప్ప । మఘవాహమునకు హేమకటాహమున
బోసి యమసూతకభిషేకమాచరింప । బూతాత్ముఁడగు ధర్మజపుత్రుండు ప
రమస్వయంబున రేణ్యులపదాబ్జములకు గడగి । కనకాసనము విడి కౌశేయగంధ
మాల్యవిభూషణములనలంకరించి । యుక్తదక్షిణలర్పించి యూపబద్ధ । హయ
ముఁ బాంచాలియును దానుపర్థిఁ బూజ । చేసి వలగొని వహ్నిరోచి న్ముఖ
మున । జెంది గంధర్వలోకంబు జేరుమనిన ॥ క ॥ సాభిప్రాయత నిడిపోఁ । ధాభి
నయముఁ జూపనశ్వుడశ్వహృదయత । త్వాభిజ్ఞుఁడగుట ధర్మజతో । మాభయమున
తుదిన్నమించెను విచిత్రముగన్ ॥ గీ ॥ క్రతువులకు నెల్ల హరికమర్కరుడుగాని ।

స్వర్గఫలమాత్రమిపుడు సాక్షాత్కరించి । శౌరియున్నాఁడు మామకాస్యము
ననుచు । సభికులకుఁ జెప్పె వనగృష్ణ సహితబుధులు ॥ మ ॥ క్రతుగంధర్వడా
మంత్రపన్నములసంస్కారంబు గావించిరి । వ్యతపోగణ్యుఁడు ధౌమ్యుమో
హాయము సవ్యశ్రోత్రకోణంబుపై । డితముం జేయుబయః కరత్ కరవద్దీనంబు
గాఁజూచి విస్మితులై పాండవముఖ్యు లధ్వరసభాసీనుల్ ప్రశంసింపఁగన్ ॥ క ॥
మారుతిపురోధయుతమతి । దోరసి చేహాయము శిరము దునిమి వసవిఁగా । ధా
రణిబడకదివికిఁ దే । జోగ్రూపతోడ నెగసె సూర్యునిగలసెన్ ॥ క ॥ మరహారుడ
త్తురగకళే । బరము విశసనంబు సేయుబటుతరమగునా । హరిచేజముహారి గల
సెను । గరిమరుమగబలల రాశి కర్పూరమయ్యెన్ ॥ క ॥ ముసుఃఖ్యాపఘనసా
రము । ఘనసారంబై నజిత్రకరమిది కుంతీ । తనయాగ్రణి సేభాగ్యంబున కెయ్యె
ది మేరయనుచు బొగడచుసుండెన్ ॥ క ॥ ఆహాయకర్పూరము ప్రథ । మాహు
తిగా జేసిస్రువము నాచార్యుఁడుకో । తూహలమునసింద్రాయ । స్వాహాయన
జేయు సాఁచి శతమఖుడందెన్ ॥ సీ ॥ అట్లు వేదవ్యాసుఁడాహుతులొసఁగఁబ్రా
యంబున నిలింపులందుకొనిరి । యాహవముననసచరాచరత్రైలోక్యము న
జాలసంతృప్తిపొందెనపుడు । సురభిపురోడాశసోమపానముల నానందించె
బుత్విగ్గణంబువరుస । యమతనూభవుఁడు పూర్ణాహుతి వేల్చిబాంధవుల
తోనవభృథస్నానమాడ । సోమయాజలజూచి కృష్ణుండు నగుచు । గడిసియం
దందబిగియారగౌగిలించె । నాయరుంధతియునతూయులాదియగువ । ధూజనం
బిచ్చె విధిగనీయజనములు ॥ గీ ॥ మానిబకదాల్భ్యనకురోత్తమయ్యపంబు ।
దానమిచ్చి పరాశరాత్మజునకఖిల । వసుధయాచార్యదక్షిణయొసగనతడు ।
తిరుగనమ్మొవ ధనమిచ్చె దీనులకును ॥ చ ॥ అరదము సింధురంబునను యాయిచ
తుష్టయము భారమర్ధమున్ । హారిదశకంబు గోశతము నాలుగు మానలు
ముత్తియంబులున్ । గురుకులమౌళి బుత్విజులకున్ ప్రతిహారుల కర్ధమిచ్చి
యం । దఱకు దదర్ధముల్ ధనములన్యసదస్యులకిచ్చె దక్షిణల్ ॥ గీ । కోటి స్వర్ణాలు
దశశత ఘోటకములు । వారణశతంబునొక్కొక్క వరుసతోడ నృపు । లిచ్చెవేర్వే
అన్నపతులకీంమ రెట్టి । యాదవులకెల్లనర్పించె నాదరమున ॥ క ॥ గనిరిసులపా
ర్ధమాద్రీ । తనయులు మన్నించి బహువిధముల గుమణిమం । డనముల రుక్మి
ణి మొదలగు । వనితలబూజించి రధికవాత్సల్యమునన్ ॥ చ ॥ అతులితభక్తి కృ
ష్ణుగనకాసనసంగతు జేసి రత్నసం । తతులనలంకరించియమనందనుఁ డమిఁ లిధా
రవోసెద । తర్పితఫలమన్న హాత్ముని కరంబున నప్పుడనల్ప కల్పక । క్షితిరుహ
పుష్పవృష్టిగురిసెన్ మొరసెన్ దగదివ్యదుందుభుల్ ॥ చ ॥ మఖపరిపూర్తిఁగ
న్గొనిసమస్తజనంబులు నుబ్బివేనవేల్ । ముఖములధర్మనందను ప్రమోదమునం

గొనియాడిరప్పుడు। యఖిలనృపాలకోటికి మహర్షుల కుందనపాకచాతురీ
సుఖమంతిగింపగంధవహసూనుఁడు విందని చెప్పనేర్పునన్ ॥ క ॥ భీరుసింత గా
కేనడిమికిఁ ముద్దియొకనను బ్రాయమునడిచి నుడుఁబాలికకదే। జెరికియును లేక మిక్కిలి।
గరగరనకు నేయిఁబ్రాలకల యాన్నంబుల్ ॥ చ ॥ సరసములకీర్తిఁ గ్రొన్నెలలజాతిబిసం
బులభాతిబద్మకే। సరసములభంగి దారకలసంగతి వార్పుల మాడిఁ-బప్పమం।
జులవిధంబునన్ మణులచాయపవ బెకుఁ-లుగంధతైలపా। కరచితముల్ విచి
త్రితుములకమ్మని సైంధవ్రబిండివంటలున్ ॥ గీ ॥ పత్రపుష్పమూల ఫలశలాటు
వులచే। బహువిధములశాక పాకములును। భిన్నరుచులుగానిపించని మేషమాం
త్రంబులోన వాయితంబు సేసె ॥ క ॥ పరిపరిధూపంబులవర। విరులతెరలరత్న
దీపవితతులరూర్మా। స్తరణముల హాలుమతొవుల। బరమబుసుబున్నృపులువరు
సబంతులుసాగన్ ॥ గీ ॥ పసిడియొడ్డనబులనుమిప్పపద్మరాగ। భాజనంబులవడ్డిం
చుబహుపదార్థ। వితతులమరెను మేరుసంగతసహస్ర। కరుని బోదివిన చిత్ర
మేఘములకరణి ॥ క ॥ అత్తఱిప ద్రసయుక్షము। ఛ్చిత్తమలర భక్ష్య
భోజ్య లేహ్య దికముల్। చిత్తచకోరాత్ముండగ। గుత్తుక బంటిగభు
జింపగొందఱుత పసుల్ ॥ సీ ॥ చింపివల్లము లేమి చేసెడిదనగావు నే
బవైరఖండముల్ దెగడుగాని। తెగనజన్నె ములేల తెచ్చెదరనగావు విను డివిసన్నసే
వికలుగాని। యాడంబరములనర్ఘ్యములొల్లమనగావు నమలిచూడుడు మోచి
కములుగాని। ఫేనపుంజము లేల పెట్టెదరనగావు నీపాదమూన ఫేనికలుగాని। యు
న్నపాచయములవలఁ-నజ్జముఖులు। నగుచునోడబడ జెప్పసందఱుయుఁ దేష్ట। రు
చులఘుజిఁయించివాక్సికర్పూరవీటి, కాసుగంధప్రసూనసౌఖ్యములదనిసి ॥ క ॥ అని
లజాని బెకుఁ-భంగులు। గొని యాడుచు సవనవాటి గొలువున్నతఱిన్। జనుదెంచిరి
దమలోపల। నెవయకకలహించుకొనుచు నిరువురువిప్రుల్ ॥ క ॥ ఆవిప్రులపుడుధ
మజా। దీవించి వివాదమొకటి తీర్పవగువనన్। మీవాదము దీర్చెదరుస। భావరులి
యగుణిపుల హాబకదాల్భ్యలనన్ ॥ గీ ॥ వినుఁడు నేయజ్ఞశమఁడనీవిష్ణుశమఁడు చేత
నాకవృత్తి గొంటి వాక్షేత్రమిప్పుడు। మున్నవందొకనిక్షేపమున్నదన్న। బిలిచి తై
కొనుమన్న నొప్పింపకొనడు ॥ క ॥ నావిష్ణుశమఁడయిట్లను। నే వృత్తిక్రయంబువకు
నుబిభ్బిపపిదపన్। నావిత్త మెధమఁడ మొఱుఁగఁడీవెట్టియటన్న కృష్ణుడిట్లనె నగు
చున్ ॥ క ॥ తెగవిప్పుడు మూన్నెల్లకుఁ। దగవడుగ గరండు దీర్చెదనుబొందుప్ప
ధా। జగడింపకుడవవారలు। నగరికి నిక్షేపమొప్పవము చేసి చనన్ ॥ మ ॥ యమసూ
నుండను కృష్ణుఁ జూచి బకదాల్భ్య వ్యాసకణ్వాదిసం। యమలుండన్ నెగుడెంపుసే
యకేటు లేలా వారి బొమ్మంటివ। న్నమకందుండఁ మసీసమత్సమున నానాసౌఖ్య
గోష్ఠిన్ వినోదములన్ బ్రొద్దుపుచ్చ నెకఁడి వివాదంబంచు నట్లుంపితిన్ ॥ క ॥ అం

తగలియుగము చొర్వఁ| శాంతముడిగి వారు మగుడ జగడింపఁ దనం|బంతయు నబం
చియు చ్చెద|నంతియ కాదు వినుకలియు గాచరణంబుల్॥ సీ॥ ఆమ్నాయపథబహి
ర్నాచారముల చేతఁ బ్రబలు నన్యోన్య వైరముల చేత| నన్యాయవర్తనులయిన రా
జుల చేత సమకొన్న దుర్వ్యసనముల చేత| ధర్మపత్నిని రాదరకృత్యముల చేతఁ బ్ర
భవించు వేశ్యాభిరతుల చేత| పరధన పరదారహరణబుద్ధుల చేత కలిమిన ఘోర
మోహముల చేత| జాలికాదుల చేత దూషకుల చేత| బ్రల్లదుల చేత పరిహాసకు
ల చేత| డాంబికుల చేత బచ్చిబడగుల చేత| కల్లరుల చేత దర్పించు కలియుగంబు॥
క॥ సారదిన నాచారంబుల| మురువగు మంత్రప్రథమపాదము నగళిమహిమం| జెరు
గుచు వడ్లను గలపినఁ| కరణిఁ వర్ణాశ్రమములు కర్తిగలయుఁ॥ క॥ అసమమ్మౌంబు
నధర్మజ| నేసోమకులంబునఁ జనించి మటిబులఁ| శాసించి ధరణి పాలన| చేసెద
దగసాళ్వనారసింహుఁడనఁగ నృపుఁ॥ చ॥ అనివినిపిప్పి శౌరి శమనాత్మజుఁ డర్మిలి నిచ్చ
పూజగా| కొనిసకుటుంబుఁడై నృపతికోటి భజింప ద్వారకాపురం|బున కనర్తి
తో నరిగి పూర్వపదంబులని ల్పె రాజులఁ| జననుతుఁ డాయుధిష్ఠిరుఁడు సర్వధరిత్రి
యు నేలెనన్నతిఁ॥ మ॥ అనువారంబున జాతశత్రుమహాయమే ధారంభముఁ యా
వనాశ్వపాలాది మహోత్సవర్తనములఁ సద్భక్తి దాటిస్స్వి నిస్సను రాజు యు
ణభారత శ్రవణ కన్యాగోసహస్రముఖ| ధన దాన్యాదిక పుణ్యముల్ దొరకువా
ర్త్య శ్రేణికి క్రాంతముఁ॥ క॥ ప్రేమమున శ్రోతవర్తకు| జామీకర హయముధవళ
చామరములు నా|నామణి విభూషణంబులు| గ్రామము ప్రపసేయువలయు గ్రంథ
సమాప్తిఁ॥ క॥ అని జైమిని వినిపించిన| జనమేజయ జనవిభుండు సంతసమున నా
మ్ముని వరుని గారవించుచు| విని యెందరు వాతకథలు వేడుకననుచుఁ॥ సీ॥ కునుమ
ల్లి నాంబా తనూజునకు సోమకులాంబునిధి పూర్ణిమా విధునకు| భరతకీర్తికేసు
లింపురుషాది దానార్బుజంబాలితాస్థానసౌధునకును| పరరాజభీకరోద్ధతి ప్ర
తాపునకాత్రేయగోత్రపవిత్రునకును| గండయ నరసింహ మండలేశ్వరునకు మన
భ్యుదయ సంపదాభివృద్ధి| సరము గాభారతార్థగురుకృపారస| సిద్ధ
తుడు సతతవీంద్రసఖుడు| దుకవిమూర్ధన్య విలంతననుశలహసు|
ప్పపిన వీరభద్రసుకవి॥ శా॥ గౌళీమానస రాజహంసక్షుక
లాలంకార శశీక రార్పిత విలాసాకల్ప లాటీకళా| కేళి
కేతుండు సద్రత్నసే| పాళీకుంకుమపంకలిప్తక

పాదభ్రమకము॥ క॥ వీరవరక్షైరవరవీ। సారసభరసౌనయయాఫసౌరభసర
సా।వారణరథ్యారణరవా।తారభవనతానమానతానవభరతా॥ మత్తకోకిల॥
శర్వరీశ కులావతంసయశః ప్రతాపవినూతనా గర్వితాహితవంశమానుమన
రగండభీకరవిక్రమా। పూర్వపర్వవచుంబనా భృగుపూర్వపూర్వకృతపరాసకా।
నిర్విశేషవిశానబంధురనిత్యసత్యగుణోదయా॥ ౫

గద్య॥ ఇదిశ్రీభారతీతీర్థగురుకరుణాపాత్రగాదయామాత్యపుత్ర

వినయవిద్యాసముద్ర-పిల్లలమఱ్ఱిపిన,వీరభద్రప్రణీతంబయిన,

జైమినీభారతంబునందశ్వమేధపర్వంబునందు సర్వంబును.

అష్టమాశ్వాసము - సంపూర్ణము.

